

ఉప వేదాంగాలు

దర్శన, భాష్య, బ్రహ్మ సూత్రాలు

బ్రహ్మ సూత్రములు– 1 భాగము

సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజీ
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయి బాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళస్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2040100047084

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, ఐవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

తొలిపలుకు

సమ్యఙ్న్యాయకలాపేన మహతా భారతేన చ
ఉపబృంహితవేదాయ నమో వ్యాసాయ విష్ణవే

సృష్టి స్థితి లయకారకుడైన భగవంతుడు బాదరాయణునిగా వేదములను ఋగ్ యజుస్ సామ అథర్వలుగా విభజించి వేదాంత ఉపనిషత్తుల సారమును సూత్రరూపముగ రచియించి బ్రహ్మప్రతిపాదకశాస్త్ర లోకమునకు అందించి మహోపకారము చేసెను సర్వలోకేశ్వరుడైన పరమాత్మ చేతనాచేతనాత్మకమైన జగత్తునుగురించి కర్మవశమున జననమరణరూపమయి దుఃఖముననుభవించుచున్న జీవులు ఏవిధముగా పరమానందభరితుడైన ప పొందగలరను ఉపాయమును బ్రహ్మవిద్యలనబడు ఉపాసనల గ బ్రహ్మసూత్రములు తెలియజేయుచున్నవి ఉపనిషత్తులలోని వాక్యములను వి ఒక్కొక్క అధికరణముగా ఏర్పరచబడినది బ్రహ్మప్రతిపాదకమైన ఈ వేదాంతశాస్త్రముగా ప్రసిద్ధమైనది ఇది నాలుగు అధ్యాయములుగా పాదములుగాను 545 సూత్రములతో 156 అధికరణములుగా ప్రతిపాదిం ఇందు మొదటి అధ్యాయమునకు సమన్వయాధ్యాయమని రెండవ అధ్యా అవిరోధాధ్యాయమని మూడవ అధ్యాయమునకు సాధనాధ్యాయమని అధ్యాయమునకు ఫలాధ్యాయమని పేరు

ఈ బ్రహ్మసూత్రములయందు ప్రథమాధ్యాయమునందలి ప్రథమ అయోగవ్యవచ్ఛేదపాదమని ద్వితీయపాదము అన్యయోగవ్యవచ్ఛేదపా తృతీయపాదము స్పష్టజీవాదిలింగకపాదమని చతుర్థపాదము స్పష్టతర లింగకపాదమని వ్యవహరింపబడును ద్వితీయాధ్యాయమునందలి ప్రథమ స్మృతిపాదమని ద్వితీయపాదము తర్కపాదమని తృతీయపాదము వియత్ చతుర్థపాదము ప్రాణపాదమని చెప్పబడును తృతీయాధ్యాయమునందలి ప్రథమ జీవదోషపాదమని ద్వితీయ పాదము ఉభయలింగపాదమని తృతీయ గ బోపసంహారపాదమని చతుర్థపాదము అంగపాదమని కీర్తి ప చతుర్థాధ్యాయమునందలి ప్రథమపాదమునకు ఆవృత్తిపాదమని ద్వితీయ పా [illegible] తృతీయ పాదమునకు గతిపాదమని [illegible] చతుర్థపాదమునకు ఫలపాదమని [illegible] శుతప్రకాశికాది [illegible]

నర వేదా అవా ములు ... ... వ వర ట
ధ్యాయమునకు సమన్వయాధ్యాయము వ్యవహారము దీనియందలి మొదటి
నందు సర్వజ్ఞత సత్యసంకల్పత్వాది అపరిమిత ఉదారగుణములచే తనకంటే
లయిన చేతనాచేతనములకన్న విలక్షణుడైన పరబ్రహ్మ పురుషోత్తముడయిన
రాయణునే వేదాంతవాక్యములు ప్రతిపాదించుచున్నవని తెలియజేయబడినది
మూడు నాల్గవ పాదముల దు అస్పష్టజీవలింగకములయిన వాక్యములచేత
ంపబడినది కల్యాణగుణాకరుడైన బ్రహ్మమేనని స్పష్టజీవలి గకములయిన
లచే స్పష్టాస్పష్టఛాయానుసారివాక్యములచే ప్రతిపాదింపబడునది పరబ్రహ్మమేనని
పబడినది

రె డవ అధ్యాయమున పరమతములు నిరాకరింపబడినవి దానియందు
పాదమున కపిలాదిస్మృతులచేత ప్రతిపాది పబడిన జగత్కారణము
ణ్యేనని చెప్పబడినది రె డవపాదమున పరమాణువే జగత్కారణమను
తము బౌద్ధులయిన సౌగతులు యోగాచారులు శూన్యవాదులు మాధ్యమికుల
ు జైనులు వేదబాహ్యులయిన కాపాల కలాముఖ పాశుపత శైవమతములు
చబడినవి ఇలాగే పాంచరాత్రము కూడా వేదవిరుద్ధమని అప్రామాణికమని
పాంచరాత్రము ప్రమాణముగా గ్రహించతగినదను సమాధానము చెప్పబడినది
పాదమున వేదాంతమతమునందలి ఆక్షేపములకు సమాధానమీయబడినది
ల ఉత్పత్తిని జీవుల ఉత్పత్తిని చెప్పెడి శ్రుతివాక్యములు పరిశీలింపబడినవి
కర్తృత్వము స్వభావముగా గల జీవుని స్వరూపము జీవులనేకులనియు జీవుని
ము భగవదధీనమయినదనియు శ్రుతులననుసరి చి చెప్పబడినది
పమున జీవునికి ఉపకరణములయిన ఇంద్రియములకు ప్రాణమునకు ఉత్పత్తి
నుండినని చెప్పెడి శ్రుతివాక్యములు పరిశీలింపబడినవి ఈ విధముగ మొదటి
ధ్యాయములందు 8 పాదములచేత బ్రహ్మస్వరూపము నిరూపింపబడినది

తృతీయాధ్యాయ మున పరబ్రహ్మను పొ ద టక ఉపాయములను
లనబడు భగవదుపాసనల విధానమును చెప్పబడినది మొదటిపాదమున ఈ
ండి మరియొక లోకమునకు ఒక దేహమునుండి మరియొక దేహమునకు
కీవుని జాగత్ స్వప్న సుషుప్తి మూర్ఛారూపములయిన అవస్థలు చెప్పబడినవి
పమున భగవంతునియ దు దోషములు లేక పోవుటయును కల్యాణగుణములు
టయును ప్రాకృతికములు ... ...
ముల లేకపోవుట అనబ ... ... వాయుప్రతిపాది

్రణైకితా త్పుు అ రెండు ధర్మములు ఎుర ఎట ఎ ఎ కి వా ఎ్
సమానమయిన వారుగానీ పరబ్రహ్మకంటే అధికులయినవారుగానీ వేరెవ
పరమపురుషుడయిన భగవంతుని పొ దుటయే ముక్తియని తెలియజేయ
మూడవపాదము సద్విద్య భూమవిద్య దహరవిద్య, ఉపకోసలవిద్య, శాం
వైశ్వానర విద్య, ఆనందమయ విద్య అక్షరవిద్య, అక్షివిద్య ఉద్గీథవిద్య, బ్ర
నాచికేతవిద్య మొదలగు బ్రహ్మవిద్యలన్నిటిచేత చేయబడు ఉపాసనకు బ్రహ
ఫలమని నిరూపింపబడినది నాల్గవపాదమున కర్మజ్ఞానములకు అంగాం
వివరి పబడినది

చతుర్థాధ్యాయమున మొదటి పాదమునందు విద్యాస్వరూపవిశోధనపూ
బ్రహ్మవిద్యకు ఫలము ముక్తియేనని ప్రతిపాదింపబడినది బ్రహ్మవిద్యోపాస
జీవునక ప్రారబ్ధకర్మ న చితకర్మలు విద్యామాహాత్మ్యము చేత నశి
బ్రహ్మవిద్యోపాసనకు తరువాత చేసిన పుణ్యపాపరూపమయిన కర్మలయందలి
ముక్తజీవుని స్నహితులకు పాపము శత్రువులకు చేరునని నిరూపి
రె డవపాదమునందు ముక్తినొందెడి జీవుని ఉత్క్రమణప్రకారము దక్షి
ఉత్తరాయణములలో మరణించినచో వచ్చు ఫలము వివరించబడినది. మూడ
బ్రహ్మవిద్యోపాసకుడయిన జీవుడు దేహమును వదలిన పిదప బ్రహ్మలోకము
మార్గము ఆయా మార్గమున ఆయా లోకములకధిపతులయిన అతివాహి
ఊర్ధ్వలోక ప్రాప్తియు విశదీకరింపబడినది నాల్గవపాదమున ముక్తినొ దిన
బ్రహ్మప్రాప్తియు కర్మన బంధమువలన గలుగునట్టి ఈ న సారము
రాకుండుటయనబడు అపునరావృత్తియు జగత్తును సృష్టించునట్టి ఈశ్వరు
మిగిలిన ముక్తైశ్వర్యము బహ్మన దానుభవమును వివరి పబడినవి ఈ
బ్రహ్మసూత్రములనబడు ఈ శారీరకమీమాంసాశాస్త్రముచే బాదరా
వేదాంతవేద్యుడయిన పరమపురుషుని స్వరూపరూపగుణ విభూత్యైశ్వర్యములన
లోకమునకు మహోపకారము ఒనర్చినారు.

ఈ శారీరక మీమా సా శాస్త్రముచేత ప్రతిపాది వ
వేదాంతవేద్యుడయిన పరబ్రహ్మము "సదేవ సౌమ్య ఇదమగ్ర ఆసీత్ ఏక మేవాద్వి
అను ఛాందోగ్యశ్రుతి సృష్టికి పూర్వము బ్రహ్మ ఒక్కడే ఉండెనని తెలుపుచున్నది
బహు స్యాం ప్రజాయేయ అను ఛాందోగ్యవచనమును పరబ్రహ్మయే సంక
ప్రపంచ రూపమును ధరించెను వివరించుచున్నది యతో వా ఇమా
జాయంతే యేన జాతా జీవ తి యత్ ప్రయ త్యభిసంవిశ తి తద్విజిజ్ఞా

ఈ త్రై రియ ఏ దా ఋ ఎర్ర ాఀ ా ఆ ఎ
హారములకు కారణము అయి ఏు అని ప్రతిపాది బుచున్నది క్ష్ట్రకి ము డ
రబ్రహ్మము ఎ ష్టియనంతరము ఉన్న జగదంతిర్యామి యగు పరబ్రహ్మము
వనునదియే ఉపసంఘర్గమ్మమయిన సిద్ధా తము

చిత్ అచిత్ ఈశ రుడు అను మూడు తత్త్వములు శాశతములు ఇ దు
వగా ప్రకృతి దీనికి జ్ఞానము లేదు కనుక జడమని వ్యవహారము దీని
మునందు సంకోచవ్యాకోచరూపమయిన పరిణామముండును చిత్ అనగా
యిన జీవుడు ఇతడు జ్ఞానము గలవాడు తన జ్ఞానము వలన కర్తృత్వమును
మును పొందును అచేతనమయిన అచిత్తును ధరి చి యుండుటచే దానికి
జడును. ఈశ్వరుడు సర్వజ్ఞుడు సర్వశక్తికలవాడు ఆనందస్వరూపుడు కర్మ
ము లేనివాడు జడమయిన అచిత్తుని చేతనమయిన జీవుల తనయందు అంశగా
డు తన యందున్న ఈ చేతనాచేతనములను సృష్టికాలమున తన సంకల్పము
ంరూపవిభాగములు గలవిగా సృజించి వానియందు అంతఃప్రవేశముచేసి
ధరించి పోషి చి నియమి చుచ ండ ను ప్రళయకాలమున
విభాగమును తొలగించి సూక్ష్మముగా తన యందుకొనిరక్షించుచుండును
తనాచేతనముల యొక్క సూక్ష్మావస్థను ప్రళయమని స్థూలావస్థను సృష్టియని
సను ప్రళయమున దలి సూక్ష్మచేతనాచేతన విశిష్టుదయిన పరమాత్మయే
దలి స్థూలచేతనాచేతనవిశిష్టుడయిన పరమాత్మయను స్థూలసూక్ష్మ
శిష్టాద్వైతజ్ఞానమే శ్ర తిశతనమధిగమ్యమయి బ్రహ్మసూత్రములచే
పబడు సిద్ధాంతము. అనాదియగు కర్మచే వివిధశరీరములను ధరించి సుఖ
ావమయిన జననమరణములను పొ ద టయే స సారము ఈ
నుండి పరమపురుషారాధనమువలన ముక్తినొ ది పరబ్రహ్మానుభవము
యే పరమ పుర షార్థమని ముముక్షువులయిన చేతనులకొరక
తికుడయిన పరమాత్మచే ఈ బ్రహ్మసూత్రములనెడి శారీరక మీమాంసాశాస్త్రము
యబడినది

ఎర పరబ్రహ్మార్పణమస్తు

డా పి టి జి సంపత్కుమారాచార్యులు
రాష్ట్రీయ స్కృతవిద్యాపీఠ
తిరుపతి

శ్రీమతే రామానుజాయ నమ

బ్రహ్మసూత్రములు

ప్రథమాధ్యాయము ప్రథమపాదము

శ్రియ కా తోఽన తో వరగుణగణైకాప్పదవవు
ర్వతాశేషావద్య పరమఖవదో వాఙ్మనసయో ।
అభూమిర్భూమిర్యో వతజనదృశామాదిపురుషో
మనస్తత్పాదాబ్జే పరిచరణసక్త భవతు మే ॥ 1 ॥

ప్రణమ్య శిరాసాదార్య స్తదాది ష్టన వర్త్మనా ।
బ్రహ్మసూత్రపదా తస్థవేదా తార్థ ప్రకాశ్యతే ॥

ఈ విషయమ దు వేదవేత్తలయొక్క పద్ధతి ఇదియే ఏదనివ
ర్వస్తువుక టే స్వరూపముచేత స్వభావముచేత అత్య తవిలక్షణులు
శ్మభూతులు చేతనస్వరూపులైన ప్రత్యగాత్మలని బద్ధముకనిత్య
)లైన ప్రత్యగాత్మలక టే నిఖిలహేయప్రత్యనీకముచేత కల్యాణగుణై
ుత్వముచేత సర్వావస్థావస్థితచిదచిద్వ్యాపకత్వముచేత ధారకత్వ
ేత నియన్తృత్వముచేత సర్వశేషిత్వముచేత అత్య తవిలక్షుణుడు
ాత్మ యనియు భగవానుని చేత గీతయ దు

ద్వావిమౌ పురుషౌ లోకే క్షరశ్చాక్షర ఏవ చ ।
క్షరస్సర్వాణి భూతాని కూటస్థో క్షర ఉచ్యతే ॥
ఉత్తమ పురుషస్త్వన్య పరమాత్మేత్యుదాహృత ।
యో లోకత్రయమావిశ్య బిభర్త్యవ్యయ ఈ శ్వర ॥
యస్మాత్ క్షరమతీతో హ అక్షరాదపి చోత్తమ ।
అతోఽస్మి లోకే వేదే చ ప్రథిత పురుషోత్తమ ॥

ఆ ఒ ప్పదినది

ప్రధ క్షేత్ర పతిరుణేశ పతి విశ్వస్యాత్మేశ్వరమ్

తర్పవాశ్చ తత్సర్వ వ్యావ్య నారాయణ స్థిత ఇత్యాది

। తులయ దు చెప్పబడినది

యే త్వక్షరమనిర్దేశ్యమవ్యక్త పర్యుపాసతే।

సర్వత్రగమచిన్త్య చ కూటస్థమచల ధ్రువమ్॥

ఇత్యాది వ్యపదేశములు దుటవలవ ఈ సూత్రకారులచేతను ఇట్లు చెప్పబడి ది నేతరో నుపపత్తే భేదవ్యపదేశాత్ అనుపపత్తేస్తు న శారీర కర్మకర్తృవ్యపదేశాచ్చ శబ్దవిశేషాత్ ప భోగప్రాప్తిరితిచేన్న వైశేష్యాత్ న చ స్మార్తమతద్ధర్మాభిలాపాచ్ఛారీరశ్చ ఉభయే పి హి భేదే నై మధీయతే విశేషణభేదవ్యపదేశాభ్యాం చ నేతరౌ ముక్తోప ృ వ్యపదేశాచ్చ స్థిత్యదనాభ్యాం చ ఇతరపరామర్శాత్ స ఇతి చే న్నస బ త్ ఉత్తరాచ్చేదావిర్భూతస్వరూపస్తు సుషుప్త్యు త్క్రాన్త్యో ర్భేదేన పత్యాదిశబ్దేభ్య అధిక తు భేదనిర్దేశాత్ అధి కోపదే ఊ బాదరాయణ_ ్యవ దర్శనాత్ జగద్వ్యాపారవర్జ ప్రకరణా పసన్నిహితత్వాచ్చ భోగమాత్రసామ్యలిఙ్గాచ్చ ఇత్యాది సూత్రములకు విరోధముగా అవిద్యాకృతము ఉపాధికృతమని భేదనిర్దేశముచేయుట యుకముగాదు

ద జ్ఞానముపాశ్రిత్య మమ సాధర్మ్యమాగతాః ।

సే పి నోపజాయన్తే ప్రళయే న వ్యథ తి చ॥

తదా విద్వాన్ పుణ్యపా విధూయ నిర జన పరమ సామ్యముపైతి ముక్తోపసృప్యవ్యపదేశాచ్చ ఉత్తరాచ్చేదావిర్భూతస్వరూపస్తు స వ త్వవిరాఞ్ప వ్యేశేషకాత్ జగద్వ్యాపారవర్జ ప్రకరణాదసన్నిహిత త్వాచ్చ భోగమాత్రసామ్యలి గాచ్చ యని సర్వావిద్యోపాధివినిర్ముక్త మైన ముక్తావస్థలో భేదముచెప్పుటచే శ్రుతిస్మృతి సూత్రముల దు

అర్థతాత్పర్యములు

ఆ తట భేదము నిర్దేశి చి చిదచిదీశ్వరస్వరూపము స్వాభావికమని గిశ్చ
ము పబడినది

సర్వం ఖల్విద బ్రహ్మ తజ్జలానితి శాన్త ఉపాసీత వాచార
భణ వికారో నామధేయ మృత్తికేత్యేవ సత్యం సదేవ సోమ్య ఇద
మగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వితీయ తదైక్షత బహు స్యా ప్రజాయేయేతి
తత్తేజో సృజత సన్మూలాస్సోమ్యేమాస్సర్వా ప్రజాస్సదాయతనాస్స
త్ప్రతిష్ఠా ఐతదాత్మ్యమిద సర్వం తత్సత్య స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేత
కేతో క్షేత్రజ్ఞ చాపి మా విద్ధి తదనన్యత్వమార భణశబ్దాదిభ్య
రుని పరబ్రహ్మకు కారణత్వమును సమస్తమైన చిదచిదాత్మకప్రప చము
కు అనన్యత్వముచెప్పుట కుదురును అది ఏమన సర్వావస్థావస్థితమైన
చిదచిద్వస్తువులకు పరమాత్మశరీరత్వమును పరమాత్మకాత్మత్వమును
య పృథివ్యా తిష్ఠన్ యస్య పృథివీ శరీర య ఆత్మని తిష్ఠన్
యస్యాత్మా శరీరం య ఆత్మానమ తరో యమయతి యస్యావ్యక్తం
రీర యస్యాక్షర శరీర యస్య మృత్యుశ్శరీరం ఏష సర్వభూతా త
త్మా అపహతపాప్మా దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణ అ త ప్రవిష్ట
శ్శాస్తా జనానా సర్వాత్మా అనే శ్రుతులచేత చెప్పబడియున్నది కనుక
సూక్ష్మచిదచిద్విశిష్టపరమాత్మకారణమని స్థూలచిదచిద్విశిష్టపరమాత్మ
కార్యమని కారణావస్థయందు కార్యావస్థయ దు చిదచిద్వస్తుశరీరకత్వ
చే తత్ప్రకారిరైన పరమాత్మయే సర్వశబ్దవాచ్యుడని పరమాత్మశబ్ద
చేత సర్వశబ్దసామానాధికరణ్యము కుదురును అనేన జీవేన ఆత్మనా
ప్రవిశ్య నామరూపే వ్యాకరవాణి తత్సృష్ట్వా తదేవానుప్రావిశత్ తద
ప్రవిశ్య సచ్చ త్యచ్చాభవత్ ఇత్యాదిశ్రుతులే ఈ అర్థమును ఉపపా
న చేయుచున్నవి పరమాత్మ సర్వచేతనాచేతనములయందు ఆత్మగా
అనుప్రవేశి చి యు డుటచే సకలచేతనాచేతనములు అతనికి శరీరముగ
డుటవల పరమాత్మయే సర్వశబ్దవాచ్యుడన్నది విస్ప దేహము

స్యామ్ అని పరమాత్మ తానే బహుభవనముగా అయ్యేలా చేసిన
ఏము నామరూపవిభాగములకనర్హ మైన సూక్ష్మ చిదచిద్వస్తువులను
ఱుగాగల్గి తానే నామరూపవిభాగార్హ మైన మూలచిదచిచ్ఛరీరకత్వము
హుప్రకారముల యున్నాడని వేదవేత్తలప్రక్రియ ఎవరైతే నిర్విశేష
స్వప్రకాశచైతన్యమాత్రమే బ్రహ్మమని చెప్పుచున్నారో వారికి
ద్యస్య యత శాస్త్రయోనిత్వాత్ తతు సమన్వయాత్ ఈ
శబ్దమ్ ఇవి మొదలుకొని జగద్వ్యాపారవర్జ ప్రకరణాద సన్నిహి
వ్ప భోగమాత్రసామ్యలిఙ్గాచ్చ అనావృత్తిశ్శబ్దాదనావృత్తిశ్శ
అనే సూత్రమువరకూ బ్రహ్మమునకు జగత్కారణత్వ బహుభవన
ఏరూపేక్షణాద్యన తవిశేషములను చెప్పుచుటచే సమస్తసూత్రము
సూత్రకారులచేనుదహరి చబడిన యతో వా మాని భూతాని
తే తదైక్షత బహు స్యా ప్రజాయేయేతి అనుశ్రుతులు స బ
ఓ వుండు

అన తర యేనాశ్రుత శ్రుత అని ఏకవిజ్ఞానముచేత సర్వ
పతిజ్ఞచేసి యథా సోమ్యేకేన మృత్పి డేన అని కూళము వార
నవానితో చేరిన ఒకమృత్పి డముచేత చేయబడిన ఘటశరావాదు
ఱైతే ఆ మృత్పి డమునక టే అనన్య ద్రవ్యమని తెలుసుకొ దురో
హ్మజ్ఞానముచే సూక్ష్మచిదచిద్విశిష్టబ్రహ్మోరబ్ధమైన సమస్తచిదచి
ప్రప చమునకు ఆ బ్రహ్మమునక టే అతిరిక్తవస్తువులేదనే
స భవి చుచున్నదని తెల్పెను సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీత్
ద్వితీయమ్ అనేశ్రుతియ దు ద శబ్ద వాచ్యమైన చిదాత్మకప్ర
మునకు సృష్టిక టే పూర్వము దు నిఖిల భేదాభావముచేత
వాచ్యమునకు ఏకత్వాపత్తి ఘటశరావాదుల ఉత్పత్తిక టేపూర్వము
కకమైన మృత్పి డమునకు ఏకతాపత్తివలె చెప్పియున్నది తదై
గా స్యామ్ అనే శ్రుతి అసచ్ఛబ్దవాచ్యమైన పరబ్రహ్మమే చిదచి
పప చరూపముచే బహుప్రకారముకావద ఒక్కమృత్పి డమే

ఘటశరావాదిబహురూపములుగా పరిణమి చేటట్లు సంకల్పి చి తేమ తేజ ప్రభృతి జగదాకారముచేత సృజి చెననని చెప్పయున్నది ఐతద త్మ్యమిద తత్సత్య స ఆత్మా తత్త్వమసి అనే శ్రుతివాక్యమునుబట్ట బ్రహ్మమొక్కటే అవిద్యాకృతోపాధి పారమార్థికోపాధులచే గ్రహా చతగి దని చెప్పడమయుక్తము జ్ఞాజ్ఞౌ ద్వావజావీశనీశౌ నిత్యో నిత్యానా చేతనశ్చేతనానా ఏకో బహూనా యో విదధాతి కామాన్ అనుశ్రుతు చేత జీవులకు అజత్వ నిత్యత్వబహుత్వములను చెప్పుటచేత ఘటశరా వాదులకుత్పత్తిక బే పూర్వము దేకవిధమైన ద్రవ్యమునకు ఉత్పత్త్యన త రకాలము దు కాదగిన బహుత్వమువలే సృష్టిక బే పూర్వము దేకరూప మైన బ్రహ్మకు సృష్ట్యుత్తరకాలమున నానావిధమైన జీవరూపముచేత బహుత్వము చెప్పినచో అపుడు జీవులకు అజత్వనిత్యత్వబహుత్వములు చెప్పిన శ్రుతులు విరోధి చును సూత్రములు విరోధి చును ఇతరవ్యప దేశాదితాకరణాదిదోషప్రసక్తి అని బ్రహ్మమే దేవమనుష్యాదిజీవరూపము చే బహుప్రకారమైనటు తనకు అహితాకరణాది దోషప్రసక్తిగల్గుననీ తన్నివారణార్థమై అధిక తు భేదనిర్దేశాత్ అనే సూత్రముచే జీవుని క బే బ్రహ్మకు భేదము చెప్పయున్నది వైషమ్యనైర్ఘృణ్యే న సాపేక్ష త్వాత్ అనుసూత్రప్రకారము దేవాదివిషమసృష్టి ప్రయుక్తమైన ఈ శ్వ రపక్షపాతనైర్ఘృణ్యములు జీవులయొక్క పూర్వపూర్వ కర్మసాపేక్షమువల గల్గిననీ ఆ దువలనే విషమసృష్టిగల్గినని పరిహృతమయినది న కర్మా విభాగాదితి చేన్నానాదిత్వాదుపపద్యతే చాప్యుపలభ్యతే చ యని ఎదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వితీయమ్ అని సృష్టిక బే పూర్వమందు జీవులు లేరని చెప్పుటచేత ఆయా కర్మన బ ధము స భవి చెననివ జీవులకు తత్తత్కర్మప్రవాహమనాదియని తెలియుమ నాత్మా శ్రుతేర్నిత్య త్వాచ్చ తాభ్య అనే సూత్రముచే ఆత్మకు ఉత్పత్త్యభావము నిత్య త్వము ఉ దుటవల ఆమోక్షము జీవభేదములకనాదిత్వము సమస్త వేదా తులు అ గీకరి చిరి ఆకారణమువలన శ్రుతివిరోధసూత్రవిరోధస్వమత

ధములు కలుటవల సృష్టికి తే పూర్వము చెప్పబడిన ఏకత్వావధార
యుటకు నామరూపవిభాగమునకర్హమైన సూక్ష్మచిదచిద్వస్తుభేదము
ప్పవలెను ది య దరిచేతను చెప్పినదిగానేయు డును ఇ తచెప్ప
దుటనగా అవిద్యాపరికల్పనము దు బ్రహ్మవ్యతిరిక్తమైన అవిద్యాప
ధము ఉపాధిప బ ధముగల చేతనములు లేన దువ అవిద్యోపాధి
ధములు తత్కృతదోషములు బ్రహ్మకే సంబ ధి చును సన్మాత్ర
క్మమని చెప్పే వాదమ దు సృష్టికి తే పూర్వము సన్మాత్రమైన ఏక
బ్రహ్మమే సృష్టి ఉత్తరకాలమ దు భోక్తృభోగ్యనియ తృరూపేణ
ఏకారమైనదపవలెను అట్లైన ఘటశరావమణికమువలె జీవేశ్వరులకు
ృతిమత్త్వము నిత్యత్వమున్ను గల్గును తన్నివారణార్థమై ఏకత్వాపత్తి
య దు భోక్తృభోగ్యనియ తృత్వత్రితయమున్నదని చెప్పవలెను
న్నను ఈ శక్తిత్రయశబ్దవాచ్యమైనదియేమని వివేచి చవలయును
మాత్రమైన నొక్కదానికే భోక్తృభోగ్యనియ తృరూపముచేత పరిణామసా
ర్యము శక్తిశబ్దముచేత చెప్పవలయును ఇట్లుచెప్పనచో ఈ శ్వరాదు
ఘటశరావాదిపరిణామసమర్థమైన మృత్పి డమునకు తదుత్పాదక
ము వలె బ్రహ్మమ దీశ్వరాదులకుత్పాదకత్వము చెప్పినట్లైతే ఈ
దులకు అనిత్యత్వమొచ్చును అనిత్యత్వదోషనివారణార్థమై ఈ
దులకు సూక్ష్మరూపముచేత ను డడమే శక్తియనవలెను అయితే
తిరిక్తసన్మాత్రమైన బ్రహ్మము ఉ డేలా ప్రమాణములేన దువ అది
వ్వట్లు ఆ గీకరి చినను తదుత్పాద్యులైన ఈ శ్వరాదులకు అనిత్య
పస గముపల ముగురికిన్ని నామరూపవిభాగానర్హసూక్ష్మదశాపత్తివలె
ృక బే పూర్వమ దు ఏకత్వావధారణమునకు అర్థమని చెప్పతగినది
చెప్పిన ఈ శ్వరాదులకు బ్రహ్మాత్మకత్వముచే ఏకత్వావధారణము
ధి చును అ దువల్ల సర్వావస్థలయ దు డెడు చిదచిద్వస్తువులకు
్మశరీరత్వము ఉ డుటవల సర్వదా సర్వశబ్దములచేత బ్రహ్మమొ
। తత్తచ్ఛరీరిగా తత్తద్విశిష్టమై తెలియుటచే స్థూలచిదచిద్విశిష్టుడైన
్మమే కార్యభూత మైన జగత్తనియు నామరూపవిభాగానర్హసూక్ష్మ

చిద్విశిష్టబ్రహ్మము కారణమనుటచే ఆబ్రహ్మమే మృత్పి దసాని ము ఆ వస్తువే సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆ త్ ఏకమేవాద్వితీయమ్ శ్రుతియ దు చెప్పబడినది ఆ వసువే విభక్తనామరూపచిదచిద్విశి గువల ఆ బ్రహ్మమే కార్యమనుటచే సమస్తము ఎను జసమగును క శ్రీభాష్యమ దు వారిమతమునకు కలిగియు దే శ్రుతివిరోధములు యవిరోధములును విస్తారముగా వర్ణి పబడినదని తెలియవలయును

శ్రీభాష్యమ దు చెప్పబడిన అధికరణార్థములు సూత్రార్థములవి లు ఈ విథముగ నున్నవి ప్రథమాధ్యాయప్రథమపాదమ దు నపురుషులే జగత్కారణభావముచేత వేదా తములు ప్రతిపా దుచున్నవని శ కి చి అవి కాదని నిరఎ చి పిమ్మట సత్యసంకల్పమై ద్యమై సమస్తకల్యాణగుణాకరమైన బ్రహ్మమునే జగత్కారణభావ ప్రతిపాదన చేయుచున్నవని చెప్పబడినవి ద్వితీయ తృతీయ చతు దములలో కొన్ని వేదా తవాక్యములు ప్రధానపురుషప్రతిపాదనపర ని దానిద్వారా సర్వా క్షేపము ఆశ కచేసి అవికూడా బ్రహ్మపరములే చెప్పబడినవి వానిలో ద్వితీయపాదమున అస్పష్టజీవాదికములైన ములు నిరూపితములైనవనియు స్పష్టలి గకవాక్యములు తృతీయ మ దు నిరూపితములైనవనియు చతుర్థపాదమ దైతే ప్రధానపురుష పాదనచ్ఛాయవనుసరి చిన వాక్యములు నిరూపితమైనవని విశే ఆ దువల ప్రథమాధ్యాయమ దు సర్వ వేదా తవాక్యజాతము జ్ఞత్వసత్యవ కల్పత్వాదియుక్తమైన బ్రహ్మనే జగత్కారణముగా ప్రతి ద చేయుచున్నవని స్థాపనముచేయబడెను

రె డవ అధ్యాయమ దు ఆ అర్థమునకు దుర్ధర్షణముచెప్పుట దార్ఢ్యముచెప్పబడినది అక్కడ ప్రథమపాదమ దు సా ఖ్యాదుల స్మృతివిరోధమువల న్యాయవిరోధమువల ప్రాప్తములైన దోషము నివారణచేయబడియున్నది రె డవఅధ్యాయమ దు సా ఖ్యాది వేద

బాహ్యపక్షములను నిషధి చి వేదావిరోధమైన మన్వాదిస్మృతులకు న్యాయములకు ఆదరణీయత్వమును దృఢముచేయబడియున్నది తృతీయ చతుర్థ పాదములయ దు వేదా తవాక్యములకు పరస్పరముగా ప్రాప్తమైనవి ప్రతి ఎధదోషగంధాభావములను ప్రసిద్ధిచేయుటకొరకు ఆ తరిక్షాదులు బ్రహ్మయొక్క కార్యమవి ప్రకారమని విశోధనముచేయ బడుచున్నది అక్కడ తృతీయపాదమ దు చిదచిత్స్రప చమునకు బ్రహ్మకారణత్వము ఉ డినప్పటికీ అచిద శమునకు స్వరూపముయొక్క అన్యథాభావముచేత కార్యత్వమును చిదంశమునకు స్వభావాన్యథాభావ ముచేత జ్ఞానప కోచ వికాసరూపమైన కార్యత్వముచెప్పబడియున్నది చతుర్థపాదమ దు జీవునకు ఉపకరణభూతములైన ఇ ద్రియాదులకు ఉత్పత్తిప్రకారము చెప్పబడియున్నది మొదటి అధ్యాయద్వయమువల మోక్షేచ్ఛగల పురుషులకును ఉపాస్యమైనది దోషగ ధశూన్యమై అనవ కాతిశయా స ఖ్యేయకల్యాణగుణములుగలదై సమస్తజగత్తునకు ముఖ్య రణమైన బ్రహ్మమేయని నిర్ణయి చబడినది ఉత్తరాధ్యాయద్వయము చేత బ్రహ్మయొక్క ఉపాసనాప్రకారమును ఉపాసనకు ఫలభూతమైన మోక్షస్వరూపమును చెప్పబడియున్నవి

తృతీయాధ్యాయప్రథమపాదమ దు బ్రహ్మను ఉపాసనేచ్ఛ యొక్క ఉత్పత్తి కొరకు జీవునికి స సారమ దు స భవి చెడి దోషములు చెప్పబడియున్నవి ద్వితీయపాదమ దు ఉపాసనేచ్ఛ కల్గుటకు బ్రహ్మకు సమస్తనిఖిలదోషత్వ కల్యాణగుణాకరత్వరూపమైన ఉభయలి గత్వములు ప్రతిపాదన చేయబడి యున్నవి తృతీయపాదమున బ్రహ్మోపాసనైకత్వనా నాత్వవిచారపూర్వకముగా ఉపాసనలయ దుపస హార్యానుపస హార్య గుణవిశేషములను చెప్పబడియున్నవి చతుర్థపాదమ దు ఉపాసనకు ఆశ్రమధర్మములయ దు కర్తవ్యత్వమువ్యవస్థచేయబడినది చతుర్థాధ్యా యమ దు బ్రహ్మయొక్క ఉపాసనకు ఫలచి తనచేయబడుచున్నది అచ్చట ప్రథమపాదమ దు బ్రహ్మోపాసనకు ఫలముచెప్పుటకొరకు

ఉపాసనస్వరూపపూర్వకముగా ఉపాసనానుష్ఠానప్రకారము అవిద్యయొక సామర్థ్యము చెప్పబడియున్నది ద్వితీయమ దు బ్రహ్మోపాసనచేయ వారికి బ్రహ్మప్రాప్తిమార్గోపక్రమప్రకార చి తనచెప్పబడినది తృతీయ మ దు అర్చిరాదిగతిస్వరూపమును అర్చిరాది మార్గముచేతనే బ్రహ ప్రాప్తియని ప్రతిపాదన చేయబడినది చతుర్థమ దు ముక్తునికి బ్రహ్మ భవప్రకారచి తనను చెప్పబడియున్నది కనుక ముముక్షువులచే తెలియదగినది నిరస్తనిఖిలదోషగ ధానవధికాతిశయాన ధ్యేయకల్యా గుణాకరము నిఖిలజగదేకకారణమైన పరబ్రహ్మమే అ కృదావృత్తస్మృ స తానరూప ఉపా నాత్మక బ్రహ్మజ్ఞానము మోక్షసాధనము ఉపాస నకు ఫలమర్చిరాదిమార్గముచే పరబ్రహ్మను పొ ది పునరావృత్తిలే స్వస్వరూపభూతమైన జ్ఞానాదిగుణావిర్భావపూర్వకముగా అన తమ విభూత్యనవధికాతిశయాన దబ్రహ్మానుభవము అని శారీరక శాస్త్రముచే చెప్పబడుచున్నది

1 జిజ్ఞాసాధికరణము (1 1 1)

1 అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా (1 1 1)

అథ అన తరము అత అల్పాస్థిరఫలమౌటవలన బ్రహ్మ స్థిరఫలజనకమయిన బ్రహ్మయొక్క జిజ్ఞాసా జ్ఞానవిషయకేచ్ఛ చేయ తగినది బ్రహ్మకర్మమీమా సావిషయము అర భి పతగినదా కాదా య స శయము అ దుకొరకు పరీక్షచేయబడుచున్నది మరియు వేదాం ములు బ్రహ్మయ దు ప్రమాణములా కావాయని స శయము పరినిష న్నమైన యర్థమ దు శబ్దమునకు బోధనసామర్థ్యనిశ్చయము స భవి చునా లేదాయని స శయము స భవి చదని పూర్వపక్షము స భవి పని ఎర్థా తము ఎప్పుడు స భవి చదో అపుడు పరినిష్పన్నమైన య మ దు శబ్దమునకు బోధనసామర్థ్యము లేకపోవుటవల ఎర్థరూపమై

బ్రహ్మము దు వేదా తములు ప్రమాణములు కావని బ్రహ్మవిచార స్వ
పమైన బ్రహ్మమీమా స ఆర భి ప తగినదికాదు ఎపుడు ప భవి చు
అపుడు ఎద్దమైన యర్థమ దు బోధనసామర్థ్యము గల్గువల వేదా
ములు బ్రహ్మయ దు ప్రమాణములని మీమా స ఆర భయో
మగును ఈ అర్థమ దు పూర్వపక్షము చేయువాడు తలచుచున్నాడ
పెద్దలవ్యవహారముక టే మరియొకస్థలమ దు శక్తిజ్ఞానము పుట్టకపోవు
వల వ్యవహారము కార్యబుద్ధిపూర్వకత్వముచేత కార్యమైన యర్థమ
శబ్దమునకు శక్తినిశ్చయమువల పరినిష్పన్నార్థరూపబ్రహ్మమ దు వేదా
తములు ప్రమాణము కావని బ్రహ్మవిచారరూపమైన మీమా స ఆర
యోగ్యమైనదికాదు ఎదా తమెటున్నను బాలురకు తలిద డ్రులు మొద
గువారలచేత అ బా మాతా తాత మాతుల శిశుపక్షిమృగాదుల యు డ
వేలుచేత చూపి చి ఆయావస్తువాచకములైన శబ్దములను ప్రయోగి చ
చు డువారలచేత క్రమేణ బహు ప్రకారములుగా శిక్షితులైన వారికి ఆయ
శబ్దశ్రవణక్షణాన తరమ దే ఆయా అర్థముల దు జ్ఞానము వారికి
కలుగు శబ్దములకు మరియొక స బ ధము తెలియక పోవుటవ
స కేతము చేసి పురుషుడు తెలియకపోవుటవల శబ్దార్థము క
బోధ్యబోధకభావమే స బ ధమని నిశ్చయి తురు గనుక పరినిష్పన
మైన అర్థమ దు శబ్దమునకు బోధకత్వనిశ్చయము స భవి చువ
బ్రహ్మము దు వేదా తవాక్యములు ప్రమాణములగునని బ్రహ్మవిచా
రూపమైన మీమా స ఆర భి పతగినది

సూత్రార్థము [అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా] అథ అన తరమ దు అత
అనిగడిచిపోయిన దానికి హేతుత్వమప్రతిపాదకము బ్రహ్మణో జిజ్ఞాసా
జిజ్ఞా యనగా తెలుసుకొనయిచ్ఛ చ్ఛకు చెప్పబడునదే ప్రధానము
గనుక చెప్పబడునది జ్ఞానమేయని ఇచ్చట అభిప్రాయమైనది పూర్వ
వృత్తా తము వలను దీ అల్పాస్థిరఫలముగలకేవలకర్మాదులు తెలియుట
వల అన తర అదే హేతువువలనే అన తమైన స్థిరఫలముగల బ్రహ్మ
దిగమము చేయతగినది

ఐ అల్పాస్థిరఫలముగలదైన కర్మవిచారాన తర అ తి
దమైన బ్రహ్మ జిజ్ఞాస చేయతగినది

ంగ్రహము అధ్యాయచతుష్టయాత్మకశారీరకమీమా సాశాస్త్రము
జత్వాన్ని తదభావ్యత్వమును ముముక్షూపాస్యత్వమును ముక్త
ఋ బోధి చుచున్నది ప్రాభాకరమతరీత్యా శబముఎకు కా ర్య
ధకత్వశక్తియగుటచేత పరినిష్పన్నవస్తువున దు శబ్దమునకు
క్తిలేన దున వేదా తములు పరినిష్పన్నమైన బ్రహ్మము దు
కాజాలవు ప్రమాణముకాన దున సా గాధ్యయనవ తు
త్యర్థరఫలాపాతప్రతీతి రాదు అక్షయ్య హ వై చాతుర్మాస్య
ృకృత భవతి త్యాదివాక్యాలకు అక్షయమైన ఫలము శ్రుత
కర్మాల్పాంతరఫలమనిది పనేరదు గావున కర్మాణామల్పాస్థిర
ప్రతీతి రూపవిశిష వాతువు సిద్ధిపన దున వేదా తార భముఘ
పూర్వపక్షమునకు అ బా తాతా మాతులాది శబ్దములలో సిద్ధ
మాతాపిత్రాద్యర్థాలు ప్రథమవ్యుత్పత్తిద్యోతమగుటచేత అది
ర్థ బునే యనేనిర్న ధములేన దున వేదా తము లకు పరిఎ
సపసామర్థ్యము గలదై అవి ప్రమాణములగుటచేత అనంతస్థిర
ప్రతీతిరూప విశేష్యా శము లభి చును కర్మవిచారము చే న
ృత్తి విధానాదుల వల కర్మలకు సాతిశయఫలత్వము అవగతఎ
అక్షయత్వకీర్తనము చిరకాలస్థాయిత్వాభిప్రాయముగా ఎ యు
చైతదమృతమ్ అను చోట అమృతత్వమువలె నిర్వహి
ర్మలకు అల్పాస్థిరఫలత్వ నిర్ణయము వుశేషణా శ ఽ
ఐ విశిష్ట వాతువులభి చుటచే శాస్త్రార భము ఘటి చుననే
రణము

ధికరణము (1 1 2)

వ్య యత (1 1 2)

ఈ జగత్తునకు యత ఎవనివలన జన్మాది జన్మమే
ుగా గలవో తైత్తిరీయోపనిషత్తుయ దు ఈ వాక్యమునకు యతో
మాని భూతాని జాయ తే అనే శ్రుతి విషయవాక్యము అనగా
ఏ బ్రహ్మమువలన మాని భూతాని ఈ భూతములు
తే పుటుచున్నవో యేన ఏ బ్రహ్మముచేత బ్రతుకుచున్నవో ఏ
ులు మృతిపొ ది ఎక్కడ లీనమగుచున్నవో తత్ ఆ
ను విజిజాసస్వ తెలుసుకోవలసినది అని జిజ్ఞాస్యత్వముచేత
చేయబడిన ఈ బ్రహ్మజగజ్జన్మాదికారణత్వముచేతనా లేక లక్ష
లనా చెప్పుటకు సమర్థమగునా కాదాయని స శయము సమర్థము
పూర్వపక్షము ఎటున్నను జగజ్జన్మాదులు ఉపలక్షణముచేతనైనా
త్వముచేతనైనా బ్రహ్మలక్షణముకానేరదు ఉపలక్షణత్వము
పక్షమ దు ఉపలక్ష్యమునకు మరియొక ఆకారముయొక్క యోగ
పబధుు చ్చట ఆయాకారములేదుగనుక ఉపలక్షణత్వము
చదు విశేషణత్వము చెప్పిన పక్షమ దు అనేకవిశేషణములుగ
వలన ఒకటికి ప్రతిపాదకత్వము స భవి చదు విశేషణములకు
్య ము దుటవల ఆ విశేషణములు వ్యావర్తకములగుటచే బ్రహ్మకు
్యము స భవి చును సదాతమెట్లున్నను అ దు విరుద్ధమైన విశే
లు అనే ుులై ప్పటికీ శ్యామ్యత్వయువత్వరు పములైన ధర్మ
దే దత్తునివలె జగజ్జన్మాదివిశిష్టమైన బ్రహ్మమే విశేష్యమగును
ణత్వ పక్షమ దు జన్మాదులచే నుపలక్ష్య మైన బ్రహ్మకు బ్రహ్మశ
ేత తెలియబడెడి బృహత్త్వరూపమైన ఆకారములున్నవని జగజ్జ
రణము బ్రహ్మయని లక్షణము చెప్పుటకు సమర్థమగుమ
ము అస్య వివిధవిచిత్రభోక్తృభోగ్యములచేత పూర్ణమైన
జగత్తుకు యత ఎవనివల న్మాది జన్మము మొదలుగా
లయములో అదే బ్రహ్మమని చెప్పబడుచున్నది

తాత్పర్యము ఏ బ్రహ్మమువల ఈజగత్తు సృష్టిస్థితిలయములుగలదో ధికరణసంగ్రహము బ్రహ్మ సిద్ధియ దు వేదాంతము ప్రమాణమునుప క్షణము బ్రహ్మకు సిద్ధి పన దున బ్రహ్మ ప్రతిపత్తి రానేరదు అనెడిటన్న యతో వా ఇమాని భూతాని అనువాక్యము జన్మకారణత్వాదులను లక్ష ణుగా రప్పి చన దున జన్మకారణత్వాదులను విశేషణమ దురో రేక ఉపలక్షణమ దురో విశేషణభేదప్రయుక్తవిశేష్యభేదము ప్రస గి ంట చేత విశేషణమని అనకూడదు ఉపలక్ష్యోపలక్షణవ్యతిరిక్తోపలక్ష్య త జ్ఞానా శము లభి పన దున ఉపలక్షణమనే పూర్వపక్షమునకు అనేక విశేషణ విశిష్టవిశే్ష్యైకస్య దేవదత్త శ్యామో యువా లోహితాక్ష త్యాదిషు దర్శనాత్ ఖణ్డో ముణ్డ పూర్ణశృ గో గా త్యాదిషు భ దత్వ య దత్వాది విరుద్ధవిశేషణానామేవ విశేష్యభేదకత్వదర్శనాత్ జన్మాది రణత్వాదే కాలభేదేన బ్రహ్మణ్యవిరుద్ధత్వాచ్చ విశేషత్వముపప న్నము ఉపలక్షణోపలక్ష్యవ్యతిరిక్తోపలక్ష్యగతబ్రహ్మత్వాదిరైన తృతీయా రము లభి చుటచేత ఉపలక్షణత్వమున్ను కూడును ఇటుల జన్మకారణ త్వదులు బ్రహ్మలక్షణమగుటచేత లక్షణ ణు ప్రపత్తి వచ్చుటచేత బ్రహ్మ చారము ఘటి చునని జన్మాద్యధికరణప్రమేయము

శాస్త్రయోనిత్వాధికరణము (1 1 3)

శాస్త్రయోనిత్వాత్ (1 1 3)

స్త్ర వేదమే యోనిత్వాత్ కారణము గలవాడగుటవలన యతో ఇమానీత్యాదివాక్యమే విషయవాక్యము జగత్కారణమైన బ్రహ్మ దు ఆ శ్రుతి ప్రమాణమగునా కాదాయని స శయము ప్రమాణము కా ని పూర్వపక్షము అనుమానముచేత సిద్ధి చిన విషయకము గనుక మాణా తరముచేత సిది పని వస్తువుక బే శాస్త్రప్రమాణము జగత్తు కు సావయవత్వమువలన కార్యత్వము దుటచేత కార్యమునకు ఉపాదా

నరు పమైన సామగ్రి ప్రయోజనము తెలిపిన మనుష్యుడే కర్తగా గల్గినం
గనుక జగన్నిర్మాణరూపకార్యమ దు సమర్థులై కర్మబద్ధులైన స్వల్పశక్తి
గల జీవునకు వి క్షణులై సర్వజ్ఞులై సర్వశక్తులైన పర్వేశ్వరుడే అనుమా
నముచేత ద్ధి చినవాడని ఆ బ్రహ్మమ దు పూర్వము చెప్పిన శ్రుతి
ప్రమాణముకాదని ఎదా తము జగత్తునకు కార్యత్వము దినప్పటికనీ ఏక
లయున దే కనిచేతనే సమస్తము నిర్మి పబడెని ప్రమాణము లేన దు
ల విలక్షణపుణ్యముగల జీవులకు జ్ఞానశక్తివైచిత్ర్యములచేత నొకకాల
మ దు కజగత్తుయొక్క నిర్మాణసామర్థ్యము స భవి చును గనుక తద
తిరిక్తులైన పురుషుడు అనుమానముచేత సాధనీయుడు కాడని అట్టిపురు
షునియ దు ఆ శాస్త్రమొకటియే ప్రమాణముగును కనుక పూర్వమ దు
చెప్ప డిన శ్రుతి బ్రహ్మయ దు ప్రమాణము శాస్త్రము వేదము
యోని కారణము అనగా ప్రమాణము తత్ ఆ బ్రహ్మ శాస్త్రయోని
శా ముప్రమాణముగా కలది యగును ప్రమాణా తరమునకు అవిష
యుడు గనుక క్కశాస్త్రముచేతనే తెలియబడు బ్రహ్మకు శాస్త్రయోని
త్వము సే భవి చునని సూత్రార్థము

తాత్పర్యము ఆ బ్రహ్మ కారణముగా కలవాడు

అధికరణన గ్రహము వేదాంతములకు సిద్ధమైన బ్రహ్మ వస్తువ దు
బోధకత్వశకిగలదై జన్మకారణత్వాదులు బ్రహ్మలక్షణమై బ్రహ్మప్రతిపత్తి
లబి చి ు వేదా తార భము ఘటి పదు శాస్త్రరూపప్రమాణము
ప్రమాణా తరాప్రాప్త బై ప్రమాణా తరవిరోధములేని అర్థములు బోధక
ముగా ను డును క బ్రహ్మయొక్క నిమిత్తత్వా శము క్షిత్యాదిక సక
ర్తృకత్వ కార త్వాత్ ఘటవత్ అనే అనుమానముచేత సిద్ధి చును ఉపా
దానత్వా శము నిమిత్తభూతములైన కులాలాదులలో ఉపాదానత్వముకాన
రాన దున ప్రత్యక్షాదిప్రమాణవిద్ధముగ ను డును కావున సాధకబాధక
ప్రమాణవిరహితము కాన దున బ్రహ్మకారణత్వమును సాధి చుతరి లోక
ద్ప కులాలాది క్షేత్రజ్ఞ సజాతీయుడై సిద్ధి చునేగాని వివక్షితుడైన ఈ
శ్వరుడు సిద్ధి న దున అనుమానముచేత ఈ శ్వరునియొక్క నిమిత్త

త్వా శమును సాధి పనేరదు అపరిమితశక్తుడైన విమిత్తేశ్వరునికి లోకాప దృష్టమైన ఉపాదానత్వా శము ప్రమాణా తరబాధితము కాన దున ఉ దానత్వ ఆ శమ దు ప్రమాణా తరబాధకముకానేరదు కాబట్టి సాధకబాః కప్రమాణవిరహితమైన బ్రహ్మ కారణత్వ ము వేదా తమే ప్రమాణముకాః గి న దున తద్విచారము ఆర భణీయమని శాస్త్రయోనిత్వాధికరణప్రమే యము

4 సమన్వయాధికరణము (1 1-4)

4 తత్తు సమన్వయాత్ (1 1 4)

అరము తత్ పూర్వసూత్రమ దు చెప్పబడిన శాస్త్రయో త్వము సమన్వయాత్ పురుషార్థత్వముచేత అన్వయమువలన సిద్ధి చును బ్రహ్మకు శాస్త్రప్రమాణత్వము స భవి చునా లేదాయని విచ రము చేయబడుచున్నది స భవి చదని పూర్వపక్షము ఎటన్న ప్రవృత్తి వృత్తి రహితుడైన పరమాత్మ స్వరూపముచేత పురుషార్థములేకపోవుట లన పురుషార్థావికబోధకమాటచేతనే శాస్త్రమునకు ప్రామాణ్యముచేః స భవి పదు మోక్షసాధకబ్రహ్మజ్ఞానవిధిపరత్వముచెప్పినప్పటికి అ త్రైన బ్రహ్మయ దు ధ్యానవిధాన స భవి చును గనుక బ్రహ్మసద్భా మ దు తాత్పర్యములేదని బ్రహ్మకు శాస్త్రప్రమాణకత్వ స భవిచదు సిద్ధా తము అధికగుణముగల పుత్రాదులవలన జీవజ్ఞానమువలె అవధిలేని అధికార ఆన దస్వరూపమైన బ్రహ్మజ్ఞానమునకు అతిశయర హిత పురుషార్థత్వము స భవి చుటవలన బ్రహ్మ శాస్త్రప్రమాణముగా గలదగును ఆన దో బ్రహ్మ యదేష ఆకాశ యతో వాచో ఆన ద బ్రహ్మణో విద్వాన్న బిభేతి కుతశ్చన ఆన దస్వరూపమే బ్రహ్మము వేదవాక్యములు మనస్సుచేతను బ్రహ్మన దమూహి చుటకునసమర్థమై వెనుకకు తిరుగును అటువ టి ఆన దము తెలిసిన

వాడు మరల ఎ సారమును పొ దడనెరు అర్థప్రతిపాదకములైన శ్రుత చే అనవధికాన దస్వరూపమే బ్రహ్మమని చెప్పబడును కనుక బ్రహ తపరూపము చేతనైనా అనుభవి పబడినవాడైనట్లైతే విరతిశయాన ట స్వరూపుడని తత్ప్రతిపాదనపరునికే సాక్షాత్తుగా పురుషార్థము దన్వ యము ప్రవృత్తినివృత్తులయందు పరుడైనవానికి దానిచేతగల్గిన ఫలము యొక్క ప బ ధమువలన పురుషార్థము దన్వయము

సూత్రారము తు శబ్దము పూర్వపక్షమునకు నివృత్తిద్యోతకము తత్పూర్వ సూత్రమ దు చెప్పబడిన బ్రహ్మకు శాస్త్రయోనిత్వము సమ న్వయము వ న ఎర్థించును సమ్యక్ అన్వయ సమ్యక్ అనగా పురుషా ర్థత్వము చేత అన్వయాత్ అన్వయమువలన తెలియకొనెడి మనుష్య నకు అనవధికాన దస్వరూపుడగుటచే పరమపురుషార్థస్వరూపుడైన బహ్మము దు బోధకత్వముచేత శాస్త్రమునకు అన్వయమువలన హ్మకు శాస్త్రప్రమాణకత్వ సిద్ధి చును

తత్పర్యము వేదకారణము పరమపురుషార్థాన్వయమువలనసిద్ధి సును

ధికరణసంగ్రహము ప్రవృత్తినివృత్తిపర ఋగనుందు అర్థార్థీ రాజ ల గచ్ఛేత్ మ దాగ్నిర్లా ఖ పిబేత్ స్వర్గకామో యజేత న ర్జ భక్షయేత్ ఇత్యాదివాక్యములకే ప్రయోజనపర్యవసాయత్వము ను సిద్ధవస్తుబోధకవాక్యములకు అటులేదు కాబట్టి సర్థమైన బ్రహ్మప్ర పాదక వాక్యములకు ప్రయోజనపర్యవసానములేన దున వేదా తశా స్త్రము అనార భణీయమనే పూర్వపక్షమునకు విధివలె స్వయ ప్రయో జనరూపమై తత్ప్రతిపాదకవేదా తవాక్యములే సాక్షాత్ప్రయోజనపర్యవ యులు స్థానిష్టప్రాప్తిపరిహారసాధనబోధపద్వారా ప్రవృత్తినివృత్తిపరవా ములకు ప్రయోజనపర్యవసాయిత్వము వినా ప్రత్యక్షప్రయోజనపర్యవ సాయిత్వము లేదు గాన అన శకల్యాణగుణపరిపూర్ణమై బ్రహ్మమే

పయోజనమై తత్ప్రతిపాదకశాస్త్రప్రమాణమై సిది చుటచే బ్రహ్మాప్రల పాదకశాస్త్రమార భణీయమని సమన్వయాధికరణసారా శము

ఈక్షత్యధికరణము (1 1 5)

5 **ఈక్షతేర్నాశబ్దమ్ (1 1 5)**

ర్థము అశబ్ద ప్ర ము ఈ క్షతే ఈ క్షణముచల కాదు

యేనాశ్రుత శ్రుత భవతి త్యాది గత్కారణవాది వేదా తవేద్యము ిషయము దేనిచేత తెలియబడినదని జగత్కారణత్వముచె ప్పిడి శ్రుతి ిషయమైన వస్తువు సా ఖ్యులచేత చెప్పబడిన ప్రధానమా ఆన ద స్వరూపమైన బ్రహ్మమాయని స శయము ప్రధానమని పూర్వపక్షము ెటున్న ప్రతిజ్ఞాదృష్టా తములయొక్క అన్వయముచేత అను నా రము ిల వాక్యముచేత తెలియబడును కనుక ప్రధానమేయని యేనాశ్రుత శ్రుత భవతి అనెడు శ్రుతిచే ఒకటిని తెలియుటచేత సర్వము తెలియు డునని ప్రతిజ్ఞచేసి యథా సోమ్యైకేన మృత్పి డేన అనెడి దృష్టా త ముచేత ఉపపాదనచేయబడుచున్నది కనుక ఆ అనుమానవి మైన ఈ క్యముచేత వేదమని నిశ్చయాన తరము సదేవ సోమ్య అనెడు శ్రుతి రు దు సచ్ఛబ్దము ప్రధానవాచకము తదైక్షత యనే శ్రుతియ దు చెడి క్షణము గౌణమగునని తత్తేజ ఐక్షత యనెడి శ్రుతి ప్రతిపాదితమై న ణదర్శనముచేతనే తెలియబడుచున్నది

ద్ధా తము తదైక్షత బహు స్యామ్ అనే శ్రుతియ దు బహుభవన కల్పరూప ఈ క్షణము చేత అన్వయమువలన సదేవ సోమ నెడు కారణవాచకమైన సచ్ఛబ్దమునకు అచేతనమైన ప్రధానము యర్థ ముకానేరదు సర్వజ్ఞమై సత్యస కల్పాద్యుక్తమైన పరబ్రహ్మమే యర్థ వి నిశ్చయి పబడుచున్నది అనుమానస్వరూపము అవాక్యమని చెప్ప

కూడదు హేతువు చెప్పకపోవుటవలన అన్యజ్ఞానముచేత అన్యజ్ఞాన ప భవి పక పోవునవెడి అర్థము పోగొట్టుటకొరకు దృష్టా తముచెప్పి ముఖ్యదర్శనము ప భవి చుచున్నప్పుడు గౌణమైన ఈ క్షణము అ కరి చరమెవరికి యుచితముగా ను దదు తేజస్సు మెదలుగా గలిగి వస్తువుల యు దును గౌణమైన ఈ క్షణము తాత్పర్యముకాదు తేజః బ్బాదులు తేజశ్శరీరకుడైన అ తర్యామివాచకములు గమక పరబ్రహ్మ జగత్కారణమని తెలియవలెను

సూత్రార్థము ఈక్షతి ఈ క్షతి ధాతువునకు దర్శనమని అర్థము అశబ్దమనగా శబ్దమే ప్రమాణము దేనికి ప భవి పదో అది అశబ్దమనిపి చుకొనును కనుక పదోక్తమైన అనుమానముచేత చెప్పబడిన అశబ్దమై ప్రధానము న కాదు పదేవ సోమ్య యను శ్రుతియ దు ప్రతిపాద మైన బ్రహ్మయ దన్వయముగల ఈక్షణరూపవ్యాపారమువలన అచే నమైన అశబ్దము జగత్కారణముకాదు సర్వజ్ఞమైన బ్రహ్మమే జగత్కార ము నిశ్చయి చవలెను

తాత్పర్యము జగత్సర్గోపయుక్త ముఖ్యేక్షణము ప్రకృతికి గూడదు

6 గౌణశ్చేన్నాత్మశబాత్ (1 1 6)

అరము గౌణశ్చేత్ గౌణేక్షణమైనట్లైతే ఆత్మశబ్దాత్ చేతన చకశబ్దమువలన న కాదు తత్తేజ ఐక్షత అనెడి అచేతనమున పొ దిన గౌణేక్షణముయొక్క సాహచర్యము తదైక్షత యనెడు స్థలమ ద ఈ క్షతి శబము గౌణమని చెప్పగూడదు ఆత్మశబ్దమువలన సచ్ఛబ్దమ చేత చె ప్పడి చూచెడివానియ దు ఐతదాత్మ్యమిద సర్వ అ శ్రుతులయ దు తేజ ప్రభృతులైనవానికి తదాత్మకత్వశ్రవణమువలన తేజ ప్రభృతి ఈ క్షణము ముఖ్యమేనని అభిప్రాయము

తాత్పర్యము ఆత్మశబ్దము చేతనవాచకమైన దున గౌణేక్షణముకా రదు

7 తన్నిష్ఠస్య మోక్షోపదేశాత్ (1 1 7)

అర్థము తన్నిష్ఠస్య బ్రహ్మైత్వకత్వముచేత జీవామన ధాననిష్ఠు
నికి మోక్షోపదేశాత్ మోక్షముచెప్పుటవలన ఈ కారణమువలన
ఎచ్ఛబ్దముచేత చెప్పబడినది ప్రధానముకాదు పరబ్రహ్మ తత్త్వమ౹
అనెడు శ్రుతియ దు బ్రహ్మస్వరూపముచే ప్రత్యాగాత్మానుసంధాననిష్ఠ
నకు తస్య తావదేవ చిర యావన్న విమోక్ష్యే అథ స పత్స్యే ఆ౹
వాక్యమువలన మోక్షముచెప్పుటవలన దానియ దు కారణమైనది ప౹
బ్రహ్మమే

తాత్పర్యము ఆత్మనిష్ఠునికి మోక్షముచెప్పుటచేత పరబ్రహ్మమేయనుట

8 హేయత్వావచనాచ్చ (1 1-8)

అర్థము హాయత్వ త్యాజ్యత్వము అవచనాచ్చ చెప్పకపో
వుట వలన ప్రధానమునకే కారణత్వముచెప్పినయెడల ప్రధానము మో
విరోధి గనుక హేయత్వముచెప్పబడును హేయత్వము చెప్పబడకపో
టవలన ప్రధానము కారణముకాదు బ్రహ్మమే కారణము

తాత్పర్యము ప్రధానమునకు మోక్షవిరోధిత్వముచెప్పుటవలన

9 ప్రతిజ్ఞావిరోధాత్ (1 1 9)

అర్థము ప్రతిజ్ఞా చేయబడిన ప్రతిజ్ఞకు విరోధాత్ బాధకమౌటవల
ప్రధానమని వాది చిన యెడల ప్రతిజ్ఞకు విరుద్ధమగును యేవాశ్రుత
శ్రుత అనెడి శ్రుతిచే చెప్పబోవు కారణజ్ఞానముచే చేతనాచేతనమి౹
మైన సమస్తప్రప చముయొక్క జ్ఞానమే ప్రతిజ్ఞచేయబడియున్నది చే
నా శమునుగూర్చి ప్రధానమునకు కారణత్వమురాదు అప్రధానజ్ఞానవ
చేత చేతనా శ తెలియబడదుగనుక ప్రధానము కారణముకాదు

తృర్యము చేయబడిన ప్రతిజ్ఞకు బాధకముకలుగుటవలన

0 స్వాప్యయాత్ (1 1 10)

రము ఎ్వ ఎ్వకారణమ దు అప్యయాత్ లీనత్వముచెప్పె
శ్రుతివలన స్వమపీతో భవతి యని జీవునికి సుషుప్తియ దు స్వాప్య
సుము వినబడుచున్నది ఎ్వకారణమ దు అప్యయము అనగా లీనత జీ
ునిగూర్చి ప్రధానమునకు కారణత్వము లేకపోవుటవలన స్వాప్యయశ్రుతి
రోధముకలుటవలన ప్రధానము కారణముకాదు బ్రహ్మయే జగత్కారణ
ని తెలియవలయును

తృర మ జీవునికి ఋషుప్త్యవస్థయ దు తనకు కారణభూతమైన
రబ్రహ్మయందు లీనత్వము కలదనుట శ్రుతిసిద్ధము

1 గతిసామాన్యాత్ (1 1 11)

ర్థము గతి మరియొక ఉపనిషత్తుయ దుచెప్పబడిన సామా
్యత్ న దృశ్యముచే మరియొక ఉపనిషత్తుచెప్పబడినవిధముగా
ఉపనిషత్తు య దును ప్రధానము కారణముకాదని నిశ్చయి చవల
మును యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్ తస్మాదేతద్బ్రహ్మ నామరూపమన్న
5 జాయతే పరాస్య శక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియా
5 కారణ కరణాధిపాధిప ఆత్మా ఖల్వరే విదితే సర్వమిద
జ్ఞాత భవతి తస్య హ వా ఏతస్య మహతో భూతస్య నిశ్వసదమే
ద్యదృగ్వేద పురుష ఏవేద సర్వ యద్భూత యచ్చ భవ్య
తస్మాద్విరాడజాయత ఆత్మా వా దమేక ఏవ అగ్ర ఆసీత్ స
మానోకానస్పృశత తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశస్స భూత
ఏకో వా వై నారాయణ ఆసీత్ స ఏకాకీ న రమేత మరియు ఉపనిష
లయ దును అతని శక్తి అన తమని అతని జ్ఞానబలాదులు విలక్షణ
ని సమస్తవస్తువులను విశేషాకారముచేతను సామాన్యాకారముచేతను

లిసినవాడనియు సమస్త ఇ ంద్రియాలకును అధిపతియనియు ఆ బ్రహ్మ
లియబడినట్లైతే సమస్తము తెలియునని సమస్తము భూతభవిష్యదాత్మక
తయు బ్రహ్మస్వరూపమనియు అతనివలన విరాట్ స్వరూపముద
చెనని ఆత్మశబ్దవాచ్యమైన బ్రహ్మమొక్కటే సృష్టికి పూర్వము డెన
యు ఆ బ్రహ్మమొక్కటే సమస్తమును సృష్టిచేసెననెడి అర్థప్రతిపాదక
లైన అనేకశ్రుతులచేత పరబ్రహ్మకే కారణత్వము నిశ్చయము చేయ
డినది ఈ శ్రుతికి దాని గతిసామాన్యమువలన బ్రహ్మమే కారణమని
ప్పును ప్రధానమె తమాత్రము కారణముకాదు
త్పర్యము ఈ శ్రుతిసాదృశ్యము మరియొక శ్రుతి య దుండువలన

2 శ్రుతత్వాచ్చ (1 1 12)

ర్థము శ్రుతత్వాచ్చ ఆత్మన ఏవేద సర్వ అనెడి ఈ ఉప
షత్తుయ దు కారణత్వము వినబడుటవలన ఆ కారణమువల సదేవ
మ్య యను కారణవాక్యముచేత తెలియదగినది ప్రధానముకాదు సర్వ
మై సత్యస కల్పమైన పరబ్రహ్మమేయని దృఢము చేయబడినది
త్పర్యము సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీత్ అనువాక్యమ దు జగ
్కరణముగా చెప్పబడిన సచ్ఛబ్దవాచ్యవస్తువు ప్రధానము కాగలదగును
ద శబ్దవాచ్యమైన సత్వరజస్తమోమయ జగత్తుకు తద్వ్యక్తమైన ప్రధాన
కారణమగునేగాని సత్వరజస్తమోవిధురమైన బ్రహ్మము కారణము
నేరదు మరియు అనుమానాకారవాక్యవేద్యతయా ఆనుమానికప్రధానమే
వాక్యమ దు కారణమై తోచుచున్నదనే పూర్వపక్షమునకు జగత్సర్గోప
యుక్తముత్వేక్షణము ప్రకృతికి గూడన దున సర్వజ్ఞమైన బ్రహ్మకే
ఋ దుటవలన చిదచిద్విశిష్టబ్రహ్మము జగత్కారణమగుటచేతను శరీర
గాతచిదచిద్వారా సత్వరజస్తమోమయావ్వయము కూడుటచేత జగత్కా
ణలక్షణ్యము బ్రహ్మమునకు దుటవలన అనుమానావయవములలో ప్రధా
మైన వాత్వవయవముపాత్తమగుటచేత వాక్యమునకు అనుమానాకార

గాన పచ్ఛబ్దవాచ్యమైన కారణము ప్రకృతికాదు పరమా
{ముచేస బ్రహ్మము అచిద్వ్యావృత్తమని ప్రతిపాది చ

ుకరణము (1 1 6)

ుశభ్యాసాత్ (1 1 13)

దమయ అన దమయశబ్దముచేత చెప్పబడినవాడు
పాత్ సాన్నిధ్యమువలన తైత్తిరీయోపనిషత్తుయ దు
స్మాదాత్మన అకాశస్స భూత అని యార భి చి
స్మాద్విజ్ఞానమయాదన్యో తర ఆత్మా అన దమయ
జగత్కారణత్వముచే జీవుడా లేక పరమాత్మా యని
డని పూర్వపక్షము ఎట్లు తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా
అన దమయమునకు శారీరత్వము చెప్పబడును శారీ
బ ధము గలవాడు అతడు ప్రత్యగాత్మయైన జీవుడే
ము దును దానివలన దర్శనపూర్వకమైన స్పష్టయును

సైషా అన దస్య మీమా సా భవతి అని బ్రహ్మన ద
యతో వాచో నివర్త తే అప్రాప్య మనసా సహ అన ద
న్ అనెడి వాక్యమువరకును చెప్పబడిన అన దము
ర్గా తరభూతుడైన పరమాత్మకే నిశ్చయి పబడినది
ప్పబడిన శారీరత్వము పరమాత్మకే స భవి చును
స్మాత్ అత్మన అకాశ స భూత అనే శ్రుతిచేతతెలియ
మే అన్నమయాదిశరీరుడని నిశ్చయి పడినది మరి
నిర్దేశములేకపోవుటవలన శ్రుత్య తరములయ దు
శరీరమ్ అనియార భి చి ఏష సర్వభూతా తరాత్మా

అపహతపాప్మా దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణ అని పృథివ్య తరిక్షాదుల శరీరముగాను పరమాత్మను ఆత్మగాను చెప్పబడియున్నది అన్నమయ మునకు ఆత్మైన వస్తువే ప్రాణమయాదుల దు తస్యైష ఏవ శారీ ఆత్మా య పూర్వ స్యతస్యనుకృష్యత అని ఆత్మగా అనుకర్షణము చేయ బడుచున్నది విజ్ఞానస్వరూపుడైన ప్రత్యగాత్మకును అవనవే ఆత్మ గను అన దమయమ దు తస్యైష ఏవ శరీర ఆత్మా య పూర్వస్య అ నిర్దేశము అన దమయమునకు అనన్యాత్మత్వప్రదర్శనమే ప్రయోజనవన గాగలది అకారణమువలన జగత్కారణముగా చెప్పబడిన అన ద యుడు పరమాత్మయే

మాత్రార్థము అన దమయశబ్దముచేతను ఆకాశము మొదలైన శబ్దవ లచేతను చెప్పబడిన జగత్కారణభూతుడైనవాడు ప్రత్యగాత్మకు అర్థా రభూతుడైన పరమాత్మే ఎటన్న ఆ పరమాత్మకు నిరతిశయాన దమున శ్రుతియు డుటవలన స ఏకో మానుష అన ద తే యే శత అ వాక్యముచేత ప్రత్యాగాత్మయ దప భావితమైన అన దమునకు బ్రహ య దే స్థితియోగ్యమగునని తే యే శత మని అభ్యాసము డినదా వలన పరమాత్మయే

తాత్పర్యము అన దమయశబ్దముచేత చెప్పబడినవాడు జీవాత్మక విలక్షణుడైన పరమాత్మయే ఎందుక టే ఆ అన దమునకు సర్వాధి క్యము ప్రతిపాదనమగుటవలన పరమాత్మ య దు ఆ ఆనందము డు వలన ప్రత్యగాత్మ కానేరదు

14 వికారశబ్దాన్నేతి చేన్న ప్రాచుర్యాత్ (1 1 14)

అర్థము వికారశబ్దాత్ వికారార్థకమయట్ప్రశబ్దమువలన నేతి చే బ్రహ్మ కాదనివక్తైతే ప్రాచుర్యాత్ ఈ మయట్కు ప్రాచుర్య మువలన వ కాదు అన దమయ అని వికారార్థకమయట్ శబ్దమ డుటవలన అవికృతుడైన పరమాత్మ వి తమాత్రము కాదు అన్నమయ

అనెడి వికారోపక్రమమువలన మయట్ శబ్దమునకు వికారమే అర్థమ చెప్పుట యుక్తముకాదు జీవునికిన్ని వ జాయతే ప్రియతే వా వాక్యముచేత వికారప్రతి ఎధముచే ప్రాచుర్యార్థమే మయటని నిశ్చయి పలయును ఈ ఆవ దమ దు యతో వాచో నివర్త తే అనిచెప డిన ప్రాచుర్యమువలన ఆవ దప్రచురుడు పరమాత్మయే అనవధిక ప్రచురమైన ఆవ దము ప్రత్యగాత్మయ దు న భవి చదని యూహి పలయును

తాత్పర్యము వికారారకమైన మయట్శబ్దము ప్రాచుర్యార్థకము బ్రహ్మమందు అన్వయి చును

15 తద్ధేతువ్యపదేశాత్ (1 1 15)

అరము తత్ ఆవ దమ దు హేతు కారణత్వముయొక్క వ దేశాత్ చెప్పుటవలన ఏష వ్యావా ఆవ దయాతి అనే శ్రుతి జీవు నావ దపరచుట శ్రుతియ దు చెప్పబడినది కనుక పరమాత్మ ఆవ దమయుడని నిశ్చయి పబడినది

తాత్పర్యము ఆవ దమయహేతుత్వకారణములు చెప్పుటవలన

16 మాంత్రవర్ణికమేవ చ గీయతే (1 1 16)

అర్థము మా త్రవర్ణికమేవ మ త్రవర్ణమ దు చెప్పబడిన హ్మమే గీయతే ఆవ దమయమని స్తోత్రము చేయబడినది సత జ్ఞానమన త బ్రహ్మ అను మ త్రవర్ణమ దు చెప్పబడిన బ్రహ్మ తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన అని యార థి చి ఆవ దమయ చెప్పబడినది గనుక ఆవ దమయుడు (హ్మమే

తాత్పర్యము మ త్రవర్ణమ దు చెప్పబడిన బ్రహ్మమే ఆవ దమం డని స్తుతి పబడుచున్నాడు

17 నేతరోऽనుపపత్తే (1 1 17)

అర్థము తర ఇతరజీవునికి అనుపపత్తే సర్వజ్ఞత్వము స భవి కపోవుటవలన న మ త్రవర్ణమ దు చెప్పబడినవాడుకాడు పర హ్మక బే తరులైన ప్రత్యగాత్మలు మ త్రవర్ణమ దు చెప్పబడలేదు ప్రత్యగాత్మకు బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి అనెడువాక్యమ దు చెప్పబడి విపశ్చిత్వము స భవి చదు అనగా వివిధ పశ్యత్ చిత్త్వ విప త్త్వమ్ అనే సమాసముచేత సోऽకామయత బహు స్యా ప్రజా యేతి అనేవాక్యమ దు చెప్పబడిన నిరుపాధికబహుభవనస కల్పరూ సర్వజ్ఞత్వము ఆ సర్వజ్ఞత్వము పరిశుద్ధస్వరూపుడైన జీవునికి స భ చదు జగద్వ్యాపారవర ప్రకరణాదసన్నిహితత్వాచ్చ అని ము దు ఈ అర్థము చెప్పబడుచున్నది గనుక పరబ్రహ్మమే మ త్రమ దు చె బడినవాడు

తాత్పర్యము సర్వజ్ఞత్వము స భవి చకపోవుటవలన మ త్ర మ దు చెప్పబడినవాడు జీవుడుగాదు పరమాత్మయే

18 భేదవ్యపదేశాచ్చ (1 1 18)

అర్థము భేద భేదముయొక్క వ్యపదేశాచ్చ చెప్పుటవ భీషాస్మాద్వాత పవతే అనేశ్రుతిచేత అగ్నివాయుసూర్యాదిజీవవర వకు శిక్షితవ్యత్వముచేత ఆన దమయమగు బ్రహ్మమునకు శిక్షకత్వ చేతను భేదముచెప్పబడుచున్నదిగనుక ఆన దమయమే పరమా తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజ్ఞానమయాదన్యోऽ తర ఆత్మా ఆన దమయ అనే శ్రుతిచేత విజ్ఞానమయుడైన జీవునిక బే ఆన దమయపరమాత భేదముచెప్పబడుచున్నది విజ్ఞానమయుడు జీవుడే బుద్ధి మాత్రముకా మయటకు శ్రవణము డుటవలన ఆన దమయమే పరమాత్మ

తాత్పర్యము   శ్రుతియ దు విజ్ఞానమయజీవునక టే అన దమయపర బ్రహ్మకు భేదము చెప్పడమువలన

19 కామాచ్చ నానుమానా ఎక్షా (1 1 19)

అరము   కామాచ్చ   ఇచ్ఛవలనే జగత్సృష్టి వినబడుటవలన అను మాన   ప్రధానముయొక్క అపేక్షా   అభిలాషయు న   లేదు సి ోకామయత అనియార థి చి ఇద సర్వమసృజత అని కామము వలనే జగత్సృష్టియు డుటచే ఈ అన దమయునకు జగన్నిర్మాణమ దనుమానముచేత చెప్పబడిన ప్రకృత్యపేక్షయున్నులేదని తెలియబడుచు న్నది ప్రత్యగాత్మకు ఒకానొక సృషయ దు ప్రకృత్యపేక్ష గలదు గనుక ప్రత్యగాత్మక టే భిన్నుడే పరమాత్మ

తాత్పర్యము   చ్ఛవలనే జగత్సృష్టి వినబడుటవలన ప్రధానాభిలాష యును లేదు

20 అస్మిన్నస్య చ తద్యోగ శాస్తి (1 1 20)

అరము   అస్మి   అ (హ్మయ దు అస్య   జీవునికి తత్ అ ద యొ క్క యోగ   స బ ధమును శాస్తి   శాస్త్రముచెప్పు చు న్నది రహో వై స రస   హ్యేవాయ లబ్ధ్వా   న దీ భవతి అనే శ్రుతిచేత రసశబముచే చెప్పబడిన అన దమయునియ దు అయ కలనిర్దిష్టుడై జీవునికి అన దల భమని అన దయోగమును శిక్షి చుచు న్నది ఏ్రయి ప్రత్య   త్మకి ఎవఎయొక్క లాభమువలన అన ద ప్రాపికలుగునో అతడే ప్రత్యగాత్మక టే భిన్నుడైన పరమాత్మ అన దమ యుడైన పరబ్రహ్మము

తాత్పర్యము   జీవునికాన దయోగము పరబ్రహ్మస బ ధమువలన కలుగునని శాస్త్రము చెప్పుటవలన పరమాత్మయే అన దమయుడు

ధికరణ నంగ్రహము ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ బ్రహ్మము అచిద్వ్యావృత్తమైన జీవవ్యావృ త బు కాజాలదు తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజానమయాదన్యో sతర ఆత్మా ఆన దమయ అనుచోట ఆన దమయశబ్దవాచ్యుడు జీవుడగు కేత వాడుజీవుడైన దున త్ర్య ఏవ శారీర ఆత్మ అని శరీర బ ధ్ర్రవ ణమున్ను అనేన జీవేనాత్మనానుప్రవిశ్య అని సామానాధికరణముచేత జీవబ్రహ్మలకైక్యముకాబట్టి జగత్కారణతయా నిర్దిష్టుడైన ఆన దమయు డనే పూర్వపక్షమునకు శతగుణితోత్తరక్రమేణ అభ్యస్తమైన ఆన దసుఖల వభాగిరైు పరిమితకర్మవశ్యుడైన జీవునకు ఘటి పకపోవుటచేత పరమా త్మకే అదియగుటచేతను శారీర ఆత్మ అని జగచ్ఛరీరకుడు అగుటచే తను కర్మకృతశరీరముకాన దున సామానాధికరణ్యనిర్దేశముచేతను శరీరా త్మభావ నిబ ధనమైన ఐక్యమును చెప్పుచున్నదేగాని స్వరూపైక్యమున చెప్పలేదు చెప్పన దున జీవబ్రహ్మభేదముసిద్ధి చుటచేత జగత్కార భూతుడైన ఆన దమయుడు బద్ధముక్తావనజీవుడు కాడు తద్విలక్షణుడై పరమాత్మయని సిద్ధా తము చేయబడినది

7 అ తరధికరణము (1 1 7)

21 అ తస్తద్ధర్మోపదేశాత్ (1 1 21)

అరము ‌ ‌ ‌ అ త సూర్యమధ్యమ దు నివబడెడువాడు పరమాత్మ తద్ధర్మోపదేశాత్ ‌ ‌ ‌ పరమాత్మధర్మములుచెప్పుటవలన ఛా దోగ్యశ్రుతి య దు య ఏషో అ తరాదిత్యే హిరణ్మయ పురుషో దృశ్యతే య ఏషో అ తరక్షిణి పురుషో దృశ్యతే అనేశ్రుతులచేత సూర్యునియ దును నేత్రములయ దు డునని చెప్పబడిన పురుషుడు జీవుడా పరబ్రహ్మ అని స శయము నిజాతీయజీవుడని పూర్వపక్షము ఎటన్న శారీరత్వము చెప్పుటవలన శరీరస బ ధము కర్మపరవశ్యుడైన జీవునికే తనకర్మఫల నుభవముకొరకు కలుగునని

దా తము   స ఏష ఎర్వేళ్ళ పాపేభ్య ఉదిత అనువాక్యము అప తదోషపూర్వకముగా   సమస్తలోకములుకు కామపూరకత్వనియామక త్వములు చెప్పుటవలన అది జీవునికి స భవిపదుగనుక నేత్రాద్యాధా డు పురుషోత్తముడేయని తెలియవలయును తనకసాధారణమై విలక్షణ రూపము జ్ఞానశకిబలాదులు మొదలైన కల్యాణగుణములవలెనే భవి చును ఆదిత్యవర్ణ తమసస్తుపారే అనేశ్రుతిచేత ఆ రూపము ు ప్రాకృతత్వముచెప్పబడుచున్నది సూత్రార్థము   ముఖ్యముగా బాత్రముద్యమ దు నేత్రమధ్యమ దు చెప్పబడే పురుషుడు పరమాత్మ సాధారణమలైన అపహతపాప్మత్వాది ధర్మోపదేశమువలన

కాత్పర్యము   సూర్యమ ధ్యమ దు వినబడుచు డే పురుషుడు పర మాత్మధర్మములుగల పరబ్రహ్మగాని జీవుడుగాదు తదసాధారణధర్మము యొక్క ఉపదేశమువలన

22 భేదవ్యపదేశాచ్చాన్య (1 1 22)

అర్థము   భేద   భేదము వ్యపదేశాచ్చ   చెప్పుటవలన అన్య జీవునిక టే అన్యుడైన పరమాత్మ

యు ఆదిత్యే తిష్ఠన్నాదిత్యాద తర యు ఆత్మని తిష్ఠన్నాత్మ నో తర అనేశ్రుతులచేత జీవునిక టే భేదముచెప్పుటవలన జీవునిక టే భిన్నుడు పరమాత్మ

అధికరణస గ్రహము   కేవలజీవుడు జగత్కారణము కాకపోయినను యోగ్యమైన పుణ్య విశేషులైన ఆదిత్యాదిచేతనులలో కదు జగత్కార ణము కావచ్చును అదెటన్న యు ఏషో అ తరాదిత్యే హిరణ్మశ్మశ్రు త్యాదిధా దోగ్యవాక్యములో కరచరణాదిశరీర బ ధము కారణవస్తు వుకు ప్రతిపాదితమైయు డుటచేత అట్టిరూపము కర్మకృతశరీరప బ ధముగల జీవునికే యగుటవలన విలక్షణజీవుడే జగత్కారణమని పూర్వప క్షము అ దుకు ర్వేభ్య పాప్మభ్య ఉదిత అని అపహతపాప్మత్వము

ఏతమగుటచేతను పరమాత్మకు శ్రుతిస్మృతి ప్రసిద్ధమైన అప్రాకృత వ్యమ గళవిగ్రహములు దుటచేత అపహతపాప్మత్వాది కల్యాణ ణములుగల విలక్షణవిగ్రహయుక్తుడైన పరమాత్మే ఈ వాక్యము దు పతిపాది పబడినవాడు ఉచితపుణ్యవిశేషుడైన జీవుడుగాడని పిదా తము కేయబడినది

1 ఆకాశాధికరణము (1 1 8)

3 ఆకాశస్తల్లింగాత్ (1 1 23)

రము ఆకాశ ఆకాశముచేత చెప్పబడినది బ్రహ్మము తలి గాత్

జగత్కారణత్వరూపమైన బ్రహ్మయొక్క చిహ్నమువలన అస్య రోకస్య కా గతిరిత్యాకాశ హోవాచ సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాన్యాకా శాదేవ సముత్పద్య తే ఆకాశ ప్రత్యస్త యం తి అనెడి శ్రుతియు దు చెప్పబడిన జగత్కారణము ప్రసిద్ధమైన ఆకాశమా సమస్తచిదచిద్విలక్షణ మైన బ్రహ్మమా యని స శయము ప్రసిద్ధమైన ఆకాశమని పూర్వప క్షము ఆకాశ శబ్దమునకు ఆకాశమ దే జనుల వ్యవహారము దుటచేతను యతో వా మాని భూతాని జాయ తే అను వాక్యముచే చెప్పబడిన సామాన్యలక్షణమునకు ఎదాదిశబ్దములకు ఆకాశసాధారణత్వము దుటచే ఆకాశము దే వుట్టునని చెప్పెడి ఆకాశాదేవ సముత్పద్య తే అని శ్రుతి ప్రతిపాదితమైన ఆకాశమున దే పర్యవసానము యుక్తము ఆకాశమునకు జగత్కారణత్వనిశ్చయమైన అవ తరమ దు దర్శవాదులును గౌణమో నిశ్చయి పవలెను

సిద్ధా తము సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాని అని ప్రసిద్ధనిర్దేశము నుబట్టి ప్రసిద్ధనిర్దేశ పూర్వకత్వమును బట్టి చిదచిద్విలక్షణుడు సర్వజ్ఞ డైన పరబ్రహ్మమే ఆకాశశబ్దార్థము

సూత్రార్థము ముఖ్యముగా ఆకాశశబ్దనిర్దిష్టము పరబ్రహ్మమే ప్రసిద్ధముగా చెప్పబడిన జగత్కారణత్వాది లింగమువలన

తాత్పర్యము శ్రుతియ దాకాశశబ్దముచేత చెప్ప డినది జగత్కారణత్వాది చిహ్నమువలన బ్రహ్మమేగాని ప్రసిదాకాశముగాదు

అధికరణ స గ్రహము సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాని ఆకాశాదేవ సముత్పద్య తే అను ఛా దోగ్యవాక్యమ దాకాశశబ్దవాచ్యుడై తోచు చున్న గత్కారణవస్తువు ప్రసిద్ధాకాశమే కావలెను ఆకాశశబ్దము ప్రసిద్ధాకాశమ దు రూఢియగుటచేత పరమాత్మునికి ఈ ఆకాశశబ్దవాచ్యత్వ అప్రసిద్ధమైనదని పూర్వపక్షము అ దుకు సర్వశబ్దముచేత చెప్పబడు చేతనాచేతనసర్వప్రప చకారణత్వలేమి పరాయణమ్ అని చెప్పబడు ప్రాప్యత్వప్రాపకత్వములేమి వన్నియు ప్రసిద్ధాకాశమునకు కూడవ దు నమ పరమాత్మేయున్న దునను ఆకాశతే ఆకాశయతి అనే వ్యుత్పత్తి వలవ ఆకాశశబ్దము పరమాత్మకు గూడుటవలన ఆ ఆకాశశబ్దవాచ్యము పరమాత్మయేగాని ప్ర దాకాశముగాదని సిద్ధా తము

9 ప్రాణాధికరణము (1 1 9)

24 అత ఏవ ప్రాణ (1 1 24)

అరము అత ఏవ ఆ కారణమువలననే ప్రాణ ప్రాణశబ్దవాచ్యుడు పరమాత్మ ఛా దోగ్యమ దు ప్రస్తోతర్యా దేవతా ప్రస్తావమన్వాయత్తే అవిస్తుతి చి కతమా సా దేవతేతి ప్రాణ యితి హోవాచ సర్వాణి హ వా మాని భూతాని ప్రాణమేవాభిస విశ తి ప్రాణమభ్యుజ్జిహతే ఏషా దేవతా ప్రస్తావమన్వాయత్తేతి ఆవెడిస్థలమ దు నిఖిలజగత్కారణత్వము చేత చెప్పబడిన ప్రాణశబ్దము ప్రాణమా లేక పూర్వమ దు చెప్పబడిన బ్రహ్మమా యని స శయము ప్రసిద్ధమైన ప్రాణమని పూర్వపక్షము ఎటన్న సమస్తజగతుకు ప్రాణాధీనమైనస్థితిగలిగి యు డుటవలన ఆ ప్రాణమే సమస్తజగత్కారణత్వముగా నిర్దేశమునకు యోగ్యమగును

స్థా తము పాషాణకాష్ఠాదులయ దును ప్రాణాధీనమైన స్థితిలేవ
న సర్వాణి హా వా మాని భూతాని అనేవాక్యముచేత ప్రసిద్ధముగా
ర్దేశి చిన వాతువుమబటి ప్రాణశబనిర్దిష్టము పరబ్రహ్మమేయని
వ్యాఖ్యానము చేయబడినది
త్పర్యము ఆ కారణమువలననే ప్రాణశబ్దవాచ్యుడు పరబ్రహ్మము
ని ప్రసిద్ధప్రాణముగాదు
ధికరణ సంగ్రహము సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాని ప్రాణమేవాభి
విశ తి అనువాక్యమ దు ప్రాణశబ్దవాచ్యమైన జగత్కారణవస్తువు
సిద్ధప్రాణముగా ను డవలెను సర్వవస్తువులు ప్రాణాధీనస్థితికమైయుండుట
తయని పూర్వపక్షము ఆ దుచేత శిలాకాష్ఠాది అచేతనములయ దును
ాణాధీనస్థితికత్వముకూడన దున సర్వజగత్కారణముగా నిర్దిష్టుడైన
ాణము పరమాత్మయే గాని ప్రాణముగాదని సిద్ధాతము

0 జ్యోతిరధికరణము (1 1 10)

5 జ్యోతిశ్చరణాభిధానాత్ (1 1 25)

ర్థము జ్యోతి జ్యోతిశబముచేత చెప్పబడిన పరమాత్మకు చరణా
ిధానాత్ సర్వభూతచరణత్వము చెప్పుటవలన ధా దోగ్యమ దు
అథ యదత పరోదివో జ్యోతిర్దీప్యతే విశ్వత పృష్ఠేషు సర్వత పృష్ఠ
ష్వనుత్తమేషూత్తమేషు లోకేషు ఇద వావ తద్యదిదమస్మిన్న త
పురుష జ్యోతి అనేశ్రుతిచేత చెప్పబడినది ప్రసిద్ధమైన జ్యోతియా లేక
పరబ్రహ్మమా యని వ శయము ప్రసిద్ధమైన జ్యోతియని పూర్వపక్షము
ఇద వా వతద్యదిదమస్మిన్న త పురుషజ్యోతి అని కుక్షియ దు ఔ
డిప్రసిద్ధమైన తేజస్సుతో ఐక్యముచెప్పుటవ న స్వవాక్య మ దు తేజ
స్సుక బే భిన్నమైన బ్రహ్మమునకసాధారణమైనహేతువు లేకపోవుట
వలన ఆ తేజ ప్ప జగత్కారణము

సిద్ధా తము ప్రసిద్ధమైన తేజస్సుక టే భిన్నమైన బ్రహ్మమే చ్ఛ విరతిశయమైన తేజోయుక్తముగా జ్యోతిశ్శబ్దముచే చెప్పబడినది ఎట పాదోఽస్య సర్వా భూతాని త్రిపాదస్యామృత దివి అని పూర్వవాక్యమ ద తరిక్షప బ ధత్వముచేత చెప్పబడిన వస్తువుకే అథ యదత ప దివో జ్యోతి అనుచోట ప్రత్యభిజ్ఞానమువలన అది పరబ్రహ్మమేయ తెలియ డినది సమస్తభూతములకు దానియొక్క పాదత్వముచెప్పబడి దని ఉపపన్నమగును ఈ ప్రకారముగా ఆ తేజస్సుకు పరబ్రహ్మత్వవ విశ్చయి పబడినదిగనుక కుక్షియ దు డెడి తేజస్సుకు తదాత్మత్వవ చెప్పడముఫలముకొరని తోచుచున్నది

సూత్రార్థము జ్యోతిశ్శబ్దనిర్దిష్టమైనది పరబ్రహ్మమే ఈ తే స్సునకు పూర్వవాక్యమ దు సర్వభూతచరణత్వముచెప్పుటవలన సః భూతపాదత్వము పరబ్రహ్మకే యుపపన్నమగును

తాత్పర్యము సర్వభూతచరణత్వము చెప్పుటవలన జ్యోతిశ్శ వాచ్యము పరబ్రహ్మమే

26 ఛందోఽభిధానాన్నేతి చేన్న తథా చేతోర్పణనిగమాత్తథా హి దర్శన (1 1 26)

అర్థము ఛ ద గాయత్రితో అభిధానాత్ చెప్పుటవలన న పరబ్రహ్మ కాదనినట్లైతే తదా ఆరీతిగానే చేత బుద్ధిని అర్పణ ఉ చడమును నిగమాత్ ఉపదేశము వలన తథా హా దర్శనమ్ శాస్త్రము ఆ ప్రకారమున్నది గాయిత్రీ వా ద సర్వమ్ అని ప్రత్య త్వము డిపదానివలన సర్వభూతపాదత్వముచేత గాయిత్రికే చెప్పడమ వలన బ్రహ్మకాదని చెప్పినట్లైతే ఉపపన్నము కానేరదు గాయిత్రి రో ప్రకారమౌనో అదే ప్రకారము బ్రహ్మయ దు బుద్ధినివేశనము చేయవ నని వ్యవస్థచేయబడియు డెను చతుష్పాత్వరూపమైన గాయిత్రియొక సాదృశ్యము బ్రహ్మయ దనుస ధానము చేయవలెనని భావము గనుక

గాయిత్రికి సర్వాత్మత్వము లేకపోయినప్పటికీ అనుపపత్తిలేదని యరమ,
మరియొకచోట ఛ దస్సుకే సాదృశ్యమువలన ఛ దశ్శబ్దముచేత చెప్పడ
ముతోచుచున్నది తే వా ఏతే ప చాన్యే ప చాన్యే దశ స పద్య త
అనిమొదలుకొని ్సైషా విరాడన్నాత్ అనువరకు ఈ అర్థము స్ఫుటము
గాను డును

తాత్పర్యము గాయిత్రిని చెప్పడమువలన బ్రహ్మ కాదనకూడదు
ఎ దువలన బే గాయిత్రీ సదృశ్యము నాలుగుపాదములుగల్గుటవలన
బ్రహ్మయ దు చెప్పబడినది

27 భూతాదిపాదవ్యపదేశోపపత్తేశ్చైవమ్ (1 1 27)

అర్థము భూతాది భూతములు మొదలైనవానికి పాద పాద
త్వము వ్యపదేశ చెప్పడమునుగూర్చి ఉపపత్తేశ్చ ఉపపత్తిస బ
వి చుట వలన ఏవ ఇదేరీతిగనే భూతపృథివీశరీరములుచెప్పునట్ల
్సైషా చతుష్పద అని భూతాదులకు పాదత్వము చెప్పడము బ్రహ్మ
య దే యుపపన్నమగును బ్రహ్మమే గాయిత్రిశబ్దముచేత చెప్పబడినద
ని తెలియవలెను

తాత్పర్యము భూతములు మొదలైనవానికి పాదత్వముచెప్పడము
లన ఇదే రీతిన ఉపపత్తి స భవి చును

28 ఉపదేశభేదాన్నేతి చేన్న ఉభస్మిన్నప్యవిరోధాత్ (1 1 28)

అర్థము ఉపదేశ ఉపదేశముయొక్క భేదాత్ భేదమువలన
ఈ ప్రకారముకాదు ఇతి చేత్ ఇటవినట్లైతే న అనవదు
ఉభయస్మిన్నపి రె డువిధముల ఉపదేశమ దును విరోధములే
పోవుటవలన పాదోऽస్య సర్వా భూతాని త్రిపాదస్యామృత దివి అనేవా
క్యముచే చెప్పబడినది పరబ్రహ్మమే అట్లైన అథ యదత పరో దివ

జ్యోతిరితి అని య తరిక్షస బ ధ మాత్రముచేయిచ్చుట అధిప్రతిజ్ఞచేయ
డేదిలేదు అచ్చటికి చ్చటికిన్ని వ్యపదేశప్రకారమే భిన్నముగాను
ఎను అచ్చట దివి అని సప్తమీచేత ఆ తరిక్షముచెప్పబడుచున్నది
చ్చట దివ పరోజ్యోతి అనుశ్రుతిచే ఆ తరిక్షముక టే పరముజ్యోః
యని ప చమిచేత చెప్పబడినది ఆ కారణమువలన ప్రతిప ధావముతే
టైతే యుక్తముకాదు రె డువ్యపదేశముల దుమ సైరూపమైన అర్థైక
ముచే ప్రతిసంధానమునకు విరోధములేదు ఎటన్న వృక్షాగ్రమ దు శ్యే
ను ఖుట ఎప్ప గ్రేము టి అం తరము దేగయు దుంవి చెప్పట
ు

తాత్పర్యము శ్రుతియ దు విభక్తిభేదము చెప్పబడ్డదైనను ఉపరి
తిరూప ర్థమునకువిరోధము లేవ దున పరబ్రహ్మమే

అధికరణ స గ్రహము అథ యదత పరో దివో జ్యోతిర్దీప్యతే అనే
చా దోగ్యవాక్యము దు జ్యోతిశ్శబ్దవాచ్యము ప్రసిద్ధమైన జ్యోతిస్సు కా
లదు స్వవాక్యమందు పరమాత్మవ్యాప్తలి గ విశేషములేవన దున కౌ
యజ్యోతిరైక్యోపదేశముచేతననెడి పూర్వపక్షమునకు సర్వభూతా
ద్యుప బంధమైన జ్యోతిస్సుకు పాదముగా వ్యపదేశి చుటచేత కౌక్షేయ
జ్యోతిరైక్యోపదేశ ఫలార్థముగా తదాత్మకత్వామవ ధావవిధిపరముగుటచే
నిరతిశయమైనదీప్తియుక్తమైనజ్యోతి శబవాచ్యము పరమాత్మేగాని ప్రసి
ద్ధ తిస్సుకాదని ఎదా తము

11 ఇ ద్రప్రాణాధికరణము (1 1 11)

29 ప్రాణస్తథా అనుగమాత్ (1 1 29)

అర్థము ఇ ద్రప్రాణ ద్రప్రాణశబ్దములచేత చెప్పబడినది ప
బ్రహ్మా తథా ఆ ప్రకారము అనుగమాత్ అవ దాదుల దువను
రి చవచ్చుటవలన కౌషీతకీబ్రాహ్మణములో ప్రతర్దనవిద్యయ ః
త్వమేవ మే వర వృణీష్వ య త్వ మనుష్యాయ హితతమ

స్య ఎ అనిప్రతర్దనునిచే చెప్పబడిన ద్రుదు ప్రా ణో ౭ । ప్రజ్ఞా త మామాయురమృతమిత్యుపాస్స్వ అని ఆత్మ తవాతమైన ఉపాసనక కర్మత్వముచే నిర్దిష్టుడైన ద్రప్రాణమునకు అర్థము జీవుడా పరమాత్మా యని స శయము జీవుడని పూర్వపక్షము ఎటన్న ద్రశ ఎ నకు జీవ వాచకమే ప్రసిద్ధముగాను దును గనుక జీవవిశేషమ దే నిశ్చయము తమ్మామాయురమృతమిత్యుపా స్వ అని జీవశ మునకు అదే అరమ దానియ దే ఉపాస్యత్వోపదేశ వల

సిద్ధా తము ఇ ద్రప్రాణశబముచేత చెప్ప డినది జీవునిక టే అర్థా తరభూతుడైన పరబ్రహ్మ స ఏష ఏవ ప్రజ్ఞాత్మాన ది జరో మృత యని ద్రునిప్రాణశబ్దముచే చెప్పబడిన వముపుకే జీవులయ ద భావ తమైన ఆన దామృతత్వాదులు చెప్పబడుమగనుక బ్రహ్మమనివి యము

మాత్రార్థము ఉపా నచేయవలెనని చెప్పబడిన ద్రప్రాణశబ్దము నకు అర్థము పరబ్రహ్మ తథా యని ప్రకారవచవము పరబ్రహ్మ శివరూప భూతమైన ఆన దాదులయ దువపత్తివలన పరబ్రహ్మయని నిశ్చయి చ వలెను

తాత్పర్యము ఆన దాదుల దనుగమమువలన ఇ ద్రప్రాణశబముచే తచెప్పబడినది పరబ్రహ్మ

30 న వక్తురాత్మోపదేశాదితి చేదధ్యాత్మన బంధభూమా హ్యస్మిన్ (1 1 30)

అర్థము వక్తు చెప్పే ఇ ద్రునికి ఆత్మోపదేశాత్ తన ఉపదేశ మువలన బ్రహ్మ కాదనినట్లైతే న కాదనవచు అధ్యాత్మ ఆత్మ య దు ఎ బ ధ స బ ధముయొక్క భూమా ఆధిక్యము హి ఏ కారణమువలన అస్మిన్ దీనియ దుగలదో ఈ పరమాత

న్యుడుకాదు మామేవ ప్రతిజానీహి తమ్మామాయురమృతమి
పాస్వ అని ప్రతిజ్ఞ చేయబడిన జీవత్వముగల ఇంద్రుడు వక్తయైన
యుపా స్యత్వమునుపదేశించుటవలన ఉపక్రమము దు జీవభావము
యింపబడినట్లైతే ఉపసంహారము దు దానికనుగుణముగానే అన్వయ
చెప్పవచ్చును గనుక పరమాత్మకాదని చెప్పగూడదు ఆత్మని
ధ అనగా పరమాత్మవిషయకమైన సంబంధము ఆత్మసంబంధ
త్వము జీవునికంటె అర్థాంతర భూతుడైన పరమాత్మకు అసాధారణ
ములయొక్క సంబంధబహుత్వము ఈ ప్రకరణము దు ఉపక్ర
ు మొదలు ఉపసంహారమువరకు తెలియబడుచున్నది ఉపక్రమ
దు యం త్వమ్మనుష్యాయహితతమ మన్యసే అని అతనిచేతచె
డిసియుపాసనము పరమాత్మ ఉపాసనమే దానికే హితతమత్వము
వలన అదే ప్రకారమే ఏష ఏవ సాధుకర్మ కారయతి అని సత్క
ఎత్కర్మలయొక్క కర్తృత్వము పరమాత్మధర్మమే ఆ ప్రకారమే
న్య యథ రథస్యారేషు నేమిరర్పితానాభావా అర్పితా ఏవమేవైతా భూ
మాత్రా ప్రజ్ఞా చేర్పితా అనేశ్రుతిచే చెప్పబడిన సర్వాధారత్వము
మాధర్మము ఆనందాదులును ఏష లోకాధిపతిరేష సర్వేశా ఆ
శబము పరమాత్మయుపాస్యుడైనట్లైతే ఎటు ఇంద్రుడు మామ
స్వ అని తననికూడా ఉపాసనచేయుమనిచెప్పినాడనగా చెప్పుచ
న్నరు
తృర్యము ఆత్మసంబంధాధిక్యమువలన ఇంద్రశబ్దవాచ్యుడు బ్రహ
దన కూడదు సాధ్వసాధుకర్మలయొక్క కారయితృత్వము పరమాత
ర్మమువే కారణమువలన

1 శాస్త్రదృష్ట్యా తూపదేశో వామదేవవత్ (1 1 31)

అరము శాస్త్రదృష్ట్యా శాస్త్రక్రమముచే వామదేవవత్ వామదేవునివలెనె ఉపదేశ ఉపదేశము దుటవలన ద్రుడనే జీవుతవ ఆత్మత్వముచే ఉపాస్యుడైన పరమాత్మోపదేశము శా_్రదృష్టివలన లుమ అ త ప్రవిష్టశ్శాస్తా జనానా సర్వాత్మా తత్వమ ర ఆత్మని తిష్ఠన్నాత్మనో న్తరో యమాత్మా న వేద యస్యాత్మా శరీర య ఆత్మానమ తరో యమయతి స త ఆత్మా అ తర్యామమృత ఏ సర్వభూతా తరాత్మా అపహతపాప్మా దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణ అ అనేకశ్రుతులు పరమాత్మను జీవాత్మకు ఆత్మానుపదేశముచేఎన అవి కారణమువలన జీవాత్మవాచకమైన శబ్దములు జీవాత్మశరీరుడైన పరవత్మనే చెప్పుచున్నవని శాస్త్రమ దు చూడబడిన యర్థమునకే మామే విజానీహి మాముపాస్స్వ అని స్వాత్మశబ్దముచే పరమాత్మోపదేశ చేయుట విరోధమున భవి చదు ఏ ప్రకార వామదేవుడు శాస్త్రదృష్టి స్వాత్మశరీరకుడైన పరమాత్మనుగురి చి తద్ధేతత్ప శ్యన్నృషిర్వా దేవ ప్రతిపేదే అహ మనురభవ సూర్యశ్చావా కక్షీవానృషిర విప్ర యని చెప్పునో ఆ ప్రకారము

తాత్పర్యము వామదేవునివలెనె హితతమోపాసనము దుటవ అవగా వామదేవఋషి శాస్త్రదృష్టిచే పరమాత్మను ఆత్మశరీరకుడు చూచినేనుమనువైతిని సూర్యుడనైతినని చెప్పుటవలన

32 జీవముఖ్యప్రాణముఖ్యలి గాన్నేతి చేన్న ఉపాసాత్రైవిధ్యాదాశ్రిత దిహ తద్యోగాత్ (1 1 32)

అర్థము జీవ జీవునికి ముఖ్యప్రాణలి గాత్ ముఖ్యప్రాణలి గ రూపమైన హేతువు వలన నేతి చేత్ కాదనివల్లితే న కా ఉపాస ఉపాసనల యొక్క త్రైవిధ్యాత్ మూడుప్రకారము లన ఆశ్రితత్వాత్ మరియొక విద్యయ దు త్రివిధత్వము ఆశ్రయి

డుటవలన వా ఈ విద్యయ దు తత్ త్రైవిధ్యముయొక్క
యోగాత్ యోగము వలన త్రిశీర్షాణా త్వాష్ట్రమహనమరుమ్మఖా
న్ యతీన్సాలావృకేభ్య ప్రాయచ్ఛమ్ యదస్మిన్ శరీరే ప్రాణో వసతి
వదాయు అని జీవముఖ్యమైన ప్రాణహేతువువలన అధ్యాత్మవ
ధ అతిశయముచేత పరమాత్మత్వనిశ్చయమని చెప్పగూడదు పర
మాత్మ తన ఆకారముచేతను ప్రాణశరీరత్వముచేతను జీవశరీరకత్వము
చేతను ఉపాసనలయొక్క త్రైవిధ్యమువలన ఆయా శబ్దములచేత చెప్ప
బడెనని నిశ్చయి పవలెను మరియొకచోట బ్రహ్మోపాసనలయొక్క త్రివి
ధ్యము చెప్పబడినది సత్య జ్ఞానమన త బ్రహ్మ అన దో
హ్మ అనే వాక్యములు తనయాకారముచేత ఉపాస్యత్వమును సచ్చ
య్యచ్చాభవత్ అను భోక్తృశరీరకత్వముచేతను చెప్పబడియున్నది అటే
ప్రతర్దనవిద్యయ దు ఉపాసకులకు త్రైవిధ్యము ఉ డుటవలన ఈ
కారముచెప్పిరి కనుక ప్రాణశబ్దముచేత చెప్పబడినది పరమాత్మ
త్పర్యము ముఖ్యప్రాణస్వరూప వాతువు డినను మరియొకవిద్య
మ దు త్రివిధోపాసనల వలన ఆశ్రయి పబడుటచే జీవుడనకూడదు
ద్రప్రాణశబ్దముచే చెప్పబడినవాడు పరమాత్మ
ధికరణ స గ్రహము ప్రాణో స్మి ప్రజ్ఞాత్మా తమ్మామాయురమృత
త్యుపాస్వ అను వాక్యమ దు హితతమోపాసనకు కర్మగా నిర్దిష్టుడైన
ద్రుడు జీవుడు కాగలడు ఇ ద్రశబ్దము జీవవిశేషమ దు రూఢమగుట
లన మాముపాస్య యని స్వాత్మోపాసనను అమృతత్వప్రాప్తిసాధన
ముగా ఉపదేశి చుటచేతనే పూర్వపక్షమునకు స ఏష ప్రాణ ఏవ ప్రజ్ఞా
త్మన దో జరో మృత అవి ద్రప్రాణశబ్దనిర్దిష్టునియ దు ఆన దాఽ
మృతశబ్దసామానాధికరణ్యమన్వయి పవలఎయున్న దున మాము
స్య అని స్వశరీరకపరమాత్మోపాసనను విధి చినదేగాని జీవోపాసనను
ధి పన దున వాతతమోపాసనకు కర్మగా నిర్దిష్టుడు చేతనుడైన

అర్థతాత్పర్యములు

ద్రుడు గాడు జగత్కారణభూతుడైన పరమాత్మేయని నిరయి పబ నది

ప్రథమాధ్యాయమున ప్రథమపాదము ముగిసెను

ప్రథమాధ్యాయము ద్వితీయపాదము

12 సర్వత్రప్రసిద్ధ్యధికరణము (1 2 1)

33 సర్వత్రప్రసిద్ధోపదేశాత్ (1 2 1)

అరము ఎమస్తప్రప చము దును తత్స్వరూపముచే చెప్పబడినది పరబ్రహ్మ ప్రసిద్ధోపదేశాత్ ప్రఎద్ధమైన ఉపదేశమువలన

ఛాందోగ్య శ్రుతియ దు సర్వ ఖల్విద బ్రహ్మ తజ్జాతాదితి శాన్త ఉపాసీత అథ ఖలు క్రతుమయోఽయ పురుష యథాక్రతురస్మి న్లోకే పురుషో భవతి తథేత ప్రేత్య భవతి సక్రతు కుర్వీత మనోమయ ప్రాణశరీర అవి ఇచ్చుట సర్వ ఖల్విద బ్రహ్మ అనే వాక్యము దు సర్వాత్మకత్వముచేత జీవుడా లేక పరమాత్మయాయవి స శయము జీవు డవి పూర్వపక్షము ఎటన్న సర్వస్థలములయ దును తాదాత్మ్యోపదేశము జీవునికే యుపపన్నమగును సమస్తహేయప్రత్యనీకుడు కల్యాణైకతాన మైన బ్రహ్మకు సమస్త వాయాకరసర్వతాదాత్మ్య ముఖిరుద్ధమగుటచే స భ వి సదు జీవునికైతే కర్మనిమిత్తమై బ్రహ్మ మొదలుకొని స్త బస ర్య తము సర్వభావముపపన్నమగును సృష్ట్యాది వాతుత్వమున్ను ఆ కర్మనిమిత్తముచేతనే ఉపపన్నమగును బ్రహ్మశబ్దము బృహత్వరూపమై గుణయోగముచేత తస్మాదేతద్బ్రహ్మ నామరూపమువమన్న జాయతే అను వాక్యమువలనే అక్కడ వ్యవస్థచేయబడియున్నది సిద్ధా తము తజ్జలానితి సర్వ ఖల్విదం బ్రహ్మ అవి తజ్జన్మస్థితి య వాతువైన తదాత్మకత్వము ప్రసిద్ధముగా నిర్దిష్టమైనది పరబ్రహ్మకే యుపపన్నమగును పరబ్రహ్మవలన జగజ్జన్మస్థితిలయములు ప్రసిద్ధమ గును సోఽకామయత బహు స్యాం ప్రజాయేయ ఇద సర్వమస జత అనే శ్రుతులవ వ ఆదేరీతిగానే సర్వస్వరూపత్వము జన్మాదికార

త్వము బ్రహ్మకే చెప్పబడినవి సన్మూలాస్సొమ్యేమా ర్వా ప్రజాస్స దాయతనాస్సత్ప్రతిష్ఠా ఐతదాత్మ్యమిద సర్వ అని నిఖిలదోషరహితు డును కల్యాణైకతానుడైన పరబ్రహ్మకు చెప్పబడిన సర్వభూతాన్తర్యామి త్వము విరుద్ధముకాదు య పృథివ్యా తిష్ఠన్ యస్య పృథివీ శరీర య ఆత్మని తిష్ఠన్ యస్యాత్మా శరీర ఏ త ఆత్మాన్తర్యామ్య మృత అను శ్రుతులలో చెప్పబడిన శరీరాత్మత్వముచేతనే సర్వాత్మత్వ మునపాది చుటవలన శరీరాత్మలకు స్వభావము వ్యవస్థయగును సర్వ బ్రహ్మయనెడి సామానాధికరణ్యనిర్దేశము సర్వశబ్దమునకు సర్వశరీరకు డైన బ్రహ్మయ దే ప్రవృత్తి ఉపపన్నమగును శరీరవాచకమైన శబ్దములు శరీరియైన ఆత్మయ దే పర్యవసి చుచున్నది దేవమనుష్యాదిశబ్దములవ లనే

సూత్రార్థము ర్వ ఖల్విద బ్రహ్మ అని చెప్పబడినవస్తువ చు సర్వశబ్దవాచ్యము డుట వలన సామానాధికరణ్యముచేత ఆత్మగా నిర్దిష్ట మైనది పరబ్రహ్మయే ఎటన్న తజ్జలానితి సర్వఖల్విద బ్రహ్మ అనే వాక్యములచేత ప్రసిద్ధోపదేశము డుటనుబట్టి సర్వాత్మకత్వమును ఉపదే శి చుటచేతను ఆ బ్రహ్మమే జగత్తుయొక్క సృష్టిలయములకు

యవలెను

తాత్పర్యము ప్రసిద్ధోపదేశముచేత సమస్తప్రప చముమ పరబ్రహ్మ స్వరూపముగా చెప్పబడినది

34 వివక్షితగుణోపపత్తేశ్చ (1 2 2)

అర్థము వివక్షిత విమర్శచేయబడిన సత్యప కల్పత్వము మొదలయిన గుణ గుణములకు ఉపపత్తేశ్చ ఉపపత్తిస భవి చుటవలన

మనోమయత్వము మొదలుగా గల సత్యసంకల్పత్వ మిశ్రవివక్షితగుణములు పరబ్రహ్మయందే ఉపపన్నమగును

తాత్పర్యము సత్యసంకల్పము మొదలైన గుణములు గలవాడగుట వలన జీవాత్మగాదు పరమాత్మయని తాత్పర్యము

35 అనుపపత్తేస్తు న శారీర (1 2 3)

అర్థము అనుపపత్తే ఈ గుణములు జీవునియందు లేకపోవుటను బట్టి శారీర జీవుడు న కాదు ఈ గుణములు అనన్తదుఃఖములతో కూడియుండి స్వల్పసుఖము గల అల్పజ్ఞుడై కర్మపరవశుడైన ప్రత్యాగాత్మయందు కలుగకపోవుటవలన జీవుడుగాదు పరబ్రహ్మయని తెలియవలయును

తాత్పర్యము ఈ గుణములు జీవునియందు లేవు దున తడు బ్రహ్మ కాదు

36 కర్మకర్తృవ్యపదేశాచ్చ (1 2-4)

అర్థము కర్మ కర్మగా కర్తృ కర్తగా వ్యపదేశాచ్చ చెప్పుటవలన ఏతమిత ప్రేత్యాభిసమ్భవితాస్మి అని ప్రాప్యత్వ ముచే ఉపాస్యము చెప్పబడుచున్నది ప్రస్తుతయా జీవుని నిర్దేశి పబడినది కావున జీవునికంటే భిన్నుడు పరమాత్మ

తాత్పర్యము స్పష్టము

37 శబ్దవిశేషాత్ (1 2 5)

అర్థము శబ్దవిశేషాత్ ప్రథమమొదలయిన శబ్దములవలన ఏషమ ఆత్మాన్తర్హృదయ అని జీవుడు షష్ఠిచేత ఉపాస్యుడు ప్రథమచేత చెప్పబడుచున్నారుగనుక జీవునికంటే అన్యుడు పరమాత్మ

ాత్పర్యము ఏషమ ఆత్మాన్తర్హృదయ అను (శుతియ దు ఎష్ఠప్రథ
ువిభక్తులచేత జీవేశ్వరులు చెప్పబడివారుకనుక జీవునిక టే భిన్నుడు
ిరమాత్మ

ి8 స్మృతేశ్చ (1 2 6)
ర్థము స్మృతేశ్చ స్మృతులయ దు జీవునిక టే భిన్నుడు పర
ుత్మయని చెప్పబడెను సర్వస్య చాహ హృది సన్నివిష మత్త
్మృతిర్జ్ఞానమపోహన చ అని జీవునిక టే అన్యుడు ఉపాస్యుడైన
రమాత్మ
ాత్పర్యము సర్వభూతముల హృదయమ దు డుటచే ఉపాస్యుడైన
రమాత్మ జీవుని క టే భిన్నుడు

ి9 అర్భకౌకస్త్వాత్తద్వ్యపదేశాచ్చ నేతి చేన్న నిచాయత్వాదేవ వ్యోమవచ్చ
1 2 7)
ర్థము అర్భకౌకస్త్వాత్ స్వల్పస్థానము కలవాడగుటవలన
ద్వ్యపదేశాచ్చ స్వల్పుడని చెప్పుటవలనను నేతిచేత్ కాదని
ొప్తితే వ కాదు నిచాయత్వాత్ ఉపాస్యత్వరూప వాతువు లన
) త ప్ర ఠయి ప్యముఎచ్చ ఆ తరిక్షమువలనే చప్ప
డినది ఏషమ ఆత్మాన్తర్హృయ అని అల్పస్థానమునుబట్టి అణీయా
్వ్రీహేర్వా యవాద్వే అని అల్పభావమువలన స్వల్పుడు పరబ్రహ్మ
ుని చెప్పగూడదు ఉపాసనకొరకై స్వల్పు డనియు స్వల్పస్థానమ
ు డేవాడనియు చెప్పబడియున్నదేగాని స్వరూపముచే అల్పుడుగాడు
జ్యాయాన్పృథివ్యా అని సమస్తముక టే బృహత్తని ఉపదేశ చుచు
్నది అధికు డైననూ పరబ్రహ్మ హృదయమ దు ఘనీభూతముగాయు
ుటచేత అత్యల్పమైనయును స ధానముప పన్నగును ఎటన్న ఆ తరి

క్షము మహాత్మైననూ సూచీపథాదుల యం దు స్వల్పముగా తరస్థలము లలో అధికముగాయ డినటు దానిననుస ధానము చేయవలెను శబ్దము అవధారణార్థకము దానివలననేయని యర్థము స్వాభావికమై మహాత్వమిచ్చుట చెప్పబడుచున్నది జ్యాయాన్పృథివ్యా జ్యాయాన (రిక్షాత్ జ్యాయా దివో జ్యాయానేభ్యోలోకేభ్య అవి అన తర ఉ దేశము చేయబడుచున్నది

తాత్పర్యము వ్పష్టము

10 ప్ర త్ర ం చే ్ర వైశేషా త్ (1 2 8)

అరము ఎ భోగ సుఖదు ఖరూపమైన స భోగముయొక్క ప్రా రితచేత్ ఎ బ ధము కలగనియన్నట్లైతే స అనగూడదు వైశేష్యా(వాతువుయొక్క విశేషము దుటవలన

ఏ ఉపాసకుని హృదయమ దు బ్రహ్మము దువని చెప్పబడు ఆ జీవునివలెనే (హ్మకుమ శరీరస బ ధప్రయుక్తమైన సుఖదు ఖముల కలుగునవి చెప్పగూడదు కర్మపరవశత్వముసుఖాదిప్రాప్తియ ద వాతువే కాని కేవ శరీరా తర్వర్తిత్వ బు హేతువు కావేరదు మరియున ఆ కర్మపరవశ్యత్వము అపహతపాప్మదైవ పరబ్రహ్మకు స భవించదు

తాత్పర్యము సుఖదు ఖరూపమైన స భోగస ధములకు కేవల రీ తర్వ రిత్వము కారణ బు నేరదు కర్మపరవశత్వ బు పఁ (చ ఎ బఎ బదు

అధికర సంగ్రహము సర్వ ఖల్విద బ్రహ్మ తజ్జలానితి శా (పాసీత అను శా డిల్యవిద్యావాక్యమ దుపదిష్టమైన బ్రహ్మము జీవుడ గాను దపలెను నిర్గిషు దైన పరమాత్మకు హేయాకారకమైన చిదచిద్రు పసర్వభావంబు గూడన దున దేవమనుష్యాది రూపముచే కర్తృక బు వునకి సర్వాత్మబావము కూడుటచేతననే పూర్వపక్షమునకు సర్వ

దా త ప్రసిద బైన సర్వజగత్కారణత్వ బునుపదేశి చుటచేత తజత్వ తద త్వమువలన బ్రహ్మకే తాదాత్మ్యముపపన్నమగుట దేవమనుష్యాభావముచే జీవునికి తాదాత్మ్యము డినమా వానికి జగత్కారణత్వ కూడన దువ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యుడు జీవుడు కాదు సర్వజగచ్ఛరీరతయ సర్వశబ్దవాచ్యుడైన పరమాత్మయని ఎద్ధా తము

13 అత్రధికరణము (1 2 2)

41 అత్తా చరాచరగ్రహణాత్ (1 2-9)

అర్థము అత్త బ్రహ్మక్షత్రరు పమైన ఓదనభక్షకుడు పరమ త చరాచరగ్రహణాత్ బ్రహ్మక్షత్రశబ్దముచేత చరాచరాత్మకమగు జగ గ్రహా పబడుచున్నది కఠవల్లీయుపనిషత్తుయ దు యస్య బ్రహ్మక్షత్ర చోభే భవత ఓదన మృత్యుర్యస్యోప ఎచన క థా వేద య ప అని చెప్పబడిన ఓదనోప ఎచనచే సూచనచేయబడిన భోక్తృవు షుడు జీవుడా పరమాత్మాయని స శయము జీవుడని పూర్వపక్షమ ఎటన్న భోక్తృత్వము కర్మనిమిత్తముకనుక ఆ కర్మ బ ధము జీవుని స బ ధము

సిద్ధా తము ఎర్వోపఎ హారాన తరమ దే మృత్యురూపమైన ఉప చన ఋ ఓదనమునకు భోగ్యముగును చరాచరాత్మకమైన సర్వజగత్తున భోక్త పరమాత్మయని తెలియవలెను జగత్సృష్టిలయములే వినోద గ గల బ్రహ్మకు ఈ జగదుపస హారభోక్తృత్వము కర్మన బ ప్రయుక్తము కాదు

సూత్రార్థము బ్రహ్మక్షత్రరూపమైన ఓదనమునకు భోక్త పరమాత బ్రహ్మక్షత్రశబ్దముచేత చరాచరాత్మకమైన ఎమస్తజగద్గ్రహణము వల మృత్యువే ఉప ఎచన బుగాగల ఓదన ఋ బ్రహ్మక్షత్రమాత్రముగాc

మి యనిన అదే ఉప క్షణముగాగల చరాచరాత్మకమైన సమస్తజగతు భావము

ప్రకరణాచ్చ (1 2 10)

ఐ ప్రకరణాచ్చ పరబ్రహ్మను చెప్పెడి ప్రకరణమువలన గాన విభుమాత్మాన మత్వా ధీరో న శోచతి నాయమాత్మా వచనేన భోక్తా న మేధయా అను ప్రకరణము బ్రహ్మపరముకనుక క్మయని తెలియవలయును ఈ అన తమ దు ఋత పిబ తౌ తస్య లోకే గుహాం ప్రవిష్టౌ పరమే పరార్థ్యే అని జీవబ్రహ్మలిద్దరికీ ఫలభోకృత్వముచెప్పుటవలన పరమాత్మకు కర్మఫలభక్షణము దన్వ ఐ లేనిదానివలన ఆ త కరణముతో జీవుడే అచ్చట భోక్తయని తెలి దుచున్నది కనుక ఆ జీవుడు ప్రకృతము దు భోక్తయా యని ఆశ క చెప్పుచున్నారు

ర్థము ఈ ప్రకరణమువలన బ్రహ్మ ప్రతిపాదకమైనది

గుహాం ప్రవిష్టావాత్మనౌ హి తద్దర్శనాత్ (1 2 11)

ఐ గుహాం దేహమును ప్రవిష్టౌ ప్రవేశించినవారు ఆత్మ

జీవా త్మాగ క్ష తద్దగ ష గ త కాగ

ప ఎర కు ప్రవేశము డుటవలన గుహయు దు ప్రవేశించిన జీవాత్మ గాత్మలనగా జీవునితోగూడిన పరమాత్మయని అక్కడ తోచబడుచు ని అర్థము తానుపభోక్తగాకపోయినప్పటికినీ పరమాత్మకు ప్రయోజ ము ఉ డుదానివలన పానము దన్వయమున్నది జీవునితోగూడిన గాత్మ ఏ ప్రకారము తెలియబడుచున్నదనిన ఆ జీవబ్రహ్మలకే మరి ప్రకరణము దు ప్రవేశము కనబడుచున్నది త దుర్దర్శ గూఢమ ప్విష్ట గుహాహిత గహ్వరేష్ఠ పురాణ అధ్యాత్మయోగాధిగమేవ మత్వా ధీరో హర్షశోకౌ జహాతి అని పరమాత్మకు యా ప్రాణేన

మృపత్యదితిర్దేవతా మయీ। గుహాం ప్రవిశ్య తిష్ఠతి యా భూతేభిర్వ్య
యత అని జీవునికి కర్మఫలమువనుభవి చువాడని స్ఫుటమైనది
త్పర్యము మరియొక ప్రకరణమువలన హృదయగుహయ దు
వేశి చినవారు జీవపరమాత్మలు అని తెలియుచున్నది

। విశేషణాచ్చ (1 2 12)

ర్థము విశేషణాచ్చ ప్రాప్యత్వము మొదలుగా గల విశేషణమువలన
ఈ ప్రకరణము దువక్రమ బు మొదలు ఉపఎ హార వరకు జీవపర
ాత్మలే ఉపాస్యత్వ ఉపాసకత్వములచేత ప్రాప్యత్వప్రాపకత్వములను
ట్టి చెప్పబడుచున్నారు కనుక భేదము చూడబడినది

మహా త విభుమాత్మాన మత్వా ధీరో న శోచతి

విజ్ఞానసారథిర్యస్తు మన ప్రగ్రహవాన్నర ।

సోధ్వన పారమాప్నోతి తద్విష్ణో పరమ పద

ని చరాచరాత్మకమునకు భోక్త పరమాత్మ

త్పర్యము ఉపాస్యత్వోపాసకత్వ ప్రాప్యత్వప్రాప్తృత్వములచే జీవప
మాత్మలు చెప్పబడుచున్నారు కనుక చరాచరాత్మకసర్వప్రప చ భక్ష
డు పరమాత్మ

ఃధికరణ సంగ్రహము యస్య బ్రహ్మ చ క్షత్ర చ ఉభే భవత
దన మృత్యుర్యస్యోప ఎచన ఇత్యాది కఠవల్లివాక్యమ దు ఓదనోప ఎ
సన సూచితు డైన అత్తా జీవుడుగావలెను భోక్తృత్వము కర్మనిమిత్తమగు
చేత జీవునికే అది కలిగియు డవచ్చుననే పూర్వపక్షమునకు చరాచర
ూపకృత్స్నజగదత్తృత్వము జగత్స హారకర్తృత్వ మేగాక కర్మనిమిత్తభో
ృత్వము కాన దున తాదృశస హారకర్తృత్వము పరమాత్మధర్మమమగు
చేత ఈవాక్యప్రతిపాదకుడు జీవుడుగాక పరమాత్మయేయని ఎద్ధా
కము

4 అ తరాధికరణము (1 2 3)

5 అ తర ఉపపత్తే (1 2 13)

రము అ తర అక్షియొక్క అ తరమ దు డెడివాడు పరమాత్మ

పపత్తే స యద్వామత్వము మొదలగు గుణములకు ఉపపత్తి గలుట

లన

చ్ఛా దోగ్యమున దు య ఏషోऽక్షిణి పురుషో దృశ్యతే ఏష

త్మేతి హోవాచైతదమృత అభయమేతద్బ్రహ్మ అని నేత్రమే ఆధార

ుగాగల పురుషుడు ప్రతిబి బమా జీవుడాయని స శయము వీనియ

ువడో యొకడని పూర్వపక్షము ఎటన్న య ఏష దృశ్యత అని ప్రసిద్ధ

యగా సాక్షాత్కారనిర్దేశము డుటవలన

ద్ధాంతము పరమాత్మ నేత్రాద్యాధారములచే చెప్పబడు పురుషుడు

క్షిపురుషన బ ధగా వినబడెడి నిరుపాధికములైన ఆత్మత్వామృతత్వాభ

యత్వబ్రహ్మత్వప యద్వామత్వము మొదలైన గుణములు పరమాత్మ

ు దే ఉపపత్తిగల్గును ప్రసిద్ధముగనే నిర్దేశ చుటయు గలదు యశ్చ

క్షుష తిష్ఠన్ అను శ్రుతులయ దు ప్రసిద్ధముగనుపపన్నమగును అత్మ

సాక్షాత్కారము బ్రహ్మోపాసనపరులైన యోగులకు స భవి చుమ

సూత్రార్థము ముఖ్యముగా నేత్రమధ్యమ దు చెప్పబడిన పురుషుడు

చ్చా అ వ 1 క యి గ్యక్రి ఉక త్మఆ సు క (బి

స భవి చును

తాత్పర్యము స యద్వామత్వము మొదలైన గుణములు కల్గుటవలన

క్షిపురుషుడు పరమాత్మ

46 స్థానాదివ్యపదేశాచ్చ (1 2 14)

అర్థము స్థానాది స్థానాదులయొక్క వ్యపదేశాచ్చ చెప్పుటవలన

ప్రాణో బ్రహ్మ క బ్రహ్మ ఖ బ్రహ్మ అని సుఖవిశిష్టముగా చెప్ప

బడిన పరబ్రహ్మకే నేత్రాధారతయా ఉపాస్యము చెప్పుటవలన

రమాత్మ నిశ్చయముగా దృఢపరచే వాతువును సుఖవిశిష్టత్వము తర
ర ఎక్షమని ఏవకారము ప్రయోగి చడమైనది

1 సుఖవిశిష్టాభిధానాదేవ చ (1 2 15)

ర్థము సుఖవిశిష్ట సుఖవిశిష్టత్వము అభిధానాదేవ చ చెప్ప
టము వలన ప్రాణో బ్రహ్మ క బ్రహ్మ ఖ బ్రహ్మ అను వాక్య
లో సుఖాశ్రయముగా చెప్పబడిన పరబ్రహ్మకే నేత్రాధారత్వముచేత
సాన్నత్వము చెప్పుటవలన పరమాత్మ నిశ్చయము దృఢపరచెడు
తువు సుఖవిశిష్టత్వమితరనిర ఎక్షమని సూచనచేయుటకు ఏవకారము
యోగి చిరి ప్రాణో బ్రహ్మ క బ్రహ్మ ఖ బ్రహ్మ అని పూర్వము
ప్పబడినవాక్యము దు సుఖవిశిష్టపరమైన బ్రహ్మమని యే ప్రకారమున
ెయబడుచున్నది? ఎప్పటికి ప్రతీకోపాసన చేయదగినది శ కి చి
ప్పుచున్నారు

త్పర్యము పరమాత్మకు నేత్రాధారము సుఖవిశిష్టపరమేయని చెప్ప
నది

అత ఏవ చ స బ్రహ్మ (1 2 16)

ము అత ఏవ చ అ కారణమువలననే స బ్రహ్మ ఖ శబ
ష్టమైన ఆకాశము బ్రహ్మ అచ్చట స సారథియై బ్రహ్మస్వరూప
ిగల ఉపకోసలునికొరకు ఖ చతుర్ముఖ చ విజ నీమి
ద్వావక త దేవ ఖ యదేవ ఖ తదేవ కమ్ అని అసి స్వర్య
దకముచే అపరిచ్ఛిన్నసుఖస్వరు పము పరబ్రహ్మయని చెప్పి
ఇ చ పా న్మతదాకాశ చోదు అని ఖశబ్దముచేత చెప్పదగి అ
అపరిచ్ఛిన్న సుఖవిశిష్ట పరబ్రహ్మమే

తాత్పర్యము శ్రుతియ దు ఖశబ్దమునకే బ్రహ్మస్వరూపత్వము చెప్పుటవలన ఈ శబముచే చెప్పబడిన యాకాశమే అపరిచ్ఛిన్నసుఖ విశిష్టమైన బ్రహ్మము

49 శ్రుతోపనిషత్క గత్యభిధానాచ్చ (1 2 17)

అర్థము శ్రుతోపనిషత్క తెలియజేయబడిన బ్రహ్మస్వరూపముగ లవారిచే తెలియబడిన గతి అర్చరాదిమార్గము అభిధానాత్ చెప్పడమువలన అధిగత బ్రహ్మయాథాత్మ్య బుగల పురుషునిచే బ్రహ్మప్రాప్తికొరకు ఏ అర్చరాదిమార్గము తెలియబడినదో ఆ మార్గమునకే అక్షిపురుషుని వినినవారు తెలియుదురు కనుక అదే అర్థమును తేకర్చిప మేవాభిస భవ తి అని చెప్పుటవలన అక్షిపురుషుడు పరమాత్మ

50 అనవస్థితేరసంభవాచ్చ నేతర (1 2 18)

అరము ఇతర జీవుడు అనవస్థితే నేత్రమ దు దకపోవుటవలన అ భవాచ్చ స యద్వామత్వరూపగుణములు స భవి పకపోవుట వలన న కాదు పరమాత్మక బే తరుడైన జీవుడు ఆ నేత్రమ డ నియమముగా ను డదు గనుక ఆజీవునియ దు అమృతత్వాదిగుణముల స భవి పవు కావున అక్ష్యాధారుడు కాదు

తాత్పర్యము జీవుడు నేత్రమ దు దకపోవుటవలన స యద్వామత గుణములు స భవముగాన దున పరబ్రహ్మ కాదు

అధికరణ స గ్రహము య ఏషోక్షి తరక్షిణి పురుషో దృశ్యతే అ చ్ఛా దోగ్యమ దు అక్ష్యాధారముగా నిర్దిష్టుడైన పురుషుడు ప్రతిబి బజీ దేవతావిశేషములలో అనన్యతము డు కావలెను ప్రసిద్ధవన్నిర్దేశ్యము లన దృశ్యతే త్యపరోక్షాభిధానముచేత ప్రతిబి బము కావచ్చును జీవునికి చక్షుస్సులో విశేషసన్నిధానము డుటచేత జీవుడే కానగును రశ్మిభి ఏషోకస్మిన్ప్రతితిష్ఠత అను శ్రుతి ప్రసిద్ధివలన చక్షు ప్రతిష్ఠత

దేవతావిశేషము తానౌననే పూర్వపక్షమునకు ఏష ఆత్మేతి హోవాచ ఏత దమృతమభయమేతద్బ్రహ్మేత్యాచక్షతే ఇతి వాక్యముచే ప్రతిపన్నమైన కల్యాణగుణములు పరమాత్మకే యున్నదౌచు డగా యశ్చక్షుష తిష్ఠ న్నిత్యాది శ్రుతిప్రసిద్ధమైన చక్షుర్వ ర్తిత్వమును ఏషో౽క్షిణి అని ప్రసిద ముగా నిర్దేశి చుటచేత దృశ్యతే ఇత్యపరోక్షాభిధానము యోగిదృశ్య త్వాభిప్రాయ బగుటచే ప్రతిబి బాదులకు నియమేన చక్షుర్వ ర్తిత్వము లేన దువ అక్షిపురుషుడు ప్రతిబింబాదులలో అన్యతము డు కాడు పర మాత్మయని సిద్ధా తము

5 అ తర్యామ్యధికరణము (1 2-4)

1 అ తర్యామ్యధిదైవాధిలోకాదిషు తద్ధర్మవ్యపదేశాత్ (1 2 18)

రము అధిదైవాధిలోకాదిషు అధిలోక పదములతో కు డిన క్య ముల దు వినబడు అ తర్యామి అంతర్యామియైనవాడు పరమాత్మ తద్ధర్మవ్యపదేశాత్ పరబ్రహ్మ ధర్మములను చెప్పడము వలన

బృహదారణ్యకము దు య పృథివ్యా తిష్ఠన్ పృథివ్యా తరో య పృథివీ న వేద యస్య పృథివీ శరీర య పృథివీమ తరో దమయతి ఏష త ఆత్మా అ తర్యామ్యమృత అనే మనముపై ర్యాయవాక్యముల దు వినబడెడు పురు డ [illegible] లేక మాత్మా అని స శయము ప్రత్యగాత్మయని పు ర్వపక్షము వాక్య దు ద్రష్టా శ్రోతా మ తా అని జీవునికి ద్రష్టృత్వాదులు చెప్పుట లన నాన్యతో౽స్తి ద్రష్టా అని ఇతర ద్రష్టని షధమును డును ద్ధాంతము పృథివీ మొదలు ఆత్మపర్య తము సమస్తతత్త్వములకు దృశ్యుడైన కడే నియ తయనియూ వానికి అమృతత్వాది గుణములు న్నవనియూ చెప్పుటవలన అవి పరమాత్మధర్మములే కావలెను కనుక తర్యామి పరమాత్మ ద్రష్టృత్వాదులును రూపాది సాక్షాత్కారములు

పశ్యత్యక్షు అనే ప్రకారము పరమాత్మయ దున్నవి నాన్యోఽస్తి ద్రష్టా అని జీవునికదృశ్యమైన అ తర్యామి ద్రష్ట్యవౌనటు అ తర్యామికిని అదృశ్యమైన ద్రష్తృత్వము ని షధవరము

సూత్రారము అధిదైవాధిలోకపదచిహ్నములచేత కూడియు డిన వాక్యములయ దు వినబడెడి అ తర్యామి పరమాత్మ సర్వా తరత్వ సర్వావిది తత్వ ర్వశరీరకత్వ ర్వనియమన సర్వాత్మకత్వ అమృతత్వము మొదలగుగాగల ధర్మములు చెప్పబడుటవలన పరమాత్మ

తాత్పర్యము పరమాత్మధర్మాలను చెప్పడముబట్టి అధిదైవాధిలోకాది పదము తో కూడిన వాక్యముల దు వినబడు అ తర్యామి పరమాత్మ

52 న చ స్మార్తమతద్ధర్మాభిలాపాచ్ఛారీరశ్చ (1 2 20)

అరము స్మార్త ప్రధానమును శారీర ప్రత్యగాత్మయును అ తర్యామిలు కారు అ జీవ ప్రధానములకు స భావితములైన ధర్మములు చెప్ప డుట న ఏ ప్రకారము అచేతనమైన ప్రకృతికి ఆప భావన మె అ తర్యామి ప్రసకి లేదో అ ప్రకారమే జీవునికి లేదని అర్థము

తాత్పర ము ప్రకృతి జీవులకు పరమాత్మధర్మములు లేవుకనుక అ తర్యాములు కారు

53 ఉభయేఽపి హి భేదేనైనమధీయతే (1 2 21)

అర్థము ఉభయే కాణ్వ మాధ్య దినములు రె డు ఏన ఈ పరబ్రహ్మ భేదేన భేదముచేత అధీయతే చెప్పబడుచున్నది ఉభయే కాణ్వమాధ్య దినములురె డు యో విజ్ఞానే తిష్ఠన్ య ఆత్మని తిష్ఠన్ అని ఏ కారణమువలన ప్రత్యగాత్మక టే పరమాత్ముని భిన్నునిగాను అ తర్యామిగాను చెప్పుచున్నదో అ కారణమువలన జీవుని క టే భిన్నుడు పరమాత్మ

అరతాత్పర్యములు

తాత్పర్యము విజ్ఞానాత్మయ ద తర్యామిగా చెప్పబడిన పరమాత్మ జీవునిక టే భిన్నుడు

అధికరణ సంగ్రహము య పృథివ్యా తిష్ఠన్ పృథివ్యా అ తరో య పృథివీ న వేద యస్య పృథివీ శరీర త్యాది వాజసనేయక వాక్య శ్రుతు డైన అ తర్యామి జీవుడు గావలెను వాక్యశేషమ దు కరణాయత జ్ఞానమున అ తర్యామికి శ్రుతమాటవలననే పూర్వపక్షమునకు ఒక్కడే సర్వలోకసర్వభూతసర్వదేవతాదులను నియమి చుచున్నాడనునది పర మాత్మ సాధారణధర్మమగుటచేత ద్రష్టా శ్రోతా అని రూపాదిసాక్షా త్కార చెప్పుచున్నదే కాని కరణాయత్తజ్ఞానవత్వమును వక్కాణి ప దున అ తర్యామి జీవుడుకాదు పరమాత్మయని సిద్ధా తము

16 అదృశ్యత్వాదిగుణకాధికరణము (1 2 5)

54 అదృశ్యత్వాదిగుణకో ధర్మో క్తే (1 2 22)

అరము ధర్మ సర్వజ్ఞత్వము మొదలగు ధర్మములు ఉక్తే చెప్పుటవలన అదృశ్యత్వాదిగుణక అదృశ్యత్వము మొదలైన గు ములు కలవాడు పరమాత్మ అథర్వణమ దు అథ పరా యయా తదక్షర మధిగమ్యతే యత్తదద్రేశ్య అని మొదలుకొని యద్భూతయోని పరి శ్య తి ధీరా అక్షరాత్పరత పర అనువరకూ చెప్పబడినవార ప్రధాన పురుషులా లేక పరమాత్మయా అని స శయము ప్రధానపురుష లని పూర్వపక్షము పృథివ్యాద్యచేతనముల దు పొ దిన దృశ్యత్వాదులక ని షధము దుటవలన తత్పదృశమై అచేతనమైన ప్రధానమే భూతయో యనియూ అక్షరమనియూ తెలియబడుచున్నది ఆ ప్రకార గా అక్ష త్పరత పర అని చైతన్యమునకాధారభూతు డైన పురుషుడే చెప్ప డెను

గాంతము ఉత్తరశ్రుతియ దు యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్ అని ప్రధాన
సుషులకయోగ్యమైన సర్వజ్ఞత్వము చెప్పి తస్మాదేతద్బ్రహ్మ నామ
పమన్నం చ జాయత అనే వాక్యముచేత సర్వజ్ఞుడై సత్యసంకల్పు
వ బ్రహ్మవలన జగదుత్పత్తిశ్రవణమునుబట్టి పూర్వము చెప్పబడిన
దృశ్యత్వాదిగుణములుగలవి భూతయోనియైనదనియూ అక్షరాత్పరత
: అని నిర్దిష్టమైన అక్షరము పరబ్రహ్మమనియు తెలియబడుచున్నది
ర్వజ్ఞత్వాది ధర్మములు చెప్పబడిన దున అదృశ్యత్వాదిగుణకుడు పర
త్మ

త్పర్యము అదృశ్యత్వాదిగుణములు సర్వజ్ఞత్వధర్మములు కలవాడు
రమాత్మ

విశేషణభేదవ్యపదేశాభ్యాం చ నేతరౌ (1 2-23)

ర్థము విశేషణ విశేషణమును భేద భేదమును వ్యపదే
భ్యాం చ చెప్పుటచేత నేతరౌ ప్రధానపురుషులు కారు

ఎటుల ఆ ప్రకరణము ప్రధానమునక బే భూతయోనియైన అక్ష
ముమ ఏకవిజ్ఞానముచేత సర్వవిజ్ఞావాదులను విశదపరచునో అటులనే
క్షరాత్పరత పర అని అక్షరము అవ్యాకృతముక బే అన తరమ దు
ిగల పురుషుడు పరుడని ఈ భూతయోన్యక్షరపురుషునకి భేద
చెప్పబడుచున్నది కనుక ప్రధానపురుషులె తమాత్రము కారు మరి
ర్బ్రహ్మమేయని చెప్పబడినది

త్పర్యము అక్షరాత్పరత్వము ప్రకృతిపురుషులకు ఘటి పదు పర
త్మకే ప్రతిపాద్యమగును

రూపోపన్యాసాచ్చ (1 2-24)

ర్థము రూపోపన్యాసాచ్చ సమస్తప్రప చము అక్షరస్వరూపముగా
ప్పుటవలనను

అగ్నిర్మూర్ధే ఇత్యాదులచే సమస్త చిదచిదాత్మప్రప చమునకు భూతయోన్యక్షరస్వరూపమును చెప్పుటవలన అదృశ్యత్వాదిగుణవిశి ష్టుడు పరమాత్మ

తాత్పర్యము చిదచిదాత్మ ప్రప చమునకు భూతయోన్యక్షరస్వరూ పము చెప్పుటచే అదృశ్యత్వాదిగుణవిశిష్టుడు పరమాత్మ

అధికరణసంగ్రహము యత్తదద్రేశ్యమగ్రాహ్యమ్ ఇత్యాదివాక్యమ దుమ అక్షరాత్పరత పర అనువాక్యమ దును ప్రతిపన్నైన అదృశ్య త్వాది గుణకమును అక్షరాత్పరత పరుడును ప్రకృతి పురుషులుగాను ć వలెను అచేతనపృథివ్యాధిగతమైన దృశ్యత్వాది ప్రతిని ఎధము తత్పజ తీయప్రధాన దుచితమగుటచేత దానిక టే పరత్వము జీవునికి ఉచితవ గుననే పూర్వపక్షమునకు యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్ ఇత్యాదివాక్యములలి ఎదృశ్యత్వాది గుణకవస్తువునకు సర్వజ్ఞత్వాది గుణము శ్రుతమగుట దానిక టే పరత్వము జీవునికి ఘటి పన దున ఈ రె డువాక్యములల ప్రకృతిపురుషులు ప్రతిపాద్యులుగారు పరమాత్ముడే ప్రతిపాద్యుడ న్ధా తము

17 వైశ్వానరాధికరణము (1 2 6)

57 వైశ్వానరస్సాధారణశబ్దవిశేషాత్ (1 2-25)

అర్థము వైశ్వానర వాశ్వానరశబ్దముచే చెప్పబడినవాడు పరమాత సాధారణశబ్ద సాధారణశబ్దములచేత విశేషాత్ విశేషముగా చెప బడినదగుటవలన చ్ఛా దోగ్యమున దు ఆత్మానమేవేమ వైశ్వానర సమ్ప్రత్యధ్యేషతమేవ నో బ్రూహి అనియార భి చి యస్త్వేతమేవ ప్రాదేశమాత్రమభిమానమాత్మాన వైశ్వానరముపాస్తే అని ఇచ్చట వైశా నరుడా లేక పరమాత్మా నిర్ణయమునకు శక్యుడని స శయము నిశ్చయి చుటకు శక్య గాదని పూర్వపక్షము వైశ్వానరశబ్దమునకు జఠరాగ్నియ

ను మహాభూతముల దు మూడోదైన దేవతయ దును పరమాత్మయు
ను వైదికప్రయోగము దుటవలన ఈ ప్రకరణము దుపమస్తముల
ను హేతువులు దును

వా తము కో న ఆత్మా కి బ్రహ్మ అని సమస్తజీవులకూ ఆత్మ
తుడైన బ్రహ్మమేదని ఉపక్రమాన తరమ దు ఆత్మాన వైశ్వానర
వి బ్రహ్మస్థానమ ద తటనూ వైశ్వానరశబ్దప్రయోగము దుటవలన
శ్వానరాత్మ పమసజీవులకూ ఆత్మభూతుడైన పరబ్రహ్మమని తెలియబ
చున్నది

గార్ధము వైశ్వానరశబ్దముచేత నిర్దిష్టుడైన పురుషుడు వైశ్వానరశబ్ద
నకు అనేకార్థసాధారణము డినమా ఈ ప్రకరణమ దు పరమాత్మ
ధారణములైన సర్వా తర్యామిత్వాదులచే విశేష్యమాణముగనుక పర
హ్మమేయని నిశ్చయి పవలెను విశేష్యత ఇతి విశేష । విశేషి పబడు
న్నాడు గనుక విశేష్యము

త్పర్యము సాధారణశబ్దములు విశేషముగా చెప్పుటవలన వైశ్వానర
బ్దవాచ్యుడు పరబ్రహ్మ

8 స్మర్యమాణమనుమాన స్యాదితి (1 2-26)

ర్థము స్మర్యమాణ స్మరి పబడునది అనుమాన పర
ాత్మకు వైశ్వానరరూపమ దు వాఠ వు స్యాత్ కాదగినది స్మర్య
ాణముగా తెలియబడునది అనుమానముగా ఊహి చ బడునది ఇతి
బ్దము ప్రకారవాచకము స్మరి పబడు రూపమే అగ్నికి పరమాత్మ
ాపత్వ మ దు అనుమానమగును అ తరిక్షము మొదలుకొని పృథివివ
కుమా అవయవవిభాగముచే అగ్నికి రూపము చెప్పబడినది అగ్ని
ర్మూర్ధా చక్షుష చ ద్రసూర్యౌ ద్యౌ మూర్ధాన యస్య విప్రా వద తి
ను శ్రుతిస్మృతు చేత ప్రసిద్ధముగా పరమపురుషరూపము వైశ్వానర

ని చెప్పడమ దు ాతువగునని అర్థము నిశ్చయముచేదని ४ కి చ
రిహరి చుచున్నారు

త్పర్యము ప్రసిదపరమపురుషరూపము చెప్పడమువల ఆ
కారముగా ౦రి పబడిన రూపము వెశ్వా రసబమునకు పర ాత్మ
వమున దు గుర్తుగానున్న

౨ శబ్దాదిభ్యోక త ప్రతిషానాచ్చ నేతి చేన్న తథా దృష్ట్యుపదేశాదస భవాత్
)రుషమపి చైనమధీయతే (1 2 27)

ర్థము శబ్దాదిభ్య శబము మొదలగువానిచేత అ త అ తర్ప్రదే
మ దు ప్రతిష్టానాత్ సితివలన స టనేది కాదు తథా
టువలే దృష్ట్యుపదేశాత్ ఉపాసనోపదేశమువలన అస భవాత్
వల జఠరాగ్నికి త్రిలోకశరీరత్వము భవి చకపోవుటవలన ఏన
 పురుషుని పరమాత్మగా అధీయతే అధ్యయనము చేయబడుచు
్నదో శబ్దమనగా వాజసనేయులు వైశ్వానరవిద్యయ దు స ఏషోగ్ని ర్వై
్వనర అని వాశ్వానర సామానాధికరణాగ్నిశబ్దము ఈ ప్రకరణమ
ను హృదయ గార్హపత్యమ్ అని ఆర ధి చి హృదయాది స్థానము
 దు డెడు అగ్నికి అగ్నిత్రయకల్పమును ప్రాణాహుతులకాధారత్వక
్వన నిశ్చయి పబడినవి వాజినేయులకు స యో హ వై తమేవ
గ్ని వైశ్వానర పురుషవిధ పురుషశ త ప్రతిష్ఠిత వేద అని
శ్వానరునకు శరీరా తర్వ ర్తిత్వము తోచుచున్నది ఈ హేతువుచేతనే
శ్వానరునకు జఠరాగ్నిత్వప్రతీతివలన తదే పరమాత్మయను అర్థము
 గత కాదనిన అది యుక్తముగాదు దృష్టి అనగా ఉపాసనము ఆ
కార ఉపాసనోపదేశమువలన అని యర్థము జఠరాగ్నిశరీరత్వముచేత
శ్వానరరూపుడైన పరమాత్మకు ఉపాసనమిక్కడ చెప్పబడుచున్నది
 యమగ్ని ర్వైశ్వానర పురుష త ప్రతిషత మొదలైనవానియ దు ఏ

[ముగ ఓ ఆరియి యుబు]ఃబవ అవ భ త్ కేవల జఠరా
గ్ని ా ా ా శ్వర గిగ గ ి ి శబ్దము ప్రవర్ధకము వ
ఏతాగ్ని రై వ్ శ్వానరో యత్పురుష అనే స్థలము దు వైశ్వానరా తర్యామి
యైన పురుషశబవాచ్యుని ప్రసిదముగా ధ్యానముచేయుచున్నారటిపురు
షుడే పరమాత్మయని తెలియబడుచున్నాడు పురుష ఏవేద సర్వమ్
అనుయర్థము దృఢముచేయబడినది
తాత్పర్యము పరబ్రహ్మకధ్యయనమున్న దువలన దేహ తరప్రదేశ
పితి వివబడు శబములచేతకేవల జఠరాగ్నికి ఉపదేశము ఓవమా త్రిలోక
శరీరత్వము చెప్పకూడదు

60 అత ఏవ న దేవతా భూత చ (1 2 28)

అర్థము అతఏవ ఆ కారణమువలన దేవతా అగ్న్యభిఖ్యమై
దేవతయునూ భూత చ మూడవ భూతమైన తేజస్సునూ న
కాదు ఏ కారణమువలన మూడులోకములే శరీరముగాగలవాడో ఏ కా
రణముచేత నిరుపాధిక పురుషశబనిర్దిష్టుడో ఆ కారణమువలన వైశ్వానర
బ్దావాచ్యుడు అగ్న్యభిఖ్యమైన దేవతమహాభూతముల దు మూడవదై
_ ్వానరుడన ? కి వబడును
తాత్పర్యము అగ్న్యభిఖ్యమైన దేవతయునూ మూడవభూతమైన తే
]యియు పరమాత్మగాదు

61 సాక్షాద ప్యవిరోధ జైమిని (1 2 29)

అరము సాక్షాద ప్రత్యక్షముగాను అవిరోధ విరోధాభా
మును జైమిని జైమిని ఆచార్యులు తెలియుదురు
అగ్ని రీరకత్వముచేత వైశ్వానరునకు ఉపాసనారముగా అగ్నిశ
ుతి ఎమ ధి రణ్యనిరేశము చేయబడినది ప్రవ చమ దు మన
ుకు ్ కు రే ్ుత్వములై న బ ధములచేత వైశ్వానరశబ్దమువిలాగు

పరమాత్మయొ దు వర్తి చునో ఆ ప్రకార గా అగ్నిశబ్దమునకగ్రమైన వయ నముతో సాక్షాత్ప బ ధము దుటవలన పరమాత్మను బోధచేయడ మ దు ఏవిరోధములేదని జైమినిఆచార్యులు తెలియజేయుదురు య స్త్వే తమేవ ప్రాదేశమాత్రమభివిమానమాత్మాన వైశ్వా ర ఆనేవాక్యము చేత పృథివ్య తరిక్షమధ్యప్రదేశస థిత్వ వలన పరిచ్ఛిన్నత్వము అపరిచ్ఛిన్నుడైన వైశ్వానరరూపము పరమాత్మకెలాగున ప భవి చున వగా చెప్పుచున్నారు

తాత్పర్యము సాక్షాత్తుగా అగ్నిశబ్దమునకు అగ్రమైనవయవముతో ఎ బ ధము దుటనుబట్టి పరమాత్మను బోధి చుటయ దు ఏ విరోధము లేదు

62 అభివ్య క్తేరిత్యాశ్మరథ్య (1 2 30)

అర్థము అభివ్య క్తే చక్కగా వ్య కమగుటకొరకని ఆశ్మరథ్య ఆశ్మర థాచార్యులు తెలియుదురు అనవచ్ఛిన్నమైన పరమాత్మకుపాసనార్థ గా ఆ తరిక్షప్రభృతి పృథివ్య తప్రదేశముచేత పరిచ్ఛిన్నమని ఆశ్మరథ్యాచా ర్యులు తెలియజేయుదురు ఆ తరిక్షము మొదలైన ప్రదేశములచేత అభి వ్యక్తుడైన పరమాత్మకు ఆ తరిక్షభూమ్యాదులకు శిరస్సె మొదలుగాగల అవయవకల్ప ఋ ఏఘ్రయి జన కి రకఎ ౪ కి ఎఒ చె ౨బఒ ౨ఐ

తాత్పర్యము అనవచ్ఛిన్నమైన పరమాత్మకు ఉపాసనకొరకని ఆశ్మర థ్యాచార్యులు తెలియుదురు

53 అనుస్మృతేర్బాదరి (1 2 31)

ర్థము అనుస్మృతే ఉపాసనకొరకని బాదరి బాదరి ఆచార్యులు తెలియుదురు అనుస్మృతియనగా ఉపాసనము బ్రహ్మప్రాప్తియ దు ఆ పకారము ఉపాసనకొరకై శిరస్సు మొదలు పాదా తదేహపరికల్పనము ని బాదరాచార్యులు తెలియజేయుదురు పరమాత్మభూతుడైన ఈ

శ్వానరుడే త్రైలోక్యశరీరత్వ చేత ఉపాస్యుడనియుపదేశ చేయబడిన ది ఉర ఏవ వేదిరోమాని బర్హి హృదయ గార్హపత్యమ్ అని ఉపాసక ఏరా యు ములకు గార్హపత్యాది పరికల్పనమె దుకనివ చెప్పుచు

౨

తాత్పర్యము బాదరి ఆచార్యులు ఉపాసనకొరకని తెలియజేయుదురు

4 న పత్తేరితి జైమిని తథా హి దర్శయతి (1 2 32)

ర్థము ఎ పత్తేరితి ఉపాసకులచేత ప్రతిదినమూ చేయబడు పాణాహుతి అగ్నిహోత్రప పాదనకొరకని జైమిని జైమినులు తెలియజే యుదురు తథా హి అదేరీతిగా దర్శయతి శ్రుతులు చెప్పుచు న్నవి ఉపాసకులచేత ప్రతిదినమూ చేయబడుచు దే వైశ్వానరవిద్యకు అ గభూతమైన ప్రాణాహుతికి అగ్నిహోత్రత్వ పాదనముకై గార్హపత్యా దుల పరికల్పనమని జైమిన్యాచార్యులు చెప్పుదురు అదే ప్రకార అగ్ని హోత్రప పత్తియే ఈ శ్రుతి చూపి చుచున్నది ప్రాణాహుతిచేసి అథ య ఏవ విద్వానగ్నిహోత్ర జుహోతి అనియాయర్థమునే దృఢపరచు చున్నదని చెప్పబడినయర్థమునకు పూజ్యత్వఖ్యాపనముకొరకై ఆచార్యప దగ్రహణము

తాత్పర్యము శ్రుతుల దు చెప్పేప్రకార ఉపాసకులచేత ప్రతిది నమూ చేయబడు ప్రాణాహుతి అగ్నిహోత్రప పాదనకొరకని జైమినులు తెలియజేసి

65 ఆమన తి చైనమస్మిన్ (1 2 33)

అర్థము ఏన ఈ పరబ్రహ్మను అస్మిన్ ఉపాసకదేహ మ దు ఆమన తి చ ఆమన ధానము చేయుచున్నారు ఏన పరమపురుషుడైన వైశ్వానరశబ్దవాచ్యుడు అ తరిక్షభూములే దేహములు గాగల పరమాత్మ అ న్మిన్ ఈ ఉపాసకదేహమ దు ఆమన తి చ

ప్రాణాగ్నిహోత్రము చేత ఆరాధ్యత్వముకొరకు తెలియజేయుచున్నార
తస్య హ వా ఏతస్య వైశ్వానరస్య మూర్ధ్వే వసుతేజా అని ఉపాంకు
యొక్క ఊర్ధ్వాదిపాద రములెన అ తరిక్షప్రభృతులు పరఋపురుసు
యొక్క శిరస్సు మొదలైనవి ప్రాణాగ్నిహోత్రకాలమ దు అనున ధేఁ
ములని యర్థము

తాత్పర్యము వరబ్రహ్మను ఉపాసకదేహమ దు ప్రాణాగ్నిహోత్రవ
చేత ఆరాధి చుటకొరకు తెలియజేయుదురు

అధికరణ వ గ్రహము ఆత్మానమేవైమ వైశ్వానరం సమ్ప్రాత
ధ్యేష త్యాదివాక్యమ దు చెప్పహడిన వైశ్వానరుడు పరమాత్మేయ
నిర్ణయి ప గూడదు వైశ్వానరశబ్దమేమి జఠరాగ్నేమి భూతతృతీయమేవి
దేవతావిశేషమేమి వీనియ దునమ పరమాత్మయ దునమ వేదవ
ప్రయోగి చుచున్నదనే పూర్వపక్షమునకు కొ న ఆత్మా కి బ్రహ్మ అ
ఉపక్రమమ దు సర్వాత్మభూతపరబ్రహ్మ జిజ్ఞాసయోపపన్నులైన యా
మ్యవాదిముముక్షువులనుగురి చి ఉపదేశి పబడుటచేత పరమాత్మధః
మైన ద్యుప్రభృతిపృథివ్య తజగచ్ఛరీరత్వ ఋ శ్రుతమౌటవలన జాత
గ్న్యాదులలో ఈ శబ్దము ప్రయోగి పబడినమా ఇచ్చట వైశ్వానరు
పరమాత్మయని నిర్ణయి పబడినది

ఉపాదార్థమైన జగచ్ఛరీరత్వము సర్వత్రప్రసిద్ధ్యధికరణము
సర్వ ఖల్విద బ్రహ్మ అనువిషయవాక్యమ దు చూడవచ్చును అ
ధికరణమ దు గుహా ప్రవిష్టా త్యాదిసూత్ర విషయమైన ఀ
దుర్దర్శ గూఢమనుప్రవిష్ట గుహాహిత గహ్వరేష్ఠ పురాణ
త్యాది వాక్యములవలన సౌభరివలే జగత్తు జ్ఞానాధిష్ఠతముకాదని స్వః
పముచేత ఎర్వశరీరములలో హృదయగుహాప్రవిష్టుడైన పరమాత్మకు
రమని చెప్పబడినది ఆ తరాధికరణములో ఏషోऽక్షిణి పురుషో దృశ్య
అనే విషయవాక్యమ దు ద్రియము కునూ పరమాత్మశరీరత

్రబడినది   అ తర్యామ్యధికరణమ దు   కేవలే ద్రియములేగావు
్యక సర్వతత్వములు పరమాత్మ శరీరమని చెప్పబడినది అదృశ్య
ఏగుణకాధికరణమ దు సర్వతత్వములు సముదాయరూపముచేత
్మశరీరమని రూపోపన్యాసాత్ అనుమాత్రమ దు చెప్పబడినది
్వనర అధికరణమ దు జగచ్ఛరీరత్వ బు ముముక్షూపాస్యమని ప్రవ
బు

ప్రథమాధ్యాయమున ద్వితీయపాదము సమాప్తము

ప్రథమాధ్యాయము తృతీయపాదము

ద్యుభ్వాద్యధికరణము (1 3 1)

ద్యుభ్వాద్యాయతన స్వశబ్దాత్ (1 3 1)

ు ద్యు స్వర్గము భు భూమి ఆది మొదలగువానికి
తన ఆధారమైనవాడు ్వశబాత్ తనకు సాధారణమైన
్శబ్దమువలన పరమాత్మ అథర్వణమున దు య ్మన్ ద్యౌ పృథివి
తరిక్షమోత మనస్సహ ప్రాణైశ్చ సర్వైస్తమేవైక జానథాత్మనమ
వాచో విముఞ్చథ అమృతస్యైష ఎతు అనేవాక్యము దు పృథివ్యా
కాధారముగా చెప్పబడిన వస్తువు జీవుడా పరమాత్మాయని స శ
ము జీవుడని పూర్వపక్షము ఎ దువలన బే జీవునికి మనస్సు మొద
ఇ ద్రియములకు ఆధారత్వశ్రుతులు దుటవలనను ముందరవాడి
బ ధమువలనను ఉత్పత్తి చెప్పుటనుబట్టి

ంతము నిరుపాధికమైన ఆత్మత్వామృతత్వరూపములు పరమా
ధర్మములుగా చెప్పబడుటవల పరమాత్మయేయని తెలియవలయును
సన్తమును విరయ తృత్వముచేత పొ దబడువాడుకనుక ఆత్మయనియు
మృతమునకు ప్రాపకత్వముచేత ఎతువనియు అ బ్రహ్మమే నాడి
బ ధము బహుదాయుత్పత్తిమత్వము స తత శిలాభిస్తు ల బత్యా
శసన్నిభమ్ అజాయమానో బహుధావిజాయత అని ఎర్వసమాశ్రయ
యత్వముకొరకు విడవబడని స్వభావముగల పరమాత్మకు స భవి
ను

ాార్థము ద్యు అ తరిక్షమునకు భు భూమికి ఆది
ముదలుగాగల వస్తువులకు ఆయతన ఆధారము పరమాత్మ స్వశ

త్   తనకసాధారణమైన ఆత్మశబ్దముచేత నిర్దేశుడగుటవలన జీవుడు దనియర్థము ద్యుప్రభృతులకాధారమైనవాడు తనకసాధారణమైన ఆత్మ ్దమువల జీవుడుకాదు

త్పర్యము   ద్యుప్రభృతులకాధారమైనవాడు తనకసాధారణమైన త్మశబ్దమువల జీవుడుగాడు

7 ముక్తోపసృప్య ్యపదేశాచ్చ (1 3 2)

రము   ముక్త బ ధములను వీడినవాడు ఉపసృప్య ప్రాప్యుడని ్యపదేశాత్   చెప్పుటవల తదా విద్వాన్ పుణ్యపాపే విధూయ నిర న పరమ సామ్యముపైతి తథా విద్వాన్నామరూపాద్విముక్త పరా ్పర పురుషముపైతి దివ్యమ్ అని పుణ్యపాపములను నామరూపము ను నిర్వర్తి చుకొనియు డుననియు చశబ్ద వల ముక్తులకు ప్రాప్యుడ యు నిర్దేశి చుటవల పూర్వోక్తశబ్దవాచ్యుడు పరమాత్మయనబడును

త్పర్యము   ప పారబ ధము విడవబడినవానిచేత ప్రాప్యుడు పర ాత్మయని చెప్పబడెను

8 నానుమానమతచ్ఛబ్దాత్ప్రాణభృచ్చ (1 3 3)

ర్థము   అనుమాన   ప్రధానమును ప్రాణభృచ్చ జీవుడును అత ్ఛబ్దాత్   తద్వాచకశబ్దములేక పోవుటవలన న కాదు అనుమాన నుమానగమ్యమైన ప్రధానము అతచ్ఛబ్దాత్ తద్వాచకశబ్దములేకపోవు వలన ఏ రీతిగా గ్రహి పబడదో ఆ ప్రకారముగానే ప్రాణభృచ్చ జీవుడుగ్రహి పబడదని తాత్పర్యము ఆ దువలన పరమాత్మ

తాత్పర్యము   ప్రకృతిజీవులకు తద్వాచకశబ్దములు లేకపోవుటవుబట్టి పరమాత్మ

9 భేదవ్యపదేశాత్ (1 3-4)

ర్థము భేదవ్యపదేశాచ్చ భేదముచేత చెప్పుటవలన అనీశయా
చతి ముహ్యమాన జుష్ట యదా పశ్యత్యన్యమీశమ్ అని జీవునిక బే
దముగా పరమాత్మ చెప్పబడెను
త్పర్యము జీవునిక బే భేదము పరమాత్మ

0 ప్రకరణాత్ (1 3 5)
రము ప్రకరణాత్ ఈ ప్రకరణమున దు పరమాత్మే ప్రకృతుడౌట
లన అథ పరా యయా తదక్షరమధిగమ్యత అనుశ్రుతిచేత పర
ాత్మకే ప్రకృతత్వము డుటవలన పరమాత్మ
త్పర్యము శ్రుతియ దు ప్రకృతత్వము డుటవ న పరమాత్మ

1 స్థిత్యదనాభ్యా చ (1 3 6)
ర్థము స్థితి ఈరికేయు డటము అదనాభ్యా చ భక్షణచేతను
తయోరన్య పిప్పల స్వాద్వత్తి అనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీతి అనేశ్రుతి
ేత కర్మఫలమునసుభవి పక పరమాత్మయతి ప్రకాశముచేత ఉ డుట
లన జీవునికి కర్మపరవశత్వముచేత తత్ఫలభక్షణముచెప్పుటవలన పర
ాత్మకు జీవునక బే భేదముతెలియబడుటవలన అమృతమునకు
తువు ల తరిక్షభూమ్యాదులకాధారుడు జీవుడు కాదు అదృశ్యత్వాది
ణకో ధర్మో క్తే అని అదృశ్యత్వాదిగుణములుపరమాత్మయ దు
పి పబడుచు డ వాడిప బ ధమువల్ల బహుధాజాయమానత్వచిహ్న
ులచే అవా తరప్రకరణవిచ్ఛేదశ కము ద్యుభ్వాద్యాయతనమని నిరాక
పబడుచున్నది వైశ్వానరునికి త్రైలోక్యశరీరత్వాదులు పరమాత్మ
ర్థయమధ్యమ దు వైశ్వానరవిద్య నిరూపణ చేయబడినది

గాత్రారము ష్ఠతి కర్మఫలానుభవపూర్వకముగా జీవుడుదేహాంత
ర్వర్తియై యు డుటను అదనాభ్యా అనగా దేహా తర్వర్తియై కర్మ
లమునను భవి చుటను బటి ఆ తరిక్షాద్యాధారుడు పరమాత్మ
త్పర్యము శ్రుతియ దు కర్మఫలమును భక్షి పక పరమాత్మప్రకాశ
గానమైయు డుటచేతను కర్మపరవశత్వమునొ ది తత్ఫలమును భక్షి
టచేత పరమాత్మక లే జీవుడు భిన్నుడని తెలియవలెను

ధికరణ వ గ్రహము య స్మిన్ ద్యౌ పృథివీచా తరిక్షమోతమ్మన
హ ప్రాణైశ్చ ర్వై త్యాది అథర్వణవాక్యమ దు శ్రుతుడైన
ర్వభ్వాద్యాయతను డు జీవుడుగావలెను మన ప్రాణ స బ ధనాద్యా
రత్వబహుధాజాయమానత్వాదులలో అను పూర్వపక్షమునకు అమృత
తుత్వ ఆత్మత్వసర్వజ్ఞత్వాది ధర్మవాచక పరమాత్మాసాధారణశబ్దముల
చేత నిర్దేశి పబడుటవలన సర్వాధారునికి మన ప్రాణనాడ్యాధారత్వము
కూడుటచే ఇచ్ఛమైనబహుధాజాయమానత్వము వీరికిన్ను డుటవల
న్యభ్వాద్యాయతనుడు జీవుడుగాడు పరమాత్మయని సిద్ధా తము

19 భూమాధికరణము (1 3 2)

72 భూమాస ప్రసాదాదధ్యుపదేశాత్ (1 3 7)

అర్థము భూమా భూమగుణవిశిష్టుడు పరబ్రహ్మమే స ప్రసాదాత్
ప్రత్యగాత్మక లే అధ్యుపదేశాత్ అధికోపదేశమువలన ఛా దో
గ్యమున దు యత్ర నాన్యత్పశ్యతి నాన్యత్ శృణోతి నాన్యద్విజానాతి
భూమా అని భూమాశబ్దముచేత చె ప్పబడినది అత్య తాతిశయ విపు
లముతో కూడిన సుఖరూపుడు ప్రత్యగాత్మా లేక పరమాత్మాయని స శ
యము ప్రత్యగాత్మయని పూర్వ పక్షము తరతి శోకమాత్మవిత్ అని
యుపక్రమి చి నామాదిపర పరలచే ఉత్తరోత్తరమధికముగా ప్రశ్నప్రతివ
చనములు ప్రవృత్తమైన ఆత్మోపదేశము కు ప్రాణశబ్దముచే చెప్పబడిన

గాత్మ యు దు సమాప్తియు డుటవలన జీవునికే భూమశబ్దము విశ్ర
గుచున్నది

తము ఎటు ప్రశ్నప్రతివచనములచేత ఉత్తరోత్తరమాధిక్యము
దము ప్రాణమ దే పర్యవసానము అటు ఆ ప్రాణవేదికి అతివాదిత్వ
చెప్పి ఏష తు వా అతివదతి యస్సత్యేనాతివదతి అని
ముచేత ఉపాసకభేదమునుచెప్పి సత్యోపాసకుడైననతనికి
క్రముక టే అధిక్య చెప్పుటవలన సత్యశబ్దమునకర్థమైన పర
్మమే భూమవిశిష్టము

రము భూమా భూమగుణవిశిష్టపరబ్రహ్మమే స ప్రసాదాద
దేశాత్ సంప్రసాద శబ్దమునకు జీవుడనే అర్థము ఏ ప్రకార
వ స ఏష ఎ ప్రసాదోస్మాచ్ఛరీరాత్సముత్థాయ పర జ్యోతిరుపస స
స్వేన రూపేణాభినిష్పద్యతే అనుశ్రుతిచే తెలియబడుచున్నదు
క జీవునిక టే అధ్యుపదేశాత్ ఏష తు వా అతివదతి అని అధిక్యో
్యమువలన అతివాదిత్వమనగా తనయొక్క ఉపాసాధిక్యము చెప్పద
ట

్పర్యము జీవునిక టే అధికోపదేశము డుటవలన భూమగుణవిశి
పరబ్రహ్మ

ధర్మోపపత్తేశ్చ (1 3 8)

ము ధర్మ వినబడిన ధర్మములకు ఉపపత్తేశ్చ బ్రహ్మయ దే
నవి చుటవలన స్వాభావిక అమృతత్వము స్వమహిమప్రతిష్ఠత
ము సర్వాత్మత్వము సర్వోత్పత్తి హేతుత్వము మొదలగు ధర్మములు
బహ్మయ దే ఉపపత్తికల్గును కనుక భూమశబ్దవాచ్యము పరమా
యే

్పర్యము స్పష్టము

అధికరణ స గ్రహము యత్ర నాన్యత్పశ్యతి నాన్యచ్ఛృణోతి ద్విజానాతి స భూమా అనే ఛా దోగ్యవాక్యమ దు శ్రుతుడైన భ గుణవిశిషుడు జీవుడుగావలెను తరతి శోకమాత్మవిత్ అని ఆత్మజి యొపసన్నుడైన ముముక్షువుకు ప్రాణ హచారిత్వనిబంధనేన ప్రాణ రిషుడైన జీవునియ దు ఆత్మోపదేశము సమాపమగుటచే ఆ జ ముక్తావస్థయ దు అన దవైపుల్యమును భూమశబ్దముచేత నిర్దేశి పూర్వపక్షమునకు యస్త్వేతేనాతివదతి అనేవాక్యమ దు సత్యశబ్ద శ్రుతుడైన పరమాత్మయ దు ఆత్మోపదేశమును సమాప్తమేగాక ప్రా వాచ్యజీవోపదేశమున దు మాప్తము కాదుగనుక పరమాత్మునియా వైపు ల్యమును భూమశబ్దముచే చెప్పబడుట వ న భూమగుణవిశి జీవుడుగాదు పరమాత్మేయని సిద్ధా తము

20 అక్షరాధికరణము (1 3 3)

74 అక్షరామ బరాంత ధృతే (1 3 9)

అర్థము అక్షర అక్షరశబ్దవాచ్యుడు పరమాత్మ అ రా తధ ఆకాశమునకు కారణమైవ ప్రధానధరణమువలన వాజినా గార్గి య దు సహోవాచ ఏతద్వైతదక్షర గార్గి బ్రాహ్మణా వద త్యస్థూ ణమవ్యహ్రస్వమదీర్ఘమలోహితమస్నేహమచ్ఛాయమ్ అని అక్షరశబ్ద నిర్దిష్టవసువు ప్రధానమా జీవుడా లేక పరమాత్మయా అని స శయ ప్రధానముజీవుడౌను పరమాత్మకాదని పూర్వపక్షము కస్మిన్నుఖలా ఓతశ్చ ప్రోతశ్చ ని ఆకాశాధారణత్వ అక్షరమగు ప్రధానమా జీవ ప్రధానము వికారాధాత్వమైన దుఎల జీవుడచిద్వసువుకాధారము అగ దుటవ ప్రధానజీవులౌదురుగాని పరమాత్మగాదు

సిద్ధాంతము యదూర్ధ్వ గార్గి దివ అనియువక్రమి చి త్రికా ల దు రెదు సమసమునకు ఆధారత్వముచే నిర్దిషమైన ఆకాశము అ కృతము వాయువుగల ఆకాశముకాదు దానిక టే కస్మిన్నుఖల్వా

ఓతశ్చ ప్రోతశ్చ అన తరము ఏ ఆకాశమ దు ఈ సమస్తము దువ అడుగగా ఆ వస్తువుకు ఆధారత్వముచేత చెప్పబడిన ఈ అక్షరవ ప్రధానము కానేరదు జీవుడు కానేరదు ఏతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాస గార్గి సూర్యాచ ద్రమసౌ విధృతౌ తిష్ఠతి అని అర ధి చి శిక్షచే ర్యాధ రణత్వమును చెప్పుటవలన పరమాత్మ

సూత్రారము అక్షర ఏతద్వైతదక్షర గార్గి అవేశ్రుతియ దు నిర్ది మైన అక్షరశబ్దము పరమాత్మవాచకము ఎ దులనవగా ఆ బరా తధృతే ఆ బరమనగా వాయువుగల ఆకాశము

ఆ బరాంతమనగా ఆ బరమునకు పారభూతము ఆ బరకార మని తెలియవలెను కార్యా తరము కారణాపత్తియే అదే ఆ బరాంతవ. అవ్యాకృతము ప్రధానము తస్య ధృతే ధారణమువలన అవ్యాకృతవ. ధరి చుటవలన అక్షరశబవాచ్యము పరమాత్మ ఈ ప్రకారము జీవు అని చెప్పవచ్చును జీవునికి ప్రధానమును ధరి చడముపపన్నమగు నెడి పూర్వపక్షమునకు ఉత్తరసూత్రముచేత వివారణము చేయుచున్నారు తాత్పర్యము ఆకాశకారణమైన ప్రకృతిని ధరి చుటవలన అక్షరశ ముచే చెప్పబడినవాడు పరమాత్మ

75 సా చ ప్రశాసనాత్ (1 3 10)

అర్థము సా చ ఆ బరా తముయొక్క ధరణమును ప్రశాసనాత్ అప్రతిహతాజ్ఞవలన పరమాత్మకే ఉపపత్తి కలుగును సా చ ఆ బరా ధారణము ఏతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాసనే గార్గి సూర్యచ ద్రమసౌ ఆ ప్రశాసనమువలన వినబడుచున్నది ప్రశాసనమనగా ప్రకృష్టమై శాసనము అనగా అప్రతిహతాజ్ఞ అట్టి ఆజచేత చిదచిదాత్మకమైన జగద రణము జీవునియ దు కుదరదు కనుక జీవుడు కాదు

తాత్పర్యము శ్రుతియ దు ఆ బరా తధృతి ప్రకృష్టశాసనమువలన ప మాత్మకే కుదురును జీవునికి కాదు

అన్యభావవ్యావృత్తేశ్చ (1 3 11)

{ము అన్యభావ తరపురుషత్వముయొక్క వ్యావృత్తేశ్చ
{వృత్తి వలన

ఆన్యభావ అనగా అన్యత్వము అక్షరమునకు పరమపురుషుని
టె అన్యత్వము వ్యావర్తి పచేయుచేయుచున్న వాక్యశేషము
దృష్ట ద్రష్ట్ర ఆనే వాక్యము సమస్తములచేత చూడబడని ఈఅక్ష
ము సర్వమునకు ద్రష్టయని ప్రధానమునకు జీవునకు అస భావితమైన
{మును చెప్పుటవలన అక్షరశబ్దవాచ్యము పరబ్రహ్మ
కరణ సంగ్రహము ఏతద్వై తదక్షర గార్గి బ్రాహ్మణా అభివదన్తి
{ది వా సనేయ వాక్యమ దు వినబడిన అక్షరము ప్రధానజీవులుగా
దవలెను అక్షరాత్ పరత పర అక్షర తమసి లీయతే ఇత్యాది
తులలో ప్రధానము న దు జీవునియ దు అక్షరశబ్దప్రయోగము కనబ
టవలన పూర్వపక్షమునకు త్రైకాల్యవర్తివికారజాయాధారభూతాకాశశబ్ద
చ్యప్రధానాధారత్వము వలన పర్యాశనప్రశవణముచేత అక్షరశబ్దనిర్ది
ము ప్రధానముగాదు జీవుడు గాదు పరమాత్మయేనని సిద్ధా తము

ఈక్షతికర్మాధికరణము (1 3-4)

ఈక్షతికర్మవ్యపదేశాత్ స (1 3 12)

{ము ఈక్షతి దర్శనమ దు కర్మ ధ్యానకర్మయ దు వ్యపదే
క్ పరమాత్మధర్మముచెప్పబడుటవలన స పరమాత్మ అక్షరశబ్ద
చ్యుడు

ఆథర్వణికులయొక్క సత్యకామప్రశ్నయ దు య పునరేత
మాత్రేణ యని ఉపక్రమి చి స సామభిరున్నీయతే బ్రహ్మలోక స
కస్మాత్ జీవఘనాత్ పరాత్పర పురిశయ పురుషమీక్షత యనువరకు
{యణి ఈక్షతి అను వాక్యములకు కర్మగా చెప్పబడిన పురుషుడు
రణ్యగర్భుడా లేక పరబ్రహ్మభూతపురుషోత్తముడా యని సంశయము

హిరణ్యగర్భుడని పూర్వపక్షము పూర్వవాక్యములందొకసారి
ణవోపాసనచేసినవానికి మనుష్యలోకప్రాప్తిఫలమును చెప్పి, రె డవ

సారి ఉపాసనజేయడమ ద తరిక్షలోకప్రాప్తిఫ మునుతెల్పి అన తర య పునరేత త్రిమాత్రేణ అని మూడవసారి ప్రణవోపాసనజేసినవానికి ఫలముగా చెప్పబడు బ్రహ్మలోకమ దు పురుషుని దృష్టికి కర్మభూతుడై నపురుషుడు చతుర్ముఖుడేయని తెలియబడును మనుష్య ఆ తరిక్షలోక ములయొక్క సాహచర్యమువల బ్రహ్మలోకము క్షేత్రజులలోకమని నిశ్చ య పబడుమ కనుక వారణ్యగర్భుడని చెప్పవలెను

సిదాంతము పరాత్పర పురిశయ పురుషమీక్షత అని ఈ క్షతి కర్మగా చెప్పబడినపురుషుని విషయమైన శ్లోకమ దు తమోఙ్కారేణై వాయతవేనాన్వేతి విద్యా తచ్ఛా తమజరమమృతమభయ పర చ అని నిరుపాధికశాంతత్వము అమృతత్వము మొదలైనగుణములుచెప్పుట వల పరమాత్మయే యని నిశ్చయి పబడుచున్నది ఈ ప్రకారము పర మాత్మయని నిశ్చయాన తరము ఆ దు బ్రహ్మలోకశబ్దము ఆ పరమాత్మ స్థానమని చెప్పుచున్నది బ్రహ్మవిషయముగా చెప్పబడిన శోకమ దు యత్తత్ కవయో వేదయ తే అని నిత్యసూరులచేత దృశ్యత్వవచనము ఈ అర్థమునే దృఢపరచుచున్నది

సూత్రార్థము ఈక్షతి ఈక్షతిధాతువునకు కర్మవసువు స ఆ పర మాత్మ ధ్యాయతి ఈక్షతియనే రె డుధాతువులకు ఏకవిషయత్వము దు టవలన ధ్యాయతి అనే ధాతువునకు కర్మయును యతడే యనిఅర్థము వ్యపదేశాత్ తద్విషయకతయా శాంతమజరమమృతమభయ పర చ అనెడి పరమాత్మధర్మములకథనము డుటవలన

తాత్పర్యము ధ్యానదర్శనముల దు శా తాదిఅమృతత్వాదిగుణములు చెప్పుటచే పరమాత్మ అని నిశ్చయి పబడుచున్నది హిరణ్యగర్భుడు కాడు

అధికరణ స గ్రహము పర పురుషమభిధ్యాయీత అనుమొదలు పురిశయ పురుషమీక్షతే అనువరకూ ధ్యాయతి ఈక్షతి కర్మగా నిర్ది

ఘుడైన పురుషుడు చతుర్ముఖుడుకాగలడు మనుష్యుల తరిక్షలోకములకు బహ్మలోక న దు ఈక్షణీయత్వాదిలి గముచేత అనుపూర్వపక్షము ఏకు యత్తచ్ఛా తమ రమమృతమభయ ఇత్యాదివాక్యముల దు తత్వాజరత్వఅమృతత్వాదిధర్మములు వినబడుటచేత సర్వపాపవిని ర్ముక్తుడైన ముక్తునకు ప్రాప్యముగా చెప్పబడిన బ్రహ్మలోకము చతుర్ముఖ స్థానము కాన దున యత్తత్కవయో వేదయ తే అని కవిశబ్దవాచ్యులైన ఏత్యసూరలచేత దృష్టమైన వైష్ణవపదమును బ్రహ్మలోకశబ్దముచేత వివక్షి ? చుటవలన తత్రస్థులైనవాడు చతుర్ముఖుడుకాడు పరమాత్మయేయని ఏర్ధా తము

22 దహరాధికరణము (1 3 5)

78 దహర ఉత్తరేభ్య (1 3 13)

ర్థము ఉత్తరేభ్య ఉత్తరవాక్యములనుపా దిన బ్రహ్మమ దు డెడి ధర్మములవలన దహర దహరాకాశము పరబ్రహ్మ చ్ఛా దోగ్యము న దు అథ యదిదమస్మిన్ బ్రహ్మపురే దహర పు డరీక వేశ్మ దహ రోస్మిన్న తర ఆకాశస్తస్మిన్యద తస్తదన్వేష్టవ్యమ్ తద్వావజిజ్ఞాసిత వ్యమ్ అని హృదయపు డరీకమధ్యమ దు వినబడిన ఆకాశము భూతా కాశమా జీవుడా లేక పరమాత్మయని స శయము మొదట భూతాకాశ మనిచెప్పడ యుక్తమని పూర్వపక్షము ఆకాశశబ్దమునకు భూతాకాశ మ దే అధికముగా ప్రసక్తియు డుటవలన ఈ ఆకాశా తర్వర్తిక బే ఆవ్యమునకు అన్వేష్టవ్యత్వము చెప్పుటచే భూతాకాశమని తెలియబడు చున్నది

సిద్ధాంతము ॥ తదత్ర విద్యతే యదన్వేష్టవ్యమితి చోదితే యావాన్వా అయమాకాశో అని ఆరంభి చి ఏతత్సత్య బ్రహ్మపురమ్ అనువరకూ దహరాకాశమునకు అత్య తాధిక్యము సర్వాశ్రయత్వము సత్యత్వము మచెప్పి అ ్మన్ కామాస్సమాహిత అని ఆకాశా తర్వర్తి

య దు డెదు కామములు వెతకదగినవనిచెప్పి ఆ దహారాకాశశబ్దముచేత నిర్దిష్టవస్తువులేవి దానిదానియ దు డెదు పదార్థములేవి అనియాక్షేపము స భవి చగా ఏష త ఆత్మా అపహతపాప్మా అనియార భి చి సత్య స కల్ప అనువరకూ ఆకాశశబ్దనిర్దిష్టుడు ఆత్మయనియు కామశబ్దములు పహతపాప్మత్వాదులును విశేషణభూతములని ప్రతిపాది చినవాక్య ములు ఆ అపహతపాప్మత్వాది విశిష్టపరబ్రహ్మమునే చెప్పినదై ఉప కమమ దు వెదుకుటకనర్హముగా ప్రతిజ్ఞజేయబడిన ఆకాశమాత్మయ)యు అతనియ దు డెడిగుణములు అపహతపాప్మత్వాదులు అని చెప్పి ఋ దినదై అథ య హాత్మానమనువిద్యవ్రజ త్యేతా శ్చ సత్యా మా తేషా సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి అని ఉపస హారము చెప్పును కనుక ఈ దహరాకాశము అపహతపాప్మత్వాదిగుణవిశిష్ట ।న పరబ్రహ్మమే భూతాకాశముకాదని నిశ్చయము అప్పటికి ఈ వాక్య దు అథ య ఏష స ప్రసాదోకస్మాచ్ఛరీరాత్సముత్థాయ అని జీవు కి ప్రతీతి ఉ డుటవలన ఆ జీవునకును తత్తద్రత చతుర్ముఖబ్రహ్మవాక్య ఖల దు అపహతపాప్మత్వాది గుణములుచెప్పుటవలన ప్రత్యగాత్మే హరాకాశమని పూర్వపక్షి తలచును

ద్ధాంతము ప్రత్యగాత్మ కర్మపరవశుడౌటవలన స్వప్నసుషుప్త్యాద్య స్థలచేత ఆచ్ఛాదనచేయబడిన అపహతపాప్మత్వాది గుణములు కలవా న పరమాత్మనుపా ది అతని యనుగ్రహము వలన ఉదయి చిన గుణ మూహముగలవాడని ప్రజాపతి వాక్యమ దు చెప్పబడెను దహరాకాశ శే అనాచ్ఛాదితమై నిరుపాధిక అపహతపాప్మత్వాదిగుణములుకలదై వునియ దన భావితమైన సమస్తజగద్విధరణము సమస్తచిదచిద్వస్తు లయొక్క నియమనము మొదలైన అనేకగుణములు కలదిగనుక దహ కాశము పరమాత్మ ప్రత్యగాత్మ యె తయునూగాదు

గ్రాకారము దహర దహరశబ్దవాచ్యుడు పరమాత్మ ఉత్తరేభ్య ఉత్త
వాక్యమ దు చెప్పబడెడి అపహతపాప్మత్వాదిరూపాసాధారణధర్మము
నే వాతువువలనయని తెలియవలెను
త్పర్యము ఉత్తరవాక్యగతమైన అపహతపాప్మత్వాదిధర్మములవలన
హరాకాశము పరబ్రహ్మ

9 గతిశబ్దాభ్యా తథా హి దృష లింగ చ (1 3 14)

ర్థము గతి గతిచేత శబ్ద బ్రహ్మలోకశబ్దముచేతపరబ్రహ్మ
కథా అదేప్రకారమే దృష్ట హి మరియొకస్థలమ దు చూడబడి
ది లి గ చ వాతువును ఉన్నది ఈ దహరాకాశమ దు సమస్త
ప ఒకు ప్రతిదినము అగమనము వినబడుచున్నది దహరాకాశమునకు
ూచకమైన తచ్ఛబ్దము సామానాధికరణ్యముచేత ఏ బ్రహ్మలోకశబ్దము
పయోగి పబడినదో ఆ గతిశబ్దములచేత దహరాకాశమే పరబ్రహ్మయని
తెలియబడుచున్నది తద్యథా వారణ్యానిధి విహితమక్షేత్రజ్ఞా ఉపర్యు
పరి ప చర తో ం వి దేయు ఏవమేవ మాస్సర్వా ప్రజా అహరహర్గ
ఛ్ఛ త ఏత బ్రహ్మలోక వ వి ద త్యనృతేన హి ప్రత్యూథా అనే
శ్రుతిచేతను ఆ ప్రకారమే మరియొకస్థలమ దు పరబ్రహ్మయ దే ట్టి
గమనము చూడబడినది ఏవమేవ ఖలు సోమ్యేమాస్సర్వా ప్రజా
ఆ స పద్య న విదుస్సత న పత్స్యామ అనియూ స త అగమ్య న
విదు స్సతా గచ్ఛామహ అనియు ఆప్రకారమే బ్రహ్మలోకశబ్దము పరబ్ర
హ్మయ దే వర్తి చును ఏష బ్రహ్మలోక సమ్రాడితి హోవాచ అని
వాతువున్నది కనుక బ్రహ్మలోకశబ్దము బ్రహ్మపరమని తెలియవల
యును తరస్థలమ దు వాతువులేకపోయినమా ఈ ప్రకరణమ దు
సమస్తప్రజ కు విన దు ప్రతిదినము గమనమును బ్రహ్మలోకశబ్దమును
దహరాకాశమునకు పరమాత్మత్వము చెప్పడమ దు హేతువు పూర్ణమయి
నది చశబ్దము అవధారణార్థకము దే పూర్ణమైనదని తాత్పర్యము

సూత్రారము గతి అగమనముచేతను శబ బ్రహ్మలోకశబ్దముచే
శమ దృష్ట బ్రహ్మమేయని తెలియబడి ది లి గ చ ఈ గతి
శబ్దము వాతువగును
తాత్పర్యము శ్రుతియ దు బ్రహ్మలోకశబ్దము పరబ్రహ్మయ దే చూడ
డుటవలన దహరాకాశమునకు పరమాత్మభావమ దనేకచిహ్నములు
డుటవలన పరమాత్మ

30 ధృతేశ్చ మహిమ్నోఽస్యాస్మిన్నుపలబ్ధే (1 3-15)
ర్థము అస్య పరబ్రహ్మయొక్క ధృతే ధృతిరూపమైన
మహిమ్న మహిమకు అస్మిన్ ఈ దహరాకాశమున దు ఉపలబ్ధే
పలబ్ధి ప భవి చుటచేత ఈ దహరాకాశము పరమాత్మ ధృతి
ధృతియనగా జగద్విధరణము అది పరమాత్మధర్మమని మరియొక స్థల
ు దు విబడుచున్నది అథ పర్వేశ్వర ఏష భూతాధిపతిరేష భూతపాల
ష ఎతుర్విధరణ ఏషా లోకానా భేదాయ అని అధృతి ఈ దహ
కాశమ దు కవబడుచున్నది అథ య ఆత్మా ఎ ఎతుర్విధృతిరేషా
లోకానామ భేదాయ అనియు
త్పర్యము ఈ దహరాకాశమున దు ధృతిరూపమైన హిమము
భవి చుటవలన పరమాత్మ ధృతియనగా జగద్విధరణము

1 ప్రసిద్ధేశ్చ (1 3 16)
ర్థము ప్రసిద్ధేశ్చ ఆకాశశబ్దము ప్రసిదిగా బ్రహ్మయ దు డుటవ
న కో హ్యేవాన్యాత్క ప్రాణ్యాద్యదేష ఆకాశ ఆన దో న స్యాత్ పర్వా
హ వా ఇమాని భూతాని ఆకాశాదేవ పముత్పద్య తే అవి ఆకాశశబ్ద
యనకు పరబ్రహ్మయ దు ప్రసిద్ధియు డుటవలన ఆకాశశబమే పరమా

యొక్క గుణములచేత విశేషితమై భూతాకాశమువేడి శ కను పోగొట్టు
న్నది
ఇత్రార్థము బ్రహ్మయ దాకాశశబము ప్రసిద్ధమగుటవలన ఆకాశశబ
చ్యుడు బ్రహ్మము
తృర్యము ఆకాశశబము పరబ్రహ్మతోగూడి భూతాకాశశ కను నివ
పజేయుచున్నది

ఇతరపర పరామర్శాత్స ఇతిచేన్నాన భవాత్ (1 3 17)
ర్థము ఇతర జీవుడు పరామర్శాత్ చెప్పుటవలన స ఆ
వుడే దహరశబవాచ్యుడు ఇతి చేన్న ఇటనుట కాదు అప భవాత్
స భవి పకపివుటచే ఇతర పరమాత్మక బే తరుదు అయిన
తని అథ యు ఏష స ప్రసాదోऽస్మాచ్ఛరీరాత్సముత్థాయ అవి పరా
ర్నయు దుట వలన ఆజీవుడే దహరాకాశమని చెప్పగూడదు పూర్వోక్త
ములైన ఆ గుణములు ఆ జీవుని యందు కుదరవు
హాత్రారము తరజీవుడు పరామర్శాత్ చెప్పుటవలవ ప ఆ
వుడే ఇతి చేత్ దహరశబవాచ్యుడని న చెప్పగూడదు అప భ
త్ ఉత్తరత్ర చెప్పబడిన గుణములు జీవునియ దు స భవి పవు
ముక జీవుడుకాదు
తృర్యము స్పష్టము

83 ఉత్తరాచ్చేదావిర్భూతస్వరూపస్తు (1 3 18)
రము ఉత్తరాచ్చేత్ ప్రజాపతిప్రత్యుత్తరమువలన జీవుడనియన్న
రితే ఆవిర్భూతస్వరూపమస్తు ముక్తుడు కాని ఉత్తరాచ్చేత్ ఉత్తర
రూపమైన ప్రజాపతివాక్యమువలవ చేత్ అపహతపాప్మత్వాదిగుణము
ముకల జీవుడు తెలియబడునని చెప్పినయెడల యుకముగాదు ఆవిర్భూ
తస్వరూప జాగరూకాద్యవస్థలచేత అనాదికాలప్రవృత్తములైన పుణ్య

పకర్మమూలకములై జాగరూకాద్యవస్థలచేత తిరోహితమైనగుణములు లవాడై పరబ్రహ్మోపాసనచేత పుట్టబడిన స్వస్వరూపావిర్భావముకల పహతపాప్మత్వాదిగుణవిశిష్టుడైన జీవుడే ఆ ప్రజాపతి వాక్యమ దు పహతపాప్మత్వాదిగుణవిశిష్టుడుగా చెప్పబడును దహరాకాశమైతే అతి హితస్వరూపము అపహతపాప్మత్వము మొదలైవ గుణములు కలవి నుక ఈ దహరాకాశమ దు జీవుడనుభ్రా తి చేయగూడదు

ాత్రారము ఉత్తరాత్ బ్రహ్మోత్తరవాక్యమువలన ఇతి చేత్ జీవు ని తెలియబడుచున్నదనిన ఆవిర్భూతస్వరూప భగవదనుగ్రహమువల ృట్టినట్టి స్వరూప స్వరూపముగల జీవుడు అస్తు అగుగాక దహర క్యమ దు జీవపరామర్శ ఎ దుకు చేయబడినదనగా ఆప గతి వివరి చున్నారు

4 అన్యార్థశ్చ పరామర్శ (1 3 19)

ర్థము పరామర్శ ఈ దహారవాక్యమ దు జీవుని పరామర్శము న్యార ఈ దహరాకాశమునకు జీవస్వరూపప పాదకత్వసామర్థ్యమే ర్థ ప్రయోజనముగా కలిగినది అస్మాచ్ఛరీరాత్సముత్థాయ పర ్యోతిరుపప వద్య స్వేనరూ ేణాభినిష్పద్యత అని పరంజ్యోతిస్వరూ ైన దహరాకాశోపప పత్తిచేత అనృతతిరోహితస్వరూపముగల ీ వునకు స్వరూపావిర్భావముకలుగుచున్నదని దహరాకాశమును జగ ద్ధరణము మొదలైనవానివలనే జీవస్వరూపావిర్భావప పాదనరూ ైన ప పద్విశేషము చెప్పుటకొరకు జీవపరామర్శ

5 అల్పశ్రుతేరితి చేతదుక్తమ్ (1 3 20)

ర్థము అల్ప స్వల్పత్వముయొక్క శ్రుతే వినుటవలన ఇతి చేత్ ఈ సూక్ష్మమైన జీవుడేయనిన తత్ అసంగతి ఉక్త

ర్వమే చెప్పబడెను దహరోऽస్మిన్ అను శ్రుతిచేత అల్పపరి
ణము క దని చెప్పెను కనుక ఈ శ్రుతివిషయత్వము సూక్ష్మజీవు
కే ఉపపన్నమగును సర్వపసువులక బే అధికుడైన బ్రహ్మకు ప భవి
దని చెప్పినయెడల అక్కడ ఏ సమాధానము చెప్పదగినదో అది నిదా
పత్వాత్ అనే గ్ర థముచే ము దే చెప్పబడినది

6 అనుకృతేస్తస్య చ (1 3 21)

ర్థము తస్య ఆ జీవునికి అనుకృతే దహరాకాశసామ్యము
చెప్పుటవ వ దహరాకాశస్వరూపుడు జీవుడుకాదని యర్థము అనుకృతి
అనగా అనుకరణము తస్య ఆపరమాత్మయొక్క అనుకరణము
లన జీవునికి స్వరూపావిర్భావము అపహతపాప్మత్వాది గుణములు
భవి చును ఆ దువలన అనుసరి చెడి జీవునిక బే ఆమకార్యుడైన
రబ్రహ్మ స్వరూపమైన దహరాకాశము అర్థాంతరభూతము దానియొక్క
మకారమనగా దానిసామ్యప్రాప్తి యని యదా పశ్య పశ్యతే రుక్మవర్ణ
ర్తారమీశ పురుష బ్రహ్మయోని తదా విద్వాన్పుణ్యపా విధూయ
ంర జన పరమ సామ్యము_ తి అనే శ్రుతియ దు ప్రసిద్ధముగావను
న్నది

37 అపి స్మర్యతే (1 3 22)

ర్థము అపి స్మర్యతే స్మృతిచేతనూ ఈ అర్థము చెప్పబడును
బ్రహ్మోపాసనవలన తత్ సామ్యప్రాప్తిరూపమైన అనుకరణము జీవునికి

ద జ్ఞానముపాశ్రిత్య మమ సాధర్మ్యమాగతా ।
సర్గేపి నోపజాయ తే ప్రళయే న వ్యధ తి చ

అని ప్రసిద్ధము చేయ డుచున్నది

అధికరణ సంగ్రహము దహరోకస్మిన్న తర ఆకాశ త్యాదిచ్ఛా దో గ్యవాక్యశ్రుతమైన హృదయపు డరీకమధ్యవర్తి దహరాకాశముగానీ భూతాకాశముగానీ లేక జీవుడుగానీ అయు డవలెను భూతాకాశమ దు ఆకాశశబ్దప్రసిద్ధప్రాచుర్యముచేత భూతాకాశముకాగలదు ప్రజాపతివాక్య మ దు జీవునికి అపహతపాప్మత్వాదులు చెప్పబడుటచేత ప్రకాశాది యోగమువలన ఆకాశశబ్దము జీవుని య దుకూడుటవలన జీవుడుకాగల దనే పూర్వపక్షమునకపహతపాప్మత్వాదులు భూతాకాశమునకు ఘటి ప న దున ప్రజాపతివాక్యమ దు చెప్పిన పరమాత్మన పత్తి లబ్ధాపహత పాప్మత్వాదులు జీవునికు డినమా దహరవాక్యో క్తాతిరోహిత నిత్యసిద్ధాప హతపాప్మత్వాదివైశిష్ట్యముజీవునికిగూడన దున పరమాత్మునియ దాకాశ శబ్దప్రయోగము శ్రుత్య తరసిద్ధమైన దున దహరాకాశము ప్ర దము కాదు పరమాత్మేయని సిద్ధా తము

23 ప్రమితాధికరణము (1 3 6)

38 శబ్దాదేవ ప్రమిత (1 3 23)

ర్థము శబ్దాదేవ ఈశాన అను జగన్నియామకవాచకశబమువలన పమిత అ గుష్ఠ ప్రమితుడైన పురుషుడు పరమాత్మయని తెలియ దుమ ఈశానో భూతభవ్యస్య అనే పరమాత్మవాచకశబ్దము వలన తవలియ దు అ గుష్ఠమాత్ర పురుషో మధ్య ఆత్మని తిష్ఠతి ఈశానో భూతభవ్యస్య న తతో విజుగుప్సతే ఏతద్వైతత్ అని యుత్తరశ్రుతి రు దును అంగుష్ఠమాత్ర పురుషో జ్యోతిరివావధూక అ తకు ఐ దు శ్రుతియ దును అ గుషమాత్ర పురుషోక తరాత్మా సదా నానాం హృదయే సన్నివిష్ట అను శ్రుతులచేత అ గుష్ఠమాత్రమిత ప్రమాణముగల పురుషుడు జీవుడా పరమాత్మాయని స శయము జీవా త్మయని పూర్వపక్షము ఇతరస్థలమ దు గ్రహి పబడిన స్పష్టజీవభావ

ముగల పురుషునియం దు ఆ గుష్ఠమాత్రశ్రుతులు దుటను ఎటనగా ప్రాణాధిపస్సంచరతి స్వకర్మభిర గుష్ఠమాత్రో రవితుల్యరూప అని సిద్ధాంతము అచ్చట స్వకర్మభి అని తృతీయచేత జీవభావము నిశ్చయి పబడుటచేతను అటువలె ఇచ్చటను ఈశానో భూతభవ్యస్య అని భూతభవ్యేశితృత్వదర్శనమువలన పరమాత్మయని స్ఫుటమైనది ఎటు అనవచ్ఛిన్నమైన పరమాత్మకు ఆ గుష్ఠప్రమితత్వము స భవి చునని ఆక్షేపి చుకుని సమాధానము చెప్పుచున్నారు

తాత్పర్యము పరమాత్మవాచకశబ్ద వలన ఆ గుష్ఠమాత్రుడు పరమాత్మ

89 హృద్య క్షయా తు మనుష్యాధికారాత్ (1 3 24)

అర్థము మనుష్యాధికారత్వాత్ శాస్త్రమునకు మనుషులే అధికారులు కనుక హృద్యపేక్షయా తు వారిహృదయములవపేక్షి చి అంగుష్ఠప్రమితత్వము చెప్పబడినది ఉపాసనకొరకై ఉపాసకుల హృదయమం దు దుటవలవ ఉపాసక హృదయమునకు ఆ గుష్ఠమాత్రప్రమాణము కల్గుటవలన దానియ దపేక్షచేత దియూ ఆ గుష్ఠమాత్రప్రమితత్వము మనుష్యులకే యుపాసకత్వన భావనచే మనుష్యులకే అధికారమున్నదని శాస్త్రప్రవృత్తమగుటవలన మనుష్యహృదయాపేక్షచేత టు చెప్పబడెను

తాత్పర్యము ఉపాసనకొరకు ఉపాసకుల హృదయమం దు దులవల హృదయమ గుష్ఠప్రమితత్వమగుటచేత ఆ అపేక్షవలన ఆ గుష్ఠప్రమితత్వము చెప్పబడినది

అధికరణ సంగ్రహము ఆ గుష్ఠమాత్ర పురుషో మధ్య ఆత్మని తిష్ఠతి ఇత్యాదికరవలివాక్యములో చెప్పబడిన ఆ గుష్ఠప్రమితుడు జీవుడు కాగలడు ఆ గుష్ఠప్రమితత్వము జీవునికి శ్రుత్య తరఎద్ధమగుటచేతనే పూర్వపక్షమునకు భూతభవ్యేశానత్వము జీవునికి అనుపపన్నమౌటచేత పరమాత్మకే ఉన్నదౌటవలన ఆ గుష్ఠప్రమితుడు జీవుడుగాడు పరమాత్మయని సిద్ధాంతము

14 దేవతాధికరణము (I 3 7)

10 తదుపర్యపి బాదరాయణస్స భవాత్ (1 3 25)

ర్థము తత్ ఆ మనుష్యులక టే ఉపర్యపి పైనుండు దేవత కుకూడా ఆ అధికారముకలదు భవాత్ దేవతలకు బ్రహ్మో పాసన బ్రహ్మోపాసనప్రకారజ్ఞానముల ఆ ఎక్షయును ఆ ఉపాసనాసామర్థ్యము ల స భవమువలన దేవతలకు అధికారముకలదని బాదరాయణులు కలిపెదరు బ్రహ్మోపాసనశాస్త్రము మనుష్యాధికారకమని చెప్పి సన గన గతిచేత దేవాదులకుకూడ బ్రహ్మవిద్యయ దధికారముస్సా లేదాయని విచారము చేయబడినది దేవతలకు లేదని పూర్వపక్షము పరి ష్పన్నమైన బ్రహ్మ దు శబ్దమునకు ప్రామాణ్యమున భవి చి ప్ప కిన దేవాదులకు దేహము దునసే ప్రమాణము లేన దున మ అర్థ ద లకు విధిశేషత్వముచే దేహస్థితిని బోధి పవ దుం దేవ ధ రులు యురీతి చేయడమునకు యోగ్యమైన ప్రతిదినమనుష్ఠానమైన విషే ది ధనసప్తకముచే స పాద్యమైన మనస్సుచేత నిష్పన్న యం ఆవి ష్కృత్రియ దు వారలకు సమర్థ్యము లేకపోవుటవలన దే త ధి కము లేదని పూర్వపక్షము

గాంతము జగత్సృష్టిప్రకరణమ దు నామరూపవ్యాకరణశ్రుతిచే ం దులకు దేహము ఎర్పడుచున్నది నామరూపవ్యాకరణం టే శ దేహ ఇంద్రియాదులు కలుగజేయడము ఎ అర్థవ దముల దును ఆ ము స్ఫుటముగా పా దుటవలన ఆ ఎ అర్థవ దములకు ఆ ఖ గ్యప్రకాశనస్తుతిపరత్వము చెప్పినపక్షమందుద ని ఉపపతక ర స్థితియందు ప్రమాణత్వము దుటవలన దేవ దులకు దేవ ఖత గల స భవి చును దేహము దుటచేత సుత్రప శముస గ) ఆ దేసయొడల స భవి చదు నుక స మం ఋ దుట కెత ఏత రము కలదు

ఇది ఏ ప్రకారము స భవి చుసవిన పూర్వమ దు ప పాది ప డిన జ్ఞానము విస్మృతివ స ఎ భవి చును తాపత్రయమువలన పుట్టిన సు ఖపూర్వకబ్రహ్మగుణజ్ఞానమువలన అర్థిత్వము స భవి చును సృష్టి వాక్యమ త్రారవాదములందు దేహము చెప్పబడుమ కనుక వీనివలన సామర్థ్యము స భవి చును అప భవమువలన దేవతలకును దేవతల ను అధికారము కలదని బాదరాయణాచార్యులు తెలియుదురు

1 విరోధకర్మణీతి చేన్నానేకప్రతిపత్తేర్దర్శనాత్ (1 3 26)

ర్థము కర్మణి యాగాదికర్మలయ దు విరోధ ఏకకాలావస్థితిరూప దోషము తి చేన్న స భవి చుపవి చెప్పకూడదు అనేకప్రతిపత్తే నేకదేహస బ ధము దర్శనాత్ కనబడుటవలన

ర్మణి యాగాదులయ దు విగ్రహవత్త్వము చెప్పిన పక్షమ దు ఒక ఒకి ఎకకాలమ దు అనేకయాగముల సాన్నిధ్యము అర్థము కాదు కనుక విరోధము కలుగునవి చెప్పినటయితే అటులకాదు శక్తివ తులయిన పభృతులకు ఏకకాలమన దు అనేకశరీరప్రతిపతి ప భవి చును

92 శబ్ద ఇతి చేన్నాత ప్రభవాత్ ప్రత్యక్షానుమానాభ్యామ్ (1 3 27)

రము శబ వైదికశబ్దమ దు తి చేన్న విరోధమని చెప్పకూడ దు అత వైదికశబ్దమువలన ప్రభవాత్ నిర్మాణముచేత ప్రత్యక్షాను మానాభ్యా శ్రుతిస్మృతులచేత నిశ్చయి పబడును

విరోధ అనుశబము వర్తి చుచున్నది కర్మయ దు విరోధము స భవి ప దు వైదికశబ్దమ దు విరోధము ప భవి చును ఎటు అనేకదేహములు ది నూ వానికి సావయవత్వము దుటవలన ఉత్పత్తినాశములు స భవి చు ను కనుక ఉత్పత్తిక బె ము దు నాశముక బె తరువాత వైదికశబ్దములక ర్థశూన్యత్వము అనిత్యత్వము కలుగునని చెప్పిన యటులనకూడదు అత ప్రభవాత్ వైదికశబ్దమువలన ద్రాదులకు ఉత్పత్తి యగుటవలన ర్వపూర్వ ఇంద్రాదులు నశి చి పోయిననూ వేదోక్త ైద్రాది ఆకృతివిశేషములైన శబ్దములవ న ద్రాద్యాకృతివిశేషములను

స్మరి చి ఆయాకారముగల మరియొక ్రమని (హ్మ పుటి ఒ గనుక వైదికశబ్దమునకు ఏదోషము లేదు

దేవదత్తశబ్దములవలె ఇ ద్రాదిశబ్దములు వ్య క్తివిశేషమ స కేతపూర్వకముగ ప్రఎరి చినవి కావు మరేమనిన గవాదిశబ్దము ఆకృతివిశేషవాచకములు ఆకృతివాచకములకు నిత్యత్వము దుటవ మాత్రముచేతనే వాచ్యవాచకభావ బ ధము వేదప్రతిపాద్యమయిన మువలన దాని అర్థవిశేషమును స్మరి చి కులాలుడు ఘటాదులను బ్రహ్మ నిర్మాణముచేయునను అర్థము దీనిచేత తెలియబడున (ప్రత్యక్షానుమానాభ్యా) శ్రుతిస్మృతులచేత తెలియబడును శ్రుతు నిన వేదేన నామరూపే వ్యాకరోత్ సతాసతీ ప్రజాపతి అటులనే భూరితి వ్యాహరత్ స భూమిమసృజత అనియు నామరూప భూతానా కృత్యానా చ ప్రప చనమ్ । వేదశబ్దేభ్య ఏవాదౌ దేవాదీ చకార స యని

93 అత ఏవ చ నిత్యత్వమ్ (I 3 28)

అర్థము అత ఏవ చ అకారణమువలన నిత్యత్వం నాశన లేకపోవడము ఏ కారణమువలన బ్రహ్మ వైదికశబ్దముచేత తదర్థా మును స్మరి చి ఆ ఆకారముగల సమసమును నిర్మి ఒనో ఆ ఠగ వలన వశిష్ఠవిశ్వామిత్రాదులకు మ త్రసూ ్రదిఎర్మాతృత్వము డి మ త్రమయవేదమునకు నిత్యత్వమున్నది బ్రహ్మనైమిత్తిక ప్రళయా రమ దు మ త్రకృతో వృణీతే విశ్వామిత్రస్య సూక్త భవతి ఇత్యా వేదశబ్దమధ్యయనముచేయకనే మ త్రాదిదర్శనమ దు సమర్థులైన ష్ఠాదులాకృతివిశేషమును స్మరి చి వశిష్ఠత్వాది పదములయొక్క ప్ర కొరకు చేయబడిన కర్మవిశేషము గలవారిని విస్మరి చి వారకు వశి ద్యాకారవిశేషములను నిర్మాణము చేయును వారలు అధ్యయన చేయకనే వైదికమ త్రాదులను స్వర్థవర్ణమువ దు ్ఘలనము లేకనే వ తురు ఆ కారణమువల వీరికి మ త్రాదికర్తృత్వము డిననూ వేదన

శ్యత్వము ఎ భవి చును ప్రజాపతి మొదలుగాగల సమస్తవ్యాకృత క్ష తములైన తత్వములు అవ్యాకృతపరిణామరూపములైన శబ్దమయ ములు నష్టమైనన తర అవ్యాకృతి ృష్టయొక్క అవృత్తి ప్రాప్రమౌ ఆగా ఏప్రకారము వేదమునకు నిత్యత్వము స భవి చునవగా చెప్పు ా్నరు

సమానవామరూపత్వాద్చావృత్తావప్య విరోధో దర్శనాత్స్మృతేశ్చ

3 29)

ము ఆవృత్తావపి రె డోస్పృష్టయ దును సమాననామరూపత్వాత్ దృకమైన నామరూపాదులు దుటవల అవిరోధ విరోధము లేదు నాత్ శ్రుతివల స్మృతేశ్చ స్మృతివల ఈ అర్థము దృఢ ి తెలియుచున్నది అవ్యాకృతసృష్టయాకృతియ దు సృజ్యములైన వులకు సమానవామరూపములు దుటవలవ దోషములేదు ఆది ష్టయ దు పరమపురుషుడు పూర్వాకృతికల జగత్తును స్మరి చి ఆదే ారమే సృష్టిచేయును పూర్వానుపూర్వీవిశిష్టములైన వేదములను ి చ హిరణ్యగర్భుని కొరకిచ్చును పూర్వప్రకారముగల జగత్తును ృడముచేసుకొనని ఏ ప్రకారము తెలియబడున బే దర్శనాత్ ృతేశ్చ శ్రుతిస్మృతు వలన అహో రాత్రాణి విదధత్ విశ్వస్య షతో వశీ। సూర్యాచ ద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్॥

చ పృథివీ చ అ తరిక్షమతో సువరితి యో బ్రహ్మాణ విదధాతి వ యో వై వేదా శ్చ ప్రవాణోతి తస్మాత్ అనే శ్రుతులును యథ ఋర్తృతులి గాని నానారూపాణి పర్యవే। దృశ్య తే తాని తాన్యేవ తథా వా యుగాదిషు॥ అనే స్మృతియూ ప్రమాణమని తెలియవలయును స్యత్వమనగా యిదే ఏ కారణమువల పూర్వపూర్వమైన ఉచ్చారణను రి చి పరమపురుషుడదేక్రమముచేత ఆ ఉచ్చారణమును తన ారాధనమును దానిఫ మును యాథాత్మ్యముగా బోధి చు వేదము

ర్వానుపూర్వవిశిష్టమైన వేదమువే స్మరి చిచెప్పినను ఆ దువల దేవా
లకు బ్రహ్మవిద్యాధికారమ దు ఏమీ దోషములేదు
త్పర్యము   శ్రుతిస్మృతులవలన తెలియబడు ఆవృత్తియ దు
ౖజి ప బడినవానికి నామరూపసామ్యము దుటవలన విరోధములేదు
ికరణ సంగ్రహము   దేవతాదులు విర్థు ఖులు అశరీరత్వముచేత అర్థి
సామర్థ్యాదులయొక్క అభావముచేత బ్రహ్మవిద్యయ దధికారము
నవే పూర్వపక్షమునకు పృష్ఠప్రకరణముల దు ఉపాసన ప్రకరణము
దు శరీర ప్రతిపాదనముచేత తాపత్రయాభిభూతముచేత అర్థిత్వ సామ
ములు స భవి చుటవలన వారికి అధికారము కలదని సిద్ధాంతము

మధ్వధికరణము (1 3 8)

మధ్వాదిష్వస భవాదనధికార జైమిని (1 3 30)

ర్థము   మధ్వాదిషు మధువిద్యలయ దు అనధికార   అధికారము
నని జైమిని జైమినులు తెలియజేయుదురు అస భవాత్ వస్తువులకే
పాస్యత్వోపాసకత్వము స భవి పదు కనుక వసుత్వము ప్రాప్తమగుట
స ప్రాప్యత్వము ఎ భవి చదు కనుక అధికారములేదని అర్థము
ృ దోగ్యమ దు అసౌ వా ఆదిత్యో దేవమధ్వితి అని అర భి చి
ద్యత్ప్రథమమమృత తద్వసవ ఉపజీవ తి అనిచెప్పి ఎయ ఏతదే
మమృత దేవయానామేవైకో భూత్వాగ్నినైవ ముఖేనైతదేవామృత
ృష్ట్వా తృప్యతి అని ఋగ్యజుస్సామాదివేదముల దు చెప్పబడిన కర్మ
మ స పాది చి రసములకాధారమగుటవలన మధుమయుడైన సూర్యు
ి పూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరఊర్ధ్వభాగములను వసురుద్రాదిత్యమరుత్సా
ధ్యలనే రుగల దేవసమూహమునకు భోగ్యత్వముచెప్పి ఆయమభవా
రముచేతనే ఆదిత్యా శములకును ఉపాస్యత్వములనుపదేశి చి అదే
దిత్య భాగములను ప్రాప్యములుగాను ఉపదేశము చేయబడినది ఇట్టి

వలయు దు వస్వాదులకు అధికారము ఉన్నదా లేదాయని స శ
లేదని పూర్వపక్షము వస్వాదులకు ఉపాస్యకోటిప్రవిష్ఠత్వము
కర్తృకర్మభావములకు విరోధము కలగకపోవుటవలన ఉపాస్యునిచే
ందగిన వసుత్వము పొ దబడియు డుమ కనుక అధికారము లేదని
పక్షము

తము అఅవస్థలుకల (హ్మకే ఉపాస్యత్వము డుటవలన
ది దేవతలకు తమ అవస్థలుగల బ్రహ్మోపాసనమ దు విరోధము
మరియొక కల్పమ దు ప్రాప్యమయిన వసుత్వమని చెప్పుట
మను విరోధము లేదు గనుక వస్వాదిదేవతలకు అధికారము స భవి
ని తాత్పర్యము

ర్యము జైమినులు వస్వాదులకు మధువిద్యయ దు అధికారము
ని తెలియ జేయుదురు

జ్యోతిష భావాచ్చ (1 3 31)

ఋ జ్యోతిష పరబ్రహ్మమ దు దేవమనుష్యులకు దే తుల్యాధి
ముక బే భావాచ్చ వసువులకు విశేషముగా చెప్పును త దేవా
తిషా జ్యోతిరాయుర్హో పాసతేమృతమితి జ్యోతిష యని దేవమను
లకు పరబ్రహ్మమ దధి రము వమా ఋగ ను డివప్పటికి
తిషా జ్యోతి పరబ్రహ్మ దేవా ఉపాసత యని విశేషముగా
ృదము వస్వాదులకు కర్మకర్తృభావము విరుదమగువని వారలకు అన
రము తొపి వజేయుచున్నది దేవా అని సామాన్యవచనమయితేనో
్వదిదేవవిశేషమని ఇతరులకు విరోధములేకపోవుటవలన అ గీకారము
బడుచున్నది

భావ తు బాదరాయణోస్తి హి (1 3-32)

సము బాదరాయణ బాదరాయణాచార్యులు భావ వస్వాది
వతలకు మధువిద్య య దు అధికారము తెలియజేయుదురు అస్తి హి
వసువులకే ఉపాస్యత్వము ప్రాప్యత్వము ఉన్నదని ప్ర ఎదము
శబ్దము పక్షమును వ్యావర్తి పజేయుచున్నది వస్వాదిదేవతలకు మధు
ద్యాదులయ దు అధికారమున్నదని పూజ్యులైన బాదరాయణులు తెలు
దురు వస్వాదులకే ఉపాస్యత్వము ప్రాప్యత్వము రె డును ఉన్నవి
వైదు వసుత్వము డినప్పటికి కల్పాన్తరమ దు వసుత్వమునకు
వ్యత్వము ప భవి చుమ కనుక ప్రాప్యత్వము స భవించును యు
కామేవ బ్రహ్మోపనిషద వేదేతి అని సమస్తమైన మధువిద్యకు
హ్మవిద్యాత్వమవగతమగును
తృర్యము వస్వాదులకు మధువిద్యయ దు అధికారము కలదని
దరాయణుల అభిప్రాయము
సెకరణవ గ్రహము వస్వాదులకొరకు వస్వాదులకు ఉపాస్యత్వ
రాగ్యత లేదనియూ మధ్వాది విద్యాదులలో వస్వాదులకు అవధికారము
దని శ కి చి వస్వాదిశరీరకబ్రహ్మకే ఉపాస్యత్వము డుటవలన
గ్పా తరమ దు వస్వాదిత్యులప్రాప్యత్వము స భవి చుటచేత మధ్వాది
ద్యలలో వసువు మొదలగువారికి అధికారముకలదని సిద్ధా తము

అపశూద్రాధికరణము (1 3-9)

శుగస్య తనాదరశ్రవణాత్తదాద్రవణాత్సూచ్యతే హి (1 3 33)

సము శుగస్య బ్రహ్మవిద్యావైకల్యముచేత తదనాదరశ్రవణాత్
తత్ హ సోక్తమైన అనాదర అనాదరవాక్యమును శ్రవణాత్
పుటవల తత్ ఆదేశాలమ దే ఆద్రవణాత్ ఆచార్యులనమన
చి శీఘ్రు గా వచ్చేదానివల ఆచార్యునిచేత తస్య ఆ శుశ్రూష
యుచును డే శిష్యునికి విద్య అలాభముచేతనైన శుక్ దు ఖము

చన చేయబడుచున్నది హి హేతువాచకము ఏ కారణమువలన ఖ్యానికి దు ఖముగా సూచి చబడుచున్నదో ఆ హేతువువలన ఆచా ర్యుడు దు ఖముచేత శూద్రా యనే వ బోధనచేసి పిలిచి ఆచార్యుడు రిక్వ జానశ్రుతి శూద్ర అని ఆహ్వానము చేయుచున్నాడు జాతియోగ ముచేత కాదనియర్థము బ్రహ్మవిద్యయ దు శూద్రాదులకధికారమున్నదా లేదాయని స శయము అపేక్షారూపమైన సామర్థ్యము స భవి చుట వలన ఉన్నదని పూర్వపక్షము శూద్రాదులకు అగ్నివిద్యారహితత్వ మున్ననూ మనోవృత్తిమాత్రత్వమగుటవలన ఉపాసనకు సామర్థ్యము స భవి చును బ్రహ్మస్వరూపమైన బ్రహ్మోపాసనప్రకారజ్ఞానమును ఇతి హాసపురాణాదుల శ్రవణమువలననే నిష్పన్నమగును శూద్రాదులకు ఇతి హాసపురాణాదుల శ్రవణము దనుజ్ఞ యు డును శ్రావయేచ్చతురో వర్ణా న్కృత్వా బ్రాహ్మణమగ్రత అని అదేరీతిగా అచ్చట విదురాదులకు బ్రహ్మవిద్యానైపుణ్యము డును ఉపనిషత్తులయ దును ఆజహారేమా శూద్రానేనైవ ముఖేన ఆలాపయిష్యథా అనేవాక్యమ దు శూద్రశబ్దము చేత పిలువబడి బ్రహ్మవిద్యోపదేశదర్శనమువల శూద్రునికి అధికారము సూచన చేయబడినది

సిద్ధా తము ఉపాసనకు మనోవ్యాపారరూపత్వము డినను అధ్యయ నము చేయబడని వేదముగల శూద్రులకు ఉపాసనకు కారణభూతమైన జ్ఞానము స భవి చదు కనుక సామర్థ్యము స భవి చదు కర్మవిధివలే ఉపాసనవిధియ దును వేదాధ్యయనబలముగల త్రైవర్ణికవిషయమైన అధ్యయనముచే గ్రహి పబడిన వేదముచేత ఉత్పన్నమైనజ్ఞానమే ఉపా సనకు కారణమని స్వీకరి చబడుచున్నది ఇతిహాసాదులయ దు అధ్యయ నసిద్ధమైన జ్ఞానమునపవృద్ధిసా ది చును దానిక తే జ్ఞానలాభము లేదు పాపనాశనఫలముకొరకై శ్రవణాధ్యధికారము చెప్పబడియు డును విదురా దు కైతే న్మా తరస స్కారముచేత ఆ వేదజ్ఞానము స భవి చెను కనుక బ్రహ్మనిష్ఠత్వము కలిగెను అపూర్వశ్రుతియ దు అమ త్రణమువ

హ్మవిద్యా వైకల్యముచేతనే దు ఖమతనికి పుట్టెనని తాత్పర్యము గనుక
ఽతాధికారమువినా ఉపాసనాధికారము లేదు
త్పర్యము ఎ నిర్ణ మొఎ ఆ ఐరప ృ్రఎణ ్తి ప్రఎ
న దు ఖముచేత కలిగిన సూచనచేయబడు శూద్రునికి బ్రహ్మవిద్య
దధికారము కలదు

క్షత్రియత్వగతేశ్చ (1 3 34)

ము క్షత్రియత్వ క్షత్రియత్వము అవగతేశ్చ తెలియబడుటచేత
ఈ శుశ్రూషచేయు మనుషునికి క్షత్రియత్వగతేశ్చ క్షత్రియ
ము తెలియబడుటచేత జాతిన బ ధమువలన ఆ ంబోధన కాదు ఆ
ఽరణోపక్రమమ దు బహుదాయీ అనేవాక్యముచేత ద నపతిత
ఽకములైన పక్వాన్నదాయిత్వక్షత్ర్యప్రేషణము అధికగ్రామాదుల ప్రదా
ఐ చెప్పబడినది కనుక ఈ జానశ్రుతికి శుశ్రూషచేయుచు డెడి
త్రియవిషయకత్వము తోచుచున్నది

0 ఉత్తరత్ర చైత్రరథేన లి గాత్ (1 3 35)

ము ఉత్తరత్ర ముందుభాగమ దు చైత్రరథేన చైత్రరథు
రాజుతో ఈ అర్థమన్వితమౌను ఆ చైత్రరథుడనే అరము లి గాత్
హేతువువలన తెలియబడుచున్నది ఉపరిపొచ్చ ము దుగా ఈ విద్య
దు బ్రాహ్మణక్షత్రియులకు అన్వయము చూపబడుచున్నది అథ వా
ఽక చ కాపేయమభిప్రతారిణమ్ అను వాక్యముచేత పంచకుడై ఎ
తరథుడు క్షత్రియుడు అవ చకునికి చైత్రరథత్వము క్షత్రియత్వము
పేయసాహచర్యలింగమువలే తెలియబడుచున్నది మరియొక ప్రకరణ
దు కాపేయపహదారియైనవ నికి చైత్రరథత్వము క్షత్రియత్వము
పబడుచున్నది ఏతేన వై చైత్రరథ కాపేయ అయాజయన్ ఆఎ

ఈ అరము దృఢమౌనుగనుక తస్మాత్ చైత్రరథో నామైక క్షత్రపతిరజా యత అని ఈ విద్యయ దన్వితుడు బ్రాహ్మణునిక ౖబె తరుడయిన జాన శ్రుతియను క్షత్రియుడమటకు వర్ణుడు

తాత్పర్యము ము దు చైత్రరథునితో అన్వయముగల హేతువువలన క్షత్రియుడనుటఎ అర్థుతొచున్నాడు

101 సంస్కారపరామర్శాత్ తదభావాభిలాపాచ్చ (1 3-36)

అరము స సంస్కార ఉపనయనాది స సంస్కారములయొక్క పరామ ర్శాత్ వివరణమువ న తత్ ఆ స సంస్కారము యొక్క అభావాభి లాపాచ్చ అభావము చెప్పుటవలన పూర్వార్థము దృఢమని తెలియబ డును విద్యోపదేశమ దు ఉపత్వానేష్య అని ఉపనయనాది స సంస్కార ప మర్శవ న శూద్రునికి తదభావవచనమువలన బ్రహ్మవిద్యాధిధికా ము లేదు ఈ సంస్కారము న శూద్రే పాతక కి చిత్ న చ ఎ సంస్కా రమర్హతి అనువాక్యమ దు ని షధము చేయబడుచున్నది

తాత్పర ము ఉపనయనాది సంస్కారము లేనివలన బ్రహ్మవిద్య య ు శూద్రునికధికారము లేదని తాత్పర్యము

102 తదభా నిర్ధారణే చ ప్రవృత్తే (1 3 37)

అ ము తదభావనిర్ధరణే చ శూద్రత్వాభావ జ్ఞానముయొక్క ఉపదే ు ు ప్రవృత్తే ప్రవృత్తి ఉ దుటవలన నైతదబ్రాహ్మణో వివక్తుమ ర్హ ు సోమ్యాహార అనువాక్యముచే శుశ్రూషచేయుచూను డెడి వి శూద్రత్వాభావనిశ్చయము దే ఉపదేశప్రవృత్తి కలుగుటవలన అదికారముకలదు

103 శ్రవణాధ్యయనార్థప్రతి షధాత్ (1 3 38)

అర్థము శ్రవణ వినుట అధ్యయన పఠనము అర్థ అర్థము తెలుసుకొనడము ప్రతిషధాత్ నిషధముచేయబడుటవలన వేదాధ్యయన శూన్యునకు శ్రవణము అధ్యయనము పఠనము మొదలుగునవి నిషధి పబడుచున్నవి తస్మాచ్ఛూద్రసమీ వాధ్యేతవ్యమ్ అని శ్రవణము లేనియెడల అధ్యయనసామర్థ్యము స భవి పదు

104 స్మృతేశ్చ (1 3 39)

అర్థము స్మృతేశ్చ స్మృతులవలవ తెలియబడుచున్నది స్మృతుల య దు శూద్రునకు వేదము వినుటవలన నష్టముకలుగునని అథ హాస్య వేదముపశ్రుణ్వత త్రపుజతుభ్యా శ్రోత్రప్రతిపూరణముదాహరణే జిహ్వాచ్ఛేదో ధారణే శరీరచ్ఛేద అని చెప్పబడును ప్రవ గమువలవ స భవించిన ప్రసక్తిని ము గి చి ప్రకృతమ దు పరిసమాప్తిని పొ ది చుచున్నారు

అధికరణ సంగ్రహము రైక్వునివలన జానశ్రుతిని శూద్రాయని పిలువబడి వానికొరకు బ్రహ్మ విద్యనుపదేశి పబడుటవలన శూద్రులకు బ్రహ్మ విద్యయ దు అధికారము కలదని శ కి చి శూద్రశబ్దము శోచితృవాచ్యమైన దుచేత శూద్రాదులకు అధ్యయనవిషధమువలన సామర్థ్యములేన దున శూద్రాదులకు అధికారములేదు

27 ప్రమితాధికరణము (1 3 10)

105 క పనాత్ (1 3-40)

అర్థము క పనాత్ అగ్నివాయుసూర్యప్రభృతులకు భయము డుట వలన ఆ గుష్ఠప్రమిత ప్రకరణముయొక్క మధ్యమ దు యదిద కి చ జగత్సర్వ ప్రాణ ఏజతి నిస్సృత మహాద్భయ వజ్రముద్యత భయాదస్యాగ్నిస్తపతి ఇత్యాదుల దు ప్రాణశబ్దనిరిష్టమైన అ గుష్ఠప్రమితుని

పృష్టే భయునిమితమును చీ అగ్ని వాయువు సూర్యుడు మొద
మ గయుయొక్క క పసము వినబడుటవలన ఆ గుష్ఠప్రమితు
ౄరుషుడు ప మాత్మయని నిశ్చయి పబడుచున్నది
ర్థము ప్రాణశబనిరిఘుడైన పరమ త్మవలన అగ్నివాయుసూర్య
తులకు గతుకు భయము వినబడుటచేత అ గుష్ఠప్రమితుడు పర
ఽ

జ్యోతిరర్శనాత్ (1 3-41)

జ్యోతి పర జ్యోతియొక్క దర్శనాత్ దర్శనమువలన
ష్ఠప్రమితుడు బ్రహ్మము ఈ ప్రకరణమ దు అ గుష్ఠప్రమితపురు
వ బ ధిత్వమువలవ న తత్ర సూర్యో భాతి అవి అర ధి చి
ౖ భాసా ర్వమిద విభాతి అనువరకు సమస్తతేజస్సులనాచ్ఛాద
చేయుననియూ అనవధికాతిశయమైన భాశ్శబ్దముచేత చెప్పబడిన
్మస్వరూ జ్యోతిస్సుకు చూడటము డుటవలన అ గుష్ఠప్రమితుడు
మాత్మ
ౄర్థము పర జ్యోతి దర్శనమువలన ఆ గుష్ఠప్రమితుడు పరమాత్మ

అరా తరత్వాది వ్యపదేశాధికరణము (1 3 11)

అకాశోऽరా తరత్వాదివ్య దేశాత్ (1 3 42)

ము ఆకాశ ఆకాశశబవాచ్యుడగు పరమాత్మ అర్థా తరత్వాత్
ౖనియు దు లేనినామరూపనిర్వాహత్వమును వ్యపదేశాత్ చెప్పుట
న అర్థాంతరభూతుడగు పరమాత్మయే కావలెను ప్రత్యగాత్మకు అర్థాం
భూతుడైన పరమాత్మయే నామరూపములకు నిర్వాహకుడు బద్ధావస్థ
జీవుడు నామరూపములచేత స్పృశి పబడినవాడును నామరూపము
ర పడుక ుక నిర్వాప ుడుగాడు మ కజీవునికి జగత్సృష్ట్యాదులు
ఎ తే భవి పదు ఆదిశబ్దముచేత బ్రహ్మతే

మృతత్వాదులు మొదలైన గుణములకు ఎ గ్రహముగానైన విరుపాధిక ములైన గుణములు ముక్తునికి స భవి చవు ద్యా దోగ్యోపనిషత్తున దు ఆకాశో వా వై నామరూపయోర్నిర్వహితా తే యద తరా తద్బ్రహ్మ పదమృత ఎ త ఆత్మా అని ఆకాశశబ్దముచేత చెప్పబడినవస్తువు ముక్తాత్మా పరమాత్మయని స శయము ముకుడని పూర్వపక్షము ఉతర వాక్యమ దు ధూత్వా శరీరమకృత కృతాత్మా బ్రహ్మలోకమభిస భ వామి అని ముక్తునకు అన తర శ్రవణము దుటవలన అని చెప్పుదురు

ఏర్థా తము నామరూపయోర్నిర్వహితా తే యద తర అని వ్యయ మనప్పుఎష్ఠ నామరూపముకలద్రై నామరూపములకు నిర్వాహకముగా విన దు ఆకాశశబము బద్ధముక్తులని రె దవస్థలుగల జీవునకు వేరయిన పర మాత్మనే బోధి చును

తాత్పర్యము నామరూపనిర్వాహకత్వముప న అర్థాంతరత్వము చెప్ప బచే ఆకాశశబ్దవాచ్యుడు పరమాత్మ తత్త్వమస్యాది వాక్యములచేత క్యము చెప్పుటవలన నేహ నానాస్తి అని బేధము ని షధి చుటచేత పత్యగాత్మకు అర్థా తరభూతుడు పరమాత్మగాదని ఆక్షేపి చుకొని సమా ధానము చెప్పుచున్నారు

108 సుషుప్త్యుత్క్రాంత్యోర్భేదేన (1 3-43)

రము సుషుప్త్యుత్క్రా త్యో సుషుప్తి ఉత్క్రా తులయొక్క భేదేన భేదము వ్యపదేశాత్ చెప్పుటచేత ప్రాజ్ఞేనాత్మనా స పరిష్వ క ప్రాజ్ఞేనాత్మనాన్వారూఢ అని సుషుప్తి ఉత్క్రా తులచే లుప్తమయిన సకలవిశేషజ్ఞానముగల ప్రత్యగాత్మక బే ఆ కా మ దు సర్వజ్ఞత్వముచే భేదము చెప్పుటవలన ప్రత్యగాత్మకు అర్థా తరభూతుడైన పరమాత్మయే అగును

ర్యము సుషుప్తి ఉత్క్రా తులనెడి అవస్థల దు లుప్తవిజ్ఞానము వునిక ఔ సర్వజ్ఞత్వభేదముచెప్పుటవలన అర్థా తరభూతుడు పర ్మయే కావలెను

పత్యాదిశబ్దేభ్య (1 3-44)

పత్యాదిశబ్దేభ్య సర్వస్య వశీ అనెడి పతిశబ్దమువలన పరి జకుడైన ప్రాజ్ఞునకు వినబడుచు డెడి పత్యాదిశబ్దములకు అర్థము ప్రత్యగాత్మకు అర్థా తరభూతుడైన పరమాత్మ సర్వస్యాధిపతిఃప్ర క వశీ ఎర్వ ్యశాన త్యాదులలోని ఐక్యోపదేశభేదవి ఎధము దు ్మయొక్క కార్యత్వనిబ ధనమని తజ్జలానితి సర్వ ఖలు ఇద ్మ అను శ్రుతులచేత ఈ అర్థము వ్య క్తమగును

రణసంగ్రహము ఆకాశో హ వై నామరూపయోర్నిర్వహితా అను దోగ్యవాక్యమ దు వినపడు ఆకాశశబ్దవాచ్యుడు ముక్తాత్మ్మడై యు డ ను అశ్వ ఇవ రోమాణి విధూయ పాప ఇత్యాది ఆ తరవాక్యము ను ముక్తుడు ప్రకృతుడైన దువలన ముక్తునకు పూర్వావస్థయ దు కృతనామరూపనిర్వాహము కూడునని శ కి చి పకలజగన్నిర్మాణ ధరుడైన పరమాత్మకే నామరూపనిర్వోఢృత్వము శ్రుతిశతసమధిగత టచేత బ్రహ్మలోకమభిం భవాని అని బ్రహ్మలోకశబ్దవాచ్యుడైన మాత్మయును అన తరప్రకృతుడైన దుచేత ఆకాశశబ్దనిర్దిష్టుడు ుడు గాదు పరమాత్మయని ఎర్థా తము

పర్యాత్మత్వప్రకాశము దు వాయాప్ప్రష్టత్వము నిరతిశయాన యోగము ఇవి పర్వాత్మత్వ ప్రకారమే ప్రకాశితత్వము ముక్తప్రాప్య ము నిరతిశయభోగ్యగుణత్వము తలివలె ఆ తర్య ర్థియయిన భగవ పకు జగుప్స లేన దువ క ద్రివలె శిక్షకత్వేన అభయత్వము అధికారా కారము ప్రాన గికము సుషుప్త్యాది సర్వావస్థల దును పరమాత్మ బ ధము చెప్పబడినది

ప్రథమాధ్యాయము   చతుర్థపాదము

3 అనుమానాధికరణము (1 4 1)

10 అనుమానికమ ప్యేకేషామితి చేన్న శరీరరూపకవిన్యస్తగృహీతేః దర్శయతి (1-4-1)

రము అనుమానికమపి ప్రధానమును ఏకేషా కఠవలీ ఉపని
త్తుయ దు ఇతి చేత్ కారణము చెప్పబడుచున్నద టే వ కాదు
రీరరూపక రథరథిభేదముచేత చెప్పబడిన శరీరము గృహీతేతి
హణముగదా దర్శయతి చ కొన్ని శ్రుతులు ఈఅర్థమునే తెల్పుచు
్నవి కఠవలీ ఉపనిషత్తున దు ఇ ద్రియేభ్య పరా హ్యర్థా అర్థేభ్యశ్చ
ర మన । మనసస్తు పరా బుద్ధి బుద్ధేరాత్మా మహాన్పర ।। మహాత
రమవ్యక్తమవ్యక్తాత్పురుష పర । పురుషాన్న పర కి చిత్ సా కాష్ఠా
పరాగతి ।। అవి దు చెప్పబడిన సా ఖ్యోక్తమైన ప్రధానశబ్దమ
్యక్తబోధకమా కాదాయని స శయము ప్రధానమని పూర్వపక్షము
మహత పర అనే ఆయాత త్రప్రక్రియలచేత ప్రధానమని తెలియబడు
న్నది పురుషాన్న పర కి చిత్ అని స చవి శకుడైన పురుషుని
టే అతిరిక్తమైన తత్త్వమును నిషేధి చుటవలన
దా తము ఈ స్థలమ దు అవ్యక్తశబ్దముచేత ప్రధానము గ్రహి ప
డనేరదు పూర్వప్రక్రియయ దు ఆత్మానం రథిన విద్ధి శరీరం రథ
మేవ చ ఇత్యాదులయ దు ఉపాసనపరిసమాప్తికొరకు ద్రియవశ్యత్వ
పాదనగురి చి ఏ ఆత్మ శరీరముగా బుది సారథిగా పగములు గుర్ర
ములుగా నిరూపణ చేయబడినవో ఆ వశీకృతమ దు వ్యాస్తకము ని
ద్రియేభ్య పరా ఇత్యాదులలో చెప్పబడుచున్నది అక్కడ ద్రియా

బ్దముచేతనే గ్రహి పబడుచున్నవి రథత్వముచేత చెప్పబడిన క్కడ అవ్యక్తపరిణామముగనుక అవ్యక్తశబ్దముచేత గ్రహి ప ి చ్చుటనైతే త త్రప్రక్రియా ప్రత్యభిజ్ఞానగ ధము స భవి క్తాత్పురుష పర అని ప చవి శకుడైన పురుషుడు చెప్ప వ్యుడైన పరమాత్మయే చెప్పబడును అ తర్యామిచే చెప్పుట సకునకు ఉపాయభూతుడని చ్చుట ఆ పరబ్రహ్మ వశీకరణ కాఇగా పురుషాన్న పర కి చిత్ అని చెప్పబడినది

ఏకేషా కఠవలీ ఉపనిషత్తున దు అనుమానగమ్య నము జగత్కారణత్వముచేత మహత పరమవ్యక్తమ్ అని దని చెప్పకూడదు అవ్యక్తశబ్దముచేత శరీరాఖ్యరూపకవిన్య క గ్రహణము చేయబడును పూర్వము ఆత్మాదుల దు రథాది గా చెప్పబడిన రథముగాని రూపితమైన శరీరమునకు ఇచ్చుట ముచేత గ్రహణమని అర్థము కనుక వశీకరణమ దాసక్తములని ప్పబడుచున్నది

కఠవల్లి శ్రుతియ దు జగత్కారణమని చెప్పబడు ప్రకృతి గా చెప్పిన శరీరమునకు అర్థమని ప్రతిపాది చుచున్నది మును మరియొక వాక్యమ దుచెప్పుచున్నది ద్రియాదుల యమనక్రమమును ప్రతిపాదన చేయుచ దే యచ్ఛేద్వాఙ్మ ్యదులు అవ్యకశబ్దమునకు శరీరమే ప్రకారమర్థమగువవిన ఆ ిహరి చుచున్నారు

క్ష్మ తు తదర్హత్వాత్ (1-4 2)

ూక్ష్మ తు అవ్యక్తమే శరీరమగుచున్నది తదర్హత్వాత్ కు యోగ్యత్వము ది దుటవలన తుశబ్దము అవధారణార్థకము

అవ్యకమే అవస్థా తరముతో కూడిన శరీరమగుచున్నది

సూక్ష్మావస్థ విశిష్టమునకే తదర్థత్వాత్ కార్యత్వమునకు యోగ్యత్వ ము డుట వలన అని భావము
తాత్పర్యము అవ్యక్తమే అవస్థా తరముతోగూడి శరీరమై కార్యమునకు యోగ్యమగును రూపకాల కారముగా చెప్పబడిన ఆత్మాదులను స్వాధీన పరచుకోవడమ దు పరముల్లై ద్రియేభ్య పరా అని ఎప్పుడు గ్రహి పబడునో అప్పుడు అవ్యక్తాత్ పురుష పర పురుషాన్న పర కి చిత్ అని పురుషగ్రహణము ఎ దుకనిన చెప్పుచున్నారు

112 తదధీనత్వాదర్థవత్ (1-4-3)

అర్థము తత్ ఆ బ్రహ్మకు అధీనత్వాత్ అధీనమగుటవలన అర్థ వత్ ప్రయోజనము కలిగినది అగును ఆ తర్యామిరూపములచేత ఉ డెడి పురుషునికి స్వాధీనమగుటవలన రథికత్వాకారముచే నిరూపణ చేయబడిన సమస్తాత్మాదులు అర్థవత్ ప్రయోజనము కలిగినదగును ఆ కారణమువలన ఉపాసనా తమ దు వశీకార్యకాష్ఠపరమపురుషుడైన దున ఇచ్చట రూపకవిన్యస్తవస్తువులు గ్రహి పబడినదగుచు దగా పరమపురు షునికి గ్రహణము భాష్యప్రక్రియచేతనైన ఈసూత్రార్థము నిష్కర్ష చేయబ ౧నది పరమపురుషశరీరతయా పరమపురుషాధీనత్వము డుటవలన భూతసూక్ష్మమైన అవ్యాకృతము ప్రయోజనము కలిగినదని ఆ ు ఏచ్చట అవ్యక్తశబ్దముచేత గ్రహా పబడుచున్నది అ హ్మాత్మకత త్ర సిద్ధమైన స్వనిష్ఠ గ్రహి పబడదు
తాత్పర్యము ఆ తర్యామి రూపమైన పరమాత్మకు సర్వజగతు స్వాధీ నమగుటవలన ఆత్మాదులు ప్రయోజనము గలదగును

113 జ్ఞేయత్వావచనాచ్చ (1-4-4)

అరము   జ్ఞేయత   తెలియుటకు యోగ్యమని అవచనాచ్చ చెప్పకపోవుటవ న త త్రసదమైన అర్థము క్కడ అ గీకరి చబడిన దైతే అప్పుడు అవ్యక్తము కు జ్ఞేయత్వము చెప్పదగినది వ్యక్తావ్యక్తజ్ఞ ఎజా త్ అని వ్యక్తావ్యకవిజ్ఞానమువలన ఆ ప్రక్రియ ఉ డును ఆ అవ్యకమిచ్చుట తెలియుటకు అర్థము కాదు కనుక అవ్యక్తప్రక్రియగ ధమి చ్చుట స భవి చుు

తాత్పర్యము   శ్రుతియ దు వ్యకావ్యక్తములు తెలియుటకొరకు వ్యక్త మును చెప్పటమేగాని ఆ అవ్యక్తమిచ్చుట తెలుసుకోదగినదిగా చెప్ప లేదు

114 దతీతి చేన్న ప్రాజ్ఞో హి ప్రకరణాత్ (1-4-5)

అరము   వదతీతి చేత్   ప్రధానమునకు జ్ఞేయత్వము చెప్పుచున్నద నియ టే న   కాదని ప్రకరణాత్   ప్రకరణమువలన ప్రాజ్ఞో హి బ్రహ్మనే చెప్పును అశబమస్పర్శ అని అర భి చి మహత పర ధ్రువ నిచాయ్య త మృత్యుముఖాత్ ప్రముచ్యతే అనేవరకూ ప్రధాన యుము జ్ఞేయత్వముత్తరత్ర చెప్పబడుచున్నదనిన ఆ విధ గా చెప్పగూ డదు అశ మ ర్పర్శ అని ప్రాజ్ఞుడైన పరబ్రహ్మమే చ్చుట చెప్పబ డును సోధ్వన పారమాప్నోతి తద్విష్ణో పరమ పదమ్ ఏష సర్వేషు తేషు గూఢోఽత్మా న ప్రకాశతే అని ప్రాజ్ఞునికే ప్రకృతత్వము ఉ డుట నని తెలియవలయును

తాత్పర్యము   అశబ్దమస్పర్శమ్ అనే శ్రుతులు చెప్పుచున్నవనిన అ   చెప్పగూడదు ప్రకృతమైన ప్రస్తావమువలన పరమపురుషుడని యు చేయ డినది

115 త్రయాణామేవ చైవముపన్యాస ప్రశ్నశ్చ (1 4 6)

అరము త్రయాణా పరమపురుషుడు అతని ఉపాసన ఉపాసకుడు ఈ మూటికి ఏవ జ్ఞేయమని ఉపన్యా ప్రశ్నశ్చ ఉపన్యాప్రశ్న ముల దు చెప్పబడును ఈ ప్రకరణమ దు రేయ ప్రేతే విచికిత్సా మను ష్యే అని ఉపక్రమి చి పరిసమాప్తివరకూ పరమపురుషుడు అతవి ఉపాసన ఉపాసకుడు ఈమూటిని ఈ ప్రకారముగా తెలుసుకోవలెనని ఉపన్యాసము చేయబడియున్నది అప్రకారమే ప్రశ్నయునూ చూడబడి యున్నది త త్రసిద్ధమైన ప్రధానమునకు ప గతి లేదు గనుక ప్రధ న మిచ్చట జేయత్వార్థముగా చెప్పబడలేదు

116 మహద్వచ్చ (1-4 7)

రము మహద్వచ్చ మహచ్ఛబ్దమువలన మహత్తత్వము గ్రహి ప డదు ఏ ప్రకారము బుద్ధేరాత్మా మహాన్పర అని ఆత్మసామానాధికర ణ్యమువలవ మహచ్ఛబ్దముచేత తా త్రికమైన మహత్తత్వము గ్రహి ప డదో అటులనే అవ్య క్తశబ్దముచేత తా త్రికమైన ప్రధానము గ్రహి ప డ నేరదు

తాత్పర్యము ఏప్రకారముగా మహచ్ఛబ్దముచేత మహత్తత్వము గ్రహి పబడదో అదే ప్రకారముగా అవ్య క్తశబముచేత పానము గ్రహి పబడదు

ధికరణ వ గ్రహము జగత్తుయొక్క అధీనత్వము తదధీనత్వాదర్థ వత్ అను సూత్రమ దు బ్రహ్మాత్మకత్వము జగత్తుకు సాధి చుటచేత నిర పమైనది

9 చమసాధికరణము (1-4 2)

17 చమనవదవిశేషాత్ (1-4-8)

అర్థము చమసవత్ చమసమువలెనే అవిశేషాత్ విశేషము లేక పోవుటవలన శ్వేతాశ్వతరమ దు అజామేకా లోహితశుక్లకృష

౬ ప్రజాః సృజమానా సరూపా । అజో హ్యేకో జుషమాణోऽనుశేతే జహాత్యేనాం భుక్తభోగామజోऽన్యః అని ఇచ్చట అజా శబ్దముచేత త త్రసిద్ధమైన ప్రకృతి చెప్పబడుచున్నదా బ్రహ్మాత్మకమైన ప్రకృతి చెప్పబడు చున్నదా అని సంశయము త త్రసిద్ధమే అని పూర్వపక్షము అజా ం అని అనుటవలన అకారత్వప్రతీతి అనేకప్రజలకు స్వాత త్ర్యము కారణమువినబడుటవలన

తము ఇచ్చట త త్రసిద్ధమైన ప్రకృతికి గ్రహణములేదు ఉత్పత్తి గా శ్రవణమాత్రంచేత ఎర్థప్రతీతికి నియమములేదు లోకమ దు యౌగి ఎ శబ్దములకు విశేష్యవ్యవస్థాపకములైన అర్థప్రకరణాదులువినా విశే ంయు శక్తిజ్ఞానము పుటదు మరియును ఈ స్వాతన్త్ర్యేణ సృష్టిహేతు చ్చట చెప్పబడియు డలేదు మరేమనిన సృష్టి హేతుత్వము తమే చెప్పబడెను అకారణత్వము బ్రహ్మాత్మికమైన ప్రకృతికి విరుద్ధ కాదు ఈఅంశమ దు బ్ర హ్మాత్మికమైన దానికే శాఖా తరసిద్ధమ దు త్స్వరూప మంత్రమున దుత్పన్నమైన ప్రకృతికి ప్రత్యభిజచేత బ్రహ్మా కమని నిశ్చయి పబడినది

త్రార్థము ఈఅజాశబము త త్రసిద్ధమైన ప్రధానవిషయముగాదు దుక తే చమసవదవిశేషాత్ ఏ ప్రకారము అర్వాగ్బిలశ్చమస ి మ త్రమ దు చమనసాధనత్వయోగముచే ప్రవృత్తమైన చమసశబ్ద నకు శిరస్సున దు బోధకత్వముచేత యథేద తచ్ఛిర ఏష హ్యర్వా లశ్చమ అనే వాక్యశేషమ దెటుల విశేషము చూడబడుచున్నదో కేప్రకార అజామేకా అనే అజాశబ్దమునకు త త్రసిద్ధమైన ప్రధా దు శకిచెప్పడము విశేషముకాదు కనుక తద్గ్రహణము న్యాయము ను బ్రహ్మాత్మకమైన ప్రకృతిగ్రహణమ దు విశేషమున్నదని వక్కాణి ు

8 జ్యోతిరుపక్రమా తు తథా హ్యధీయత ఏకే (1-4-9)

అరము జ్యోతి బ్రహ్మ ఉపక్రమాత్ కారణమని తథా ప్రకారమే ఏకే కొన్నిశాఖలు అధీయతే ప్రతిపాది చుచున్నవి జ్యోతి బ్రహ్మ యస్యా దేనికి ఉపక్రమ కారణమో సా అది జ్యోతిరుపక్రమమని అనిపి చుకొనును తుశబ్దము అవధారణార్థకము బ్రహ్మమే కారణముగాగల ఈ అజశబ్దవాచ్యము ఏమ త్రమ దెటిరూ మును అజకు ప్రతిపాది చబడినదో ఆ మ త్రమ దే ఆ రూపముగ బ్రహ్మాత్మకమైన ఆ అజకు ప్రతిపాదనమని కొన్నిశాఖలు చెప్పుచున్నవి అణోరణీయాన్మహతో మహీయాన్ అని బ్రహ్మమ ప్రతిపాది చి స ప్రాణా ప్రభవంతి తస్మాత్సప్తార్చిష స్సిధస్సప్తజిహ్వ। సప్తేమే లోకా యేషు చర తి ప్రాణా గుహాశయా నిహితా సప్త ప। అతస్సముద్రాగిర యశ్చ సర్వ ఇత్యాదుల దు బ్రహ్మవలన పుటేట్టుగా బ్రహ్మాత్మకత్వము. చేత సమస్తజనుల అనుస ధానాచరణకాలమ దు అజామేకా లోహిత శుకకృష్ణా బహ్వీ ప్రజా జనయ తీ స్వరూపామ్ అని ప్రతిపాద్య మానమైన బ్రహ్మాత్మకమే అని దానిప్రత్యభిజ్ఞవలన చ్చట బ్రహ్మాత్మక మైనదే అజయని నిశ్చయింపబడుచున్నది అజాత్వము జ్యోతిస్సువలన ఉత్పత్తి ఈ రె డు ఏ ప్రకారము ఉపపన్నమనిన చెప్పుచున్నారు

(19 కల్పనోపదేశాచ్చ మధ్వాదివదవిరోధాచ్చ (1-4 10)

ర్థము కల్పన సృష్టియొక్క ఉపదేశాత్ ఉపదేశమువలన మధ్వాదివత్ ూర్యునివలెనే అవిరోధ విరోధములేదు కల్పన నగా సృష్టి సూర్యాచ ద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్ ఇత్యాది దర్శనమువలన అస్మాన్మాయీ సృజతే విశ్వమేతత్ అని చ్చ గదా సృష్టిని ఉపదేశి చుచున్నది ప్రళయవేళయ దు ఈ ప్రకృతి రమపురుషుడే ఆశ్రయముగా కలిగినదై కారణావస్థయ దు అతిసూక్ష్మ మైన శక్తిరూపముచే ఉ డును అవస్థాభిప్రాయముచేత దీనికి అజాత్వ

ష్ఠ వేళయ దు తిరిగి తచ్ఛరీరమువలన బ్రహ్మకు స్థూలా
ఆ అవన జ్యోతిరుపక్రమా అని చెప్పుటకు ఏ విరోధము
రము ఆదిత్యునొక్కనికే కార్యావస్థయ దు అసౌ వా
ధు అని వస్వాది దేవత అనుభవమునకు యోగ్యమైన
రమగుటవలన మధుత్వమతవికే అథ తతోర్ధ్వ ఉదేత్యా నై
వైలక ఏవమధ్యేస్థాత్ ఇత్యాదులలో నామరూపత్యాగము
ఃయ దు సూక్ష్మమేకమునకు ఏ ప్రకారము విరుద్ధముకాదో
తెలియదగినది

హము అజామేకా లోహితశుక్లకృష్ణా ఇత్యాది శ్వేతా
జగత్తునకు అబ్రహ్మకార్యత్వము తోచుచున్నదనిశ కి చి
అజామేకామ్ ఇత్యాది వాక్యానుగుణ్యేన బ్రహ్మకార్య
చి అతత్కార్యమును విరసి చిరి

గ్రహాధికరణము (1 4-3)

శ్యవసంగ్రహాదపి నానాభావాదతిరేకాచ్చ (1-4-11)

శ్య స శ్యయొక్క ఉపస గ్రహాదపి ఉపస గ్రహ
న తా త్రికములు కావు నానాభావాత్ పృథగ్భావము
కాచ్చ తత్త్వాతిరేకముయొక్క ప్రతీతివలన వాజసనేయక
స్మిన్ప చ ప చజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠిత తమేవ మన్యా
ద్వన్బ్రహ్మమృతోఽమృతమ్ అనేచోట సా ఖ్యులచేత చెప్ప
ఏ శతి తత్త్వములు ప్రతిపాది పబడుచున్నవా లేవాయని
అదేయని పూర్వపక్షము ప చ ప చజనా అనిగదా ప చ
మైన ప చజనులని ప చవి శతియని లభ్యమగును ఎటునగా
మనెడి సమాహారవిషయకసమాసము ప చపూల్య అనినవిధ
ఒభిక్షనై అరభ్దనయి హ అను సమసముచేత ప చ సీ

ి అర్థము లి గవ్యత్యయము చ్చా దపము ప చజనా యని బహు
నము దుటవలన ఎమూహబహుత్వమవగతమగుచున్నది అవిరొన్ని
శ కగలిగివపక్షము దు శబ్దప చకవిశేషతములైన వ చవి శతిత
ములగును కనుక మోక్షాధికారమువలన తాంత్రికములని నిశ్చయింప
చున్నవి ఈ ప్రకారముగా నిశ్చయానంతరము దు తమేవ మన్య
్మన విద్వాన్బ్రహ్మమ్మృతోకమృతమ్ అని ప చవి శకుడైన బ్రహ్మ
తాత్మమ తెలుసుకొనిన విద్వా సుడు ముక్తుడగునని పూర్వపక్షము
ంతము యస్మిన్ప చ ప చజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిషత అని
వ్ఛబముచే నిర్దిష్టమైన బ్రహ్మధారత్వమువలన ఆ అధేయములైన
్వములకు బ్రహ్మత్మకత్వము తెలియబడును ఆ యచ్ఛబనిరిదిష్ట
వును తమేవమన్యమాత్మానమ్ అని తచ్ఛబ్దముచేత పరామర్శచే
హ్మమృతమ్ అని నిర్దేశము దుటవలన బ్రహ్మమని నిశ్చయి పబడు
్నది కనుక తా త్రికప్రసంగముకాదు
తారము ప చ ప చజనా అనుచోట ప చవి శతిస ఖ్యచేత
గహి చుటవలన ఈ తత్త్వములు తా త్రికములు కావు యస్మిన్ అని
వ్ఛబ్దముచేత నిర్దిషమైన బ్రహ్మధారకతయా తా త్రికములు నానాభా
గుటవలన ఈ తత్త్వములకు పృథగ్భావమని అరము తా త్రికము
టే తత్త్వతిరేకముయొక్క ప్రతీతివలన యస్మిన్నని చెప్పబడి అతి
పిన ఆకాశము న ప ఖ్యేపస గ్రహాదపి అవి అపిశబ్దముచేత
ఖ్యేపస గ్రహము కానేరదు ఆకాశమునకు భిన్నముగా మ దుట
వ కనుక ప చజనా అనేవాక్యము సమాహారవిషయముకాదు మరేమ
దిక్ప ఖ్యే స జ్ఞాయామ్ అని స జ్ఞావిషయము ప చజనం జ్ఞత
ైనవికొన్ని అని ప చయని వ్యవహరి పబడును సప్తఋషులన్నట్లు
కే

121 ప్రాణాదయో వాక్యశేషాత్ (1-4 12)

అర్థము వాక్యశేషాత్ మరియొక వాక్యశేషమువలన ప్రాణాదయ ప చజనస జ్ఞకములైన ప్రాణాదులని చెప్పబడినది ప చజనస జ్ఞకములైన ఐదు పదార్థములు ప్రాణాదులని వాక్యశేషము వలన తెలియబడుచున్నది ప్రాణస్య ప్రాణముతశ్చక్షుషశ్చక్షు శ్రోత్రస్య శ్రోత్రమన్నస్యాన్న మనసో యే మనో విదు అని బ్రహ్మాత్మకమైన ఇంద్రియములు ప చజనా యని నిరిష్టములైనవి ఉత్పత్తివలన ఆనాశబ్దమైనది కాణ్వపాఠ మ దు అన్నరహితములైన నాలుగువస్తువులు ఏవని నిర్దేశి చుటవలన ప చజనస జ్ఞలుగల ఇంద్రియములని ఏ ప్రకారము తెలియబడుచున్నదనిన చెప్పుచున్నారు

122 జ్యోతిషైకేషామసత్యన్నే (1-4-13)

అర్థము ఏకేషా కణ్వాదులయొక్కవాక్యశేషమ దు అన్నే అన్న శబ్దము అనతి లేకపోయినను జ్యోతి జ్యోతిశబ్దార్థము ఇంద్రియములు ఏకేషా కణ్వాదులవాక్యశేషమ దు అన్నశబ్దము లేకపోయినప్పటికీ వాక్యోపక్రమముపా దిన త దేవా జ్యోతిషా జ్యోతి అని జ్యోతి శ్శబ్దముచేత ప చజనులవగా ఇంద్రియములని తెలియబడుచున్నది ఎటినన జ్యోతిషా జ్యోతి అని బ్రహ్మమ దు నిర్దేశముచేయడము ప్రకాశకవస్తువులకు ప్రకాశకుడు బ్రహ్మయని ప్రతీతి తోచుచున్నది ప్రకాశవస్తువులేమియనిన ప చ ప చజనా అని తెలియబడని విశేషముగల ప చస జ్ఞచేత ఏ చబడిన ప్రకాశకప చే ఇంద్రియములని తెలియబడుచున్నవి కనుక యస్మిన్ ప చ ప చజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠిత ఇంద్రియములు భూతములు బ్రహ్మయ దు ప్రతిష్ఠితములు తా త్రికత్వగ ధము కాదు

తాత్పర్యము అన్నశబ్దము లేకపోయినను జ్యోతిశ్శబ్దార్థమి ఇంద్రియములని కణ్వులవాక్యశేషము అనగా ఇంద్రియములు భూతములు బ్రహ్మయ దు ప్రతిష్ఠతములు కనుక ప్రకృతికి స బ ధములేదు

అధికరణ స గ్రహము యమ్మన్ని చ ప చ నా త్యాదివాక్యము లలో చెప్పేప్రకారము సా ఖ్యప్రక్రియచేత జగత్తు అబ్రహ్మాత్మకమని శ కి చి బ్రహ్మాత్మకత్వమును జగత్తునకు సాధి చి అతదాత్మకత్వమును నిరఎ చిరి

31 కారణత్వాధికరణము (1-4-4)

123 కారణత్వేన చ ఆకాశాదిషు యథావ్యపదిష్టోక్తే (1-4-14)

అర్థము ఆకాశాదిషు ఆకాశాదులయ దదు కారణత్వేన కారణత్వముచేత చెప్పుటవలన యథా వ్యపదిష్ట సర్వజ్ఞత్వగుణములచేత చెప్పబడిప్రకారమే ఉక్తే చెప్పడమువలన జగత్కారణత్వము చెప్పెడి వేదా తవాక్యములు ప్రధానకారణత్వవాదమే పర్యవసానముగా కలిగినదా లేక బ్రహ్మకారణత్వవాదమే పర్యవసానముగా కలిగినదాయని ప శ యము ప్రధావకారణత్వవాదమే పర్యవసానముగా గలిగినదని పు ర్వప క్షము సదేవ సోమ్య దమగ్ర ఆసీత్ అని ఒకస్థలమ దు ద్వి... పూ కముగా పృష్టవినబడుచున్నది మరొకచోట అసదేవేమగ్ర ఆ త్ అసద్వా దమగ్ర ఆసీత్ అలాగే తదేద తర్హి అవ్యాకృతమ ఎత్తన్నా మరూపాభ్యా వ్యాక్రియత అని అవ్యాకృతమువలన సృష్టవినబడుచున్నది అవ్యాకృతమనగా ప్రధానము కనుక ప్రధానమునకు కారణత్వము నిశ్చయమగుటవలన అదే ముఖ్యప్రయోజనమని

సిద్ధా తము పత్య జ్ఞానమన త బ్రహ్మ అని ఉపక్రమి చి తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశస్స భూత తదైక్షత బహు స్యా ప్రజాయేయేతి తత్తేజోऽసృజత త్యాదు లో సర్వజ్ఞుడైన పరబ్రహ్మకే కారణత్వము ప్రతిపాది పబడుటవలన ఆ బ్రహ్మమునకే కారణావస్థ య దు నామరూపవిభాగములకు ప బ ధముగాను దకపోవుటవలన

వ్యాకృతాది శబములచేత బ్రహ్మమే చెప్పబడునని బ్రహ్మకారణ మే ముఖ్యప్రయోజనము

త్రార్థము ఆకాశాదిపదచిహ్నములచే కూడియు డెడి తస్మాద్వా ప్మాదాత్మన ఆకాశస్స భూత ఇత్యాదివాక్యమ దు పర్వజ్ఞడైన పర ్మకే కారణత్వము చెప్పుటవలన పమస్తసృష్టివాక్యముల దు ఇటు ్పబడినదానికే కారణత్వము ప్రతిపాదమైనదని బ్రహ్మకారణత్వవాదమే ఖ్యప్రయోజనము ఏరీతి చెప్పబడినదవగా సర్వజ్ఞత్వాది గుణయుక్త గా మాచేత చెప్పబడినదని అర్థము ఆ పక్షమ దు అసద్వా ఇదమగ్ర త్ అగి ఎ దుకు పెొప్పుచున్నదనగా చెప్పుచువ్నారు

। నమాకర్షాత్ (1 4-15)

ఃు పమాకర్షాత్ సర్వజ్ఞనికి అపచ్ఛిష్టముచేత కారణావస్థ దు నామరూపవ బ ధము లేకపోవుటవలన నమాకర్షణమగుమ సకామయత బహు స్యా ప్రజాయేయేతి అవి బహుభవనప కల్ప స్వకముగా జగత్తును పృఃషచేయుచు డెడి పర్వజ్ఞడైన బ్రహ్మకు పద్వా దమగ్ర ఆసీత్ అనే స్థలమ దు నమాకర్షాత్ అనున ధానము కొనుటవలన కారణావస్థయ దు నామరూపం బ ధము లేకపోవుట వ అసత్తని చెప్పబడుచున్నది ఈప్రకారమే తదేద తర్హి అవ్యాకృ సీత్ త్యాదుల దు ం ఎష హానుప్రవిష్ట ఆవఖాగ్రేభ్య పశ్య పక్షు అనే పూర్వాపరపర్యాలోచనచేత ఆయా స్థలమ దు సర్వజ్ఞనికి కర్తణము చూడబడుచున్నది

కరణ ప గ్రహము సదేవ సోమ్య దమగ్ర ఆసీత్ అసద్వా ద ్ర ఆసీత్ త్యాదు లో రె డిటియ దు పృఃషచెప్పడమువలన ్మమే ఏకకారణమని నిశ్చయి పగూడదని శ కి చి తస్మాద్వా ఏత త్ ఇత్యాదు య దు సార్వజ్ఞగుణయుక్తమై కారణత్వము చెప్పుట

చేత సదాదిశబ్దాదులు బ్రహ్మపరమైన దున బ్రహ్మమే కారణమని వి యి చుటశక్యము

32 గద్వాచిత్వాధికరణము (1-4-5)

125 గద్వాచిత్వాత్ (1 4-16)

అర్థము జగద్వాచిత్వాత్ కర్మశబ్దమునకు జగద్వాచిత్వమువల కారణభూతుడు పరమాత్మ కె ఎతకీయ దు బ్రహ్మ తే (తే ఉపక్రమి చి యో వై బాలాక ఏతేషా పురుషాణా కర్తా యస్య వై త్కర్మ స వై వేదితవ్య అనే స్థలమ దు తెలుసుకోవలెనని ఉపదేశ చేయబడిన వస్తువు సా ఖ్యత త్రమ దు ప్రసిదమైన పురుషుడా మాత్మాయని ఎ శయము ప్రకృతివియుక్తపురుషుడేయని పూర్వపక్షవ. యస్య వైతత్కర్మ అని పుణ్యపాపరూపవ బ ధిత్వముచే ఉపలక్షితు గుటవలన

సిద్ధా తము యస్య వైతత్కర్మ అనికర్మశబ్దమునకు క్రియత కర్మ అనే ఎమానముచేత జగద్వాచకమగుటవలన సమస్తమైన జగతెవ కార్యమో ఆ పరమపురుషునే తెలుసుకోవలెనని తెలియజేయబడినది తాత్పర్యము కర్మశబ్దము జగద్వాచకమగుటవలన సమస్తజగత్తు పర పురుషుని కార్యమని తెలియబడును

126 జీవముఖ్యప్రాణలి గాన్నేతి చేత్ తద్వ్యాఖ్యాతమ్ (1-4 17)

అర్థము జీవముఖ్య జీవునికి ముఖ్యమైన ప్రాణలి గాత్ ప్రా రూపమైన లి గమువలన నేతి చేత్ కాదన్నట్లైతే తత్ వ్యాఖ్యాతమ్ వ్యాఖ్యానము చేయబడివది ఏవమేవైష ప్రజ్ఞ త్మైతై త్మభిర్భుజేక్త త్యాది భోక్తృత్వరూపలి గమువలవ అథాస్మి ప ఏవైకథా భవతి అని ముఖ్యప్రాణలి గముచేత తడు పరమాత్మ కా

చెప్పనట్లైతే దీనికి పరిహారము ప్రతర్దనవిద్యయ దే వ్యాఖ్యానము చే బడియున్నది పూర్వాపరప్రకరణపర్యాలోచనచేత ఈవాక్యము పరమా పరముని నిశ్చయముగనుక అన్య వ్రాతువులు ఆ దుకనుగుణగానే చెప లెనని అర్థము ఓయీ తొవాముష్ట పురుషమాజగ్మ అని ప్రాణనా ము చేత ఆ మ త్రశ్రవణముయొక్క ద దప్రహారపూర్వకముగాలేకపో టవలన శరీరే ంద్రియప్రాణాదులక బే అతిరిక్తుడైన జీవాత్మసద్భావప్రతి దనపరం ఈవాక్యమని తెలియబడుచున్నదనిన చెప్పుచున్నారు

127 అన్యార్థ తు జైమిని ప్రశ్నవ్యాఖ్యానాభ్యామపి చైవమేకే (1-4-18)

అర్థము అన్యార్థ తు ఇతరార్థముకొరకైతే ప్రశ్నవ్యాఖ్యానాభ్యా ప్రశ్నప్రతివచనములచేత తెలియబడునని జైమిని జైమునులు ఆ ఈఅర్థమును ఏవమేకే కొన్నిశాఖల దు కొ దరు చెప్పుచున్నా తుశబ్దము శ కానివృత్త్యర్థము జీవస కీర్తనము అనగా జీవాతిరిక్తుడై బ్రహ్మసద్భావబోధనముకొరకని ప్రశ్నప్రతివచనములచేత తెలియబ డున్నది ప్రశ్న ఆ తవరకు జీవునిచెప్పుటక బే అన తరమ దు క్వై ఏతద్బాలాకే పురుషోశయిష్ట ఇత్యాదులు సుప్తుడైన జీవునికాశ్రయమై వస్తువిషయకత్వముచేత పరమాత్మపరమని నిశ్చయి పబడినది ప్ర వచనమందును అథాస్మిన్ప్రాణ ఏవైకధా భవతి త్యాదులు పరమాత

ఆ ఆ మయ

సుప్తపురుషునికాశ్రయముచేత ప్రాణశబ్దనిర్దిష్టుడు పరమాత్మ దే పతా సోమ్య తదా ఎ పన్నో భవతి త్యాదులు జైమునులవలన జీ గ్రహణముచెప్పబడిన అర్థమునకు పూజ్యత్వము తోచుటకొరకు ఏకే వా నేయులు ఈ బాలాక్యజాతశత్రుస వాదగతమైన ప్రశ్నప్రతివచనరూ మైన వాక్యమును పరమాత్మవిషయము స్పష్టమనిచెప్పుదురు క్వై ఏతత్ ఇత్యాదులు య ఏషో ఆ తర్హృదయ ఆకాశస్తస్మి చ్ఛేతే ఆ వా య తమువరకు

తాత్పర్యము జీవస కీర్తనము అన్యార్థప్రయోజనముకొరకైనది అన పరబ్రహ్మబోధకమని ప్రతిప్రశ్నవచనములచేత నిశ్చయి పబడినది
అధికరణ స గ్రహము దవ్యాకృతాదిశబమువలన ప్రతిపన్నవస్తువు అతదాత్మకత్వమును శ కి చి అదియు బ్రహ్మాత్మకమని పరిహరి జగత్తుయొక్క అతదాత్మకత్వమును నిరసి చిరి

33 వాక్యాన్వయాధికరణము (1 4 6)

128 వాక్యాన్వయాత్ (1-4-19)

అరము వాక్య ఎమస్తమైన వాక్యము అన్వయాత్ పరమాత య దన్వయమువలన బృహదారణ్యక మైత్రేయీబ్రాహ్మణమ దు స అరే పత్యు కామాయ పతి ప్రియో భవత్యాతవస్తు కామాయ ఆ యార భి చి ఆత్మా వా అరే ద్రష్టవ్య శ్రోతవ్యో మ తవ్యో నిధిధ్యా తవ్య ఇత్యాదుల దు ద్రష్టవ్య అని నిర్దిష్టుడైన పురుషుడు త త్రసిదు లేక పరమాత్మయా అని స శయము త త్ర దుడైన ప చవి శకు? యని పూర్వపక్షము పతిపత్నిపుత్రమిత్రవిత్తపశ్వాదిప్రియవస్తువుల స బంధియైన ఆత్మ పరమాత్మ కానేరదు అతడే ఆత్మా వా అరే ద్రష్టవ్య అని ప్రతిపాద చేయబడుచున్నాడు

సిద్ధాంతము పత్యుయులకామముకొరకు పత్యాదులు ప్రియముకానేరరు ఆత్మయొక్క కామముకొరకేయనిచెప్పి ఆత్మా వా అరే ద్రష్టవ్య అ నిర్దిష్టుడైన ఆత్మ జీవాతిరిక్తుడైన సత్యస కల్పత్వసర్వజ్ఞత్వముగల ప మాత్మే పత్యాదులకు స్వస బ ధి వస్తువు ను గురి చి ప్రియత్వమ ఎవని స కల్పమునకాయత్తమైనదో అతడే సత్యస కల్పుడు పరమాత్మ పరమాత్మజ్ఞానముచేత చెప్పబడబోయే మస్తజ్ఞానములును పరమాత య దే స భవి చుచున్నవి

గార్థము వాక్యస్య సమస్తమైన వాక్యములన్నియూ పరమాత్మ ఏ దే అన్వయము దుటవలన ద్రష్టవ్యత్వముచేత నిర్దిష్టుడైన ఆత్మ రమాత్మ అమృతత్వస్య తు నాశాస్తి విత్తేన ఆత్మని ఖల్వరే దృష్ట ఏతే మతే విజాతే ద సర్వ విదితమ్ ఇద సర్వ యదయ మాత్మా తస్య హ వా ఏతస్య మహతో భూతస్య నిశ్వసితమేతద్యదృ ్వేద యేనేద సర్వ విజానాతి త కేన విజానీయాత్ అనేవాక్య ములు పరమాత్మయ దే అన్వయి వలుదుచున్నవి

తాత్పర్యము సమస్తమైన వాక్యములకును పరమాత్మయ దే అన్వయ ము దుటవలన పరమాత్మ ద్రష్టవ్యుడవి నిర్దిష్టము ఏతేభ్యో భూతేభ్యో ముత్థాయ తాన్యేవానువినశ్యతి అని భూతములను చీ పైకిలేచి వాని న దే ప్రవేశిస్తున్నదని జీవలి గములకు మతా తరముచేత సమాధానము చెప్పుచున్నారు

129 ప్రతిజ్ఞాసిద్ధేరి గమాశ్మరథ్య (1 4-20)

అరము ప్రతిజ్ఞా ప్రతిజ్ఞయొక్క సిద్ధే ఎద్ధికి లి గ సూచక మని ఆశ్మరథ్య ఆశ్మరథ్యులమతము ఏకవిజ్ఞానముచేత సర్వవిజ్ఞానము యొక్క ప్రతిజా దికొరకు జీవునికి పరమాత్మకార్యత్వము దుటవలన పరమాత్మక బే అన్యుడు జీవుడని జీవశబ్దముచేత పరమాత్మకు అభిధాన మని ఆశ్మరథ్యులమతము

తాత్పర్యము ప్రతిజ్ఞాసిద్ధికొరకు జీవశబ్దముచేత సూచకమైనది పర మాత్మ

130 ఉత్క్రమిష్యత ఏవ భావాదిత్యౌడులోమి (1 4 21)

అరము ఉత్క్రమిష్యత శరీరమును వి ర్థి చు జీవునికి ఏవ భావాత్ బ్రహ్మ స్వభావము కలుగునని ఔడులోమి ఔడులోమునవ తము పర జ్యోతిరుపస పద్య స్వేనరూ ఎణ అభినిష్పద్యత అని శరీ

ముమ చీ ఉత్క్రమి చెదు జీవునికి పరమాత్మస్వభావముకలుగుట వల జీవశబ్దముచేత పరమాత్మకభిధానమని ఔడులోమి మునిమతము

131 అవసితేరితి కాశకృత్స్న (1 4-22)

ర్థము అవస్థితేరితి జీవాత్మయ ద తర్యామిగా పరమాత్మ ఉ దుట వలన యని కాశకృత్స్న కాశకృత్స్నమతము య ఆత్మని తిష్ఠన్ అని జీవాత్మయ ద తర్యామిరై పరమాత్మయు దునిచెప్పుట వలన జీవాత్మశబ్దము పరమాత్మయ దు పర్యవసానమువలన జీవాత్మశబ ముచేత పరమాత్మచెప్పబడునని కాశకృత్స్నచార్యులు నిశ్చయి చిరి దే సూత్రకారులకు ఇష్టమని తోచుచున్నది మూడుమతము కూ పర స్పరము విరోధము దుటవలన దీనిక టే అన తరమ దు కేమిచెప్పుత కావుటవలన ఇదే వారి ఇష్టమని తోచుచున్నది

తాత్పర్యము శ్రుతివలన జీవాత్మయ ద తర్యామిగా పరమాత్మకు స్థితి చెప్పుటవలన జీవాత్మశబ్దముచేత పరమాత్మచెప్పబడుచున్నాడని కాశ కృత్స్నమతము

ధికరణ సంగ్రహము విశేష చి చేతనుడు అతదాత్మకమని శ కి చి ప్మాత్మకమున సాధి చి జీవుని అతదాత్మకత్వము నిరసి చిరి

4 ప్రకృత్యధికరణము (1-4-7)

32 ప్రకృతిశ్చ ప్రతిజ్ఞాదృష్టా తానుపరోధాత్ (1-4 23)

ర్థము ప్రతిజ్ఞ ప్రతిజ్ఞకు దృష్టా త దృష్టా తమునకు అనుపరో ధ అనుసరణము ఉ డుటవలన ప్రకృతిశ్చ ఉపాదాన నిమిత్త రణములు పరమాత్మ పరబ్రహ్మ జగత్తును గురి చి నిమిత్తకారణమా కమా లేక ఉపాదానకారణమగునాయని శయము నిమిత్తమాత్రకారణ ని పూర్వపక్షము లోకములో మృత్కులాలాదులయ దు నిమితమునకు

ఉపాదానమునకు భేదము దుటవలన అస్మాన్మాయీ సృజతే విశ్వమే తత్ త్యాదులలో భేదముచెప్పుటవలన బ్రహ్మకు అవికారత్వశ్రుతివిరోధమువలన బ్రహ్మకు ఉపాదానకారణము ప భవి చదు

సిదా తము ఏనాశ్రుత శ్రుత అని బ్రహ్మజ్ఞానముచేత సర్వవిజ్ఞనము కలుగునని ప్రతిజ్ఞ వేరేప్రకారముగా ఉపపన్నము కాదు గనుక యథా సోమ్యైకేన మృత్పి డేన సర్వ మృణ్మయ అని మృత్తత్కార్యమైన ఘటదృష్టా తముచేత దానివి ఉపపాదనముచేయుటవల జగదుపాదానకారణము బ్రహ్మమేయని తెలియబడుచున్నది ప్రమాణా త రముచేత తెలియబడిన సకలవస్తువిలక్షణుడై శాస్త్రైకసమధిగమ్యుడై సర్వజ్ఞడై సర్వశక్తుడైన పరబ్రహ్మకు కార్యకారణఉభయావస్థల దు స్వశరీరభూతులైన చిదచిత్తులను ప్రకారముగాకలిగిన ఒకవికే నిమిత్తోపాదానకారణత్వములు విరోధములు కానేరవు శరీరభూత అచిద్వస్తుగతముల యిన వికారములు కార్యావస్థచేతను డెడి శరీరరైున పరమాత్మకు ప భవి చవు గావున అవికారత్వము ఎద్ధమైను చిదచిద్వస్తుశరీరకుడైన బ్రహ్మ కే ఉపాదానత్వము దుటవలన బ్రహ్మకు అపురుషార్థములైన వికారము యొక్క బ దాభావమును చూపుటకొరకు అస్మాన్మాయీ సృజతే విశ్వమేతత్త స్మిన్శ్చాన్యో మాయయా సన్నిరుద్ధ అనే వ్యపదేశము ప్రతిజాదృష్టా త అనుసరణమువలన ఉపాదానకారణము బ్రహ్మమే యని సూత్రార్థము

తాత్పర్యము ప్రతిజ్ఞాదృష్టా తములచే పరబ్రహ్మమునకు జగదుపాదానకారణమును స్థాపి చిరి

133 అభిధ్యో దేశాచ్చ (1 4 4)

అర్థము అభిధ్యోపదే చ్చ బ్రహ్మకు జగదాకారముచేత బహుభవన చి తనోపదేశము దును సోऽకామయత బహు స్యామ్ తదైక్షత బహు స్యా ప్రజాయేయేతి అని సృజి చె బ్రహ్మకు జగదాకారముచేత

పచి తనోపదేశమువలన జగత్తునకు ఉపాదాననిమిత్తకారణములు
ని నిశ్చయి పబడుచున్నవి

క్షాచ్చోభయామ్నానాత్ (1-4-25)

సాక్షాత్ సాక్షాత్తుగా ఉభయ ఉపాదాన నిమిత్తకారణములను
త్ చెప్పుటవలన

్వన స వృక్షాసీత్ ఇత్యాదులచేత జగదుపాదాననిమిత్తకారణ
డగబడినట్లైతే బ్రహ్మవన బ్రహ్మ వృక్ష ఆసీత్ బ్రహ్మధ్యతి
ని బ్రహ్మవనము బ్రహ్మవృక్షము ఆయనరేయని బ్రహ్మదుల
డబడెడిదియని ఉపాదాననిమిత్తములురె రూ బ్రహ్మమేయని
ముగా చెప్పబడినది కనుక ఉభయవిధకారణములు బ్రహ్మరే

త్మకృతే (1-4-26)

ఆత్మకృతే నిరాత్మరైన ఆత్మకే జగదాకారముచేత ఉపదేశ
బడుచున్నది తదాత్మాన స్వయమకురుత అని నిరాత్మైన
్మకు జగదాకారముచేత కృతి ఉపదేశము చేయబడుచున్నది
న ఉభయము నామరూపరొుక్క భావాభావములచేత ఒక వస్తు
్మకర్తృత్వములు విరుద్ధములుకావు

ము ద్రష్టరైన బ్రహ్మకే జగదాకృతి చెప్పబడుచున్నది
కనను జగదాకారముగా చేసినవారైతే అప్పుడు బ్రహ్మకపహత
మనవధికాతిశయాన దస్వరూపసర్వజత్వాదిగుణములకు విరుద్ధ
మరియును అజ్ఞత్వము దుఃఖత్వము కర్మవశ్యత్వము మొద
పరితములు స భవి చునసే పూర్వపక్షమునకు సమాధానము
న్నారు

రిణామాత్ (1-4-27)

పరిణామాత్ జగచ్ఛరీరియగు బ్రహ్మకు శరీరమైన స్థూ
వస్థలుగల కృత్స్నమైన చిదచిద్వస్తువుద్వారా పరిణామము కలు

గుట లం అజబ్రహ్మవివర్తవాదము దు అ దోషములు సంభవి
అ ా ముచేత చేయదగిన రూపాన శాపురుషార్థముగాగల అజ్ఞానమ
వేదా తజన్యజ్ఞానముచేత నివర్త్యత్వము డుటచే బ్రహ్మయందే అవ
ుగును అప్పుడు శాస్త్రములు బ్రా తులచేత చెప్పబడినవి కానియ
ు ములు భవి చును అవిభక్తములైన నామరూపములుగల
ను హ్మ ుచిద్వస్తుశరీరకబ్రహ్మకు అవిభక్తనామరూపచిదచిద్వస్తుశరీ
చేత పరిణామము వేదా తముల దు చెప్పబడుచున్నది తద్భేద
కృమాసీత్తన్నామరూపాభ్యాం వ్యాక్రియత అనువానిచేత శరీరత
మై చిదచిద్వస్తుగతమైన వికారములు అపురుషార్థములు కార్యా
ు ు కారణావస్థయ దు ఆత్మభూతమైన బ్రహ్మమపహత్మత్వాది
ములుగలది స్థూలసూక్ష్మావస్థలుగల కృత్స్నమైన చిదచిద్వస్తువు
బ్ర ్మశరీరత్వము బ్రహ్మకు ఆ వస్తువులయొక్క ఆత్మత్వము
ృదివ్యా త్తిఃస్ యస్య పృథివీ శరీరమ్ అని ఆర భి చి య
శరీర యస్యాక్షర శరీర యస్య మృత్యుశ్శరీర ఏష
ు త త్మ అపహతపాప్మా దివ్యో దేవో ఏకో నారాయణ
ఆగతముచేత సమధిగతమగును గనుక ఏమి దోషము

ు

తా ు ము ర్వి ్యమ ఎుగ పరబ్ర హ్మమునకు స్థూల
బుచిచ్చ ుశరీ ుద్యా ప్రతికద బముపలన పరిణామ
బు ్మ

137 యో ఁ వా గిఁయతే (1-4 28)
ము యె ఎ ్ర గీయతే మంభూతములకు పరమపురుష
చె ్రబు ్రది యద్భూతయోని పరిపశ్య తి ధీరా క
ుకి ్రుుు ు ్మయె నిమ్ అనే వాక్యముల దు సమస్తభూతసవ
ు కు రమపురుుడే కారణమని చెప్పబడును హి అనేకత్ర

ాతువాచకము ఏకారణమువలన యోనియని చెప్పబడునో ఆదే హేతు
ువలన ఉపాదానకారణము బ్రహ్మము యోనిశబ్దము ఉపాదానమునకు
ర్యాయపదము

ధికరణ సంగ్రహము లోకమ దు నిమిత్తోపాదానాదులు దర్శనమగుట
ిత సర్వజ్ఞుడైన బ్రహ్మనిమిత్తమాత్రము ఉపాదానముకాదని శ కి చి
ర్వశక్తిగల బ్రహ్మమునకు ఉభయవిధ కారణత్వముపపన్నమగుటవలన
బహ్మవనమ్ త్యాదుల దు ఉభయవిధకారణత్వము ప్రతిపాదితమై
ున్న దున బ్రహ్మముపాదానమని చెప్పబడినది నశ్వరసా క్షో్య క
ున జగత్తుయొక్క బ్రహ్మాత్మకత్వమునుశ కి చి బ్రహ్మోపాదానసమర్థ
ముధేన బ్రహ్మాత్మకత్వముమ పమర్థి చి అబ్రహ్మాత్మకత్వముమ నిర
చిరి

5 సర్వవ్యాఖ్యానాధికరణము (1-4 8)

38 ఏతేన సర్వే వ్యాఖ్యాతా వ్యాఖ్యాతా (1-4-29)

రము ఏతేన ఇదివరకు చెప్పబడిన న్యాయసమూహాముచేత
ర్వే వ్యాఖ్యాతా వ్యాఖ్యాతా సమస్తవేదా తములు బ్రహ్మపరములుగా
్యాఖ్యానము చేయబడినవి యతో వా ఇమాని ఇత్యాదుల దు ఉదహ
చబడిన వాక్యములవలన జన్మాద్యస్య యత అనేవాటిలో చెప్పబడ్డ
్యాయసమూహములచేత సమస్తవేదా తములు బ్రహ్మపరములుగా
్యాఖ్యానము చేయబడినవి పదాభ్యాసము అధ్యాయపరిసమాప్తిని తెలి
జేయుటకొరకు

ధికరణ స గ్రహము పూర్వాధికరణములలో ఉదహరించబడిన అశేష
క్యములలో ఏవి జగత్కారణత్వమాత్రమని వినబడినవో వానికి ఈక్షణ
ిశేషాదులు లేవ దున వాటికిపరమైన ఆత్మపరమని శ కి చినదికాదని
రబ్రహ్మసాధారణమైన ధర్మా తరమ దు శ్రవణము దినమా జగత్కార
త్వ ఈక్షణవిశేషమువలే పరమపురుషాసాధారణ్యము పూర్వాధికరణము

లలో విర్ణయి చబడిన జగత్కారణమే చిదచిద్విలక్షణసర్వవిధకారణభూ
మైన పరబ్రహ్మశబవాచ్యదేవతావిశేషపరమని ఆ వాక్యముల దే ప్రతిపా
ది పబడి దని ఎదా తము

ప్రథమాధ్యాయమున చతురపాదము ముగిసెను

ప్రథమాధ్యాయము పరిసమాప్తము
ర్వ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమ

బ్రహ్మసూత్రములు

ద్వితీయాధ్యాయము ప్రథమపాదము

ధికరణము (2 1 1)

ృ్యనవకాశదోషప్రస గ ఇతి చేన్నాన్యస్మృత్యనవకాశదోషప్రస గాత్

స్మృత్యనవకాశదోషప్రస గ ఇతి చేత్ స్మృతులకు దోషప్ర
శము లేదు న అని చెప్పకూడదు కపిలాది స్మృతులకు
టవలన అన్యస్మృతులును ఆ ప్రకారమే దోషయుక్తములని
వట్లైతే అన్యస్మృత్యనవకాశదోషప్రస గాత్ మన్వాది
అటి దోషప్రస గమునకు అవకాశములేన దున వేదా తము
మైన చిదచిద్వస్తువులక టే విలక్షణుడైన అప్పృష హేయగ థ
్వజ్ఞత్వాది అన తకల్యాణ గుణాకరబ్రహ్మైకపరత్వప్రతిపాదక
లస్మృతికి విరోధమౌటచే చలి పుట శక్యమౌనా కాదాయని
చలి పచేయుటకర్హమని పూర్వపక్షము శ్రుతివిరుదమైన
నాదరణీయమున్నప్పటికీ వేదా తవేద్యమైన అ న్ని గ్రహా
శక్యము డుటచే అల్పమైన శాస్త్రాభ్యాసముగల మ దబుదు
చేత చేయబడిన స్మృతులయొక్క ఉపబృ హణము వినా
పపన్నయు నేరదు కపిలస్మృతి కేవలము తత్త్వమాత్ర బోధ
చేతనే ఉపబృ హణమునకు యోగ్యములేకపోయునపుడల
నన కేవలతత్త్వపరమైన ఈ స్మృతికి అవకాశమేలేకపోవుట
ము న భవి చునుగనుక వేదా తములచేత తెలియుటకుప
జగత్కారణము ప్రధానమేయని పూర్వపక్షము
వేదా తములకు ఉపబృ హ్మణా ఎక్షయు డినప్పటికీ
ష్టులైన మన్వాదులయొక్క వేదా తమునకు అవిరోధములైన

స్మృతు చేతనే ఉపబృ హణము యోగ్యమగును లేకపోయినయెడ వానికి సావకాశములుకలుగునుకనుక అధిదోషప్రాప్తి కలుగును వానికి ధర ప్రతిపాదనాం శమున దు బృహ్మణత్వమునకు సావకాశ చెప్పవచ్చు కారణమువలన సమ_్తధర్మములస్వరూపము పరబ్రహ్మ మైన పరమపుర ుని ఆరాధనమో సాపూర్త బహుధా జాత జాయమాన విశ్వ బిభ ర్తి భువనస్య నాభి తదేవాగ్నిస్తద్వాయుస్తత్సూర్యస్తదు చ ద్రమా యజ్ఞైస్త్వ ఇజ్య ఎ నిత్య సర్వదేవ మయాచ్యుత ఇత్యాదిశ్రుతిస్మ తులు ఆ కారణములను దృఢపరచుచున్నవి అతీ ంద్రియములైన అర్థసా క్షాత్కా ముల దు మర్థులైన కపిలుని వేదా తములయ దు బ్రహ్మప త్వము కనపడలేఉగనుక ప్రధానపరత్వమే ఆశ్రయి పదగినదను ప్ర ను దు ఉత్తరము చెప్పుచున్నారు

140 ఇతరేషా చానుపలబ్ధే (2-1 2)

అరము ఇతరేషా మన్వాదులయొక్క అనుపలబ్ధే వేదా తప ఎకు ప్రధ నపరత్వ ప్రత్యక్షము లేకపోవుటవలన తరులైన వేదవేత్తలల శ్రేష్ఠులైన అతీ ంద్రియవస్తువులయొక్క సాక్షాత్కారమువలన మన్వాదులక ప్రధా నపరత్వప్రత్యక్షము కలుగకపోవుటవలన బ్రహ్మపరత్వప్రత్యక్షమ కలుగుటవలన బ్రహ్మపరత్వమే ఆశ్రయి పదగినది వేదా తప్రతిపన్నమ లైన అర్థమునకు విరుద్ధమైన కపిలప్రత్యక్షమునకు ప్రా తిమూలకత్వమ క ్పనచేయ తగినది

తాత్పర్యము వేదవేత్తలలో అగ్రేసరులైన మన్వాదులచేత ప్రకృతికి ప త్వము చెప్పకపోవుటచే బ్రహ్మపరత్వము చెప్పుటవలన బ్రహ్మప త్వమే ఆశ్రయి తగినదిగాని వేదా తప్రతిపన్నమైన అర్థమునకు విరుద్ధ మైన కపిలస్మృతికి ప్రా తిమూలకత్వము కల్పనచేయతగినది

అధికరణ సంగ్రహము వేదా తవాక్యములలో చెప్పబడిన బ్రహ్మకార త్వము కు మహర్షి ప్రణీతమైన సా ఖ్యస్మృతు లో నిరవకాశప్రస ము దుటవలన ప్రధానమే గత్కారణమని శ కి చి మన్వాదిమహర్షిజ సమూహముచేతచెప్పబడిన స్మృతులయ దనవకాశదోషప్రస గము లేన దున బ్రహ్మమే కారణ

37 యోగప్రత్యుక్త్యధికరణము (2 1 2)

141 ఏతేవ యోగ ప్రత్యుక్త (2 1 3)

అర్థము ఏతేవ త ప్రకారముగా చెప్పుటచేత యోగ యోగము ప్రత్యుక్త నిరాకరి పబడినది వేదా తమునకు యోగస్మృతులు ఉప బృ హణమునకు యోగ్యమా కాదా యని స శయము యోగ్యమని పూర్వపక్షము సమస్తమైన వేదప్రవర్తనమ దధికారముగల బ్రహ్మ చేత చేయబడుటవలన యోగమునకు ఈశ్వరునియొక్క సద్భావమ ద గీ కార చే యోగ్యమౌనుకనుక యోగస్మృతులచే ఉపబృ హితములైన వేదా తములకు బ్రహ్మాత్మకముకాని ప్రధానమునకు ఉపాదానబోధక త్వము స భవి చును

సిద్ధాంతము కపిస్మృతివలెనే వేదవిరుద్ధముకనుక విశేషమేమిలేకపోవు టచే ఆదరి పతగినది కాదు హిరణ్యగర్భునికిని క్షేత్రజమధ్యపాతిత్వ ము డుటవలన భ్రమస భవి పదు కనుక యోగస్మృతులకు భ్రా తిమూ లకత్వము

తాత్పర్యము వేదవిరుదమౌటవల కపిలస్మృతులవలెనే యోగస్మృ తులు భ్రా తిమూలము

అధికరణ స గ్రహము యోగస్మృతులు సర్వవేదప్రవర్తనాధికృత హిర ణ్యగర్భునివలన ప్రణీత మైన దున దానిననుసరి చి వేదా తార్థము నిర్ణ యి పదగినదనిశ కి చి హిరణ్యగర్భుడను క్షేత్రజ్ఞుడును రజ _ మోభిభూ తుడగుటచేత అతనివలన చెప్పబడిన పురాణా తరము వలే యోగస్మృ తులు భ్రా తిమూలములనియు అవి వేదా తవివరణముకాదనియూ సిద్ధా తము

38 నవిలక్షణత్వాధికరణము (2 1 3)

142 న విలక్షణత్వాదస్య తథాత్వ చ శబాత్ (2 1 4)

అర్థము అస్య ప్రప చమునకు విలక్షణత్వాత్ ప్రత్యేకతవలన బ్రహ్మకారణత్వము న లేదు తథాత్వ చ బ్రహ్మవిలక్షణత్వము

శబ్దాత్ శ్రుతిచే తెలియబడుచున్నది వేదా తములు జగత్కారణముగా ప్రధానమును బోధి చుచున్నవా లేక బ్రహ్మను బోధి చుచున్నవా అని స శయము ప్రధానమును బోధి చుచున్నవని పూర్వపక్షము అజ్ఞత్వ రూప హేతువుచే జగత్తుకు బ్రహ్మవిలక్షణముగాను దుటవలన బ్రహ్మకా ర్యత్వము చెప్పడము స భవి చదు సమాన లక్షణములు దుటచేత ప్రధానకార్యమని చెప్పడము స భవి చును ఈరె డు హేతువులచేత ప్రకృతిపరత్వమే

సిద్ధా తము మక్షికాదులవలన విలక్షణమైన క్రిమిమొదలైనవాటికి ఉత త్తిసంభవి చుటవలన బ్రహ్మవిలక్షణమైన జగత్తుకు బ్రహ్మవలన ఉత్పత్ స భవి చును

సూత్రార్థము అజ్ఞత్వముచేత అసుఖముచేత హే దబరెడి ఈచిదచివి శ్రమైన జగత్తునకు సర్వజ్ఞులై హేయగుణరహితులైన అమితాన దముగ బ్రహ్మక టే విలక్షణమగుటవలన ఈజగత్తుకు బ్రహ్మకార్యత్వమున చెప్పుట వేదా తమునకు స భవి చదు అ ప్రకారము డడము ఆ విల ణత్వశబ్దముచేతనే తెలియబడుచున్నది కేవలప్రత్యక్షమాత్రమేకాదు విజ్ఞాన చావిజ్ఞాన చ అనీశయా శోచతి ముహ్యమాన అనీ ఎత్మ మథ్యతే భోక్తృభావాత్ త్యాదులు

తాత్పర్యము తేనెటీగ మొదలైన మక్షికాదులవలన విలక్షణమైన కీ కము మొదలైనవాటికి లోకమ దుత్పత్తి దుటవలన బ్రహ్మవిలక్షణమై జగత్తుకు తత్కార్యత్వము స భవి చుచున్నది ఆపో వా అకామయ త త పృథివ్యబ్రవీత్ త్యాదులో పృథివ్యాదులకు జ్ఞానకార్యత్వవ్యప శము చేయబడుచున్నది కనుక అవిజ్ఞాన చ అవి దానకవ్యపరమ ఉత్తరము చె ప్పెదరు

143 అభిమాని వ్యపదేశస్తు విశేషానుగతిభ్యామ్ (2 1 5)

అర్థము విశేష విశేషణముచేత అనుగతిభ్యా వాగాదుల ద ప్రవేశముచేతను అభిమాని వ్యపదేశస్తు పృథివి మొదలగు అభిమా దేవతలకు వ్యపదేశము తుశబ్దము చోద్యా శమును వేరుచేయుచున్న పృథివ్యాద్యభిమానదేవతలవిషయమైనది వ్యపదేశములు

దేనివలన తెలియబడుచున్నదవిన విశేష విశేషణము నానా మాస్త్రిస్రో దేవతా అని పృథివ్యాదులకు దేవతా క ములు విశే షము గానున్నవి సర్వా హ నై దేవతా అహ శ్రేయ వివదమా నియు వాగాదులుమొదలుకొని ప్రాణపర్య తమునకు అట యిక (వే ము చూడబడుచున్నది అగ్నిర్వాగ్భూత్వా ము ప్రా శత్ అంత్యక్ష్చ ర్భూత్వా అక్షిణీ ప్రావిశత్ వాయు ప్రాణోభూత్వా నాశికే ప్రావిశత్ క్యాదులచే దృఢపరచబడినది

త్పర్యము వాగాదుల దు అనుప్రవేశవిశేషణముచేత తతదభిమాం వతలకు నిర్దేశమున్నది

44 దృశ్యతే తు (2 1 6)

ర్థము దృశ్యతే తు మక్షికాదులవలన విలక్షణమైన మొదలెనవాటి త్పత్తి చూడబడుచున్నది తుశబము పక్షమును వేరుచేయుచు న్నది క్షికాదులవలన విలక్షణమైన క్రిమ్యాదులకు ఉత్పత్తి చూడబడుచున్నది నుక బ్రహ్మవిలక్షణమైన జగత్తుకు తత్కార్యత్వము ప భవి చుచున్నది

45 అసదితి చేన్న ప్రతి షధమాత్రత్వాత్ (2-1 7)

ర్థము అసత్ అసత్కార్యవాదము ఇతి చేత్ ఈప్రకారముఎ ఎన్నట్లైతే న కాదు ప్రతి షధమాత్రత్వాత్ కార్యకారణము కు మ్యనిషేధమువలన కార్యమునకు కారణముక బే విలక్షణస్వభావమ కరి పబడ్డప్పుడు కార్యమ దు కారణము న బడ చదని యు ఊ ర దము అ గీకరి పవలసవచ్చును అప్పటికి సర్వ ఖలి ద (ప్మ నెడి సామానాధికరణ్యము ఘటి పకు దా పోనియునియు బే అటుల ప్పకూడదు కార్యకారణములకు సమానలక్షణము రొుక్క నియమ షధమాత్రమే మాచేత పూర్వము చెప్పబడినది కార్యకారణము కు క ద్రవ్యత్వము స్వీకరి పబడియున్నది కారణావస్థమైన ఏకద్రవ్యమే ర్యావస్థనుపొ ది సమానలక్షణములుగల అవసయు విలక్షణమై అ థ మునూ కలదగునని తాత్పర్యము

146 అపీతౌ తద్వత్ప్రసంగాదసమంజసమ్ (2 1-8)

అరము అపీతి జగత్తునకు బ్రహ్మయ దు లయము డినప్పుడ
తద్వత్ గత్తువలెనే ప్రస గాత్ అజ్ఞత్వాపత్తివలన అసమ జస
అయుకమ సర్వజత్వ త్యప కల్పత్వ నిరతిశయాన దాపహతపా
త్వాదిస్వరూపముగల బ్రహ్మమే తద్విపరీతమైన జగదవస్థను పొ ది
నైతే అప్పుడు పి రత్వఘటత్వాద్యవస్థలుగల మృత్తువలెనే సర్వజ్ఞ
ము అపవాతపాప్మత్వము అజ్ఞత్వము కర్మపరవశత్వము బ్రహ్మ
న భవి చునవెడి విరుద్ధమైన అర్థమును చెప్పుటవలన వేదా తవాక్యవ
అ మ జసముకాని అపీతావితి యనగా ప్రదర్శవార్థము జగత్తుకు బ్రహ
య ఉత్పత్తియైనయెడల లయమును అని యర్థము అప్యయమన
నుం గుట

147 న తు దృష్టా తభావాత్ (2 1 9)

అరము దృష్టాంత దృష్టా తముయొక్క భావాత్ భావమువల
తు బ్రహ్మయ ఉ అజ్ఞత్వాదులు స భవి చవు బ్రహ్మయ ద
వ్ర గుణములు స భవి చవు గనుక వేదా తావికి అసామ స లేద
త క ముప్ర కమైన అ బావనీయత్వమును ప్రకాశి పజేస్తున్నది
ు ు ్రకే అవసాద్వయముస్వయము చెప్పినప్పటికి గుణదోషములవ్యవ
ు ు దృష్టా త ద్ఛవము తును ఎలాగనిన మనుష్యునివలన పుట్టి
వ ు లుతు ్థముుుు యు వ్ర వ తుదు అగుచున్నారనేచోట మ
ు ుడె చేత ము కే ర్వావస్థలయ దు అన్వయమున్నప్పటి
ు ్ు ్యము ుౌ ము వృద్ధత్వములు ఆత్మయ దు ఏ వి
గల లేు అదే ప్రకారము జానము సుఖదుఃఖాదులు శరీరమ
దే్ రము చిదచిద్వస్తుశరీరకుడైన పరబ్రహ్మకు కార
గా ్థ ు ద ్వయము ఉన్నప్పటికినీ కర్మవశ్యత్వము అజ్ఞత్వవ
రీరబూతమై చిుచద్వస్తువు దలి వికారములు అపహతపాప్మత
్వుత్వ గుణములుగ ఆత్మభూతుడైన పరమాత్మయ దు దవు పరా
చి బద్వసువు ఎ బ్రహ్మశరీరత్వము బ్రహ్మకు తదాత్మత

మున్ను యస్య పృథివీ శరీరమ్ అనియు తర్యామిబ్రాహ్మణములయు ద
వగతమైనదిగమక ఎలా టిదోషమూ ఎ భవి చదు

148 న్యవక్షదోషాచ్చ (2 1 10)

అర్థము ఎ్వపక్ష ప్రకృతి కారణత్వముచె ఎ్పమతమ దు డి షాచ్చ
దోషమువలన కేవలముగా బ్రహ్మకారణత్వవాదమునకు నిర్దోషమాత్ర
ముచేతనే దానినాశ్రయి చగూడదు ప్రధానమునకు కారణత్వముచెప్పడ
మ దు ప్రత్యక్షముగా దోషము దుటవల దాన్నివిడిచిపెట్టి వానివే అవల
బి చవలెను ప్రధానమునకు కారణము చెప్పెమత లో నిర్వికారియైన
చిన్మాత్ర స్వరూపుడైన పురుషునికి ప్రకృతిసన్నిధానముచేత చేయబడిన
ప్రకృతిధర్మముల అధ్యాస మూలమైన జగత్ప్రవృత్తి అ గీకరి పబడుచు
న్నది అ మతమ దు ప్రకృతిఽధ్యాసమాత్ర న్నిధా మై ఏకఱ దు
ముక్తునికి దానిధర్మములయొక్క ప్రకృతిప్ర క్తిరూపదోషము భ
చును అ సన్నిధానము వికారవిశేషరూపమైనట్లైతే కృత్స్న మైనవికారవస్తు
వుకు అధ్యాసపూర్వకత్వము లేకపోవిటవలన సన్నిధానము వికారమ దు
వాతువుకాకు డాపోని సమస్తమైనవి నికి అధ్య పూర్వకత్వఱు దుట
వలన అధ్యాసమునకు వికారము వాతువు కాదని విరుద్ధార్థ ధనరు సమై
అసమ జత్వరూపదోషము భవి చునని యాపక్షమె త మాత్రమవ
ల బి చ తగినది కాదు

తాత్పర్యము ప్రధానకారణ దము దోషయుక మై మతము

149 తర్కాప్రతిష్ఠానాదపి (2 1 11)

అర్థము తర్క తర్కమునకు అప్రతిష్ఠా ద ప్రతిష్ఠితత్వఱు
లేకపోవుటవలన ఆపక్షము స భవి పదు కా లన బ ధమైన దా త
మునకు తర్కమూలకత్వము దుటచేత శక్యము మొదలైన తర్కఱుల
చేత పరిహరి బడనవగుటవలన ఈ తర్కమునకు ప్రతిష్ఠితత్వము లేక
పోయిన దున తత్పక్షము స భవముగాదు

కాత్ప్య కృయు కృంత క్కప్రతిహాతముంలవ క తర్కమునకు ప్రతి
తల్వ్యయులేన దుచేత ర పక్షము న భవి చదు

151 అ కృథానుమేయమితి చేదేవమప్యనిర్మోక్షప్రస గ (2 1 12)
యు అ కృథ మరియొక ప్రకారముచే అనుమేయమితి చేత్
పథాయ రణ డయు అనుమాని వదగినదనుచో ఏవమపి అట్లైనను
నిర్మోక్షప్రస గ అనిర్మోక్షప్రస గము దుర్వారము ఇప్పటి క బే
పూర్వము దెడి తర్కములచేత అప్రతిహతత్వము ఏ ప్రకారము న భవి
చుహో ఆ ప్రకారమే ప్రధానకారణత్వముచెప్పెది సిద్ధా తమును సమ్మతి
మ చప్పి బైతే అటు చెప్పకూడదు అప్పటికిని తర్కాప్రతిష్ఠానదోష
ములల అనిర్మోక్షత్వరూపప్రస గము దుర్వారముగాను దును నీక బే
అధకమైన కుతర్కుల లులచేత దూష్యత్వమెట్లైనను స భవి పజేయ
ఎడు ను

అధికరణ సంగ్రహము అచేతనమైన జగత్తు సర్వజ్ఞుడైన బ్రహ్మకు విల
గాయ యు దుటను ట కృకారణభ వయు స భవి చస దున అచేత
వ (భ మే ఽ క్క ణయువియూ ర్యకారణములైన జగద్బ్రహ్మ
లకు య్యద్దటాదు వలె సాలక్షణ్యములేదనిక కి చి గోమయవృశ్చికాది
గ స్తువులయ కార్యకారణభావము కనబడుటచేత సలక్షణనియ
యయుటెచు బ్రవ్మమే జగత్కారణమని ఎదా తము

3) శి ష్టా పరిగ్రహాధికరణము (2 1 4)

151 తేన శిష్టాపరిగ్రహా అపి వ్యాఖ్యాతా (2 1 13)
అ యు ఏతే ఆ దూషణముచేత శిష్టా శిష్టులవలన అపరి
గ్రహ కాణాద కృతులు మొదలైనవి వ్యాఖ్యాతా త్యాజ్యములవి
కృత్య ము చేయబడినవి వైదికులచేత పరిగ్రహి పబడన దున అపరి
గ్రహములు శిషాపరిగ్రహములు ముఖ్యముగా తర్కాప్రతిష్ఠానమే లక్షణ
యు కో ల కృతినిరసన హాతువులచేత మిగిలిన కణభక్షాది
కృ ల స యన కృఖ్యానము చేయబడినవి పరమాణువులకు

కారణముచె ప్పడివాదము ఎర్వసమ్మతమని టి తర్కాప్రతిష్ఠత్వము. లేదని అధికముగా ౪ కచేయకూడదు తర్కము లత్వము డడమ ద. విశేషములేదు పరమాణువులకు శూన్యత్వమ దు ఎు ద్రవ్యత్వమ ద. వివాదము డుటచే తర్కమునకప్రతిష్ఠత్వమేయున్నదని పరిహారము

తాత్పర్యము ఈ దూషణములచేతను శిష్టులచేతను కణాదస్మృతుల. త్యాజ్యములు

అధికరణ సంగ్రహము కణాదాక్షపాదబుదాదులనేక త త్రోక్తమైన పర మాణుజగత్కారణత్వ నిరూపణమునకు ప్రాబల్యముచెప్పవలసివచ్చిన దుకనేకమతవిరూపితపరమాణుకారణత్వము కే లతర్కమూలములగుట చేత వేదప్రతిపాద్య బ్రహ్మకారణత్వమునకు బాధకముకా పోవుటచే

40 భోక్త్రాపత్త్యధికరణము (2 1 5)

152 భోక్త్రాపత్తేరవిభాగశ్చేత్స్యాల్లోకవత్ (2 1 14)

అరము భోక్త్ర సుఖదు ఖభోక్తృత్వము కు అపతే ప్రాపివలన అవిభాగ వైలక్షణ్యము లేదు ఇతి చేత్ ఈ ప్ర రమున్నట్లైతే లో వత్ లోకమువలెనే స్యాత్ కాగలదు ్యత్మభూతుడై పర బ్రహ్మకు స్వశరీరభూతుడైన జీవునిక టే నిరతిశయాన దస్వభావము క వాడగుటచేత విభాగము చెప్పబడెను ఆ విబ గము భవి చునాలేదా యని స శయము ఎ భవి చదని పూర్వపక్షము ్యచిదచిద్వస్తుశరీరర కుడగుటచేత శరీరత్వము బ్రహ్మకు ఎ భవి చినదిగనుక శరీరి సుఖదు భోక్తృత్వాపత్తివలన అవిభాగము స భవి చకు డాపోని న హ _ సశరీరస్య సత ప్రియాప్రియయోరపహరతిర _ అశరీర వా వస త ప్రియాప్రియే శృ్పశత అనేశ్రుతివలన

సిద్ధాంతము జీవునిక టేపరుడైన బ్రహ్మకు కర్మకు వశత్వములేకపోవు టచే విభాగము కానేరదు శరీరస బ ధమువ న సుఖదు ఖ బ ౹ మె తమాత్రము స భవి చదు మరేమనిన శాస్త్రవశ్యత్వముచేత సుఖదు ఖములవతిక్రమి పజేయబడినవి ఏకధా భవతి త్రిధా భవతి అని తెలియబడిన శరీరముగల ముక్తునికి సశరీర హితుడైననూ శాస్త్ర

౯ లేకపోవడముబటి నిరస్తనిఖిలదు ఖముగలవాడని విదితమగును
రమనిన లోకమ దు రాజశాసనములకు అధీనములైనట్టి శరీరులకు
శా నమతిక్రమణమే నిమిత్తముగాగల దు ఖప్రాప్తి డినటే సశరీరు
జైనప్పటికి వ్యశాసనమునకు అవశ్యుడైనా దానియతిక్రమణమును
ఖ బ ధము ఏ ప్రకారము ప బ ధి చదో అదేరీతివని తెలియ
ను విభాగమనగా వైలక్షణ్యము

్యము జీవునిక బే పరబ్రహ్మకు అకర్మవశ్యత్వమునబట్టి విభా
దు ఎటనిన లోకమ దు రాజశాపనవశ్యులైవ దేహధారులకు
ఏనతిరస్కారనిమితమైన దు ఖము ఉ డును శరీరముతో కూడి
న రాజుకు స్వశాసనాతిక్రమణముచేత దు ఖములేనట్లుగా

సంగ్రహము చిదచిద్రూపకార్యగతమైన పరిణామిత్వసుఖి
ంత్వదోషాదులు బ్రహ్మమునకు ప్రస గి చుటచేతనని శ కి చి
చిదచిద్విశిష్టబ్రహ్మము కారణమై స్థూల చిదచిద్విశిష్టబ్రహ్మము
గాము డునప్పటికి కర్మముచేకల్గిన చిదచిద్రూపకార్యగత దోష
కర్మవశ్యతలేని విశేష్యమైన బ్రహ్మమ దు ప్రళయకా ములో
గి చదని దా తము చేయబడినది

ఖణాధికరణము (2 1 6)

కదనన్యత్వమార భణశబాదిభ్య (2 1 15)

తత్ బ్రహ్మక బే అనన్యత్వ అభేదము అర భణశబా
చార భణమ్ అనే శ్రుతులచేత చెప్పబడును బ్రహ్మకార్యభూ
గతు బ్రహ్మక బే భిన్నమా లేక అభిన్నమాయని స శయము
ని పూర్వపక్షము అదేప్రకారముగా తెలియజేయుటవలన లోక
జ్ఞా ము శబా తరములకు కారణములక బే కార్యములకు భేద
ఏనూ ఏ ప్రకారముగానైన ఉపపత్తి పొ దరు కారకవ్యాపారమునకు
క్యమ దు వ్యర్థత్వము ఎ భవి చునుకనుక వస్తువిరోధమునుబట్టి
తులలక్షణచేత ఏదైనా క అర్థబోధకమని చెప్పవలెను
ము వాచార భణ వికారో నామధేయ మృత్తికేత్యేవ
సదేవ సోమ్య దమగ్ర ఆ సత్ ఏకమేవాద్వితీయ తదైక్షత

బహు స్యాం ప్రజాయేయేతి తత్తేజోऽసృజత ఐతదాత్మ్యమిదం సర్వం తత్సత్యం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి తద్ధేదం తర్హ్యవ్యాకృతమాసీత్తన్నామరూపాభ్యాం వ్యాక్రియత ఇత్యాది శ్రుతిశతసిద్ధమైన కార్యమైన జగత్తుకు కారణమైన బ్రహ్మముకంటే అనన్యత్వము చెప్పబడుచున్నది. వస్తువిరోధము లేదు లోకమందు కారణమైన మృత్తుమొదలైన ద్రవ్యములకే పృథుబుధ్నోదరాద్యవసాంతరముయొక్క ప్రాప్తిచేత జ్ఞానము మరియొక శబ్దము ఉపపన్నమౌను కనుక కారకవ్యాపారమునకు సార్థకత్వము సంభవించును కార్యమునకే కార్యావస్థయందు తెలియబడుచున్నదానికే అవస్థాంతరప్రాప్తిచేత సమస్తముపపన్నమగుచుండగా అనుపలబ్ధమైన మరియొకద్రవ్యకల్పనమె తన్మాత్రము సంభవించదు ఆ కారణమువలన బ్రహ్మముకంటే భిన్నములేదు

తాత్పర్యము తత్ ఆ బ్రహ్మముకంటే అనన్యత్వం కార్యమైన జగత్తుకు ఆరంభణశబ్దాదిభ్యః ఈ శబ్దములే మొదలుగాగల అనన్యత్వమునేయుపపాదనచేయువాక్యమువలన తెలియబడేవి ఏ వాక్యములకు ఆరంభణశబ్దాదులలో అవి అనన్యత్వమునుపపాదన చేయుచున్నవి

154 భావే చోపలబ్ధేః (2-1 16)

అర్థము భావే ఘటముమొదలైన కార్యమందు ఉపలబ్ధేః ప్రత్యక్షమువలన ఘటాదికార్యం భావమందును అదే మృదాత్మకద్రవ్యము ఈ ప్రకారమున్నదని కారణమునకు ప్రత్యక్షముండుట వలన కారణముకంటే కార్యత్వమునకనన్యత్వము సంభవించును ఎటనిన బాల్యయౌవనాది విశిష్టకార్యుడైన దేవదత్తునికి అభేదము సంభవించువిధముగా

తాత్పర్యము ఘటాది కార్యభావమందు మృద్ద్రవ్యమైన కారణమునకు ప్రత్యక్షమునుబట్టి కారణముకంటే కార్యమునకనన్యత్వము చెప్పబడుచున్నది

155 సత్త్వాచ్చావరస్య (2 1 17)

అర్థము అపరస్య కార్యకారణమ దు సత్త్వాచ్చ కారణమునక _ కార్యమున కనన్యత్వము డుటవలన

అపరస్య కార్యము కారణమ దు సత్త్వాచ్చ ఉ డుటవ బట్టి కారణముక టే అభిన్నము కార్యము సమస్తమైన ఈ ఘటశరావా దులు మొదలైన ఈ కార్యమ తయూ ప్రాత కాలమ దు మృత్తేయయి దని కారణమ ఌ కార్యము తెలియబడుచున్నది అనగా ఘటశరావాద్య వచేతకు డిన మృద్రూపమైనద్రవ్యమే పూర్వకాలమ దు పి డాకారమని

156 అసద్వ్యపదేశాన్నేతి చేన్న ధర్మా తరేణ వాక్యశేషాద్యుక్తే శబ్దాంత రాచ్చ (2 I 18)

అరము అసత్ అసత్యము వ్యపదేశాత్ చెప్పుటవలన తి అర్థము నేతి చేత్ కాదన్నట్లైతే న అనకూడదు ధర్మా త రేణ మరియొక ధర్మ ఎ బ ధముచేత ఆ వ్యపదేశము ఎటులతెలియ డు టే వాక్యశేషాద్యుక్తే వాక్యశేఎముచేత యుక్తిచేతను శబ్దా త రాచ్చ ఌరియొకశబ్దమువలన తెలియబడును అసదేవేదమగ్ర ఆసీత్ అనేవాక్యములో కారణావస్థలో కార్యమునకనన్యత్వముచెప్పుటనుబట్టి కారణమ దు కార్యము సత్తుయని చెప్పుటముపపన్నము కాదని చెప్ప గూడదు సతనెడి వ్యవహారమునకు హేతుభూతమైన నామరూపావస్థలకు విరోధియైన సూక్ష్మావస్థయనుపేరుగల మరియొకధర్మముచేత స బ ధ ము డుటవల అ త్తనిచెప్పరాదు ది ఎటు తెలియుననిన వాక్యశేషము వలన యుక్తిచేతను మరియొకశబ్దముచేతను తెలియును వాక్యశేష మనగా మరియొకవాక్యము తదసదేవ సన్మనోకురుత స్యామ్ అనే వాక్యమ దు అసతని చెప్పబడిన వస్తువుకే మనస్సుచే ఎననిచెప్పుటను టి అసతనే వ్యపదేశము మరియొక ధర్మయోగమువలనయని తెలియు చున్నది యుక్తియో మరియొకధర్మముయొక్కయోగమునే ఆ అసత్తనే వ్యవహారమ దు హేతువుగా తెలియుచున్నది ఘటమున్నది ఘటము లేఌ అనే రె డు వ్యవహారములకు ఘటత్వము కపాలత్వమనెడి పర స్పరవిరుదధర్మములకు ఏ హేతువునర్థమగుననగా తదతిరిక్తానుప బమైన తుచ్ఛత్వమునకు హేతుత్వకల్పనమ దు హేతువులేకపోవుటను

ట్టే అదేప్రకారముగా శబా తరమున్నది ఎటనిన ఎదేవ సోమ్య
దమగ్ర ఆఎత్ అని సచ్ఛబ్దసమానమైన ప్రకరణమ దు డెడి అఎచ్ఛబ్ద
ఖను ధర్మా తరయోగమువలన వచ్చినదని తెలియజేయుచున్నది

57 పటవచ్చ (2 1 19)

ర్థము పటవచ్చ పటమువలెనే ఏప్రకారము త తువుల
బ ధ విశేషముచే కార్యా తరాదు నుపా ది పటమనే ామరూపము
గలదైయు డునో అప్రకారమే బ్రహ్మమని అర్థము

58 యథా చ ప్రాణాది (2 1 20)

రము యథా ఏ ప్రకారము వాయువు ప్రాణాది ప్రాణము మొద
ిన ప జ్జలమ పొ దునో ఎటాగైతే వాయువొక్కటే శరీరమ దు స్థానవిశే
ములనుపొ ది ప్రాణాపానాది నామరూపములుగలిగి కార్యా తరమున
ా దునో అట్లే బ్రహ్మమని తెలియవలయును కనుక జగత్తుకు బ్రహ్మ
యనక టే అనన్యత్వము సిద్ధి చును
ధికరణ న గ్రహము కార్యోపాదానములకు నైయాయికమతరీత్యా
ేదము చెప్పుటచే నిమిత్తోపాదానైక్యము శ్రుతిశతసమధిగతమగుటచేత
ాడునని సిదా తము

12 తరవ్యపదేశాధికరణము (2 1 7)

59 తరవ్యపదేశద్ధితాకరణాదిదోషప్రసక్తి (2 1 21)

ర్థము తర జీవుడని వ్యపదేశాత్ చెప్పుటవల హితాకర
ణాదిదోషప్రసక్తి షము చేయకపోవడము అవిష్టము చేయ డము
మొదలుగాగల దోషములు ప భవమగును బ్రహ్మకు జగత్కారణత్వము
ప భవి చుచున్నదా లేదా యని శయము ప భవి చదని పూర్వ
పక్షము అయమాత్మా బ్రహ్మ తత్వమసి అనెడి సామానాధికరణ్యము
చేత జీవుడే బ్రహ్మని తెలియబడుటవలన జగత్సృష్టికి జీవడు ఖ వాతు

త్వము దువ న ఆత్మకు హితము చేయకు డాపోవడము అహితము చేయడముమొదలైన దోషములు న భవి చుటవలన సర్వజ్ఞుడు సత కల్పుడైన బ్రహ్మకు జగత్కారణత్వమనుపపన్నమగును జీవబ్రహ్మలకు భేదముచెప్పెడు శ్రుతులు జగద్బ్రహ్మలకభేదముచెప్పే నచేత విడువబడినవి భేదము డు పక్షమ దనన్యత్వము సిద్ధి చకవు ఔపాధికభేదవిషయములు భేదశ్రుతులు స్వాభావికమైన అభేదవియముల భేదశ్రుతులు అనిచెప్పినట్లైతే ఇక్కడ విచారణచేయతగినఅ మది స్వభావమువలన తనక బే అభిన్నమైనటువ టి జగత్తని కార బ్రహ్మ తెలియుచున్నాడా లేదా తెలియడని చెప్పిన పక్షమ దు సర్వత్వమునకు హానిప్రాపమగును తెలిసిన పక్షమ దు తనక బే భిన్నుడై జీవునికి స భవి చెడి దు ఖమును స్వదు ఖమని తెలిసినమ బ్రహ్మ హితమును చేయకపోవడము అహితముచేయడము మొదలై దో షములు వారణచేయుటకు అసాధ్యములగును జీవబ్రహ్మలకు అజ్ఞాకృతమైన భేదము కదు తద్విషయకమైనది భేదశ్రుతియనిచెప్పిప మ దు అచ్చట జీవునికజానము చె ప్పపక్షమ దు పూర్వోక్తమైన రె డ కల్పములు స భవి చును అఫలమ దే ప్రకారముగా ను దున బ్రహ్మకే అజ్ఞానముమ చెప్పినపక్షమ దు స్వప్రకాశస్వరూపుడై బ్రహ్మకు అజ్ఞామసాక్షిత్వము దానిచేత చేయబడిన గత్సృష్టియు స భవి చదు అజ్ఞానముచేత ప్రకాశము తిరోహితమని చెప్పినప్పుడ తిరోధానమునకు ప్రకాశముచేత నాశ హేతుత్వము డుటవలన ప్రకాశమునకే స్వరూపత్వము ఉ డుటనుబట్టి స్వరూపనివృత్తేకలగనియవెడి స్వరూ నాశాదిరూపములైన దోషములు స భవి చవని అనేకదోషములు భాష్య ము దు విస్తారముగా చెప్పబడియున్నవి

దా తము అస్మాన్మాయీ సృజతే విశ్వమేతత్తస్మి శ్చాన్యో మాయయా సన్నరుద తయోరన్య పిప్పల స్వాద్వత్తి అనశ్నన్నన్యోభిచా శి ప్రదాన క్షేత్ర ఎతిర్గుణేశ పృథగాత్మాన ప్రేరితార మత్వా అనేశ్రుతులయ ు ప్రత్యగాత్మకు అర్థా తరభూతుడు బ్రహ్మని తెలియుట లన త్కరణత్వము స భవిస్తున్నది తత్వమ అసి సామానాధిక ణ్యనిర్దేశము యస్యాత్మా శరీరమ్ అనెడిశ్రుతు

జీవునికి బ్రహ్మ శరీరత్వమున తెలుపునుగనుక ఆ బ్రహ్మశరీరము జీవుడ గుటచేత జీవప్రకారముగాగలవాడు బ్రహ్మమేయనే అర్థమును బోధి చును సూక్ష్మ చిదచిద్వస్తువులను శరీరముగాగలిగిన (హ్మమే కార్యావస్థ గలిగినది కావున కార్యకారణములకనన్యత్వము లైనప్పటి శరీరమై, చిదచిద్వస్తువులకు శరీరియైన బ్రహ్మమునకు దు ఖత్వపరిణామిత్వము హేయప్రత్యనీకత్వము కల్యాణగుణాకరత్వము మొదలైన స్వరూపస్వభా వములు (శ్రుతిఎదములు ఈ ప్రకారము వ్యవస్థకలిగియు దుటవలన జగత్కారణత్వము వ భవి చును

మాత్రార్థము బ్రహ్మక బే తరుడు జీవుడు బ్రహ్మను జీవతత్వము చేత చెప్పుటవలన జీవునికి దు ఖము దుటచేత వాతరూపమైన జగ త్తును చేయకపోవడము అహితమైన జగత్తును చేయడము మొదలైన దోషముల వ బ ధము బ్రహ్మమునకు ఎ భవి చుము గనుక బ్రహ్మము జగత్కారణము కాదనిన అన తరము మాధానము చెప్పుచున్నారు

160 అధికన్తు భేదనిర్దేశాత్ (2 1 22)

అర్థము భేదనిర్దేశాత్ భేదముచెప్పుటవలన అధిక తు అర్థా తరభూతుడు పరమాత్మ తుశబము పక్షమును వేరు చేయును ప్రత్యగా త్మకధికుడైనవారు అర్థ తరభూతుడైన పరమాత్మ ఎటని వ కారణ కరణాధిపాధిప ప్రధాన క్షేత్రజ్ఞపతిర్గుణేశ పృథగాత్మాన ప్రేరితార చ మత్వా శ్యాదులచేత ప్రత్యగాత్మైన జీవునిక బే పరబ్రహ్మక భేదము చెప్పబడుచున్నది

తాత్పర్యము శ్రుతుల దు ప్రకృతిజీవులకు పతియనియూ ప్రత్యగా త్మునైన జీవునిక బే పరబ్రహ్మము భేదమని చెప్పబడుచున్నది

161 అశ్మాదివచ్చ తదనుపపత్తి (2 1 23)

అరము అశ్మాదివచ్చ అశ్మకాష్ఠలోష్ఠతృణాదులవలెనే తదను పత్తి జీవునికి బ్రహ్మభావము ఎ భవి చదు పాషాణకాష్ఠలోష్ఠతృణా రూపమైన అచేతనవస్తువులవలెనే అన తదు ఖములుగల జీవునికి నిరతి

యాన ద్వ్వరూపుడై త్య కల్పరూపుడైన బ్రహ్మయొక్క స్వరు పము రానే రాదు బేదశ్రుతులచేతనే కేవలభేదము తెలియబడెదిలేద వసుత అభేదము కుదరదు జీవబ్రహ్మలకు సామానాధికరణ్యనిరేశవ యస్యాత్మా శరీరమ్ అనే యనేకశ్రుతిప్రతిపాదితమైన జీవులమ ప్రకా ముగాగ బ్రహ్మనుచెప్పుచున్నవి అవస్థతేరితి కాకకృత్స్న యని ఆచ టనే చెప్ప డినది

తాత్పర్యము పాషాణాదులైన అచేతనులవలె అవ తదు జాకరుడై జీవునికి పరబ్రహ్మవలె ఎరతిశయాన దము ఎత్య కల్పము స భవి చదు

అధికర స గ్రహము జీవుడు స్వాభిన్నుడైనట్లైతే హితాకరణా దోషము ప్రస గి చునని శ కి చి బ్రహ్మకు జీవునికి విశిష్టైక్యమేగా వ్వరూపైక్యము లేక దున హితాకరణాదిదోషము స భవి చరాద ద్ధా తము

43 ఉపస హారదర్శనాధికరణము (2 1 8)

162 ఉపస హార ర్శనాన్నేతి చేన్న క్షీరవది (2 1 24)

అర్థము ఉప హార కారకవ్యాపారముల ఉపస హారమునకు దర నాత్ ప్రత క్షము ఉ దుటముబట్టి నేతి చేత్ బ్రహ్మమునకు కారణత్వము ఒవి పదన్నటయితే న కాదు క్షీరవది దధిరూ ము పరిణమి చు క్షీరమువలనే స భవి చుచునట

బ్రహ్మమునకు కారణత్వము స భవి చునా లేదా యని స యము భవి పదని పూర్వపక్షము లోకమ దు కార్యసృష్టికి సమర్థవ యిన వస్తువుకు ఆయాకార్యోత్పత్తియ దు అనేకకారకముల యపేక్షయు ఎదుటవలన విచిత్రమయిన జగన్నిర్మాణమ దు సమర్థుడయినప్పటి యరవాతుడ యన బ్రహ్మమునకు కారణత్వము స భవి చుట చే స దా తము క్షీరమునకు దధిరూపముగా పరిణమి చుటయ ద క్షి ద చు అనేక రకోపయోగనియమము సర్వత్ర మ ను అన్యా క్షలేనటి బ్రహ్మమునకే కారణత్వము స భ

ను చున్నది క్షీరవత్తు యని ప్రసిదముగా నిర్దేశముచేయుట చోద్య
ద్యపరమని తెలియవలయును
ార్యము క్షీరమునకన్యాపేక్షలేకనే దధిభావముకూడుటవలే పర
్మమునకు కారణత్వము భవి చును

1 దేవాదివదపి లోకే (2 1 25)

ము లోకే తమతమలోకము దు దేవాదివత్ ఏరీతిగా దేవ
స్వా ఎక్షితములయిన వానిని తమ ఎ కల్పముచేతనే సృష్టచేతురో
తిగా బ్రహ్మమును విచిత్రశక్తికలిగి య డును ఏప్రకారము దేవాదులు
తమ లోకములయ దు తమతమ అపేక్షితమయిన వసువులను తమ
కల్పమువలననే నిర్మి చుకు దురో అటులనే బ్రహ్మమున్ననని
ాయ వలెను దేవాదులకు శాప్యముచేత తెలియదగిన శక్తియ ద ట
వ బ్రహ్మసామ్యము లేక పోయినప్పటికి దేవాదిగ్రహణము బ్రహ్మము
విచిత్రశక్తిత్వముయొక్క సులభగ్రహణార్థమని తెలియదగినది
ర్యము దేవతలు తమతమలోకము దు తమ అ ఎక్షితములను
్మణముచేయునటు బ్రహ్మకు ఉన్నటువలెనే విచిత్రశకి కలిగియు
ను

ెకరణార్థపంగ్రహము లోక లో తత్తత్కార్యజననశక్తియుక్తునకు ఉప
ణాపేక్షయగుపడుట వలన పర్వశక్తియుక్తమయిన పరబ్రహ్మమున్న
పకరణము లేనిదే కారణము కావేరదని శ కి చి క్షీరాదులలో ఉపకరణ
రపేక్ష ముగ దధియగు పరిణామము కనబడుట వలన పరబ్రహ్మము
కు ఉపకరణనిరపేక్షముగ కారణత్వము కూడును ఈ రె డు
త్రములయ దును లౌకికమయిన క్షీరము వైదిక యిన దేవత
ను బ్రహ్మమునకు సామగ్రి నిరపేక్ష ముగ కారణత్వము కూడునని
దాహరి చిరి లౌకికమయిన దృష్టా తము దు వైదిక దృషా తము
క్కలి అలౌకికమయిన బ్రహ్మవిషయము దు పరిగ్రాహ్యమనుచోట
ీవాదినా వేదావగతశకీనా దృషా తతయోపాదాన బ్రహ్మణో వేదావ

గతేకే మథ్ర్గహణాయేతి ప్రతిపత్తవ్యమ్ యని ఇటుల లోకవేదసిద్ధ ములు దృష్టాంతములుగా చెప్పబడినవి

44 కృత్స్నప్రసక్త్యధికరణము (2 1 9)

164 కృత్స్నప్రసక్తిర్నిరవయవత్వశబ్దకోపో వా (2 1 26)

అర్థము కృత్స్న బ్రహ్మకు ప్రసక్తి కార్యత్వముచేత ఉపయోగము క గనియ బే నిరవయవత్వశబ్దకోపోవా నిరవయవత్వముచెప్పెడు వాక్యమునకు బాధకలుగును బ్రహ్మకు ఒగత్కారణత్వము స భవి చునా లేదాయని స శయము స భవి చదని పూర్వపక్షము అవయవరహితు డైన బ్రహ్మకు జగదుపాదానకారణముచెప్పినపక్షమ దు సమస్తప్రప చము బ్రహ్మకు జగదాకారముచేత ఉపయోగముక గియవేదోషము ప్రాప్తమగును ఆదోషనివారణమున దిచ్ఛచేత సావయవత్వముచెప్పిన ప్పుడు సదేవ సోమ్య దమగ్ర ఆసీత్ ఏకమేవాద్వితీయమ్ అనెడు కార ణావస్థయ దు నిరవయవత్వబోధకమైన వాక్యములు బాధి పబడును ఎటైనమా సూక్ష్మ చిదచిద్వస్తుశరీరకుడైన బ్రహ్మము కారణమనియు స్థూలచిదచిద్వస్తుశరీరకుడైన బ్రహ్మము కార్యమనియు ఆ గీకరి పబడు చున్నది ఐననూ ఆ శరీరా శమునకు కార్యత్వమ గీకరి చుట వలన కృత్స్నప్రసక్తమైన నిరవయవత్వశబ్దము కు దోషమైనమా స భవి చదు సిద్ధాంతము సకలేతరవస్తువులక బే విలక్షణమై శ్రుతిమాత్రముచేతనే తెలియుటకు యోగ్యమై సర్వశక్తులచేతకూడినబ్రహ్మనిరవయవుడైనప్ప టికి కార్యకారణము గుచున్నాడు పరిమితమైన శక్తిగల వస్తువనిన అక్క డ చోద్యము స భవి చదు జాతిన గీకరి చువానిమతమ దు ఒక్క జాతియే అమూర్తమైనను ఖ డము డాదుల దును అన తముల దును అత్య త విలక్షణములైన వస్తువుల దును పరిసమాప్తిపా దే యు డును కనుక బ్రహ్మమే జగత్కారణమగును

సూత్రార్థము బ్రహ్మకారణత్వపక్షమ దు ప్రప చము బ్రహ్మకార్య త్వము చేత ఉపయోగము కలగని నిరవయవత్వరూపహేతువు దుటవల సావయవత్వము చెప్పిన పక్షమ దు నిరవయవత్వశబమునకు స కోచ

ముకలగని అనగా నిరవయవత్వబోధకమైన శబమునకు బాధ కలగద యర్థము

165 శ్రుతేస్తు శబమూలత్వాత్ (2 1 27)

అరము శ్రుతే ప్రమాణములైన శ్రుతులకు శబ్దమూలత్వాత్ మూలత్వమువలన తుశబ్దము పక్షవ్యావృత్యర్థము శ్రుతులకు ప్రామాణ ము దుటవలన ఈ ప్రకార గా దోషాలు రానేరావు శబ్దమునొక్క మూలముగా గలిగినదగుటచేత నకలేతరములక టే విజాతీయము ు డవలెనని అర్థము

166 ఆత్మని చైవ విచిత్రాశ్చ వా (2 1 28)

అరము ఏవ ఈ ప్రకారము ఆత్మని చ ఆత్మయ దును వి త్రాశ్చ హి విచిత్రములు ు దుమగదా జీవాత్మయ దచేతనధర్మము ప్రసక్తి కానేరవు అ దుచేత విజాతీయమౌటవల అనియర్థము అచే నములై విజాతీయములైన అగ్నిజలాదుల దు విచిత్రములైన శక్తు చూడబడుచున్నవి అటాగే పరమాత్మకుకూడా చేతనాచేతనవిలక్ష త్వము చేత విచిత్రమైనశక్తులు స భవి చునని తాత్పర్యము

167 స్వపక్షదోషాచ్చ (2-1 29)

అరము స్వపక్ష తమపక్షమ దు దోషాచ్చ దోషముచే ప్రధా మునకు కారణముచెప్పెడి పక్షమున దోషముస భవి చుటవల బ్రహ్మమే జగత్కారణము అచ్చట లౌకికవస్తువుయొక్క సజాతీయ త్వముచే ప్రధానమునకు పూర్వోక్తములైన దోషములున్ను మరికొని స భవి చును

168 సర్వోపేతా చ తదర్శనాత్ (2 1 30)

అర్థము   సర్వోపేతా చ   సమస్తశక్తులతో ను డునను చు తద్దర్శనాత్
అటు శ్రుతులయ దు చూడబడును సకలేతరవస్తువిలక్షణమగుట తను సర్వశక్తులచే కూడియు డుటచేతను కేవలము పరదేవతాచెప బడేది లేదు సర్వశక్తిస బోధకమైన శ్రుతులవలనయని యర్థము శ్రుతి సమస్త శక్తులయొక్క స బ ధములను చూపి చుచున్నది పరాస్య శక్తి ర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియా చ అవేవిమొదలుగా గలిగి నవి

169 వికరణత్వాన్నేతిచేత్తదుక్తమ్ (2 1 31)

అర్థము   వికరణత్వాత్   కరణమువలన శూన్యమగుచేత నేతి చేత్ కారణముకాదన్నట్లైతే తదుక్త   అనిచెప్పబడినది చెప్పబడినయర్థా నికి దార్ఢ్యముకలుగుటకొరకై చోద్యపూర్వకముగా పూర్వము దు చెప్పబడి యర్థాన్ని స్మరి పజేయుచున్నారు వికరణత్వాత్   కరణరహితుడౌట వలన బ్రహ్మకారణముకాదనిచెప్పినట్లైతే న తస్య కార్య కరణ చ విద్యతే అనిగదా శ్రుతి అక్కడ ఏది చెప్పదగినదో అది పూర్వము దే చెప్పబడెనని తాత్పర్యము శబ్దమూలత్వాత్ విచిత్రాశ్చ వా అనుస్థ మ దు చెప్పబడినది యుక్తిశబ్దమొక్కటే మూలముగా కలిగినదగుటచేత సకలేతరవస్తువులక టే బ్రహ్మమునకు విలక్షణత్వము డుటవలన విలక్షణ మైనవస్తువులకు శక్తివైలక్షణ్యము లోకములోచూడబడుతున్న దున సమ ముపపన్నమగు ని తాత్పర్యము

తాత్పర్యము   కరణరహితుడైన దుచేత బ్రహ్మము కారణముకాదన్న ట్లైతే అటులనరాదు అతని య దు కార్యకరణమువిద్యమానముకాదని శ్రుతిచూపుచున్నది

అధికరణ స గ్రహము   బ్రహ్మ కార్యమై పరిణమి చునపుడు నిరవయ వమైన కృత్స్న బ్రహ్మకార్యముగా ప్రస గి చుటచేత శ్రుతులో నిరవయ వమైన బ్ర హ్మ విచిత్ర గత్కారణత్వ చే చెప్పుటచే శ్రుతిప్రతిపన్నార్థము నకు యుక్త్యాబాధలేన దున బ్రహ్మకార్యత్వము సమ జసము

45 బ్ర యో జనవత్త్వాధికరణము (2 1 10)

170 న ప్రయో నవత్వాత్ (2 1 32)

ర్థము న ప్రయోజనవత్వాత్ సృష్టప్రయోజవము పరిపూర్ణుడైన ఈశ్వరునికిలేకపోవుట వలన నిర్మాతృత్వము లేదని తాత్పర్యము బ్రహ్మ మునకు జగత్కారణత్వము ఎ భవి చునా లేదాయని స శయము స భ) చదని పూర్వపక్షము బుదిపూర్వకములైన ఉద్యోగములకు ప్రయో న హితత్వము దుటవల ్వత ్ధముగా అవాప్తసమసకామ.ఋగల ఈశ్వరునకి జగత్సృష్ట్యార భమ దు ప్రయో నమేమి లేకపి వుటవల ను గర్భవాసాదిదు ఖరూపముబట్టి సృష్టకినితరానుగ్రహాఋన ఎ ఖ పయోజనము స భవి చదని పూర్వపక్షము

ద్ధా తము పరిపూర్ణుడైనప్పటికి ఈశ్వరునికి లీలారూపపమైనప్ర యోజనముకొరకు జగత్సృష్టయ దుద్యోగముపపన్నమౌను ఈ ప్రకారము లోక లో సప్తద్వీపాలుగల భూమ డలాన్ని ప్రభుత్వము చేయురా పరి పూర్ణుడైనప్పటికి వినోదమాత్రమే ముఖ్యఫలముగా గల్గిన క తుకాదుద్యోగ ములు చూడబడుచున్నవో ఆ ప్రకారమే ఈశ్వరునకి గత్కారణత్వము భవి చును

ాత్రార్థము సృష్టకిప్రయోజనము దుటవ న ఈశ్వరుడుస్వతస్సిద్ధ ముగాపరిపూర్ణుడైనవాడు కనుక ప్రయోజనములేవిదే సృష్టినిచేయడు

71 లోకవత్తు లీలాకైవల్యమ్ (2 1 33)

రము లోకవత్తు లోకమ దు రాజుకు పుటచె డాడడమెటు నోదమో అటు లీలా బ్రహ్మకు సృష్ట్యాదిలీ ల దు కైవల్యమ్ వలలీలమాత్రమే ప్రయె జనము లీలా వినోదమువకు ప్రయో కత్వ ము దుటవలన ముఖ్యత్వము స భవి చుచున్నది ముఖ్యమైన లీలచే వే సృష్ట ఉద్యోగమ దు ప్రయోజనత్వ స భవి చునని తాత్పర్యము ట్లైతే లోకములో రాజ కు క తుకాదులయుద్యోగమున దు లీలమాత్రమే యోజనమున్నదో అదే ప్రకారమని అర్థము

త్పర్యము లోకమ దు రాజుకు పుటచె డాడమెటువినోదమో అట్లే హ్మమునకు సృష్ట్యదుల దు కేవలలీలమాత్రమే ప్రయోజనము ఓయి

ఈశ్వరునికి వినోదమొక్కటేఫల గా గల్గినట్టి జగత్సృష్టిన భవి చుచున
దని చెప్పకు డదు దేవతలుమనుష్యులుమొదలైనవారి వ్యత్యాసవిర్మా
ముచేత పక్షపాత్రప గము ప భవి చును సహి చుటకసాధ్యమై
దు ఖమే గర్భమ దుకలిగినదగుటచేతదయారహితత్వ యొక్క ప్రసక్తియా
ఒ షముచే పరమకరుణా లి పరిపూర్ణుడు అయిన పరబ్రహ్మకు లీల
మ జగత్సృష్టి ప భవి ఎడనెడి పూర్వపక్షమునకు ఎమాధానమ
ఒ ౧ుఒ ౧రు

172 వైషమ్యనైర్ఘృణ్యే న సాపేక్షత్వాత్తథా హి దర్శయతి (2 1 34)

అర్థము వైషమ్య ఈశ్వరునికి వైషమ్య చే పుట్టినపక్షపాత నైర్ఘృణ
దయలేకపోవుట న లేదు సాపేక్షత్వాత్ జీవులకర్మసాపేక్ష
లన తథా అప్రకారముగా విషమసృష్టి చేయునని దర్శయతి
ఎూ డి ది ఈశ్వరునికి విచిత్రమైన జగత్సృష్టిలో దేవాదివైషమ
(యుక్తమైన పక్షపాతము దు ఖప్రదమైన జగత్సృష్టియ దు నైర్ఘ
ణ్యము ఆ రె డును స భవి పవు వైషమ్యాదులయ దీశ్వరుని
జీవులయొక్క కర్మసాపేక్షత్వము డుటచేనని తెలియవలయును జీవు
హార ఫూర్వకర్మములనాలోచి చి పూర్వపూర్వకర్మానుగుణముగా విషవ
ు గన్ని ౨ణము జేయును ఆ కర్మే ఈవైషమ్యము దు హేతువగ
తప్పర్యము ఆ ప్ర రము దేహాదియోగము జీవులకు తత్తత్కర
ు ఎక్ష చే అగునని శ్రుతి య దు చూపబడుచున్నవి సాధికారీ సాధ
ర్భవతి పాపకారీ పాపో భవతి అనిగదా లోకోక్తి

తాత్పర్యము పరబ్రహ్మకు విషమసృష్టివలన పుట్టిన పక్షపాతము
ఒఎలేకపోవడమును లేదు ప్రాణుల కర్మాపేక్షమునబటి విషమసృ
ఠ గ ి న్నదని శ్రుతిచె ్పను

1 3 కర్మవిభాగాదితి చేన్నానాదిత్వాదుపపద్యతే చాప్యుపలభ్యతే చ
(2 1 35)

అర్థము న కర్మ ౨ఒకి పూర్వము కర్మలేదని అవిభాగాత్ అ
— ణఒుచే తెలియు డును ఇతి చేత్ టన్నచో న కాదు

అనాదిత్వాత్ జీవులకనాదిత్వమునుబట్టి ఉపపద్యతే ఉత్పన్నము గును ఉపలభ్యతే చ శ్రుతులును ఈ ఎ గతి తెలియజేయును సృష్టి క టే పూర్వము దు జీవులులేకపోవుటవల కర్మ ఉ డదు ఆజీవాభావము సదేవ సోమ్యేదమ్ అనే అవధారణముచేత తెలియబడిన యభేదము బట్టిదృఢపడుచున్నద టే అటుచెప్పరాదు అనాదిగా ఈజీవులకు తత్తత ర్మలకు ప్రవాహరూపములుగా ను డును తదేద తర్హి అవ్యాకృతమ త్తన్నామరూపాభ్యా వ్యాక్రియత అని నామరూపములకరణమాత్రమునకే శ్రవణ ఉ డుటవలన జీవులకు స్వరూపముచేత అనాదిత్వము సిద్ధ గును జీవులకు స్వరూప అనాదిత్వములున్నను నామరూపవిభాగమువల అవిభాగశ్రుతి యుపపన్నమగును లేనిచో చేయబడని కర్మ యొక్క ప్రాప్తము చేయబడిన కర్మనాశముకలగని అనునట్టి దోషములు స భవి చును జీవులకనాదిత్వము స్మృతులయ దు తెలియబడుచున్నవి ఆ శ్రుతులేవనగా జాజ్ఞౌద్వావజావీశనీశా విత్యోనిత్యానా ప్రకృతి పురుష చైవ విధ్యనాదీ ఉభావపి న జాయత ఇత్యాదులు తాత్పర్యము సృష్టిక టే పూర్వముజీవులులేన దున అవిభాగమువల కర్మలేదనియనరాదు అనాదిత్వము డుటను శ్రుతిచెప్పుచు ది

174 సర్వధర్మోపపత్తేశ్చ (2 1 36)

అరము సర్వధర్మోపపత్తేశ్చ సర్వధర్మములు కారణత్వోపపాదకము లైనబ్రహ్మమ దు ఉపపత్తిగలిగియు డుటనుబటి బ్రహ్మమే పరమకా ణము ప్రధానపరమాణుజీవుల దుపపన్నములైన స్వపక్షదోషాత్ అనే స్థలమ దు చెప్పబడిన కారణత్వములకు నిమిత్తభూతములైన ఎమ ధర్మములు బ్రహ్మమ దుపపత్తిని చె దుటచే బ్రహ్మ కారణము ప్రధ ప రమాణ్వాదులకు పరిమితశతయుక్తు డువలనను లోకమ దు దృష్టమైనవ స్తుసజాతీయత్వముచే అనుపపత్తులనే ప్రకారముగా స భవి చును బ్రహ్మకారణత్వము చెప్పినపక్షమ దు కేవలశాస్త్రముచేతనే తెలియ దగిన బ్రహ్మకు సకలేతరవైలక్షణ్యము డుటనుబట్టి అచి త్యశక్తిన భవి

చుటచేత అనేకశక్తులు ఉ దువని శ్రుతులవలన సమస్తముపపన్నమౌన తాత్పర్యము

అధికరణ స గ్రహము అవాప్తసమస్తకాముడైన బ్రహ్మకు ప్రయోజనా బాం చే పరిపూర్ణ బ్రహ్మకు జగత్కారణత్వప్రష్టుత్వములు దగూడదనే పూర్వ పక్షమునకు అవాప్త మసకాముడైనను లీలారూపప్రయోజనము ఎ భవి చుటచే జగత్స్రష్టుత్వ బ్రహ్మకు స భవి చునని సిద్ధా తము

ద్వితీయాధ్యాయమున ప్రథమపాదము ముగిసెను

ద్వితీయాధ్యాయము ద్వితీయపాదము

46 రచనానుపపత్త్యధికరణము (2 2 1)

175 రచనానుపపత్తేశ్చ నానుమాన ప్రవృత్తేశ్చ (2 2 1)

అరము రచన విచిత్రజగత్సృష్టిచేయుటకు అనుపపత్తే అనుపప త్తిన భవి చుటవలన అనుమాన ప్రధానము న కారణముకాదు ప్రవృత్తేశ్చ ఎ్ప దరూపమైనప్రవృత్తికి అనుపపతి వర్తి చును సా ఖ్య శ త్ర ద్ధప్రధానకారణవాదము మ చియుక్తిమూలకమా కాదా అని ఎ శ యము సమీచీనయుక్తిమూలమని పూర్వపక్షము ఘటాదులవలె విచిత్ర సన్నివేశముగల జగద్రూపకార్యము ఘటాదులవలె తనకుసమానమైనకార ణముచేత నిర్మాణము చేయబడినది మఖదు ఖమోహాద్యాత్మకముచేత సత్త్వాదిరూపమైనజగత్తు సత్త్వరజస్తమోమూ కము అక్కడ మహత్తు మొదలు పృథివి వరకుగల సమస్తమునకు ఘటాదులవలె పరిణామిత్వ ము దుటమబట్టి కారణముపేక్షి చుటయ దేమి విశేషములేదుగనుక అవి జగదుత్పత్తియ దు కారణములుకాలేవు వానికి పరిమితత్వము దుట వలన అపరిమితజగదుత్పాదనమ దు శక్తిగలిగియు దవు తక్కువ కాని అధికముగాని సామ్యముగల అవ్యక్తప్రధాననామములుగలది జగత్కార ణము

సిద్ధా తము రథమునకు గృహమునకు హేతువులైన కాష్ఠాదులవలె అచేతనమైన ప్రధానము తనస్వరూపముతెలి న చేతనముతోకూడకయే విచిత్రజగన్నిర్మాణములో సమర్థమునుపొ దదు కనుక కేవలము ప్రధాన మే కారణముగాదు

సూత్రారము ఊహి చబడునదిగనుక అనుమానము అనగా ప్రధా నము అచేతనమైన ఆ వస్తువుకు ప్రాజ్ఞునిచే అధిష్ఠ పబడకపోతే దానికి విచిత్రమైన అవస్థగల జగన్నిర్మాణసామర్థ్యము కలగదుకనుక అదికారణ ముకాదు చకారముచేత సత్త్వాదిగుణములకు ద్రవ్యగుణత్వము దుట

ే తెలుపుమొదలైనరూపాదులవలె ఉపాదానముప భవి చదని పము
నుము చేయబడుచున్నది సత్వాదులు కార్యముమపొ ది లఘుత్వ
శమ దు వాతుభూతములై పృథివ్యాదులను దానిస్వభావవిశేషము
ను అనుపపత్తే అనిప దాప్ని అధ్యాహారము చేయవలయుమ
నిచేత అనధిష్ఠమైన ప్రధానమునకు విచిత్రమైన జగద్రచనానుగుణ
స్ప దరూపమైన ప్రవృత్తికి ఉపపత్తిలేకపోవుటవలన ప్రధానము కార
దు

ర్యమము ప్రాజ్ఞాదధిష్ఠతముకాని ప్రకృతికి విచిత్రమైన జగద్రచన
వి చదు కావున ప్రధానము కారణముకాదు

పయో౽ ఋనచ్చేత్తత్రాపి (2 2 2)

ము పయ క్షీరము అ ఋవచ్చేత్ నారికేళజలమువలె అన్న
తత్రాప అచ్చట ప్రధానము కారణముకాజాలదు

ఎటాగైతే క్షీరమునకు ఉదకమునకు ప్రాజ్ఞునిచేత అధిష్ఠతము
పోయినను దధి నారికేళచూతాదులు విచిత్రరూపముచేత ఏరీతిగా
ణామము కలినదో అదేప్రకారముగా ప్రధానమునకు కేవలజగదాకా
చేత పరిణామముపపన్నమగుచున్నద లే పరిహరి చుచున్నారు
యును పక్షముగాచేయబడినదని యర్థము ఎక్కడ రథాదులైన అచేత
లకు ప్రాజాధిష్ఠతత్వముచూడబడినదో దానికి వ్యతిరిక్తమైనద తయు
కృతము చేయబడినది యోకప్సు తిష్ఠన్ ఇత్యాదిశ్రుతులలో అదియు
బాధిష్ఠతమని తెలియబడును

పర్యము క్షీరవ దధిగాను ఉదకము నారికేళవిచిత్రరసముగా పరి
చునటు ప్రకృతి జగదాకారముగా పరిణమి చుచున్నదని చెప్ప
ప్పవ బే అచ్చటను ప్రాజ్ఞాధిష్ఠతము శ్రుతియ దు చెప్పబడుచున్నది

7 వ్యతిరేకానవస్థితేశ్చానపేక్షత్వాత్ (2 2 3)

ము వ్యతిరేక సర్గవ్యతిరేకముచే అనపేక్షత్వాత్ ఇతరాపేక్ష
పోవుటచే అనవస్థతే అనవస్థ స భవి చును సర్గవ్యతిరేకణ

రె డవసృష్ట్యవస్థస్థితి లేకపోవటమను దోషము ప్రాపమగుటచేత కే లము ప్రధానము కారణముకాదు ఇతరాపేక్షలేదుకనుక సర్వదా సృ కలగనియవెడి దోషము ప్రాప్తమగును

178 అన్యత్రాభావాచ్చ న తృణాదివత్ (2 2-4)

అరము అన్యత్ర వృషభ భుక్తతృణమ దు అభావాచ్చ క్షీ రూపముగా పరిణామమము లేకపోవుటవలన న తృణాదివత్ తృ ముపలెకాదు ధేనువుచేత గ్రహి పబడిన తృణదళాదులు తానే క్షీ కారము పరిణమి చుచున్నది అప్రకారమే ప్రధానమని చెప్పుటపంభవి చదు ధేన్వాదులచేత గ్రహి పబడిన తృణాదులకును క్షీరాకారముగాప ణామము ప్రాజ్ఞాధిష్ఠతత్వము రుట వలనే అగుచున్నదనిచెప్పవలెన ఎటనగా వృషభములచేత భక్షి పబడిన తృణజలాదుల దు క్షీరాకారప గాపరిణామములేకపోవుటనుబటి అనియరము

179 పురుషాశ్మవదితి చేత్తథాపి (2 2-5)

అర్థము పురుష దృష్టిశూన్యులైన పురుషుడు అశ్మవత్ అయ స్కా తమణులవలె ఉపపన్నమగువని ఇతి చేత్ అన్నట్లైతే తథా అట్లైనప్పటికి ప్రధానమునకు ప్రవృత్తి క గ నేరదు ప్రజ్ఞానధిష్ఠత వను ప్రధానమును చైతన్యమాత్రస్వరూపుడై క్రియారహితుడైనపురుషుడ తవసాన్నిధ్యమాత్రముచేతనే సృష్టియ దుప్రవర్తి పజేయును ఏ కారము దృక్శక్తిగల్గి గమనశక్తిలేని వ గువురుషుడు ప్రవృత్తిశక్తిగలి దృక శక్తిలేనిపురుషుని స్వసాన్నిధ్యమువలన ఏటు ప్రవర్తి పజేయునో అయ స్కా తమణి తనసాన్నిధ్యమ దు ఉెడు అయస్సును ప్రవర్తి పజేయు అటే అని చెప్పినట్లైతే వారణముచేయుచున్నారు ఆ ప్రకారమైనను ప్రధ నమునకు ప్రవృత్తి ఉపపన్నముకానేరదు అస్థలమ దు ప గుపైన పుర షునికి గమనశక్తిలేకున్నా మార్గోపదేశాలు మొదలైనవ్యాపారములు ఎప డైనను చూడబడుచున్నవి ఆ ధునకు చాక్షుషవ్యాపారము లేకపోయిన వ గుపయుపదేశగ్రహణమైన చేతనధర్మమున్నది అయస్కా తమణి

ఆయ ప్రవృత్తియ దొకకాలమ దు అయస్సన్నిధానమున్నది చ్చ సన్నిధిక బే అతిరిక్తమైనవిశేషము రె దుష్ఫలముల దు లేదు పురుష సన్నిధానమునకు నిత్యత్వము దుటచేత సృష్టప్రవక్తికలగని రీతిగా ఒ ప్రపక్షమ దు రె దవ న్పష్ట్యభావము మోక్షముయొక్క అభావము కలగని అని అర్థము

తాత్పర్యము దృష్టశూన్యపురుషుడు దృక్ఛక్తిగల వానివలవ నెటుల ప్రవరి చునో అయస్కాంతము వలన సుమెటుల కదలునో అటాగే పరమ పురుషునివల ప్రకృతి ప్రవర్తి చును

180 అ గిత్వానుపపత్తేశ్చ (2 2 6)

అరము అ గిత్వ ఉత్కర్షరూపమైన అ గిత్వమునకు అనుపప తేశ్చ ఉపపత్తి లేకపోవుట వలన దీనిక బే గుణములకాధిక్యన్యూనత్వ రూపములచేత అ గిభావ చే జగత్ప్రవృత్తియు రె దవసర్గావస్థ య దు సామ్యావస్థయుగలిగివవాటియ దొకటికి ఉత్కర్షరూపమైన అ గి త్వము స భవి వకపోవుటవలన కుదరదు అచ్చటను ఒక అతిశయము న్నదని చెప్పినట్లైతే ఎలపుడు సృష్టరయే ఉ డునని తాత్పర్యము

తాత్పర్యము గుణములకు అధిక్యన్యూనత్వరూపమైన అ గా గిభావ ముచేత జగత్ప్రవృత్తి రె దవసర్గావస్థయ దు ఒకదానికి ఉత్కర్షరూప మైన అ గిత్వము స భవి చదుకనుక ప్రాజ్ఞుడు అధిష్ఠితముగాని ప్రకృతి కారణము కానేరదు

181 అన్యథానుమితౌ చ శక్తివియోగాత్ (2 2 7)

అర్థము అన్యథా మరియొకప్రకారము అనుమితౌ చ ప్రధానమును అనుమేయి చిన పక్షము దు జ్ఞశక్తివియోగాత్ జ్ఞాతృత్వశక్తిలేకపోవుట వల పూర్వదోషము భవి చును చెప్పబడిన ప్రకారమునక బే మరి యొక ప్రకారము ప్రధానమునూహి చిన పక్షమ దు ప్రకృతికి జ్ఞాతృత్వ మై శక్తిలేకపోవుటవల నిర్మాణముకుదరదనెడి దోషములనివార్యములే తాత్పర్యము మరియొకప్రకారము ప్రకృతికి కారణత్వమూహి చినపక్ష మ దు తృత్వశక్తి లేపోవుటవలన స భవి చదు

182 అభ్యుపగమేకప్యర్థాభావాత్ (2 2 8)

అరము అభ్యుపగమేకపి అ గీకారమ దునను అర్థాభావాత్ ప్రయోజనములేకపోవుటవలన ప్రధానమువకనుమానమ గీకరి చ ప్రధానముచేత ప్రయోజనములేకపోవుటవలన అది ఊహా చతగినది కాదు పురుషునికిభోగమోక్షఫలమగుటచే ప్రధానప్రవృతికి ప్రయో నవ చెప్పతగినది చైతన్యమాత్రమేదే ముగాగ వారు [యు వాడ నిర్వికారుడు అయిన పురుషునికి ఇతరేతర అధ్యాసముచేతచేయు డి ప్రకృతిస బ ధరూపమైనభోగము తన్నివృత్తి రూపమైన మోక్షమ స భ వి చదు నిర్వికారునికే ప్రకృతిసాన్నిధ్యముచేత భోగము ఎ భవి చు ు అనేపక్షమ దు రె డిటికి నిత్యత్వము దుట చేతను ర గతత్వముచే కను ఆసాన్నిధ్యము నిత్యముకనుక మోక్షముసిది పకు డాపోని అవిధమె వసన్నిధికే మోక్షహేతుత్వముచెప్పిన పక్షమ దు భోగము డి ఒకు ు పోని అనెడి దోషములూహి వవలెను

తాత్పర్యము ప్రకృతికిజగత్కారణత్వా గీకారమ దు ప్రయో నములేదు

183 విప్రతిషధాద్చానమ ఖనమ్ (2 2 9)

రము విప్రతిషధాచ్చ పరస్పరవిరుదమగుటవలన అసమ స

అయోగ్యమగును చ్చట సా ఖ్యసిద్ధా తనిషధముచెయబడినది పకృతికిప్రయోజనత్వముచేత పురుషుడు ద్రష్ట అధిష్ఠాత భోక్తాయని చెప్పుదురు ఆప్రకృతివలన పురుషునికి మోక్షముగలుగుటవ న అత కి పయోజనముకలదు సాధనభూతమైన ప్రకృతిచేతనే పురుషుడుభోగ మును మోక్షమును అనుభవి చుచున్నాడు పురుషుడు చైతన్యమాత్ర స్వరూపుడు నిత్యుడు నిర్వికారుడు భోక్తకాడు ద్రష్ట కాడు కర్త కాడని చెప్పబడును కావున పురుషుడు బ ధి పబడడు మోక్షమునకు సాధన ములనమపరి చదు విడువబడినవాడు కానేరడు అని చెప ుదురు అచేత నభూతమైన ప్రకృతియే పురుషసాన్నిధ్యమువలన పురుషధర్మమైన చైతన్యమును తనయ దునను స్వధర్మమైన కర్తృత్వము పురు ు ము దును అనుస ధానముకొరకు కట్టబడుచున్నది మోక్ష ు ు న

ఏ చుట ఎదుటబడుచున్నదని చెప్పుదురు అధ్యాపర.
ై అట ధానము చేతనధర్మము అప్రకారమే ప్రకృతియనుప
యై పురుషునికి భో పవర స్వరూపమైఎ ప్రయోజనమును సాధి
ఒ ్నది ఖఎ ఉపకారియనిచెప్పుదురు అధ్యాసరూపమైన బ ధాద.
పుర షునికి లేదనిచెప్పి వక్షముదానికియుపకారమేమి ఈ ప్రకార
అన్యోన్యవిరుద్ధభాషణములు దుటపలన అయుక్తమనితెలియవలయును.
అది రణ లగచాము ప్రకృతియచేతనమైన దున అచేతనములు
షతయులై ్వర భకత్వము వ్యతిరేకములని నిశ్చయు పబడ
ఎచ కే లప్రధా రణ దమ దు జగద్రచన ఎ భవి చదు సా ౹
కమై అప్ర ్గత కప్రధ నిరసనము ప్రకృతిమహదవా కారాదిత
ములకు ఎ ఒరమాత్మయే కారణమనిచెప్పటచే సూచితము సర్వ
్న హారియమటచే సా ఖ్యమ దీశ్వర న గీకరి పక కేవలప్రధాన
్వత త్రమె పరిణమి చు పుడు ఎర్గవ్యతిరేకేణ ప్రతిసరావస్థలేక వ్యా
పాఎలె ే ఘ ఒణయు ను చితము

47 ఒహా ర్గాధికరణము (2 2 2)

184 మహాదీర్ఘవద్వా హ్రా స్వ పరిమండలాభ్యామ్ (2 2 10)

అరము హ్రా స్వపరిమ డలాభ్యా ద్వ్యణుకపరమాణువులచేత మ
ఎ డ ్రక్తిపలెనే కణాదులచేత అ గీకరి పబడిన
గా ణవాదము ఎచీ యుక్తి మూలమా కాదాయని స శయ
ముకము మ పూర్వపక్షము అవయవము స యోగ
యు ్యుత్పత్తులన్నసమగును అ యవములన్నత్వ్రాచు
ఎచత ర్థ మహాపరిమునకు తారతమ్యము గలుగును అవయవ
ఎ ్నతి కాయు ే ము అ గీకరి చతగినదని పరమాణు ద్వి
ు అ నాలుగువిధములు అవరమాణువులు పరిపక్వమైన క్షేత్రజ్ఞ
అ ్నఎ చిమాలై పరమేశవాదిషితములై ద్వ్యణుకాదిక్రమముగ జగదా
ఎ ను

తము అవయవములు స్వకీయమైన అరుపార్శ్వములుగూడి
ే మయటకమై అవయువిని పుట్టి చునని పరమాణువుల దు ఏ్ర

రముత్పాదకత్వమెువ్వదగినది అప్పటికి పరమాణువులును తమ అ శ ములై న్వకీయములని ఎక్కడను కారణమునకు విశ్రా తిలేదు

సూత్రారము అనమ జనమని నివర్తి చుచు న్నది క యు బ ఘ

హ్రస్వపరిమ డలాభ్యా ద్వ్యణుకపరమాణువులచేత మహాదర్ఘవత్ త్ర్యణుకద్వ్యణుకోత్పత్తివలెనే అయ్యు చేత అ గీ రి ర్వము అసమ జసము

తాత్పర్యము హ్రస్వపరమ ణువుల ద్వ్యణుకపరమాణువులు చ చేకారణముగునని యి చే వ్యణు త్ర్యణుకోత్పతి వలెనే భ త్వము కారణమైన వస్తువుయొక్క అన వలన వీలు ట ల్వా ా క్రమము చేత ఉత్పతి రణానవస్థతములకు అ ము జ ము ు ా ు కనుకయుక్తము

185 ఉభయథాపి న కర్మాతస్తదభావ (2 2 11)

అర్థము ఉభయథా రె డువిధములుగాను న కర్మ (య భవి పదు **అత** ఆకారణము వలన తదభావ పరమాణుస యో భావమగును పరమాణువులమొదటికర్మ అదృష్టముచే చేయ డి ద అ గీకరి పబడుచున్నది అ అదృష్టము పరమాణువును పొ దినదా లేక క్షేత్రజ్ఞుని పొ దినదాయని స శయము రె డుపక్షముల దును అద ష్ట ముపర్వదాను డుట వలన ఎర్వదా జగదుత్పత్తిప్రస గమునుబటి ఒకకాల మ దు రె డుకర్మలు స భవి చవుగావున కర్మలకు పరమాణుస యో మభావమగును విపాకాపేక్షయ దును నానావిధాన తాదృష మ డు కే కాలమ దు ఒకప్రకారమైనపరిపాకమున భవి చదు అనుమానికేశ్వరుఁ సిద్ధి పకపోవవుటవలన ఈశ్వరేచ్ఛకున్ను ఈనియమము స భవి చదు

186 సమవాయాభ్యుపగమాచ్చ సామాన్యాదనవస్థితే (2 2 12)

అర్థము సమవాయ సమవాయమనెడిస బ ధమును అభ్యుగమాచ్చ అ గీకరి చుటవలనను అయుక్తము సామ త్ సామ మ నెత అనవస్థితే అనవస్థ స భవి చును సమవాయము అ గీకరిచుట అయ

మవాయము ఒ తిగుణములకు ద్రవ్యవిశేషముతో అపృథక్
ఎ బత్వము చేత అ గీ రి పబడును సమవాయమునకు తదభావవ
తు ఎ ని ఖ్య ముఎలన అనవసాదోషముకలుగును సమవాయ
ప్ర రము లేకపొవుట స్వాభావికమని అ టే జాతిగుణాదులకు ఇదే
ము మొకముగును

187 నిత మే భావాత్ (2 2 13)

అ ము త్యమేవ చ భావాత్ మవాయమునకునిత్యత్వము గీక
వల న ఖ ధి న బ ధులకు నిత్యత్వములేదు దీనక టే సమవా
వమునకు నిత్యత్వము గీర చుట వ న అ స బ ధులకు నిత్యః
కనే ధముఎఎ ఎత్యత్వము స భవి చదు అవయవావయ
రి ఎ బ ఎత్యత్వముచెప్పినపక్షమునకు కార్యకారణభవ

188 రూపాదిమత్తా చ్చ విపర్యయో ద నాత్ (2 2 14)

అ ము రూపా దిమత్త్వాత్ రూపాదిమత్త్వమువలన విపర్యయ అ
త్యము ఎ ౨ అ ప్రత్యక్షమగును పరమాణువులకు రూపాః
ము లఎ నిత్యత్వనివయవత్వాదుల విపర్యయముకలగనిరూపవ
ఫ టాములు ద ప్ర రము దును ప్రత్యక్షముచేతనే వీఅభిమతవ
తు

189 ఉభయుదాచ దోషాత్ (2 2 15)

ము ఉభయథాచ రె దుప్రకారముల దును దోషాచ్చ దో
ము నిత్యత్వ భయముచే పరమాణువులకు రూపాదిశూన
గాఎఎ కు కా ణగుణపూర్వకత్వ ఎద్ధి ఒదు దాని ద్ధికి
స్వము అనిత త్వదోషప్ర ఖగు ని రె దుపక్షము ద

190 అపరిగ్రహాచ్చాత్యం తమనపేక్షా (2 2 1()
అర్థము అపరిగ్రహ బ్బ వైదికులచేత స్వీ రములేవి ౹ట
అత్య తమనపేక్షా కే లము షుచేతటగి లవక్షము ఋ ప్రతి
లకు వ్యాములకు విలయము డినను నతి క్కర్య టయా మై ౯న్న ై
లచేత అ గీకరి పబడి వి కాణాదమత దై ో ఎ టి ల ు
కులచేత స్వీకరి పకపోవుటచేత అత్య ముపపన్నము మోక్షాలు
చేత ఆ మతము ద ఎ్ష చేయతగినది
అధికరణ ంగ్రహము నివయువమైన రమాణువుల త్క ణము
కూడదుగనుకనే నైయాయికమతము దూష్యము (కృ ఋ
దులకు ర శ్వరుశే రిఒకారణమని చెప్పుటచేత మాటతము
త్తుకు ఉపాదానకారణములు పరమాణువులు అనుచు న ీశ్వరుడు నుచు
రణము సారమనాది ఈశ్వరోపాస మువలన దు ఖము (టయు
మోక్షము

48 సముదాయాధికరణము (2 2 3)

191 సముదాయోభయ హతుకేపి తదప్రా (2 2 17)
అర్థము ఉభయ హతుకేపి ఉభయకారణము దు సముదాయ
సముదాయము దును తదప్రాప్తి సముదాయత్వప్రాపి లేటు సౌగత దా
తము నాలుగు విధములు ప్రత్యక్ష మాలద్రవ్యవాదులు కొ దరు వా
వైభాషికులు కొ దరు పృథివ్యాదివిజానానుమేయస్థూల ద్ర వ్యవాదుల
వారు సౌత్రా తికులు మరికొ దరు నిరాల బనవిజా మాత్ర ౯ ము
న్నదని చెప్పువారు యోగాచారులు ఈ మువ్వురు తమచేత అ గీక
రి పబడిన వస్తువునకు క్షణికత్వము చెప్పుదురు సర్వ వాన్య దు యి
మరికొ దరు మాధ్యమికులు ఈ మొదటి రె డుమతము డును
బహి ప్రదేశ తిన గీకరి చెడి జగదుత్పత్తిప్రకారము లోకవ్యవహారము న
సమీచీనముగా చెప్పుటమునకు అర్హమగున లే పపాఒ ు
శయము ఉపపాటనయగునని పూర్వ షము ఎట ప ృ ె
వాయవ్యగ ధాదియుకపరమాణువు లు ృథివ్యాదిరూపముచేత కు డి

హాతములవలన శరీరే ద్రియవిషయలక్షణ స ఘాతములు అచట అన తరవిజ్ఞానసమూహగ్రాహకమైన అభిమానమును ఆత్మత్వముచేత ఉండును ఈ వస్తువులు క్షణికములయి వ్యదిగోచర బుద్ధియను పేరుగల అవిద్యచేత సమస్తముపపన్న గోకవ్యవహారము జగదుత్పత్తి కూడును

ఒకక్షణము దు నష్టమయెడి పరమాణువులు ఏకాలము దు వ్యాపచును? ఎపుడు కూడును? విజ్ఞానస్వరూపుడయి ? ఎపుడే విషయములు స్పృశించును? ఎవడెపుడేమిటియని ? ఎంతెపుడేయరమును పరిగ్రహ చును? స్పృశి చినవాడు ను స్పృశి పబడినది నష్టమాయెను తెలి సవాడు నష్ట తెలియబడినది నష్టమాయెను ఎటు అన్యునిచేత స్పృశి ప ని అన్యుడు తెలుసుకొనును? ఎట్లు ఒకనిచేత తెలియ డిన రియొకడు పరిగ్రహా చును? స తానే త్వము ఎర్థమైనను టే సంతానమునకు యదార్థముగా వస్త్వతరత్వమ గీకరి చక అపారమార్థికమైన సంతానమువ్యర్థమగును సిరత్వమైన అవి స ఘాతోత్పత్తి భవి చదు శుక్తికాదుల దు రజితావిద్యచేత త్పత్తి సంభవి చదు పూర్వవిద్యా మదు నష్టుడాయెమగనుక డైనఅజ్ఞునిచేత పూర్వము వినష్టుడైనవిద్యాంశునిచే తెలియబడిన నము సంభవి చదు సంస్కారాశ్రయత్వము చేత ఒకడుస్థిరుడు కడు అస్థిరుడుగా ఆ గీకరి పబడేదిలేదు కావునజగదుత్పత్తియు స రము ఒపపా దచేయుటకసాధ్యము

ము ఉభయ హాతుకేపి పముదాయము దు సముదాయ దు పరమాణు హేతుకముగల పృథివ్యాదిసముదాయము పృథి హాతుక గల శరీరే ద్రియసముదాయ ఈ రె డు హేతుకము ముదాయములు క్షణికత్వముగా న గీకరి పబడుటచే చెప్పబడిన ముచేత స భవి చదనియర్థము

్యము పరమాణువులను హాతువులగాగల పృథివ్యాదిసము పృథివ్యాదులను హాతువుగాగల శరీరే ద్రియసముదాయము దు క్షణికత్వములుగా వున్న కార్యార భ కత్వము రుచి పదు

192 తరేతరప్రత్యయత్వాదుపపన్నమితిచేన్న స ఘాతభావానిమిత్తత్వాత్ (2 2 18)

అరము ఇతరేతరప్రత్యయత్వాత్ పరస్పర హేతుకత్వమున టి ఉపపన్న లోకవ్యవహార ఇతిచేన్న అనగూడదు స ఘాతభావా దనిమిత్తత్వాత్ ఎ ఘాతభావమ దుకారణ లేకపోవు టవల ఎమస్తభా వములు క్షణికములైననుఅవిద్యాదులకేపరస్పర హేతుత్వమునుచెప్పుట వల లోకవ్యవహారముపప న్నమగును అస్థిరత్వమ దు స్థిరత్వరూపమైన అవిద్యచేత ఆయాచోట గద్వేషాదులు భవి చును లా టి పర ప రలచేత పున అవిద్యాచక్ర చే తిరుగునని చెప్పినట్లైతే అది ఉపపన్నము కానేరదు స ఘాతభావమ దు అవిద్యకు నిమిత్తము డును ఎట్లైనను విద్యచేత విపరీతమైనబుది క్షణికము స్థిరత్వముచేత విషయీకరి చుకొ నును అట్లైనను ఆవస్తుస్వభావము స్థిరముకాదు కావున స్వభావముగాస్థి రకార్యాన్ని చేయజాలదు కనుక స ఘాతభావ ద్ధి చదని అర్థము స్థిరమ దు స్థిరబుద్ధియుక్తమైన విజ్ఞానాత్మకు అప్పుడే నాశమున భవి మటవలన ఎవనికి రాగద్వేషాలు ఎ భవి చునని రాగద్వేషపర పర ద్ధి చదని అభిప్రాయము

93 ఉత్తరోత్పాదేచ పూర్వనిరోధాత్ (2 2 19)

రము ఉత్తరోత్పాదే చ ఉత్తరఘటోత్పత్తికాలమ దును పూర్వని రోధాత్ పూర్వవస్తువు నకు నాశము డును దీనిక టే ఉతరక్షణఘటో త్పత్తివేళయ దు పూర్వమైన ఘటమునకు నాసముకలుగుటవలన ఆ ఘటాభావమునకే కారణత్వము చెప్పినయెడల విశేషమేమిలేక పోవడము బట్టి సమస్తవస్తువులకు సర్వదా ఉత్పత్తిప భవి చుననెడి దోషములు ల్కును పూర్వక్షణమ దు రెడివానికి హేతుత్వముచెప్పుయెడల స్థిర మైన విశేషముగల దేశాదులకు కటియు అ గీకారములేపోవుటవలన త్తరక్షణవర్తి సమస్తవస్తువులకు హేతువుకాదు

94 అసతి ప్రతిజ్ఞోపరోధో యౌగపద్యమన్యథా (2 2 20)

ము అసతి అసత్తుకు ఉత్పత్తినిచెప్పినచో ప్రతిజ్ఞోపరోధ ప్రతి
భ గము అన్యథా ప్రకారా తరముగా యౌగపద్యమ్ ఘటక్షణ
యము ఎ భవి చును అసత్తు ఉత్పత్తి చెప్పినచో మీకు ప్రతిజ్ఞావిరో
ము స భవి చును అధిపతికి సహకారికారణమునకు జ్ఞానోత్పత్తి హేతు
మ ప్రతిజ్ఞచేయబడును అన తర ఈ దోషమును పోగొట్టుటకొ
పూర్వఘటక్షణ మున్నదని చెప్పినపక్షమ దు అప్పుడేకకాలమ దే
ట్ణమములు రె టిక ప్రత్యక్షముకలగదు అప్రత్యక్షము స భవి చదు
రి భుననగా విరోధము సద్వస్తువునకు నిరన్వయవినాశము స భవి చ
చెప్పుచున్నారు

)5 ప్రతిస ఖ్యాప్రతిస ఖ్యావిరోధాప్రాప్తిరవిచ్ఛేదాత్ (2 2 21)
రము ప్రతిస ఖ్యాప్రతిస ఖ్యానిరోధ స్థూలసూక్ష్మవినాశమునకు
ప్రాప్తిరవిచ్ఛేదాత్ విచ్ఛేదము లేకపోవుటవలన ప్రాప్తిలేదు ప్రతిస
ఖ్యప్రతి ఖ్యానిరో ధాప్రాప్తి అనగా స్థూల సూక్ష్మములవినాశముల
యొక్క అప్రాప్తియని అరము స్థూలవినాశము ముద్గరాభిఘాతమున
చే యన తరము కాదగిన ప్రత్యక్షమునకు యోగ్యము సూక్ష్మమయితే
తిక్షణమ దు కాదగిన పర్త్యక్షమునకనర్హము ఈ రె డు నిరన్వయ
ము కానేరవు ఉత్పత్తివినాశధర్మములు గల ద్రవ్యమునకు విచ్ఛేదము
కపోవును తదనన్యత్వమని సత్కార్యవాదముపపాదన చేయబడినదని
అభిప్రాయము ఘటాదుల దు కపాలాదిరూపమైన యవస్థచే నిరన్వయ
నాశమ నకు దర్శనము డుటచే దీపాదులార్పబడినను సూక్ష్మావస్థకు
ప్రా యు డుటచే విరోధములేదు

)6 ఉభయథా చ దోషాత్ (2 2 22)
ర్థము ఉభయథా చ దోషాత్ ఉత్పన్నమునకు తుచ్ఛత్వము
ుచ్ఛత్వమువలన యుత్పత్తి ఈ రె డును దోషములు
ుత్పన్నవస్తువునకు తుచ్ఛత్వముచెప్పినను తుచ్ఛత్వమ దుత్పత్తియు
ఈ రె డు కల్పనలకు దోషమున భవి చుమగనుక రె డును కుదరవు

ప్రన్నమునకుతుచ్ఛత్వముచెప్పుపక్షమున అన తరము ద) ల
శైనజగత్తుకు తుచ్ఛత్వమే న భవి దు ఋత్పువర్గాదులవలన వృద్ధి
ఎకిరీటాదులకు మృత్పువర్గాది స్వరూపము దినటు తుచ్ఛ టో)
ము తుచ్ఛత్వ ఆ గీకారము ఎ భవి చదు
స్పర్యము ఉత్పన్నమునకు తుచ్ఛతత్వము తుచ త్వము ల
ఎక్రియు రె దుము దోషములు

7 ఆకాశే చావిశేషాత్ (2 2 23)

ము అవిశేషాత్ అబాధితప్రతీతియ దు విశేషమ. లేకపోవుటవ
ఆకాశేచ ఆకాశ న దు తుచ్ఛత్వమున భవి చదు ఆకాశ
దు తుచ్ఛత్వరూపము న భవి చదు అబాధిత ప్రతీతిచే ఎద్ధమైన
హివి మొదలైనవానివలెనే ఆ ఆకాశము దు అబాధితమైన ప్రతీతివిశేష
దును ఏ ప్ర ర ఆకాశము తెలియబడుపనిన ఇచ్చట శ్యేనమ
చున్నది చ్చట గృధ్రమని శ్యేనాదులపతనదేశత్వ ముచేత ా
తెలియబడుచున్నది

। అనుస్మృతేశ్చ (2 2 24)

ము అనుస్మృతేశ్చ ప్రత్యక్షవిషయము దు జ్ఞానముకలుగ న
ృభిజ్ఞాత్మక జ్ఞానమునబటి ఘటాదులకు క్షణికత్వము ఎ భవి చద
శ ఘటమని ప్రత్యభిజ్ఞా ప్రత్యక్షము కలుగుచున్నది ప్రత భిజ్ఞా
గా అతీతవర్తమానకాలవర్తనవికవస్తువిషయమైక మైన ప్రత్యక్ష జ్ఞా
దానికి కాలద్వయన బ ధముగలవస్తువే విషయము తతు ే
శమునకు స్మరణము దమనే ఆ శమునకు గ్రవాణములేదు అలత
బ ధికి ఇ ద్రియ యొ గములేకపోవుటవ నయని చెప్పకూడదు
దియని పామానాధికరణ్యము చేత ఆ జ్ఞానమునకు ఏకత్వ
రణమగును పూర్వకాలానుభవజనిత స స్కారముచేత కూడి రు
ఇ ద్రియన ప్రయోగయుక్తుడైన పురుషునకు ఆట్టి జ నము ౨
ను స మగ్రీపరికల్పనము అన్వయవ్యతిరేకములకు అధీనమైఎడ

వలెనే సాదృశ్య నిబ ధవమైనది ఈ ప్రత్యభిజ్ఞయని నీవు కాలద్వయమ దు డెదు ఉభయ వస్తువులకు సాదృశ్యాను ఁల క్కడైన విజ్ఞాతకు అన గీకారము దుటవలవ వృథి ముచేత అనుమేయమైన అరముమ వాది చెదువానిగురి చి ్రరు అతడు జ్ఞానమ దు నీలపీతాదివిచిత్రాకారముచూచి టే పూర్వక్షణవర్తి స్వాకారమును జానమ దు సమర్పణచేఁ అర్థమును అనుమాన వలన తెలియుచున్నాదు అ మత రము

ఉృషత్వాత్ (2 2 25)

అసత అసత్తైనధర్మధర్మి క్రమణము అదృష్టత్వాత్ కనుక న వ భవి ఒదు అసత్తైవ ధర్మియొక్క ధర్మ మరియొకస్థ మ దు ఎ భవి చదు ఎటవిన అదృష్టత్వాత్ చూడబడకపోవుటవలన లోకమ దు ధర్మినష్టమైవ అవ త ునకు అన్యత్రసం క్రమణము ఎక్కడను చూడబడలేదు

నానాఋపి చైవ ద్ధి (2 2 26)

ఏ క్షణికమిచెప్పినపక్షమ దు ఉదాసీనానామపి తులకును ది ఫలము ద్ధిచదు వైభాషికసౌత్రా తికులిద్ద ారణమైన దూషణము ఈ ప్రకారముగా సమస్తభావము ముచెప్పినపక్షమ దు ఉదాసీనులకును విప్ర్రయత్నులవలె ్ కములు సర్వార్థ ది కలగదు ప్రయత్నములు చేఎవవారికి ముఎ భవి చుటవలన తత్ప స్కారాదులకు ఏవిధస్థిరమైన ము చెప్పకపోవుటచే అన తరప్రాప్తమైనసిద్ధికి హేతువుకా ఎత్నులై మనుష్యులకు ఐహికాముష్మికసర్వార్థసిద్ధికల

గహాము క్షణికములైన పరమాణ్వాదులకు కార్యార భక పన్నము సౌత్రా తికపక్షముల దును అసమ జసము

ఉపలబ్ధ్యధికరణము (2 4)

నాభా ఉప లబ్ధే (2 2 27)

అభావ జావల్లి ౖమైనన్వభావము ఉపలబ్ధే ప్రత్యక్ష చే జ్ఞానము దు కర్తృకర్మలుతెలియబడుచుగనుక న చెప్పుట వి యోగాచారులచే అ గీకరి పబడిన జ్ఞానమాత్రసద్భా వా ఏ ునయుక్తిమూలమూ కాదాయని న్యాయము సమర్ధించుచున్నది ఉ గ్రార్యపక్షము బ హ్యర్థసద భావముచె ప్పుడు మతము ు ు ు మ బా మ ు ౖ ్యమా త్వము అపవ మ్ ు గ ంగ వస్తువుకు ప్రకాశమానము స్వసాధారణా రముచేత ప ు చె కుచున్నది అచ్చటఘటపటాది జానమునకు ఘటపటాద్యాకారము ములేకపోయినపక్షమ దు అజ్ఞానమునకు ఘటసాధారణ్యము ఎ భ ను ఏకమైన ఆకారమే ప్రత్యక్షవిషయమగుచున్నది అది జానమున తదతిరిక్తమైనపదార్థమ దు ఉన్నదనిచెప్పడమునుపపన్నమ యాత్ర చేతనే ఈ ఘట తెలియదగినదనే లోకవ్యవహారముపప గును అఘటముబాహ్యపదార్థమువలెతోచుట నిర్మూ ంగ టప కృతమని తెలియవలయును

తము ఘటము నేనుతెలియుచున్నానవెడు కర్మ కర్తృ నా జ్ఞాధారత్వ అర్థమువకు చ్ఛేదనమువలెనె ఎర్వలోకసాక్షిగా ప్ర మయ్యెడువస్తువుకు కర్తృకర్మ అభావముచేత కేవలముగ వి ుడన్నత్తుడు చెప్పినవాడగును న్యాయ ధానమైన అ రవే చ్చే లెనె ఆయా వ్యవహారము కు యోగ్య పాదన రం చే క్ష విషయమగుచున్నది ఈ దేవిధ గా చ్ఛేదనాదులయు దా రె దు ఎథములు భ న ది వాతువులు గలదె ృగతమె క్షమగుచున్నది అయూర్థము లైన యాదు ఎ కర్తృ కర్మ చే మైన స్వా రముగ వానికి కర్మాకారత్వము వ్య రి చబడు రము జ్ఞానముక లే వ్యతిరిక్తమైన అర్థాభావమున చెప్పుట ర్థమయ్యేదిలేదు ఘటము నేనుతెలియుదును వాదాలు కు ములచేత ఉపలబ్ధియు దుటపల

[illegible] (2 2 28)

[illegible] ప్రమోదలు దోషము లు లేకపోవుటవలన [illegible] స్వప్నము [illegible] మిథ్యాత్వము చెప్పగూడదు స్వప్నజ్ఞాన [illegible] జ్ఞానమునకు మిథ్యాభూతన [illegible] దానికంటే వైధర్మ్యముండుటవలన ఆ [illegible] ప్రమోదత్వ కరణదోషరూపమైన బాధకప్రత్యయర [illegible] తాత్పర్యము [illegible] అ [illegible] ర్థములని [illegible]

203 [illegible] (2 2 29)

[illegible] ప్రత్యక్షము లేకపోవుటవలన [illegible] అర్థహీన్య [illegible] కేవలము [illegible] జ్ఞానము [illegible] ఎచ్చటను ప్రత్యక్షములేకపోవుటవలన [illegible] మాత్రమునకు [illegible] పదార్థముకాదని తాత్పర్యము [illegible] ఎచ్చటను ప్రత్యక్షములేకపోవుటవలన కేవలమర్థశూ [illegible] సంభవించదు [illegible] సంయోగాచారాభిమతజ్ఞానాదుకొరకు అర్థహీన్య [illegible] సిద్ధిరూపముచేతనే జ్ఞానముప్రత్యక్షముగ [illegible] అదియుక్తము

[illegible] (2-2 5)

201 [illegible] (2 2 30)

[illegible] దోషము [illegible] సంభవించుచు [illegible] పూర్వకము విజ్ఞా [illegible] ఎందుచేతనగ [illegible] అంత

మాత్రము ఉత్పత్తిస భవి చదు ఘటాదులుపుటుచూను డెడిపై మృ్మదితమైన మృత్పి డాదులచే పుటేదిలేదు అభావమువలన పు చు దవి చెప్పటముయుక్తముకానేరదు అభావమువలన ఉత్పన్నమై ఘటాదులు అభావస్వరూపమైగాని అని సర్వశూన్యవాదమేయుక్తము పిదా తము లోకమ దు భావాబావశబములకు వ నిబుదికివి ప్రమా ముచేత ఉపలభ్యమాన మైవ వస్తువులకు అవస్థావిశేషమే భావరూపమై విషయము తద్విరోధ్యవస్థావిశేషము అభావబుదివవిషయముగను అ చేత అ గికరి పబడిన తుచ్ఛత్వమువవన్నముకానేరదు

సూత్రార్థము ర్వశూన్యమును చె ్పవాది ర్వము త్తనిప్రతిజ్ఞ ్వష్టార్థములు సాధి చునా అసత్తనిచె ్ప సాది చునా లేక ఋరిరూ విధ గా ప్రతిజచేస పాది చునా ఏ ప్రకారమ దుఃు ర్వశూ ్యత్వ నకనుపపతిఃస భవి చుటవలన ్వష్టార్థము స భవి చదు ఒసద ములకు విద్యమానవస్తుధర్మత్వముచెప్పటవలఃు అని తాత్పర్యము

తాత్పర్యము శూన్యవాది సమస్తముఃు సతనేప్రతిజ్ఞచేత త అభి యమును సాధి చునా లేక అసత్తనునా ప్రకారా తరముగానా య టే సదసద్భావముగల వస్తువుయొక్క ధర్మత్వమును చెప్పుటఃు సమస్తవిధములుగా సర్వశూన్యత్వముఃు భవి చదుగనుక స్వాభిప్రాయ నకు సిద్ధిలేదు

అధికరణ సంగ్రహము సత్వాసత్వములకు అవసారు పవిశేషముఃు అసత్తనేప్రతిజ్ఞయ దు సత్తనేప్రతిజ్ఞవలెనే యాద్యమిఎలయొ క మతము తుచ్ఛత్వాసుపపత్తులఎల అభిఎతము రొ గ్యము దు

51 ఏకస్మిన్నస భవాధికరణము (2 2 6)

205 నైకస్మిన్నస భవాత్ (2 2 31)

అర్థము ఏకస్మిన్ ఒకటియ దు అ భవ త్ ఎయఃు స భవి చటలేదుగనుక స బైనముతముయుక్తము యు మతముయుక్తికలిగిఎద ాదాయని స కయము యు లిగినదఎపు పక్షము జీవాజీవశబములచేత చెప్పటఃు యోగ్యమైఃు బో ్ర ఒ

ఆత్మకమై జగతుకు వ త్వము నిత్యానిత్యము భిన్నాభిన్నత్వము లు ధర ుచేత అనై న్యము భవి చును ఉత్పత్వత్వ క్రియా ములచే అ తమైన ు కృత్స్నమైన జగత్తుకు ద్రవ్య స్వరూపత్వము ఒత ఎత్వైకత్వము నిత్యత్వము ఉపపన్నమగును పర్యాయ స్వరూపము చెత విపరీతములు (అనగా అ త్వము అనిత్యత్వము అభిన్నత్వములు) వ భవి చును పర్యాయమనగా ఘటపటత్వాద్యవస్థావిశేషములు ద్రవ్య స్వరూపమునకు ఏకత్వము స్థిరత్వము సద్బుద్ధిబోధ్యత్వములు ఉటచే అటిరు పము లన ఏకత్వాదులు యుక్తము పర్యాయశబ్దముచే తెలియ బగి అ నై విశేషము కు అనేకత్వాస్థిరత్వము డుట వలన అసద్బుద్ధి బోధ్యత్వాత్ అ ు ముచే అ త్వానిత్యత్వనానాత్వములు యుకము ప్రతీతిచే వ వస్థచేయ టకు ఈ స గతి అర్థమగును సర్వవస్తువులకు ఉభయాకారమైన ప్రతీతి ఉ డుటవలన ఉభయముపపన్నమగును

సిదాంతము ఒక వస్తువుకు అస్తిత్వనాస్తిత్వములచేత అనైకా తి కత్వము యుక్తముకానేరదు ఒక వస్తువుయ దు అస్తిత్వనాస్తిత్వాదులకు విరుద్ధములైన ఛాయాతపములవలెనే ఏకకాలవృత్తిత్వము స భవి చదు అ ప్ర రము ద్రవ్యము ఎ దానియ దువిశేషభూతమై పర్యాయము నకు తమనే శబ్దమునకర్థమైన అవస్థావిశేషమునకు ది ఈరీతిగానున్న దనే ప్రతీతివలన ప్రకారప్రకారిత్వముచేత భిన్నపదార్థత్వమువలన ఒక స్తువుయ దు విరతిరూపదోషము అనేకప్రపత్తే అనేక దేహ బ ధము దర నాత్ కనపడుటవలన కర్మణి యాగాదుల దు ఎగ్రవా త్వము చెప్పినపక్షమ దు ఒకనికి ఏకకాలమ దనేకయాగముల స న్నిధ్యమర్థము కాదు కనుక విరోధము కలుగునని చెప్పినట్లైతే అటుల దు శకిమ తులైన సౌభరిప్రభృతులకు ఏకకాలమున దు అనేక శరీర ము భవి చును ఎప్ర రముగ్యమపి షత్వము లకు ఏకకాలమ దు ఎకవిను వ దు భవములేదో అలాగే ఒక్కటైనపృథివీద్రవ్యమునకు ఘటత్వశ పత్వములు ప్రదేశభేదముచేత ఏకప్రదేశముచే ఉభయాశ్రయ త్వము భవి చదు ఎలాగైతే కాలభేదముచే ఒక్కడైన దేవదత్తునికి ఉత్పత్తివినాశములో అ తమాత్రముచే ఏకవస్తువుకు ద్వి స్వరూపము

భవి చదు మరేమవిన పరిణామశక్తియోగమాత్రము స భవి చును క జైనమతము యుక్తికలిగినదికాదు

తార్థము జైనమతము యుక్తముగాదు ఎటవిన మొదట మేముచె న్క్రమముచేత ఒక కాలమ దు విరుద్ధధర్మములకు సమావేశము భవి చకపోవుటవలన

ౄర్యము ఒకవస్తువు అస్తిత్వనాస్తిత్వము గు విరుదములైన ఛాయా ములవలెనే ఏకకాలవృత్తిత్వము వ భవి చదు

ఏవ చాత్మాకార్త్స్న్యమ్ (2 2 32)

ము ఏవ దేప్రకారము ఆత్మ ఆత్మకు అకార్త్స్న్య త్స్నత్వమువలన అనుపపత్తికలుగును ఆ ప్రకారమాత్మ అకార్త్స్న్యమువ న అనుపపన్నమగును ఆత్మకు శరీరపరిణామత్వమ దు చ్ఛరీరప్రవేశమ దును అకార్త్స్న్యము అనగా అపరిపూర్ణ ము ప్రసక్తియగును అకాలమ దు అల్పపరిణామత్వము డుటవలన

ౄర్యము ఆత్మకు శరీరప్రమాణత్వముచెప్పేవిషయమ దు బృచ్ఛ యును డీ అల్ప శరీరప్రవేశము అల్పశరీరమ దు బృహాచ్ఛరీరప్రవేశ అపరిపూర్ణదోషప్రసక్తిగల్గును

న చ పర్యాయాదప్యవిరోధో వికారాదిభ్య (2 2 33)

ము వికారాదిభ్య వికారాదులవలన పర్యాయాదపి పర్యాయా చేత అవిరోధ అవిరోధము నచ లేదు అటువ టి స్వల్పావస్థ ధ చేత అవిరోధము స భవిచదు ఘటపటాదు వలెనే వికారత యుక్తదోషములతనికి స భవి చువనెడు దోషప్రస గమువలన

ౄర్యము తథావిధమైన అల్పత్వావస్థాయోగముచేతను ఘటపటా వలె వికారప్రయుక్త దోషమువచ్చునుగనుక అవిధ గా చెప్పరాదు

అంత్యవసితేశచోభయ నిత్యత్వాదవిశేష (2 2 34)

అ త్య   అ త్యపరిమాణమునకు అవస్థతే ఏకరూపముచే
ఎ ఉభయనిత్యత్వాత్   ఆత్మకు పరిమాణమునకు నిత్యత్వ
అవిశేష విశేషములేదు ఏదిజీవునికి అత్య తపరిమాణమైన
దానికన తరమ దు ఏకరూపముచేను డుటవల ఆదేస్వాభా
పరిణామమని ఆత్మకు ఆతనిపరిణామమునకు రె టికినిత్యత్వ
చే పూర్వమ దు అశరీరపరిణామత్వము ఎద్ధి చదుగనుక
యు దేమి వి శేషములేదు గనుక జైనమతమన గతమే
గ్రవాము   సమస్తమైన జగత్తు సత్వాసత్వాదులచే అనేకము
తము శ కి చి ఒక్కటైనవస్తువ దు సత్వాసత్వాదులైన విరుద్ధ
ఉపపత్తియగుటచేత ఆ మతము అనాదరణీయము

త్యధికరణము (2 2 7)

త్యరసామ జస్యాత్ (2 2 35)

పత్యుః ప సుపతిమతము అసామ జస్యాత్   అసమ జసత్వ
ఆదరి చతగినదికాదు పశుపతిమతము మోక్షార్థులచే ఆదరి చ
కాదాయని ప శయము ఆదరణీయమని పూర్వపక్షము పరమ
సాధనావబోదిత్వముచేత నిఖిలవస్తుసాక్షాత్కార సమర్థనము పశు
ణీతమగుటవలన

ఆ దివిధనావిచ్ఛిన్నపాఠన ప్రదాయవిరహప్రమాదాదిదోష
పదపరాత్వము లను వ్యత్యయముగాప్రతిపాది చుటవలన నిమి
ములకు భేదముచెప్పుటవలన సురాకు భస్థాపలము దానియం
దేవతార్చనము ముద్రికాఎట్కవిజ్ఞాన దాని ధారణము మొద
దిఎరుద్ధాచారప్రతిపాదనపరత్వమునుబట్టి ఆసామ జసముగా
నాదరణీయము

ప   పత్యురసామ జస్యాత్ వైకస్మిన్నస భవాత్ చ్చట వ
ను డ చుకొవలెను పత్యు పశుపతిమతము ఆదరి చతగినది
ఎవలన బే వేదవిరుద్ధ తత్వాచారములను బోధి చుటవలన
ృము ఎద్ధి చదు

ర్యము   వేదవిరుద్ధతత్వాచారబోధనముచే అసమ జసమైయు డ
నవశుపతిమత అనాదరణీయము

అధిష్ఠానానుపపత్తేశ్చ (2 2 36)

అధిష్ఠాన   అధిష్ఠానమునకు అనుపపత్తేశ్చ   ఉ పత్తి
టచే అనుమేయ చ తగిన ఈశ్వరాంగీకారముచేత ప్రధా మ
ానమీశ్వరుడని చెప్పబడుచున్నది శరీరులైన కులాదుల అ
త్యక్షమునుబట్టి అశరీరుడైన ఈశ రునికి ప్రధానాధిష్ఠాన ఉ
మెవ దున అసమ జసము సశరీ గీకారమ దు అశరీరమ
సావయవానికి నిత్యత్వానిత్యత్వమ డు పూర్వోక్తదోషము లద
యము

ర్యము   ఈశ్వరునికి ప్రధానాధిష్ఠానత్వముపపన్నముకాదు

కరణవచ్చేన్నభోగాదిభ్య (2 2 37)

భోగాదిభ్య సుఖదు ఖభోగాదులవలల కరణవచ్చే న జీవ
నకరణమువలే ఉపపన్నముకాదు క్షేత్రజ్ఞునికి న్వకర కళే ద్రి
వలే ఉపపన్నమగునని చెప్పకూడదు

పుణ్యపాపరూపకర్మనిమిత్తమువలన క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠాన ఈశ ర ని
ప్పినయెడల తత్ఫల భోగాదినిఖిలతత్ప్ర భావము ప్ర క్తమగ ు

అంతవత్త్వమసర్వజ్ఞతా వా (2-2 38)

అ తవత్వ   నాశవత్వము అసర్వజ్ఞత వా అసర్వజ్ఞత్వ
కలుగును నాశత్వము చకారార్థము ఆప్రకారము పుణ్యాపుణ్య
తవత్వము సృష్టిస హారాస్పదత్వ అసర జ్ఞత్వము స భవ
టచే ఈ మతము అసమ జసమే

ర్యము   పుణ్యాపుణ్యవత్వమ దు తవత్వము సృష్టిస ప
త్వము అసర్వజ్ఞత్వము స భవి చుట లన అసమ జ ము

అధికరణ స గ్రహము వేదనిరుదముపలన అపమ జసమైవ పశు మతము ఆదరి ప తగినదికాదు ఈ మతమ దు పరమాణువులు జగ కుపాదానకారణమనియు ఆగమసిద్ధేశ్వరుడు నిమిత్తకారణమనియు స రమనాది ఆగమోక్తమైన కర్మానుష్ఠానముచే పశుపతిసారూప్య పొ ద. మోక్షమని చెప్పబడియున్నది

52 ఉత్పత్త్య స భవాధికరణము (2 2-8)

213 ఉత్పత్త్యసంభవాత్ (2 2 39)

అరము ఉత్పత్త్యస భవాత్ జీవులకుత్పత్తిలేకపోవుటవలన పా భ దిత త్రమువలే పా చరాత్రతి త్రము అప్రమాణమా కాదాయని స ఢ ఎు అప్రమాణమని పూర్వపక్షము వాసు దేవాత్స కర్షణో వామ జీ బాయ త అని శ్రుతివిరుదజీవోత్పత్తిప్రతిపాదనమువలన

దా తము స కర్షణ ప్రద్యుమ్న అనిరుద్ధులైన పరబ్రహ్మభావ కు అజాయమానో బహ ధా విజాయత శ్రుతిప్రసిద స్వేచ్ఛావతార వి ఒ ఐుచే శ్రుతివిరోదము స భవి చదు జీవాహ కారమనశ్శబ్దము తత్తచ్ఛరీరకులైన స కర్షణాదు కే నామధేయములు తేజప్రభృతి శబ వలెనే చతుర్షు వేదేషు పురుషార్థమలభమాన అని అనుదితహోమని ఉఒతహోమని దా ప్రశ సార్థమువలెనే ఎటుల ఋగ్వేద భగవోథ్యే అనియార భి చి చతుర్షువేదేషు తిహాసపురాణ ప చమమ్ త్యా ఒ బ మస్తమైన విద్యాస్థా ముల దు ఆత్మకు వేదనాభావవచనము వక్ష మాణప్రగ సారముకొరకు ఈ త త్రమ దు వేదా తోదిత బ్రహ్మోపా సనవిధానముచే వేదమునకు విరుద్ధముకాని తదర్చనాదివిధానములు చెప ఉచేత ప్రమాణములగును

సూత్రార్థము న జాయతే మ్రియతేవా ఇత్యాదిశ్రుతులలో జీవునికుత్ త్యస భవమువలన జీవోత్పత్తివచనములు ప్రమాణములుకావు

తాత్పర్యము శ్రుతియ దు జీవులకుత్పత్తిచెప్పకపోవుటచే జీవోత వ్రా ప్రప లా కాను

14 నచ కర్తృ కరణమ్ (2 2 40)

రము కర్తృ జీవునివలన కరణ మ స్సు న నే భవి ంచ కర్తణాత్ప్రద్యుమ్నస జ్ఞ మనఉత్పద్యత అని మనస్సనే కరణ ము ర్తృవైనజీవువివలన ఉత్పత్తియనుట శ్రుతివిరుద్ధమగుటచే నే భవ ంచ ఎతస్మాజ్జాయతే ప్రాణోమనస్సర్వే ద్రియాణి చ అని మన ఎన్ను బ హ్మమ దుత్పత్తి వినబడుచున్నది

తృర్యము శ్రుతివిరుదముగా మన సు జీవునచేత ఉత్పతియగ డదు

15 విజ్ఞానాదిభావేనాతదప్రతి షధ (2 2 41)

ర్థము విజ్ఞానాదిభావ విజ్ఞానాది తాత్పర్యము బ్రహ్మధావమ (ప్పుటనుబట్టి తదప్రతి షధ ప్రామాణ్యవ లకు ప్రతి షధములేద శబ్దము పక్షమును వ్యావర్తి పజేయుచున్నది విజ్ఞానమ్ ఆదొ యు ్య 5 విజ్ఞావాదిబ్రహ్మ సంకర్షణాదులకు బ్రహ్మభావమైనను అజాయ నో బహుధా విజాయత అనిశ్రుతిఎద్ధ వ్యచ్ఛావతారములకే చ్చు విధానముగావున ప్రామాణ్యమునకు ప్రతి షధములేదు స కర్షణాదుల వాదిసామానాధికరణ్యముగా నిర్దేశము వారికి అధిష్ఠాత్పత్వముచేత ఉ ప్నమగును

త్పర్యము బ్రహ్మమే జీవాద్యనుష్ఠానసంకర్షణాదిరూపములుగా అ) చిన దున ప్రమాణములకు విరోధము ేదు

6 విప్రతి షధాచ్చ (2 2 42)

ము ఎప్రతి షధ చ్చ జీవోత్పత్తిని షధమునుబట్టి విరుద్ధమ చ త త్రమందు జీవోత్పత్తిని షధము డ టవలన త త్రమువిరుద్ధమ ను వ్యాప్తిరూపేణ బ ధ తస్యాశ్చ పురు స్యహి। స ్యవాని ం ప్ర పరమార్థేనవిశ్చిత ।। అని పురుషునకు ఉత్పత్తి ని షధి చబడి ది త్పర్యము శ్రీపా చరాత్రత త్రమ దు జీ ్ర నాదియ ఉత్పతి) ము చెప్పబడినది

అధికరణ ఎ గ్రహము వాసుదేవ స కర్షణోనామ జీవో జాయత ఇతా దులల వేదవిరుద్ధ జీవోత్పత్త్యాదులుప్రతిపాది చుటవలన పా చరా త్రము ప్రమాణము కాదనిశ కి చి జీవాది శబ్దాదులు జీవాద్యభిమా నైన పరబ్రహ్మపరత్వ బై జీవోత్పత్తిప్రతిపాదనపరత్వాభావమైన దు ూపనారాయణప్రణీతమైన పా చరాత్రశాస్త్రము ప్రమాణము

ద్వితీయాధ్యాయ ద్వితీయపాదము ముగి మ

ద్వితీయాధ్యాయము తృతీయపాదము

54 వియదధికరణము (2 3 1)

217 న వియదశ్రుతే (2 3 1)

అరము న వియత్ ఆ తరిక్షముత్పత్తిచె దదు అ(తే (శ్రవణ లేకపోవుటవలన ఆ తరిక్షముత్పత్తియౌనా కాదాయని శయము ఉ త్తికాదని పూర్వపక్షము నిరవయవమైన సర్వగతాత్మవలే ఉత్పత్తి భ చదు అస భావనీయమునకు శ్రవణము భవి చదుగనుక ఉత శ్రుతి గౌణారము

సిదా తము ఆ తరిక్షముత్పన్నమగును ఉత్పత్తియను శ్రుతియు టవలన అతీ ద్రములు అగు అర్థములను నిర్ణయి చే శ్రుతిచే చెప్పబడి అర్థమ దు నిరవయవత్వ హాతువుచే అనుమానముపుట్టుటకు అర్హ కాదు ఆత్మకు అనుత్పత్తిశ్రవణమువలననే నిత్యత్వము నిరవయవత దులచేతకాదు

మాత్రార్థము వియత్తుపుట్టదు ఎ దువలననగా శ్రవణాభావము లన అస భావనీయమునకు శ్రవణము భవి చదుగనుక

తాత్పర్యము శ్రవణము లేకపోవుటవలన ఆ తరిక్షము పుటదు

218 అస్తి తు (2-3 2)

అరము అస్తి తు వియత్తుకుత్పత్తిగలదు వియత్తుకున్నుత్పత్తిగలద ఆత్మన ఆకాశ స భూత అనేశ్రుతులు అతీ ద్రియార్థమైన శ్రుతిప్రవ జా తరాప్రతిపన్నవియదుత్పత్తి ప్రతిపాదనము స భవి చును అగ్నిచే ఎచనముచేయకూడదనే వాక్యమువలే అయోగ్యమని అరము

తాత్పర్యము విత్తుకున్ను ఉత్పత్తిగలదు

219 గౌణ్యసంభవాచ్ఛబాచ్చ (2 3 3)

ర్థము అసంభవాత్ న భవి చకపోవుటవలన శబ్దాత్ ఉత్పత్తి
చెప్పెడుశ్రుతి గౌణీ గౌణార్థముగలది తత్తేజోఽసృజత అని ప్రతిపన్న
కేజ ప్రాధాన్యమునకు విరోధము డుటవలన మధ్యమ దుత్పత్తి భవి చ
ఉత్పత్తిశ్రుతిగౌణార్థము వాయుశ్చాంతరిక్ష చైతదమృతమ్ అన్
మృతత్వశ్రవణము డుటవలన
త్పర్యము ఆకాశోత్పత్తివలన సంభవి చకపోవుటవలన ఉత్పత్తి
చెప్పెడు శ్రుతిగౌణార్థము

0 స్యాచ్చైకస్య బ్రహ్మశబ్దవత్ (2 3-4)
ర్థము ఏకస్య ఒక్కశబ్దము బ్రహ్మవత్ బ్రహ్మశబ్దమువలె
త్తి గౌణత్వముఖ్య త్వములురె డును కాగలదు ఆకాశస్సంభూత
కాశాద్వాయు వాయోరగ్ని ఇత్యాదుల దు సర్వత్రానుష గముచేయ
డిన ఏకమైన న భూతశబ్దమునకు ఆకాశమున దు గౌణత్వము
య్వాదు దు ముఖ్యత్వము స భవి చుచున్నది ఎట్లైతే బ్రహ్మశబ్దా
కప్రకరణ లో నబడెడు తస్మాదేతద్బ్రహ్మ నామరూపమన్న చ
యతె అని ప్రధానము దు గౌణత్వ తపసాచీయతే బ్రహ్మ అని
హ్మము దు ముఖ్యత ము శ్రవణావృత్తియ దువలెనే అనుష గము దు
కు అభిధానావృత్తికి అను గమున్ను తత్తుల్యమని అభిప్రాయము
త్పర్యము ఎలాగైతే ఏకమైనబ్రహ్మ శబవాచ్యునియ దు ముఖ్యత్వ
ణత్వములున్నవో అలాగే ఆకాశాదులయ దు ముఖ్యత్వగౌణత్వము
న్నవి

1 ప్రతిజ్ఞాహానిరవ్యతిరేకాత్ (2 3 5)
ము అవ్యతిరేకాత్ వ్యతిరేకాభావముచేతనే ప్రతిజ్ఞా ప్రతి
అహాని హానిలేదు యేనాశ్రుత శ్రుత అనిబ్రహ్మవిజ్ఞానముచే
కాశాదిసర్వవిజ్ఞానముకలుగునని చేయబడిన ప్రతిజ్ఞకు భ గములేకపోవ
ముఆకాశమునకు బ్రహ్మవలన ఉత్పత్తిచెప్పుటచే దాని వ్యతిరేక అభా
మువలనయగును

222 శబ్దేభ్య (2-3 6)

అరము శబ్దేభ్య శబ్దములచే ఉత్పత్తిధృవమగును దీనిక బే సదేవ సోమ్య ఇదమగ్ర ఆసీత్ ఐతదాత్మ్యమిద ర్వ త్యాదులలో బ్రహ్మమునకు ప్రాక్సృష్టియ దు ఏకత్వ అవధారణము సర్వాత్మత్వాదివా దములైన శబములచేత అ తరిక్షమునకు ఉత్పత్తి వినబడు చున్నది తత్తేజో సృజత అనేవాక్యమ దు ఆకాశమునకు ఉత్పత్తిచెప్పకపోవడ వలన ప్రతీయ మానమైన తేజ ప్రాధమ్యము సమానప్రకరణమ దు ప్రక రణా తరమ దును డెడుశబములచే ప్రతీయమానమైన వియదుత్పత్తిని నివారణముచేయజాలదని అభిప్రాయము

తాత్పర్యము శ్రుతియ దు సృష్టిపూర్వమ దు ఏకత్వసర్వాత్మకత్వ ములనుచెప్పెడు శ్రుతులచే ఆకాశోత్పత్తిప్రత్యక్షముగా చెప్పకపోయినను తోచుచున్నదని అభిప్రాయము

223 యావద్వికార తు విభాగోలోకవత్ (2 3 7)

అర్థము యావద్వికార వికృములైనవస్తువులయ ద తటను విభాగ ఉత్పత్తి లోకవత్ లోకమ దువలెనే చెప్పబడినది ఛా దోగ్యము న దు తత్తేజోసృజత అనురీతిన ఆకాశోత్పత్తి స్వరూపముచే చెప్పబడే దిలేదు అట్లైన అవాక్యమ దు ఐతదాత్మ్యమిద సర్వ ఇత్యాదులలో ఆకా శాదిసర్వవస్తువులకు బ్రహ్మవికారవచనమువ న యావద్వికార విభాగ ఉత్పత్తిచెప్పబడి నదనితెలియుచున్నది ఎటులలోకమ దు ఈ ర్వము దేవదత్తునిపుత్రులనిచెప్పి అ దులో కొ దరికి దేవదత్తునివలన ఉత్పత్తిని ప్రతిపాది చుటవలన సమస్తవస్తువులకు ఉత్పత్తిని చెప్పుట కొరకని తెలి యబడును ఆకాశమునకమృతత్వవచనము దేవతలవలే వికారములు ఉ డునని అభిప్రాయము

తాత్పర్యము ఛా దోగ్యమ దు ఆకాశాదిసమస్తవసువులకు బ్రహ్మవికా రత్వముచెప్పుటవలన ఆకాశోత్పత్తి చెలియబడుచున్నది

224 ఏతేన మాతరిశ్వా వ్యాఖ్యాత (2 3 8)

అర్థము ఏతేన పూర్వోక్తార్థ చే మాతరిశ్వా మాతరిశ్వశబ్దము వ్యాఖ్యాత వ్యాఖ్యాన చేయబడినది ఈ న్యాయముచేతనే వాయువుకును ఉత్పత్తి చెప్ప డినది అధికమైన శ కాభావమువలన ఈవా యు న్యాయాతిదేశముకాదు తేజోऽతస్తథా హ్యాహ అని వాయువుయ ు తేజస్సుకు ఉత్పత్తిచ ప్పుటకొరకు పృథక్కుగా తీసుకోబడెను తాత్పర్యము ఈ ్యాయముచే వాయువుకును ఉత్పత్తిచెప్పబడినది

225 అస భవస్తు సతోऽనుపపత్తే (2 3 9)

అర్థము అనుపపత్తే దోషమువలన సత బ్రహ్మమునకు అస భవను ఉత్పత్తి స భవి చదు తుసల్లము అవధారణార్థము సత పరమకారణమైన (హ్మకు అస భవ ఉత్పత్తి స భవి చదు బ్రహ్మవ్యతిరిక్తమైన ర్వజగత్తుకు ఏకవిజ్ఞానముచే సర్వవిజ్ఞానప్రతిజ్ఞకు భ గముకలుగవచ్చు నుగ ుక ఉత్పత్తి చెప్పబడెనని అర్థము

అధి ర వ గ్రహము థా దోగ్యమ దు వియదుత్పత్త్యశ్రవణముచే వి ను (హ్మకార్యము కాదనిశ కి చి తైత్తిరీయమ దు వియదుత్పత్తి శ్రుతమగుటచేత థా ది గ్యములోను సర్వశాఖా ప్రత్యయన్యాయముచే వి ు త్తివచ్చుటను ట్టి కార్యమని నిర్ణయి చబడినది

5 తే ధికరణము (2 3)

6 తేజోऽతస్తథాహ్యాహ (2 3 10)

అర్థము తథా అటాగే అత వాయువువలన తే తేజస్సువుట్టెను యని వా చెప్ప డెను ఆకాశాద్వాయు అని వ్యవహితమైన ు స్వాన తరమ దు చెప్ప డిన ఆకాశము లనే ఉత్పన్నమ. ను లేక తచ్ఛరీరకుడైన సర్(హ్మవ వాయుని స యము అన తరమై కాశముస ననేయని పూర్వపక్షము ఆకాశాద్వాయు వాయో ర(ి కేవలా ు దు ఉత్పత్తిశ్రవణముండుటవలన ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణ అని సర్(హ్మవలన సమస్తోత్పత్తివాదము పర పరగా ఉపపన్నము

ఎద్గా తము తత్తేజో ఐక్షత బహుస్యాం తా అప ఐక్షంత అని హుభవనసంకల్ప పూర్వకస్వష్ట్యుపదేశమువలన తేజస్సుకిదృశమాన ఎ కల్పముపపన్నమగును య స్తేజసి తిష్ఠన్ యస్య తేజశ్శరీర యస్యాకాశశ్శరీరం అని పమస్తములకు పరబ్రహ్మశరీరత్వ శ్రవణముచే తచ్ఛబ్దవాచ్యులైన పరబ్రహ్మవలన సాక్షాత్తేజప్రభృతులకు ఎృష్టియగును

సూత్రార్థము అత ఆ వాయువువలననే తేజస్సుకు ఉత్పత్తిచెప్పబడు చున్నదని శ్రుతి ఆటుల చెప్పును వాయోరగ్ని అని

తాత్పర్యము పమస్తములకు పరబ్రహ్మశరీరత్వము డుటచేత సాక్షాత్తుగా పరబ్రహ్మమ దే తేజప్రభృతులకు స్పష్టిచెప్పబడినది

227 అప (2 3 11)

అర్థము అప తేజస్సువలన ఉదకము పుట్టినది ఆ కారణముచేత తథాప్యాహయని అనువర్తి చును ఆ హేతువువలన తేజస్సున దు ఉదకము పుట్టుచున్నది అగ్నేరాప తదతోస్పజత అనిచెప్పుచున్నది

228 పృథివీ (2-3-12)

అర్థము పృథివీ భూమి ఉదకమున దు పుట్టును ఇట్లాగే పృథిం ఉదకంవల్ల పుట్టుచున్నది అద్భ్య పృథివీ అన్నమస్పజ త అనిచెప బడుమ ఎట్లు అన్నశబ్దముచే పృథివి చెప్పబడుననిన చెప్పుచున్నారు

229 అధికారరూప శబ్దాతరేభ్య (2-3-13)

అర్థము అధికారరూపశబ్దా తరేభ్య మహాభూతసృష్ట్యాదులవలన అన శబ్దముచే పృథివి చెప్పబడుచున్నది మహాభూతసృష్ట్యధికారమువల అన తర మహాభూతరూపన కీర్తనము వవలన సమానప్రకరణమ ౬ యత్కృష్ణ తదన్నస్య అనిరూపన కీర్తనము అద్భ్య పృథివీ ఆ పృథివిశబ్దశ్రవణమువలన

తాత్పర్యము అన్నశబ్దము మహాభూతసృష్ట్యధికారమువలన పృథియని స కీర్తనముచేయ బడుచున్నది

న్యాయాదేవ తు తల్లింగాత్స. (2-3 14)

లింగాత్ చిహ్నమైన తదభిధ్యానాత్ అటువ టి ప క
ప ఏవ స తచ్ఛరీరకుడైన పరమాత్మే కారణము
పృథ్వ్యాదిత్యర్థము తేజ ప్రభృతులు కేవల స్వాన తరము
ములుకావు మరేమనిన తచ్ఛరీరకుడైన ఆ పరమాత్మయే
ఎ దువలనగా పరమాత్మకు ధ్యానాదిసృష్టిలి గములు దుట
గనగా తదైక్షత బహుస్యా ప్రజాయేయేతి తత్తేజోసృజత
తత్తేజ ఐక్షతబహుస్యా ప్రజాయేయేతి అవిబహుభవనవ క
న అభిధ్యానము కన్పి చుచున్నది

తేజస్సుమొదలుగాగల భూతములు తామేతమక బే
తములకు కారణములుకావు మరేమనిన తత్తచ్ఛరీరకుడైన
కీ అభిధ్యానాదులు వ భవి చుటచే

వ్యయేణ తు క్రమోత ఉపపద్యతే (2 3 15)

అత ఈ ప్రకారము విపర్యయేణ వ్యత్యాసముచే చెప్ప
మ క్రమము ఉపపద్యతేచ ఉపపన్నమగును ఆకాశా
వాయోరగ్ని అని పార పర్యక్రమము వ లన వ్యత్యాసముచే
యతే ప్రాణో మనస్సర్వే ద్రియాణి చ। భ వాయోర్జ్యోతి
థివీ అని బ్రహ్మమునకు రూపమైనభూతములు వి।క్రమముగా
అక్రమముగానే తచ్ఛరీరకుడైన బ్రహ్మయ దే సృష్టిచెప్పట
పగును

తరావిజానమనసీ క్రమేణతల్లింగాదితిచేన్నావిశేషాత్ (2-3 16)

విజ్ఞానమన ఇ ద్రియమనస్సులు ఆ తరా అంతరా
తలి గాత్ ప్రళయాభిజ్ఞారూపలి గమువలన పుట్టునవి ఇతి
అనకూడదు అవిశేషాత్ సాక్షాత్ ఉత్పత్యవిశేషమువలన
ధనత్వాత్ ద్రియప్రాణములను విజ్ఞాసాధనములని చెప్పు
ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణ అనేవాక్యము ఆకాశతన్మాత్రను చక ఆ త

శమందు విజ్ఞానమనస్సులుక్రమ గావుట్టును ఈయర్థబోధక పృథి
వ్యప్పులీయత అనియార భి చి వాయురాకాశలీయతే ఆకాశమి ద్రి
యేషు ఇ ద్రియాణి తన్మాత్రేషు తన్మాత్రాణా భూతాదౌ లీయ త అవి
పళయక్రమప్రత్యభిజ్ఞలి గములు డుటవలన శ్రుత్యు తరవిరుద్ధములేన
మన సాక్షాత్తుగా బ్రహ్మమే సమస్తమునృష్టి చునేది ఈ వాక్యార్థము
మరేమనిన శ్రుత్యు తరసిద్ధ సార పర్యక్రమనరమనియ బే వరిహి చ
డుచున్నది భూతతన్మాత్రా తరాళమ దు విజ్ఞాన మనస్సులకుత్పత్తి
యు డినను తత్తచ్ఛరీరకుడైనబ్రహ్మకు బోధి చుటవలన సమస్తభూతే
దియ మన ప్రాణశబ్దములకు సాక్షాత్తుగా ఉత్పత్తియ దు విశేషములేపోవు
టవలన తత్పరమ దే ఈవాక్యము తాత్పర్యముగల్గినది లోకమ దు
ఆయావస్తువాచకములుగా సిద్ధమైన శబ్దజాతములకు బ్రహ్మమ దు వృత్తి
ముఖ్యముగా ఎద్ది చదని శ కి చి చెప్పుచున్నారు

తాత్పర్యము ఇ ద్రియమనస్సులు ఆకాశతన్మాత్రయ తరాళమ దు
క్రమముగావుట్టును శ్రుత్యు తర ఎద్ధతత్తచ్ఛరీరకుడైన బ్రహ్మమునకు
బ్రహ్మమునకుబోధకమైన దున కేవలము వీనికి విశేషములేదు

233 చరాచరవ్యపాశ్రయస్తు స్యాత్తద్వ్యపదేశోభాక్తస్తద్భావభావిత్వాత్

(2 3-17)

అర్థము చరాచరవ్యపాశ్రయ స్థావరజాగమాత్మకమైన ప్రప చమున
కాశ్రయభూతమైన తద్వ్యపదేశ తద్వాచకశబ్దము తద్భావభావిత్వాత్
బ్రహ్మప్రకారమగుటవలన అభాక్త ముఖ్యవృత్తిగలదగును తుశబ్దముశ కా
నివృత్త్యర్థము స్థావరజాగమవస్తువులకాధారవ్యపదేశ ఉన్న దున తద్వా
కశబ్దములు బ్రహ్మమును చెప్పుటముఖ్యమే ఎ దువలననగా ఆత్మగ
బ్రహ్మభావభావిత్వమువలన సమస్తవస్తువులకు తచ్ఛరీరతయా తత్ప్రకా
రముండుటవలన తద్వాచకశబ్దములు బ్రహ్మమ దే పర్యవసి చున
ప్రకారవాచిశబ్దములు ప్రకారిపర్యవసాయిలై ఉ డును గవాదిశబ్దములలో
సిద్ధమైనట్లుగా

తాత్పర్యము స్థావరజ గమవస్తువులకాధారమైన వ్యపదేశము బ్రహ్మ దుముఖ్యము ప్రకారవాచిశబ్దములు ప్రకార్య దు పర్యవసానమగుమ

అధికరణ సంగ్రహము అన తర పూర్వకారణమైన కేవలాకాశాద ల దు అవ్యవహితాన తర వాయ్వాదులు ఉత్పన్నమైనవనిశంకి ఆకాశశరీరకపరమాత్మునివలన వాయ్వాద్యుత్పత్తి కేవలపూర్వతత్వమ వలన వాయ్వాద్యుత్పత్తిలేదని నిర్ణయము

56 ఆత్మాధికరణము (2 3 3)

234 నాత్మాశ్రుతేర్నిత్యత్వాచ్చ తాభ్య (2 3 18)

అర్థము శ్రుతేర్నిత్యత్వాచ్చ శ్రుతులలో నిత్యత్వము వినబడు వలన తాభ్య వానికొరకు నాత్మా జీవుడు పుట్టుటలేదు ఆత్మయుత న్నుడౌనా కాదాయని స శయము ఉత్పన్నుడౌనని పూర్వపక్షము ఏక జానముచేత సర్వవిజ్ఞానప్రతిజ్ఞవలన తోయేనజానాన్వినర్జభూమ్యా ప్రజాపతి ప్రజా అసృజత ఇత్యాదిస్పష్టవచనమువలనను ఆత్మకునిత్యముచెప్పెడి శ్రుతులను ఆకాశమునకమృతత్వముచెప్పిన వచన వలెను చవలసినది

సిద్ధాంతము అనుత్పత్తిశ్రుతులచే ఆత్మయుత్పన్నుడుకాదు జాయతే మ్రియతే వా విపశ్చిత్ అని జీవోత్పత్తిని ని షధి చుచున్న అ దువలన నిత్యుడు నిత్యో నిత్యానా ఇత్యాది శ్రుతులచేత ని త్వము తెలియుటవలన జీవోత్పత్తినిచెప్పినపక్షమ దు చేయబడవిదా ప్రాప్తిచేసినదానికి నాశముమొదలైనప్రస గమువలన వైషమ్య నైర్ఘృ ప్రస గముకల్గుటవలన జీవసృష్టినిచెప్పేవచనములకు భోక్తృత్వమునక గుణమైన జ్ఞానవికాసాభిప్రాయము ప్రాక్సృష్ట య దు ఏకత్వావధారణ విభాగవచనమునకు నామరూపవిభాగాభావాభిప్రాయము

తాత్పర్యము శ్రుతులయ దు నిత్యత్వముచెప్పడ వలన ఆత్మపుట లేదు

అధికరణ సంగ్రహము తోయేనజీనాన్విపసర్జభూమ్యా అనేక య దు జీవునికి ఉత్పత్తి ఉన్నదనిశ కి చి నజాయతే మ్రియతే శ్రుతియ దు నిత్యత్వమును చెప్పుటచేత ఉత్పత్తి శ్రుతుల్లనప కోచని

మ చెప్పినదేగాని స్వరూపానిత్యత్వమును చెప్పిన దున జీవునికి త్పత్తిలేదని నిర్ణయము

7 జ్ఞాధికరణము (2-3-4)

35 జ్ఞోఽత ఏవ (2-3 19)

ర్థము అత శ్రుతివలన జ్ఞైన జీవుడు జ్ఞాతయే జీవుడుచైతన్య మాత్రమైనదేహముగలవాడా లేక జడస్వరూపుడయ్యే ఆగ తుకచైతన్య ణకుడా లేక జ్ఞాతృత్వము ముఖ్యస్వరూపముగల వాడా యని స శ యము చైతన్యమాత్రస్వరూపుడని ప్రథమపూర్వపక్షము విజ్ఞానం యజ్ఞ తనుతే యో విజ్ఞానే తిష్ఠన్ జ్ఞానస్వరూపమత్య త ఏర్మం ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతుల వలన రె డవపూర్వపక్షమైతే సుషుప్తి మూర్ఛాదుల దు నత్తైనయాత్మకు చైతన్యప్రత్యక్షము లేకపోవుటవలన జాగరూకుడైనను ఇ ద్రియవ్యాపారాన్వయవ్యతిరేకములచే అనుసరి చి చేయడమువలన చైతన్యమునకు నప్రేత్యన జ్ఞాస్త అని ముక్తునికి చైత న్యప్రతి షధమును బట్టి పాషాణకల్పుడయ్యే ఆగంతుకచైతన్యగుణముకల వాడగును సర్వత్రకార్యప్రత్యక్షము ఉ డుటవలన సర్వ త్రసన్నిధానము వలన శరీరగమనముచేతనే కార్యస భవమ దు గతికల్ప నము సంభ వి చదు కనుక సర్వగతుడు ఆత్మ

సిద్ధా తము అథయో వేదేద జిఘ్రాణీతి సఆత్మా మనసైతాన్కా మాన్పశ్యన్రమతే న పశ్యోమృత్యుమపశ్యతిసర్వంహపశ్య పశ్యతి ద్రష్టాశ్రోతాఘ్రాతారసయిత ఇత్యాదిశ్రుతులలో జ్ఞానము ప్రధానముగ ఉ డుటవలన స్వరూపానుబ ధిత్వముచేత స్వరూపనిరూపకగుణత ముగా ఉ డుటవలన ఆత్మస్వరూపమునకు జ్ఞానమువలెస్వప్రకాశత్వమ పపన్నమగును సుషుప్తి మూర్ఛాదులయ దు జ్ఞానము డినముకర్మచే అన కుచితమై అభివ్య క్తముకాకపోయినదైననూ జాగరాదులయ దు వి సముమహా ది అభివ్య క్తమగునుగావున విరోధములేదు నప్రేత స జ్ఞాస్త అని పా పారికదేహాది అప్మరణవిషయము నోపజన స్మర

ద శరీర త్యాదులు ఏకార్థము సర్వగతత్వమనడ అణుత్వగత్యాది శ్రుతివిరుద్ధము

236 ఉత్క్రాంతి గత్యాగతీనాం (2 3 20)

అరము ఉత్క్రా తి ఉత్క్రమణము గతి గమనము ఆగతీనా ఆగమనముమొదలైన వానియొక్క శ్రవణమువలన జీవుడణుస్వరూపము శ్రుతే అవిఅనువర్తనముచేసుకోవలసినది తేన ప్రద్యోతేనైష ఆత్మానిష్క్రామతి యేవైకేచాస్మాల్లోకాత్ప్రయంతి చంద్రమసమేవ తే గచ్ఛ తి తస్మాల్లోకాత్పునరేత్యస్మైలోకాయకర్మణ అని ఉత్క్రా తి గత్యాగతులను శ్రుతి చెప్పుటవలన జీవుడణువు

237 స్వాత్మనాచోత్తరయో (2 3-21)

ర్థము ఉత్తరయో గమనాగమనములు స్వాత్మనా చ తనచేతనే పాదనచేయబడినవి చశబ్దము అవధారణార్థము ఉత్క్రా తియ దు న్నతుడైనవానికి శరీరవియోగముచేర ఎట్లైనను స పాద్యత్వమున్నది ఉత్త రయో గమనాగమనాదులకైతే తనచేతనే స పాద్యత్వమవశ్యముగా అ గీ రి చతగినది

38 నాణురతచ్ఛ్రుతేరితిచేన్నేతరాధికారాత్ (2 3 22)

ర్థము అతచ్ఛ్రుతే మహత్వప్రభృతివలన నాణు అణుస్వరూపుడు దు తిచేన్న అనకూడదు ఇతరాధికారాత్ పరమాత్మప్రస్తావ వలన యోయంవిజ్ఞానమయ అని జీవునిప్రస్తుతు చి సవా ఏష హనజ ఆత్మ అని మహత్వశ్రుతివలన జీవుడణువుకాదని చెప్పకూ ద ఇతరాధికారాత్ యస్యానువిత్తప్రతిబుద్ధఆత్మా అనిమధ్యమ దు పరమాత్మప్రస్తుతుడాయెను

కర్థము మహత్వశ్రుతివలన పరమాత్మప్రస్తుడగుటవలన అణుత్వ వుడగుజీవుడుగాడు

239 స్వశబ్దోన్మానాభ్యాం చ (2-3-23)
అర్థము స్వశబ్ద అణుశబ్దముచేత ఉన్మానాభ్యా ఉన్మానము చేత జీవుడణుస్వరూపుడు ఏషోణురాత్మా చేతసావేదితవ్య యస్మి న్ప్రాణ ప చధాప వివేశ అవిసాక్షాత్తుగా అణు శబ్దముచేత ఆత అణువు ఉన్మానమువలన అణువే ఉన్మాన ఎడద్యత్య మావ ఆరాగ్ర మాత్రోహ్యవరోపిదృష్ట అని ఆరాగ్రమునయొక్తి దావిపరిమాణము జీవు కిచెప్పబడుచున్నది ఆత్మకణుపరమాణత్వమ దు సకలదేహముల ద కలిగే సుఖదు ఖాద్యనుభవము ఏప్రకారము ఉపపన్నమగునవెడి ప్రశ్నక ఉత్తరము చెప్పుచున్నారు

240 అవిరోధశ్చ దనవత్ (2-3 24)
అరము చ దనవత్ చ దనబి దువువలే అవిరోధ విరోధమ లేదు ఏప్రకారము హరిచ దనబి దువు దేహైకదేశము దు దివసు సక దేహమ దు డు ఆహాదముపుట్టుచున్నదో అప్రకారము విరోధములేద భావము
తాత్పర్యము దేహైకదేశవర్తిచ దనబి దువు దేహమాద్య తమ దెటు ఆహాదముపుట్టి చునో ఆవిధ గానని తాత్పర్యము

241 అవస్థితివైశేష్యాదితిచేన్నాభ్యుపగమాద్ధృదిహి (2-3-25)
అరము అవస్థితి స్థితియొక్క వైశేష్యాత్ విశేషత్వమువల ఇతిచేన్న అనరాదు అభ్యుపగమాత్ ప్రత్యక్షమువలన హృది
ఆత్మకు హదయమ దు వినబడును చ దన బి దువు దేహదేశవిశే మ దు దేవిధ గానే దానియభావము ఆత్మకాప్రకారములేదని చెప కూడదు ఆత్మకున్నాప్రకారము భావమ గీకరి చుటవలన హృదయ మ దు ఈ ఆత్మ ఉ దవి వినబడుచున్నది యోకియ విజ్ఞానమయ ప్రాణేషుహృద్య తర్జ్యోతి అనేవాక్య లో సివమతముచే సమాధానము వ్పుచున్నారు

242 గుణాద్వా లోకవత్ (2 3-26)

అర్థము గుణాత్ జ్ఞానమువలన ఆలోకవత్ వ్యాపించినవిధముగా వాళ్ళము మతా తర వ్యావృత్యర్థము ఆత్మస్వగుణమైన జ్ఞానముచే సకలదేహములువ్యాపి చియు డును ఏప్రకారము సూర్యమణిప్రభృతులు ఏకదేశమ దు డినవైనయు గుణభూతమైనప్రభ అనేకదేశమ దు వ్యాపి చ్యున్నరీతిన

తాత్పర్యము ఎలాగైతే మణిద్యుమణిప్రభృతులు ఏకదేశమ దు డియు ప్రభ అన్నిచోట వ్యాపించేటట్లు ఆత్మహృదయమ దు డినను స్వగుణమైన జ్ఞానముచే దేహమ తట వ్యాపి చే విధముగానని తాత్పర్యము విజ్ఞాన యజ్ఞ తనుత అనేశ్రుతియ దు విజ్ఞానమే ఆత్మయని చెపబడినద బే సమాధానము చెప్పుచున్నారు

243 వ్యతిరేకో గంధవత్తథా చ దర్శయతి (2-3-27)

అర్థము గ ధవత్ గ ధముపృథివిక బే వ్యతిరేక ఎట్లుభేదమో తథాచ ఆప్రకారమే దర్శయతి చూడబడును జ్ఞానమును జానమియని ఆత్మగుణత్వముగా ప్రత్యక్షము డుటవల భేదమ గీకరి చద వది గ ధవతీపృథివీ అనిప్రత్యక్షమ దు గ ధముపృథివిక క ఏప్రకార వ్యతిరిక్తమో అలాగే శ్రుతిచెప్పుచున్నది జానాత్యేవాయ పురుష అని

తాత్పర్యము ఎటులగ ధము పృథివిక బే అన్యమో అటుల జానమ ఆత్మక బే అన్యము

244 పృథగుపదేశాత్ (2-3 28)

అర్థము పృథగుపదేశాత్ ప్రత్యేకోపదేశమువల ముఖ్య గా ప్రత్యే ప్రత్యక్షమాత్రమేహేతువు గాదు ఆత్మక బే భేదముగా జ్ఞానముపదేశమ చేయబడుచున్నది నవిజ్ఞాతుర్విజ్ఞాతేర్విపరి లోపో విద్యత అవి విజ్ఞానుని ఆత్మవ్యపదేశి చుటవలన జ్ఞాతయవడమెటుపపన్నమగును అని చెప్పుచున్నారు

245 తదాగుణసారత్వాత్తద్వ్యపదేశ ప్రాజ్ఞవత్ (2-3-29)

అర్థము తదుణసారత్వాత్ జ్ఞానసారుడగుటవలన తద్వ్యపదే జ్ఞానమనెడి వ్యపదేశము ప్రాజ్ఞవత్ బ్రహ్మవలనే జ్ఞానము సారభూ గుణమై యు డుటవలన జ్ఞానమని వ్యపదేశి ప బడెను ఏప్రకారమన ప్రాజ్ఞ బ్రహ్మము బ్రహ్మణా విపశ్చితా య సర్వజ్ఞ సర్వవిత్ య సర్వజ్ఞుడైనను జ్ఞానగుణసారుడగుటవలన సత్య జ్ఞానమ్ అని వ్య దేశము చేయబడినది

246. యావదాత్మభావిత్వాచ్చ న దోషస్తద్దర్శనాత్ (2 3 30)

అర్థము యావదాత్మభావిత్వాత్ ఆత్మయు డెడి వరకు జ్ఞానము డుట వలన న దోష దోషములేదు తద్దర్శనాత్ అటుల ప్రత్య మువలన జ్ఞానమాత్మస్వరూపము డువరకు ఉ డుటవలన జ్ఞానమ వ్యపదేశి చుట దోషావహము కాదు ఖ డాదుల దు ఆప్రకారము సర్వ్య మ డుటవలన ఖ డాదులయ దు యావత్స్వరూపభావిరైన ధర మ డుటవలన గోత్వమునకు గోవని వ్యవహారము డును సుషుప్త్యాదు య దు జ్ఞానమునకు ప్రత్యక్షము లేకపోవుటవలన యావదాత్మభా త్వము న భవి చదనే దోషమునకు సమాధానము

247 పు స్త్వాదివత్త్వస్యసతోఽభివ్యక్తియోగాత్ (2-3-31)

అర్థము పు స్త్వాదివత్ పు స్త్వాదులవలెనే సత స్థితిగల అవ్య ఈ జ్ఞానమునకు అభివ్యక్తియోగాత్ ప్రత్యక్షమువలన తుశబ్దముశ కానివృత్యర్థము సుషుప్త్యాదులను డిన అనభివ్యక్తమైన జ్ఞానమునక జాగ్రదవస్థదభివ్యక్తిస భవి చుటవలన యావదాత్మభావియే జ్ఞానమ పు స్త్వమనగా పురుషులకసాధారణమైనధాతువుచెప్పబడుచున్నద ఏవిధ గానవిన శరీరముసప్తధాతువికామైనదికనుక పు స్త్వము బాల మ దు అభివ్యక్తముగాక యవ్వనమ దు అభివ్యక్తమైనవిధముగాన తెలుసుకోవలయును ఈ ప్రకారము ఆత్మకు జ్ఞాతృత్వము అణుత్వమ నుచెప్పి పశ్చా తరమ దు దోషమును చెప్పుచున్నారు

248 నిత్యోపలబ్ద్యనుపలబ్ధి ప్రస గోన్యతర నియమోవాన్యథా (2 3-32)

అర్థము అన్యథా జానాత్మవాదమ దు నిత్యోపలబ్ధ్యనుప ప్రస గ ఉపలబ్ధ్యనుపలబ్ధులు నిత్యముగాన భవి చని అన్యతరని మోవా రెంటిలోనొక్కటి నిత్యముగాను దునవెడు దోషముప్రాగును అన్యథా జ్ఞానాత్మవాదమ దు ప్రత్యక్షాప్రత్యక్షభావములుని మువలే న శవి చును ఉపలబ్ధ్యనుపలబ్ధుల దు అన్యతరనియమమ గాని జ్ఞానాత్మపక్షమ దు అ తమాత్రజ్ఞానమునకు ప్రకాశస్వభావత్వ వలన ప్రకాశాంతరములయొక్క ఉపలబ్ధిచే నిత్యత్వమువలే ప్రసక్తిప థము అనివార్యము జ్ఞాము డినను హేత్వ తరముచేత అనుపలబ్ధిజ మునకయోగ్యమువలన జ్ఞానమే అనులబ్ధియైనను హేతువ గీకరి చ నది జ్ఞానముసర్వదావర్తమానమగుటవలన సర్వదారె డు ప భవి చ ఏకకాలమ దు విరుద్ధ కార్యములుపుట్టుటకయోగ్యమువలన జ్ఞాన ఉపలబ్ధ్యనుపలబ్ధులకు హేతువనిచెప్పుదురు అప్పుడు రె డిటియ ఒకదానికి నియమము కలుగును సర్వగతత్వపక్షమ దుకూడా జ్ఞానా వాదులకు ఏప్రకారమో అప్రకారమే హేతుజన్యజ్ఞానవాదులకు సమస్త ములకు సర్వ గతత్వమ దు సమస్తాత్మనవప్ప యోగాదులకు హేత సమనములకు సాధారణత్వము ఉ డుటవలన అదృష్టముయొక్క ఉత హేతువుకు సర్వసాధారణత్వమువలనఅదృష్టమ దు వ్యవస్థకలుగదు అధికరణ న గ్రహము ప్రాప గికముగా యోవిజ్ఞానే తిష్ఠన్ అవేద్ర వాక్యమ దు ఆత్మ కేవల జ్ఞానస్వరూపుడనిశ కి చి విజాతార ఇతా శ్రుతులు జీవిని జ్ఞాతాయని ప్రతిపాది చచుటవలన స్వరూపమున జ్ఞా నమట స్వయ ప్రకాశద్రవ్యప్రయుక్తమైన జ్ఞాతృత్వమునకు బాధకమ న దున ఆత్మ జాతయని పరిహరి చిరి

58 కర్త్రధికరణము (2 3 5)

249 కర్తా శాస్త్రార్థవత్వాత్ (2-3-33)

అర్థము శాస్త్ర శాస్త్రములు అర్థవత్వాత్ ప్రయోజనవపడుట కర్తా ఆత్మను కర్తగా అ గీకరి చవలెను

ఆత్మకు జ్ఞాతృత్వమువలె కర్తృత్వమున్నదా లేదాయని స శయము ప్రధా నమునకే కర్తృత్వము డుటవలన ఆత్మకు కర్తృత్వములేదని పూర్వ పక్షము అహ కారవిమూఢాత్మా కర్తాహమితి మన్యతే నాన్య గుణేభ్య కర్తార త్యాదులలో గుణములకే కర్తృత్వము చెప్పుటవలన సిద్ధాంతము స్వర్గాపవర్గసాధనానుష్ఠానవిధాయకములైన శాస్త్రములకు ప్రయోజనము కలుగుటకొరకు ఆత్మను కర్తా అ గీకరి చవలెను జ్ఞానము కలిగినవానియ దే శాస్త్రప్రవర్తకము డును అచేతనమైన ప్రధానమునకు కాదు యజేత ఉపాసీత అని కర్తరి లకారము సూత్రము వ్యాఖ్యా నము చేయబడినది

తాత్పర్యము స్వర్గాపవర్గసాధనానుష్ఠానమైన శాస్త్రములకు ప్రయోజన త్వమువలన కర్తృత్వముగలవాడాత్మ

250 ఉపాదానాద్విహారోపదేశాచ్చ (2-3-34)

అర్థము ఉపాదానాత్ ఉపాదానమువలన విహార విహారము యొక్క ఉపదేశాచ్చ ఉపదేశమువలనను

ఏషమేవైష ఏతాన్ప్రాణాన్గృహీతా స్వేశరీరే యథా కామ పరి వర్తత అని పరిగ్రహమునకు విహారమునకు కర్తృత్వోపదేశముమబట్టి ఆత్మ కర్తయగును

251 వ్యపదేశాచ్చ క్రియాయాం న చేన్నిర్దేశ విపర్యయ (2 3-35)

అర్థము క్రియాయా కర్మయ దు వ్యపదేశాచ్చ కర్తృత్వము చెప్పుటవలన కర్తృత్వము గలవాడు న చేత్ కాకపోయిననూ నిర్దేశ విపర్యయ కరణవిభక్తినిర్దేశ యొక్క వ్యత్యాసము కలుగును విజ్ఞాన యజ్ఞ తనుతే కర్మాణి తనుతేపి చ అని యజ్ఞాది కర్మలో ఆత్మకుకర్తృ త్వవ్యపదేశమువలన కర్తయౌను విజ్ఞానశబ్దముచేఆత్మను వ్యపదేశి చ లేదు ఐతే అ త కరణరూపమైన బుద్ధియని చెప్పినయెడల అపుడున్నూ విజ్ఞానమ దు కరణవిభక్తి నిర్దేశమే కలుగదు

252 ఉపలబ్ధివదనియమ (2-3 36)

అర్థము ఉపలబ్ధివత్ పూర్వమ దు చెప్పబడియుపలబ్ధికి నియమము లేకపోవుటవలన అనియమ భోక్తృత్వనియమము కలదు ప్రధానమునకు కర్తృత్వముచేత ఆత్మకు భోక్తృత్వ అనే పక్షమందు పూర్వ చెప్పబడిన ఉపలబ్ధులకనియమమువలె ప్రధానమునకు సర్వసాధారణత్వమువలన భోక్తృత్వనియమము లేకపోవుమ అ త కరణభేదమ దును సమస్తాత్మలకు సర్వగతత్వము దుటవలన సాధారణ అనివార్యము

253 శక్తి విపర్యయాత్ (2 3 37)

అర్థము శక్తి భోక్తృత్వశక్తి విపర్యయాత్ వ్యత్యాసము దుటవలన బుద్ధికి కర్తృత్వము చెప్పినయెడల కర్తకమ్మనికి భోక్తృత్వములేకపోవుటవలన భోక్తృత్వరూప శక్తిన్ని బుద్ధికేయని చెప్పవలెనుగాన ఆత్మకు భోక్తృత్వశక్తి లేన దున దానికలుగుననియర్థము

54 సమాధ్యభావాచ్చ (2-3 38)

రము సమాధ్యభావాచ్చ మోక్షసాధనసమాధ్యభావమువలన కృతికి కర్తృత్వముచెప్పినపక్షము మోక్షమునకు సాధనభూతమైన సమాధ్యభావముకలగని ప్రకృతికన్యాదనైతినవెరు సమాధానమ దు ప్రకృతికి కర్తృత్వము స భవినకపోవుటవలన

5 యథా చ తక్షోభయథా (2-3-39)

రము యథా చ యెటనన ఉభయథా రె డు రీతులచేత క్ష తక్షశబ్దమువలె

ఆత్మకు కర్తృత్వము డినయెడల భోగవా ఛచేయును లేనిడల చేయదు అనెడు రె డు ప్రకారవ్యవస్థలు ఉపపన్నమౌను ఎట్ల తక్షుడు సర్వకార్యము దిచ్చచేతనే వ్యవస్థితుడగును బుద్ధికి కర్తృత్వ డినయెడ అచేతనముగావు దుచవలన ఎచ్ఛలేకపోవుచన వ వస్థ సిద్ధి చదని అభిప్రాయము

రణ సంగ్రహము ఆత్మయొక్క కర్తృత్వము హ తా చేక్ ఇత్యాది లవలన ని షధి పబడిన దున స్వరూపముకాదని శ క చి స్వర్గ దిఫలసాధనబోధకశాస్త్రప్రయోజనసిద్ధ్యర్థముగా కర్తృత్వమంగీక రలఎన దున కర్తృత్వనిషేధశ్రుతిసంహారికక్రియలు సత్త్వరజస్తమో ఎర్గకృతములు స్వరూపప్రయుక్తములు కావనిచెప్పివచ్చినవిగాన త్వము స్వరూపమని నిర్ణయి చబడినది

రాయత్తాధికరణము (2 3-6)

పరాయత్తు తచ్ఛ్రుతే (2 3-40)

పరాత్తు జీవుని కర్తృత్వము పరమాత్మాధీనమని తచ్ఛ్రుతే లయ దు వినబడుచున్నది

కృతప్రయత్నా ఎక్షస్తు విహితప్రతిషిద్ధావైయర్థ్యాదిభ్య (2 3-41)

విహితప్రతిషిద్ధావైయర్థ్యాదిభ్య విధివి షధశాస్త్రములకు ర్థ్యమువలన కృతప్రయత్నాపేక్షస్తు చేయబడిన కృత్యము అపేక్షగలదు

ఈ జీవునకు డెడు కర్తృత్వము పరమాత్మాధీనమైనదా లేక త్తమైనదాయని స శయము స్వాయత్తమని పూర్వపక్షము విధివి స్త్రములలకు వైయర్థ్యము స భవి చును ఎవరు స్వబుద్ధిచేత నివృత్తియ దు శక్తుడో అతడేన యోగ్యుడని గ్రహానుగ్రహములకా చున్నారు

ము అ త ప్రవిష్ట శాస్తాజనానా సర్వాత్మా య ఆత్మాన యమయతి ఇత్యాది శ్రుతులచేత పరమాత్మాధీనమే కర్తృత్వము వుని స్వబుద్ధివలన చేయబడినప్రయత్నమునపేక్షి చి పరమాత్మ 3 చేయుటవలన విధినిషేధములకు వైయర్థ్యము లేదు సూత్రద్వ వ్యాఖ్యానము చేయబడినది

తత్పర్యము శ్రుతులయ దు జీవుని కర్తృత్వము పరమాత్మాధీనమని
ప్పియున్నది జీవుని స్వబుద్ధిచే చేయబడెడు ప్రయత్నమునపేక్షి చి
రమాత్మ అనుమతిచేయుటవలన విధిని షధవైయర్థము రాదు
ధికరణ సంగ్రహము పూర్వాధికరణసిద్ధజీవకర్తృత్వము పరమాత్మాధీన
ని చెప్పబడినది

,0 అంశాధికరణము (2 3 7)

258 అంశో నానావ్యపదేశాదన్యథాచాపి దాశకితవాదిత్వమధీయత ఏకే
(2 3-42)

అర్థము అ శ పరమాత్మా శము జీవుడు నానావ్యపదేశాత్
భేదము చెప్పుటవలన అన్యథా చ అభేదవ్యపదేశమువలన ఏకే
కొన్ని శాఖలు దాస కితవాదిత్వ బ్రహ్మ దాసాయనెడు వాక్య
ములు దాసకితవాదిత్వమును అధీయతే చెప్పుచున్నవి జీవుడు పర
మాత్మక టే అత్య తభిన్నుడా లేక అజ్ఞుడైన పరమాత్మనా లేక ఉపాధి
సంబన్ధమైన పరమాత్మా లేక పరమాత్మా శమాయని స శయము
అత్య త భిన్నుడని మొదటిపక్షము పృథగాత్మాన ప్రేరితార చ
మత్వా తయోరన్య పిప్పల స్వాద్వత్తి అనశ్నన్నన్యో భిచాకశీతి అసి
శశ్చాత్మా బధ్యతే భోక్తృభావాత్ సర్వస్య వశీ ఇత్యాది భేదశ్రుతులలో
జీవపరమాత్మలకు కర్మపరత త్రతద్విపరీతత్వములు వినబడుటవల
అభేదశ్రుతులు నరపతియే సమస్తలోకములనిచెప్పేటటువలె ఔపచా
కము భేద శ్రుతులంకవిద్యావిషయమువలనైనను అముఖ్యవృత్తి స భవి
చుటచేత అభేదశ్రుతి ముఖ్యమయ్యేడికొరకు అజ్ఞుడు పరమాత్మ అనిగా
ఉపాధి స బ ధుడు జీవుడని గాని చెప్పడము యుక్తము
సిద్ధాంతము పరమాత్మకు సత్యస కల్పత్వసర్వజ్ఞత్వనిరవద్యత్వశ్రు
వ న అజ్ఞత్వము ఉపాధి బ ధిత్వము స భవి చన దున జీవశబ్దస
నకు జీవశరీరపరమాత్మవాచకము ఉ డుటవలన తత్వమసి అర
మాత్మా బ్రహ్మ అనే సామానాధికరణ్యమునకు ముఖ్యత్వమువలన శరీ
శరీరులకు విశేషణవిశేష్యత్వముండుటవలన స్వరూపస్వభావ భేదము
చేత భేదశ్రుతి ముఖ్యత్వమున భవి చుటవలన విశిష్టస్యైకదేశమౌ

విశేషణము పరమాత్మా శమైన జీవుడు జీవశరీరత్వము పరమా
యస్యాత్మా శరీర ఇత్యాదుల దు సిద్ధము
రము అ శ పరమాత్మా శమైన జీవుడు నానా వ్యపదేశాతో
ముగా చెప్ప బడుటవలనను అన్యథా చా అభేదము చెప్పుటవ
అనగా చెప్పినప్రకారము భయమునకు ముఖ్యత్వముకొరకవియ
యము దాశకితవాదిత్వమధీయత ఏకో బ్రహ్మ దాశా బ్రహ్మదాసా
ను వాక్యముచేత దాశకితవాదిత్వమును కొన్నిశాఖలు చెప్పుచున్నారు
జీవవ్యాపిత్వమువలన అభేదోపదేశమునకు అచ్చుటయు దెడి ఆదర
పఠితమౌచున్నది

మన్త్రవర్ణాత్ (2-3-43)
ము మన్త్రవర్ణాత్ మన్త్రవర్ణమువలన
శమే జీవుడు పాదోస్య విశ్వా భూతాని అని పాదశబ్దము అ శవాచి

) అపి స్మర్యతే (2-3-44)
ము అపి స్మర్యతే స్మృతియ దు చెప్పబడును
మైవా శో జీవలోకే జీవభూతస్సనాతన అని జీవునికి పరమాత్మా
స్మరి పబడుచున్నది ఏకద్రవ్యము దేకభాగము అ శమాయెనుగ
(జీవునికి బ్రహ్మయొక్క ఏకభాగత్వ ఉ డుటవలన జీవదోషములు
హ్మ అ టే అ దుకుసమాధానము చెప్పుచున్నారు

1 ప్రకాశాదివత్తు నైవ పర (2-3-45)
ము ఏవ ఈ ప్రకార గా ప్రకాశాదివత్ ప్రకాశాదుల
3 పర పరబ్రహ్మ న కాదు
శబముకాని వృత్త్యర్థము ప్రకాశముగల మణిద్యుమణిప్రభృతులకు
కాశము విశేషణ భూతముగనుకయే ప్రకారమ శమో అ ప్రకారము
హ్మము జీవశరీరకుడు అగుటచేత జీవ విశిష్టుడైనబ్రహ్మమునకు అ శ
జీవుడు విశిష్టవస్తువగు విభాగమౌటచేత విశేషణము విశిష్టమునకు

అ శము అది శబ్దమువలన ద్రవ్యవిశేషణత్వమై స్వభావమైన జాతిగుణ శరీరములు గ్రహింపబడుచున్నవి విశేషణవిశేష్యములకు స్వరూపస్వభావములచే భేదములు కలిగియుండుటవలన విశేషణభూతుడైనజీవుడు ఎట్టిస్వరూపము ఎట్టిస్వభావము గలవాడో పరబ్రహ్మ అట్టివాడుగాదు సర్వజ్ఞుడుసత్యసఙ్కల్పుడునిత్యుడునిరవద్యుడుయి అర్థము

262. స్మరన్తి (2-3-46)

అర్థము స్మరన్తి చ ప్రకాశాదులవలె జీవుని అ శముగా పరాశరాదులు తెలియుదురు ప్రకాశాదులవలె జీవునికి

ఏకదేశస్థితస్యాగ్నేర్జ్యోత్స్నావిస్తారిణీయథా।

పరస్య బ్రహ్మణశ్శక్తిస్తథేదమఖిలం జగత్

అని బ్రహ్మమునుగూర్చి అంశత్వమును యత్కి చిత్సృజ్యతే యే సత్త్వజాతేన వై ద్విజ తస్యసృజ్యస్య భూతౌ తత్సర్వ వై హరేస్తను అని శరీరత్వమున్ను ఉన్నదని పరాశరాదులు సాయి చినారు బ్రహ్మత్వముచేత సమస్తాత్మలకు సమత్వము దుటవలన వేదాధ్యయనాదయ దు కొ దరికి అనుజ్ఞయు కొ దరికి పరిహారము ఏ ప్రకారమువసమోననగా చెప్పుచున్నారు

263 అనుజ్ఞాపరిహారౌ దేహస బంధాజ్జ్యోతిరాదివత్ (2 3-47)

అర్థము అనుజ్ఞా సమ్మతి పరిహారో నిషధము దేహస ధాత్ శుచ్యశుచి దేహస బ ధస యోగమువలన జ్యోతిరాదివత్ అగ్ని మొదలైనవానికివలెనె కలుగును

బ్రాహ్మణులు మొదలైనవారికి పరిశుద్ధాపరిశుద్ధదేహస బ ధవలన అనుజ్ఞాపరిహారములు ఉపపన్నమౌను జ్యోతిరాదివత్ జ్యో అగ్ని ఎటు శ్రోత్రియులగృహములయ దు అగ్ని తీసుకొనిరాబడ శ్మశానాదులయ దు పరిహరి పబడునో ఎటువలె శ్రోత్రియాదులవ్వాం పరిహరి పబడునో ఆ ప్రకారమనియర్థము

264 అనన్తరేశ్చావ్యతికర (2-3-48)

అర్థము అనన్తరేశ్చ అచ్చుటచ్చుట అవచ్ఛిన్నుడౌటవలన అవ్యతికర భోగవ్యతికరము లేదు జీవులకు ప్రతిశరీరము భిన్నమురాగా ఉ డుటవలనను అణుత్వముచే ఆయా శరీరముల దు అవచ్ఛిన్నమౌటవలన భోగవ్యతికరత్వము కలుగదు అజ్ఞబ్రహ్మజీవవాదమ దును ఉపహిత బ్రహ్మజీవవాదమ దును అజ్ఞానవన బ ధము ఉపాధివ బ ధము కలిగినదే బ్రహ్మమేకమక భోగ్యవ్యవస్థసిద్ధించదని అభిప్రాయము

265 అభాస ఏవ చ (2 3-49)

అర్థము అభాస ఏవ చ పరబ్రహ్మమునకు అజ్ఞానస్వరూపతిరోధానకల్పనలు అభాసములే

అజ్ఞబ్రహ్మజీవవాదమ దు సర్వజ్ఞుడైన బ్రహ్మమునకు అజ్ఞానకల్పనము స్వరూపతిరోధానకల్పనము మొదలైనహేతువులు అభాసములే చకారమువలన నిరవద్యత్వాది శ్రుతివిరోధము కలుగును పారమార్థికోధిప బ ధముగల బ్రహ్మమే జీవుడను పక్షమ దు అనాదియై అదృష్టప్రవాహముచేత ఉపాధిప్రవాహమునకు అనాదిత్వమువల దాని! న బ ధి చినవానియ దు ఏ దోషములో అవి బ్రహ్మయ దు ప్రసములు కాదనిచెప్పిన రెండల దోషము చెప్పుచున్నారు

266 అదృష్టానియమాత్ (2 3-50)

అర్థము అదృష్టానియమాత్ అదృష్టనియమములైన దోషము లేకపోవుటవలన

అదృష్టములచేతను తత్కృతయుపాధులచేతను బ్రహ్మమున భేదమున భవించికపోవుటవల్ల తత్కృతమైన దోషములు బ్రహ్మయ న భవి చును

267 అభిస బ ధాదిష్వపి చైవమ్ (2-3 51)

అర్థము   అఖిల బ ధాదిషు   అఖిల ధి మెదలైనవాటియ దు ఏవ ఈ ప్రకారమే

అదృష్టమునకు హేతుభూతమైన అఖిల ధ్యయ దు ఉపా బ్రహ్మక బే వ్యతిరిక్తమైన వస్త్వ తరములేకపోవుటవలన సర్వోపాధియు మైనది బ్రహ్మమేగాన ఏమీ విశేషములేదు

268 ప్రదేశభేదాదితిచేన్నా తర్భావాత్ (2 3 52)

అర్థము   ప్రదేశభేదాత్   ప్రదేశభేదముయొక్క భేదమువలన చేన్న   అనకూడదు అ తర్భావాత్   అ తర్భావమువలన ఉపాధిస బ ధిరైన   బ్రహ్మప్రదేశమునక బే   అనుపహితబ్రహ్మ దేశము భేదమును పొ దును ఆ కారణమువలన వ్యవస్థకలిగియున్నద చెప్పినట్లైతే అటు చెప్పకూడదు ఉపాధులు అక్కడక్కడ పోవుటవ సర్వప్రదేశములయ దు సర్వోపాధ్య తర్భావము కలిగియు డును అధికరణ స గ్రహము   జీవుడు బ్రహ్మముతో అత్య తభిన్నుడుగా బ్రా తబ్రహ్మమే జీవుడైయు టూ డడముగాదు సత్యోపాధ్యవచచ్చి బ్రహ్మమే జీవుడైయు డడములేదు వస్తుత బ్రహ్మభిన్నమై బ్రహ్మ మాటచేత అత్య తభేదములేక జీవుడున్నాడని జీవస్వరూపము నిర్ణం చబడినది

ద్వితీయాధ్యాయమున తృతీయపాదము ముగిసెను

ద్వితీయాధ్యాయము చతుర్థపాదము

61 ప్రాణోత్పత్త్యధికరణము (2-4-1)

269 తథా ప్రాణా (2-4-1)

అరము ప్రాణా ప్రాణశబ్దనిర్దుష్టుడు తథా పరమాత్మ జీవునివలె ద్రియములు పుట్టేదిలేదా లేక ఆ తరిక్షమువలన పుటుచున్నదాయని వ శయము పుటేదిలేదని పూర్వపక్షము ప్రళయకాలమ దు స్థితిప్రతిపాదకమైనశ్రుతివలన ఉత్పత్తిశ్రుతులను జీవోత్పత్తిశ్రుతులవలెనైపి చుకోవలసినది అనద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్ ఋషయో వావతే గ్ర ఆసీత్ కే తే ఋషయ అని ద్రియములకప్పటిస్థితిచెవబడుచున్నది సిద్ధా తము ప్రాక్సృష్టియ దేకత్వావధారణమువలన ఇ ద్రియాదులకు ఏతస్మాజాయత అనియుత్పత్తిచెప్పుటవలన ఉత్పత్తిని ఋధనిత్యత్వవచనములేకపోవుటవలన ఆ తరిక్షమువలె పుట్టుచున్నది ప్రాణా వా ఋషయ అని ప్రాణశబ్దనిర్దుష్టుడు పరమాత్మ ఋషయ అని వానికి ద్రష్ట్రత్వముప భవి చుటవలన బహుత్వము ప భవి చకపోవుటవలన బహువచన శ్రుతిగౌణమని చెప్పుచున్నారు

270 గౌణ్యస భవాత్ తత్ప్రాక్శ్రుతేశ్చ (2-4-2)

అర్థము గౌణ్యస భవాత్ బహువచనశ్రుతుకి గౌణత్వము స భవి చదు తత్ పరమాత్మకు ప్రాక్శ్రుతేశ్చ సృష్టికి పూర్వమ దు ఏకత్వముచెప్పుటవలన

ప్రాణా వా అనుబహువచనశ్రుతిర్గౌణము అవుడు బహుత్వము స భవి చన దున సృష్టికి పూర్వమ దు పరమాత్మ ఒక్కడేయు డినటు శ్రుతిచెప్పుటవలన

271 తత్పూర్వకత్వాద్వాచ (2-4-3)

అర్థము తత్పూర్వకత్వాత్ వియదాది సృష్టిపూర్వకముగా వాచ పరమాత్మవ్యతిరిక్త నామధేయము వినబడుచున్నది ఏ ప్రకారమనిన వాచ అ తరిక్షాది సృష్టిపూర్వకముగా ము దు పరమాత్మవ్యతిరిక్తనామ ధేయము వినబడుచున్నది తదేద తర్హ్యవ్యాకృమాసీత్ తన్నామరు పాభ్యాం వ్యాక్రియత ఇత్యాదిశ్రుతులుగమక ప్రాణశబ్దనిర్దుష్టుడే పర మాత్మ

అధికరణ సంగ్రహము జీవోపకరణములైన ఇ ద్రియములకు ప్రళయ లావస్థప్రతిపాదన శ్రుతివలన నిత్యత్వమసిద్ధమనిశ కి చి ఆ శ్రుతి పర జ్ఞాడైన జగత్కారణబ్రహ్మమును ప్రతి పాది చుచున్నదేగాక ఇ ద్రియ ములను చెప్పిన దున శ్రుత్య తరమ దు ఇ ద్రియోత్పత్తి క తోక్తనై నందువల నిత్యత్వము కూడదని పరిహారి చబడినది

62. సప్తగత్యధికరణము (2-4-2)

272. 'సప్తగతేర్విశేషితత్వాచ్చ (2-4-4)

అరము సప్త సప్తన ఖ్యగల ఇ ద్రియములయొక్క గతే గమ మువినబడుటవలన విశేషితత్వాచ్చ విశేషముగా ఇ ద్రియముల సప్తన ఖ్యగలది

ఇంద్రియములేడా లేక పదినొక డాయని స శయము ఏడ పూర్వపక్షము సప్తప్రాణా ప్రభవన్తి అని సప్తన ఖ్యగల ఇ ద్రియములె జీవునితో సహస దారశ్రవణము దుటవలన యదా పఞ్చావతిష్ఠ జ్ఞానాని మనసా సహ। బుద్ధిశ్చృతి సప్తానామేవ యోగకాలే జ్ఞానాని అ విశేషితత్వము దుటవలన శ్రోత్రాదులైన జ్ఞానే ద్రియములు ఐద మనస్సు బుద్ధి కూడి ఏడని పూర్వపక్షము

సిద్ధాంతము శ్రోత్రాదులైన జ్ఞానే ద్రియాదులు వాగాదులైన కర్మే ద్రి యాదులు మనస్సు అని పదకొ డువాగుపస్థ మొదలైనవానికి శ్రోత్రాదు వలెనె కార్యభేదముచేత జీవోపకరణములు గా ఉ డదము అని శే మువలన దశమే పురు షప్రాణా ఆత్మైకాదశ ద్రియాణి దశైక చ ఇత్యాది శ్రుతిస్మృతులచేత వాగాదులకు జీవునితో సహగమనము లేకని పుటవలన సప్త ద్రియములకే ప్రయాణకాలమ దు గతిశ్రవణము యోగ

లమ దదు విశేషితత్వముగా జ్ఞానే ద్రియములకు మనస్సుకు ప్రాధాన్య
ము దుటవలన

సూత్రార్థము సప్తగతేర్విశేషతత్వాచ్చ్య సప్తకమునకే గతిశ్రవణమున
లన జ్ఞానే ద్రియములైదు మనసు బుద్ధియని విశేషము చెప్పుటవలన
అవి సప్తన ఖ్యగలవే

273 హస్తాదయస్తుస్థితే తో నైవమ్ (2-4-5)

అర్థము అత ఆ కారణమువలన ఏవ ఈ ప్రకారమున న
కాదు స్థితే శరీరము దినయెడల హస్తాదయ హస్తము మొద
లైన ఇ ద్రియములు దును ఇవి ఎప్తే ద్రియములేకావు శ్రోత్రాదులైన
జానే ద్రియములైదు వాగుపస్థాదులైన కర్మే ద్రియములు ఐదు మనస్సు
ఇవి పదకొ దు అచ్చట శ్రోత్రములైన ద్రియములు జీవునితో శరీరాన్త
రగమనమున దు పోవుచున్నది వాక్కు హస్తాదులైన కర్మే ద్రియములైతే
శరీరము దినపక్షమ దు డి శరీరముతోడనే ఉత్పత్తివినాశములుగలిగి
ఉపకారములగును కనుక సప్తస ఖ్యగలిగినది కాదని తెలియవలయును
ఉపకారముచేయుటయ దు విశేషము లేకపోవుటనుబట్టి దశమే పురుష
ప్రాణా ఆత్మైకాదశ ఇత్యాదివచనములు దుటవలనయని అభిప్రాయము
అధికరణ సంగ్రహము సప్త ఇమే లోకా యేషు చర తి ఇత్యాదివాక్య
మ దు జీవునితో సహగమనముగా పొర్యేని సప్తే ద్రియములేన
శ కి చి దశమే పురుష ప్రాణా ఆత్మైకాదశ ఇచ్చట పదునొక డని శ్ర
ణము దుటచేత హస్తాదులు దేహస్థజీవోపకరణత్వా విశేషమువల
ఏకాదశమని నిర్ణయి పబడినది

63 ప్రాణాణుత్వాధికరణము (2-4-3)

274 అణవశ్చ (2-4-6)

అరము అణవశ్చ ప్రాణములు అణుపరిమాణములుగలవి

ద్రియములు అణువులా సర్వగతములాయని స శయము సర్వగత ములని పూర్వపక్షము త ఏతే సర్వఏవ సమాస్సర్వేవ తా అని ప్రాణ ములకును అత్య తము చెప్పుటవలన

దాంతము ప్రాణామనూత్క్రమన్త సర్వే ప్రాణా అనూత్క్రా న్త అని శ్రవణము ఉ డుటవలన పరిమితత్వమ దుమ అప్రత్యక్షము లన అణువులు అన త్యశ్రుతులైతే స్తత్యర్థముకొరకు అథ యో హై నన తానుపా త యని ఉపాసనవిధానమువలన ఉపాసనకు ఫల హుళ్యమువిషయము

75 శ్రేష్ఠశ్చ (2-4-7)

ర్థము శ్రేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠప్రాణములు ఉత్పత్తియగుచున్నవి ష్ఠ శరీరస్థితికి హేతువైన దున శ్రేష్ఠమని చెప్పబడే ప్రాణముపుట్టుచు ది ఇచట న్యాయమునకు అతిదేశములేదు అధికమైనశ శలేకపోవుట న ప్రత్యేకముగా యోగముచేయటము ఉత్తరచింతనకొరకు శ్రేష్ఠ చవృత్తిప్రాణము ప్రాణశ్రేష్ఠ్యమైతే ప్రాణస వాదమ దు ప్రాణమునకు ష్ఠత్వము చెప్పియు డుటవలన

ికరణ సంగ్రహము ద్రియములు విభువులుగా శ్రుతిప్రతిపన్నము ేశ కి చి ఉత్క్రా తిశ్రవణమువలన విభువులుగావు అణుపరిమాణ లని నిర్ణయి పబడినది

వాయుక్రియాధికరణము (2-4-4)

5 న వాయుక్రియే పృథగుపదేశాత్ (2-4-8)

ము పృథక్ ప్రత్యేకముగా ఉపదేశాత్ చెప్పుటవలన రు వాయువు క్రియ న ప్రాణముకాదు

ఈ శ్రేష్ఠమైన ప్రాణము వాయుమాత్రమా లేక దాని క్రియా లేక త విశేషమును పొ దిన వాయువాయని స శయము వాయుమాత్ర మొదటిపక్షము య ప్రాణస్సవాయు అని వ్యపదేశము డుటవ వాయుమాత్రమ దే ప్రాణమునకు ప్రసిద్ధిలేకపోవుటవలవ ఉచ్ఛ్వాస

నిశ్వాసరూపమైన వాయువుక్రియాదులలో ప్రాణమునకు ప్రసిద్ధివలన వాయువుయొక్క క్రియా విశేషమే ప్రాణమని రెండవపక్షము
సిదా తము వాయువుమాత్రమే ప్రాణముకాదు దాని క్రియయును ప్రాణముకాదు మరేమ బే దేహధారణమునకు యోగ్యతాదిరూపమైన విశేషణముపొ దినవాయువే ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణో మనస్సర్వే ంద్రి యాణి చ । ఖ వాయు అని వాయువు ప్రాణములకు పృథగుత్పత్తియు పదేశమువలన క్రియలకు పృథగుపదేశము న భవి చదు తేజ ప్రభృతుల య దుపదేశములేన దువలన చక్షురాదికరణసహితజీవోపకరణత్వముప దేశము ఉ డుటవలన దేహే ంద్రియధారణరూపమైనయుపకారాధిక్యముచే తను చక్షురాదులక బే ప్రాధాన్యవచనమువలన
మాత్రార్థము న వాయుక్రియే పృథగుపదేశాత్ వాయువుమాత్రము దాని క్రియలుగాని ప్రాణముకాదు పృథగుపదేశమువలన ప్రాణో జాయతే ఖ వాయు అని పృథగుత్పత్తి చెప్పుటవలన వాయువుక బే ప్రత్యేక ముగా చెప్పుటవలన దానిక బే అన్యమైనప్రాణము అగ్నివలె భూతా తర మాయనిశ కి చి సమాధానముచెప్పుచున్నారు

277 చక్షురాదివత్తు తత్సహశిష్ట్యాదిభ్య (2-4-9)
అరము చక్షురాదివత్ చక్షురి ంద్రియమువలె జీవునికి ఉపకరణము తత్సహ ఆ స గతికూడా శిష్ట్యాదిభ్య శాసనముమొదలైనవా య దు తెలియబడును
తు శబ్దము శంకానివర్తకము ప్రాణము ఆకాశమువలె భూతాంతరముకాదు మరేమ బే వాయువే అవస్థా తరాపన్నమైనదై చక్షుస్సువలెనె జీవునికు కరణమగుచున్నది ఆయుపకరణత్వము ఉపకరణభూతములైన ఇ ంద్రియములతోగూడి శిష్ట్యాదులవలన తెలియబడుచున్నది శిష్టి శా సము ఉపదేశము ప్రాణస వాదమ దు ఈ ప్రాణచక్షురాదులతో ఉప శముచేయబడినది తత్సజాతీయత్వముచేత దియువపన్నము ప్రాణశ ముచేత చెప్పబడినకరణముల దు దీనికి అథ యోాయ ముఖ్యప్రా

అని విశేషముగా ఆదిశబ్దము చేతచెప్పబడినది అదియు తత్సజాతీయ త్వమ దే స భవిచుచున్నది

278 అకరణత్వాచ్చ న దోషస్తథా హి దర్శయతి (2-4-10)

అరము అకరణత్వాత్ క్రియారహితత్వమువలన న దోష దోష ములేదు స్తథా హి దర్శయతి ఆ ప్రకారమే శ్రుతి చెప్పుమ అకరణత్వాత్ కరణ క్రియ అకరణత్వము క్రియారహితత్వము అక్రి యత్వమువలన యీ ప్రాణమునకు జీవుని గుర్చి ఉపకారవిశేషరుపమైన శరీరే ద్రియ ధారణాత్మక క్రియమ శ్రుతి చెప్పుచున్నదో యస్మిమ్న త్క్రా త ఇద శరీర పాపిష్ఠతరమివ దృశ్యతే సవశ్రేష్ఠ యని చెపి వాగాది ముఖ్య ప్రాణపర్య తముగా గల ఉపకరణములను ప్రత్యేకముగా పేర్కొని ప్రాణోత్క్రమణమందు శరీరే ద్రియములకు శైథిల్యము చెప్పుమ ప్రాణాపానాది భేదములచేత అయిదు విధములుగాయు దెరి క్క ప్రాణమని చెప్పుచున్నారు

279 పఞ్చవృత్తిర్మనో వద్వ్యపదిశ్యతే (2-4-11)

అర్థము మనోవత్ మనస్సువలె ప చవృత్తి ప చవిధవృత్తిగల నప్రాణమని వ్యపదిశ్యతే చెప్పబడును ప్రాణాపానాదివృత్తిభేదముచే ప్రాణమే ప చభేదములుగా చెప్పబడుచున్నది మనోవత్ ఎటుల ఒక మనస్సే కామాదివృత్తిభేదముచేత ఆయా శబ్దము లతో చెప్పబడుచ న్నదో అటులశ్రుతి చెప్పును కామస్స కల్ప అనిమొదలు హ్రీర్ధీర్భీ అనువరకూ ని మొదలైనవిమనస్సే దేప్రకారము అపానముమొదలగ సమానపర్య తము చెప్పి ఏతత్సర్వ ప్రాణఏవ అని వ్యపదేశమువల ప్రాణమే ప చవృత్తికలిగినదని తెలియబడుచున్నది

అధికరణస గ్రహము ప్రాస గికముగా ముఖ్యప్రాణము కేవలవాయు మాత్రమున్ను ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసాదిక్రియలుకాదు వాయువే అవస్థా తరా న్నమై ప్రాణమనిపేరుగల్గియున్నదని నిర్ణయము

శ్రేష్ఠాణుత్వాధికరణము (2 4-5)

అణుశ్చ (2-4-12)

చ అణుశ్చ ప్రాణము అణుస్వరూపముగలది

ప్రాణము సర్వవ్యాపకమా పరమాణుస్వరూపమాయని స శయము గతమని పూర్వపక్షము సమఏభిస్త్రిభిర్లోకైస్సమ త్యాదుల దు మువకాన త్వవ్యపదేశ ఉ దుటవలన

తము తమముత్క్రా త ప్రాణో మాత్క్రామత యని ఉత్క్రా నమువలన ఇ ద్రియములవలెనె ప్రాణమణుస్వరూపము అణు నిశ్చయమాచు రగా సమస్తమునకు ప్రాణాధీనమైనస్థితిచేత విభు దముగలుగదు సూత్రమువ్యాఖ్యానము చేయబడినది

ఇన గ్రహము ఉత్క్రా త్యాదిశ్రవణమువలన ప్రాణులకిన్ని విభు గూడదు అణుత్వమే ముఖ్యప్రాణపరిమాణమని నిర్ణయి పబడి

జ్యోతిరాద్యధిష్ఠానాధికరణము (2 4-6)

జ్యోతిరాద్యధిషాన తు తదామననాత్ప్రాణవతా శబ్దాత్ (2-4-13)

ప్రాణవతా జీవునితోగూడ జ్యోతిరాది అగ్నిమొదలైన అధిష్ఠాన వాగాద్యధిష్ఠానము తదామననాత్ బ్రహ్మాన వలయగునని శబ్దాత్ శ్రుతివలన తెలియబడును నులుపరమాత్మాయత్తస్థితిగలిగినవిజీవునికి ద్రియాధిష్ఠానము మ్మయత్తమైనటు పరాత్తు తచ్ఛ్రుతే అని పూర్వమ దుజెప్ప రమును స్మరి పజేయుచున్నది విషయవ్యాప్తిజ్ఞానార్థముకొరకు తోగూడినజీవునితోగూడ జ్యోతిరాదులు అగ్న్యాదులకు వాగాద్యధి నము దుటవలన పరమాత్మమననమగుచున్నది ఆ మననము మ్మయుచేత మననము పరమాత్మన కల్పముచచేతనే అగుచున్న ము యో గ్నా తిషు యో గ్నిమ తరే యమయతి త్యాది న

282 తస్య చ నిత్యత్వాత్ (2-4-17)

అరము తస్య చ నియమనమునకు నిత్యత్వాత్ నైర తరము వలన సర్వదాయని అర్థము సమస్తములలో ఆత్మగా అనుప్రవేశముచేస సర్వమునియమించుచు పరమాత్మకు నిత్యము దుటవలన అవర్జనీయత్వమున్నదనియర్థము

అధికరణ సంగ్రహము జీవునకుమ అగ్న్యాదిదేవతలకుమ ఇ ద్రియాద్యధిషానము స్వత త్రముగాయున్నదనిశ కి చి పరమాత్మాధీనాధిష్ఠానమే వారలకున్నదని నిర్ణయి పబడినది

67 ంద్రియాధికరణము (2-4-7)

283 త ఇంద్రియాణి తద్వ్యపదేశాదన్యత్ర శ్రేష్ఠాత్ (2-4-14)

అరము శ్రేష్ఠాత్ శ్రేష్ఠమునక టే అన్యత్ర మరియొకష్ఠ మ దు ఏ ప్రాణములుగలవో త ఇ ద్రియాణి అవి ఇంద్రియముల. వానియ దే తద్వ్యపదేశాత్ ఇ ద్రియవ్యపదేశ కలుగును ప్రాణశ్శ ముచేత నిర్దిష్టమైనది సమ స్త ద్రియములా లేక శ్రేషప్రాణములాయః స శయము సర్వములేయనిపూర్వపక్షము సమస్తములకుఅవిశేషముచేః ప్రాణశబ్దనిర్దేశము ఉ దుటవలనను కరణత్వము దుటవలనను

సిదా తము శ్రేష్ఠప్రాణవ్యతిరిక్తములైన ప్రాణములే ఇ ద్రియములు వానికే ద్రియశబ్దము చేత నిర్దేశము దుటవలన ఇ ద్రియాణి దశైక చ ఏకాదశ మవశ్చాత్ర యని ఇ ద్రియములకు ప్రాణశబ్దముచేత స్పద ప్రాణాధీనమైనవృత్తియ దు దుటవలన అటువలె శ్రుతి త ఏ హైత సర్వేరూపమభవన్ తస్మాదేత ఏతేనాఖ్యాయ త అని రూపవ భవన్ శరీరములాయెను దానికి స్వాధీనమైన వ్యాపారముగలవాయె నియర్థము

సూత్రార్థము శ్రేష్ఠప్రాణముక టే వ్యతిరిక్తములైన ఏ ప్రాణములో అ ద్రియములు వానికే దేరియవ్యపదేశములు

284 భేదశ్రుతేర్వైలక్షిణ్యాచ్చ (2 4-15)

అరము భేదశ్రుతే భేదోత్పత్తిప్రతిపాదవశ్రుతుకి వైలక్షణ్యాచ్చ ఏలక్షణత్యము రుటవల ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణో మవస్సర్వే ద్రియాణ చ అని మనస్సవాతములైన ఇ ద్రియములక బే భేదముగా ప్రాణము నకు ఉత్పత్తిచెప్పబడవలన ద్రియములుశాంతి చి నమ ప్రాణోత్పత్తి వైలక్షణ్యమువలన

తాత్పర్యము శ్రుతియ దు మవస్సహిత ద్రియములక బే భేద ముగా ప్రాణమునకు ఉత్పత్తి చెప్పబడవలన ద్రియములు ఉవరతముౖ నమ ప్రాణవృత్తికి వృత్తివిలక్షణత్వముచేత పూర్వసూత్రార్థమే యుక్తమ తాత్పర్యము

అధికరణ వ గ్రహము ప్రాణశబ్దనిర్దిష్టములన్నీ ద్రియములవిశ కి శ్రేష్ఠప్రాణవ్యతిరిక్తప్రాణములు ద్రియ ఋలని నిర్ణయి పబడినవి

68 వ జామూర్తిక్లుప్త్యధికరణము (2-4-8)

285 వ జామూర్తికుప్తిస్తు త్రివృత్కుర్వత ఉపదేశాత్ (2-4 16)

అర్థము ఎ జ్ఞా నామము మూర్తి రూపము కుప్తి కరణము త్రివృత్కుర్వత త్రివృత్కరణముచేసెడుపరమాత్మకు ఉపదేశాత్ ఉపదేశము రుటవలన ఆతనికేయని అర్థ ప్రప చవ్యష్టిస్రష్టజీవభూత డైన చతుర్ముఖునివలనా లేక తచ్ఛరీరకుడైన పరమాత్మ వలనాయ ఎ శయము చతుర్ముఖునివలనేయని పూర్వపక్షము అనేన జీవే ఆత్మనా అనుప్రవిశ్య నామరు పే వ్యాకరవాణి అని వ్యతిరేకశ్రుతులవల జీవునకి పరమాత్మా శత్వముచేత వ్ రాకరణవాణీయనెడు ఉత్తమపురుష ర్దేశము అత్య తప్రయోజనచేత ఉపపన్నమౌను

సిదా తము నామరూ ప వ్యాకరవాణి తాసా త్రివృత త్రివృతమేకైకా కరవాణి అనిత్రివృత్కరణముచే ఎడు నికే న మరు ప ్యకరణోపదేశము వల పపరమ త్మకు న మరు ప ్య రణరూపమె ్యష్టిస్ప ఇసి భవి చును త్రివృత్కరణమైతే చతుర్ముఖునిచేత చేయుటకు అసాధ్యము అత డస్పష్టక బే ఆతరర లము దు చతుర్ముఖ త్వతయ రుటవల తేజస్సు ఒదకము అన్నముత కు డి త్రివృత్కరణముచేతనే అ డస్ప

భవి చమ తద డమభవద్దైమ సహస్రాంశు సమప్రభ । తస్మిఞ్జజ్ఞే
స్వయ బ్రహ్మ సర్వలోకపితామహ అవిస్మృతియుండును
నానా వీర్యాపృథగ్భూతాస్తతస్తేన హతి వినా। వాశక్నువన్ప్రజాస్స్రష్టు
మసమాగమ్యకృత్స్నశ।। సమేత్యాన్యోన్యస సంయోగ పరస్పరసమా
శ్రయా। మహదాదయో విశేషాన్తాహ్యణ్డముత్పాదయన్తిత।। అనియు
దువల చతుర్ముఖశరీరకుడదైనపరమాత్మవల ఈ వ్యష్టిసృష్టి అటు
నే దువ వ్యాకరవాణి అని ఉత్తమపురుషనిర్దేశము సమ జనము
అనేన జీవేన అని వ్యతిరేకనిర్దేశము దున్న జీవశరీరకుడైవపరమాత్మ
ల అనేయన్వయము సమ జనము జీవశబము తేజశ్శబ్దాదువలె జీవశ
రకుడైనపరబ్రహ్మమనిచెప్పుటయుక్తము అనేన జీవేనాత్మనా అను
స్వాభాధికరమ్యమున్నముఖ్యము అనుప్రవిశ్యనామరూపే వ్యాకర
ణి యని సమానకర్తృత్వనిర్దేశముమ యుక్తము
వాత్తార్థము స జ్ఞామూర్తిక్లుప్తిస్తు తుశబ్దము శ కావివర్తకము నామ
వాపకుప్తి పరమాత్మకే యుక్తము ఎటవిన త్రివృత్కుర్వత ఉపదేశాత్
వృత్కరణమునుచే ఎడువానికే నామరూప వ్యాకరణోపదేశము త్రివృత్క
రణమైతే పరమాత్మకార్యమనదముయుక్తము

అన్నమశిత త్రేధా విధీయత త్యాదుల దు చతుర్ముఖసృష్ట
వ స్తువులకు త్రివృత్కరణ ప్రకారముచూతబడుచున్నది కమక కేవల
చతుర్ముఖబ్రహ్మచేతనే శక్యమౌననెడియాపక్షమునకు సమాధానము
చెప్పుచున్నారు

16 మా సాదిభౌమ యథా శబ్దమితరయోశ్చ (2-4 17)
ము మా సాదిభౌమ భూవ ఒ ధముబైన వస్తువులు ఇతర
యోశ్చ పరమాత్మే తరులకున్న యథాశబ వెటగువవి
యుగ దో అటసును తాసా త్రివృతమైకైకా కరవాణి అని నిర్దిష్ట
త్రివృత్కరణము అన్నమ త త్రేధా విధీయత ఇత్యాదులలో ఉప
బడుచున్నవి త్రయ స్థవిష్ఠో దాతుస్తత్పురీష యో మధ్యమస్త
న్మాంసస్తే 2 అని మా సాదులున్న భౌమమనియుపదేశము
యు 2 న్నమశిత త్రేధా అనియుపక్రమి చి అన్నమయ